

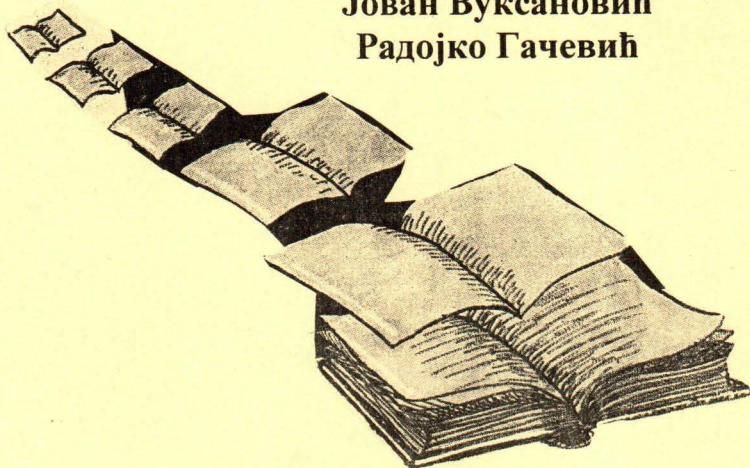
**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

***СПИСИ ОДБОРА*
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

VI

ПРИРЕДИЛИ

**Бранислав Брборић
Јован Вуксановић
Радојко Гачевић**

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК
Београд 2003

**СПИСИ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

VI

Рецензенти:

Проф. др Слободан Реметић
Др Драго Ђупић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**СПИСИ ОДБОРА
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

VI

ПРИРЕДИЛИ

**Бранислав Брборић
Јован Вуксановић
Радојко Гачевић**

**ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК
БЕОГРАД
2003**

Списи Одбора за стандардизацију српског језика
Приредили: Бранислав Брборић, Јован Вуксановић
и Радојко Гачевић
Издавач: Институт за српски језик
За издавача: проф. др Слободан Реметић
Умножавање и корицење: Штампарија Министарства
просвете и спорта Републике Србије,
Захумска 14, Београд

САДРЖАЈ

	Страна
НАПОМЕНА ПРИРЕЂИВАЧА.....	1
I. СПИСИ МАТИЧНОГ ОДБОРА	3
<i>Извештај о раду Одбора у 2002. години,</i> усвојен на петој седници Одбора, одржаној 24. јануара 2003. године	5
<i>Саопштење Одбора са шесте седнице,</i> одржане 24. јануара 2003. године	10
<i>Записник са шесте седнице Одбора,</i> одржане 24. јануара 2003. године	12
II. СПИСИ УПУЋЕНИ ОДБОРУ	17
<i>Писмо декана Филолошког факултета</i> у Београду, од 13. 1. 2003. године, с информацијом да Даринка Гортан-Премк остаје члан Одбора.....	19
<i>Предлог тројице секретара комисија за тачку Разно</i> <i>шесте седнице Одбора,</i> одржане 24. 1. 2003. године.....	20
<i>Писмо Омбудсмана за људска права БиХ,</i> од 13. 2. 2003. године, у којем се одбија Одборов приговор на називе језика у БиХ	21
<i>Закључци с првог састанка катедара за српски језик</i> <i>и српску књижевност пет факултета у Србији</i> <i>(Београд, Нови Сад, Ниш, Косовска Митровица и</i> <i>Крагујевац) поводом модернизовања наставе језика</i> и књижевности у средњој школи, од 28. 2. 2003. године.....	22
<i>Саопштење за јавност катедара за српски језик</i> <i>и књижевност пет факултета у Србији</i> <i>(Београд, Нови Сад, Ниш, Косовска Митровица</i> <i>и Крагујевац) с информацијом да нису укључени у рад</i> на променама наставних планова и програма за област <i>Српски језик, књижевност и комуникација,</i> од 10. 3. 2003	25
<i>Писмо чланова комисија за реформу Катедре за</i> <i>српски језик и чланова комисије за реформу Катедре</i> <i>за српску књижевност ФФ у Београду</i> упућено Обласној комисији за језик, књижевност и комуникацију, од 11. 3. 2003. године	26
<i>Молба Југословенског олимпијског комитета</i> поводом новог назива државе, који улази у логотип те организације, од 26. 3. 2003. године.....	27

Распис Министарства просвјете и културе Републике Српске основним школама, Републичком педагошком заводу и Просвјетној инспекцији, у којем се, у тачки 2, налаже употреба назива „босански језик“ у школској и ђачкој документацији за ученике бошњачке националности, од 12. 5. 2003. године	28
Писмо Омбудсмана за људска права БиХ на енглеском језику, у којем се поново одбија приговор Одбора у вези с називом језика у БиХ, од 8. 7. 2003. године	30
Писмо Завода за уџбенике и наставна средства у Београду поводом критичких сугестија Друштва учитеља Новог Сада које се односе на графички изглед ћириличких слова у <i>Буквару за први разред основне школе</i> , од 28. 8. 2003. године	31
Писмо књижевно-издавачке задруге Алтера с молбом да се да мишљење Одбора о три речника аутора мр Јована Вуксановића из Београда, из новембра 2003. године	32
Писмо Драгослава Граочанкића , правника из Београда, у којем се Одбору упућују два питања – Треба ли слова српске ћирилице да имају називе и Није ли прешироко семантичко поље термина <i>азбука</i> , од 14. 11. 2003.	33
III. СПИСИ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ И РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА	35
Писмо декану Филолошког факултета у Београду с молбом Даринке Гортан-Премк да буде разрешена чланства у Одбору, од 17. 12. 2002. године	37
Писмо члановима Одбора с дневним редом за шесту седницу Одбора, од 26. 12. године	38
Писмо оснивачима Одбора с дневним редом за шесту седницу Одбора, од 26. 12. 2002. године	40
Писмо владама РСб, РЦГ и РСп поводом одржавања шесте седнице Одбора, од 26. 12. 2002. године	41
Белешка са шесте седнице Комисије бр. 7 , одржане 26. 12. 2002. године	47
Писмо члановима Одбора и председницима комисија који нису чланови Одбора у вези са скраћењем нове државне заједнице, од 27. 1. 2003. године	48
Писмо Министарству просвете и спорта РСб с <i>Извештајем о раду Одбора у 2002. години</i> , Одлуком Одбора бр. 29 (<i>Семинар српске језичке културе</i>) и захтевом да се универзитетски наставници српског језика укључе у израду курикулума за област <i>Српски језик, књижевност и комуникација</i>), од 11. 2. 2003. године	49

<i>Белешка с прве седнице Комисије бр. 7, одржане</i> 17. 2. 2003. године.....	51
<i>Писмо Савезном заводу за стандардизацију</i> са записником са шесте седнице Одбора и другим документима, од 25. 2. 2003. године	53
<i>Писмо Коларчевој задужбини</i> с одлукама Одбора бр. 29–32, које нису ушле у Списе Одбора V, од 25. 2. 2003. године.....	54
<i>Писмо члановима Одбора и члановима његових комисија</i> са <i>Списима Одбора V</i> и књигом <i>Језичке доумице</i> Егона Фекетеа у прилогу, од 5. 3. 2003.....	55
<i>Писмо дневним листовима</i> „Политика”, „Вечерње новости“, „Дневник“, „Побједа“ и „Глас српски“, од 25. 2. 2003. године	56
<i>Писмо члановима Комисије бр. 7 те председницима</i> <i>и секретарима комисија бр. 5 и бр. 8</i> с нацртом одлуке бр. 33 (О језику Црногораца), од 24. 3. 2003	61
<i>Писмо Југословенском олимпијском комитету</i> с информацијом која се тиче новог назива државне заједнице, од 27. 3. 2003. године	62
<i>Писмо члановима Комисије бр. 7 те председницима</i> <i>и секретарима комисија бр. 5 и бр. 8</i> поводом припреме предлога уставних одредаба о језику, од 31. 3. 2003.....	63
<i>Писмо Влади РЦГ</i> уз достављање одлука бр. 31 и бр. 33–35, и још неких докумената Одбора у прилогу, од 30. 4. 2003. године.....	64
<i>Писмо Омбудсману за људска права БиХ</i> (Уреду у Сарајеву) уз достављање Одлуке бр. 35 Одбора, у којој се изражава незадовољство поводом назива језика у БиХ), од 30. 4. 2003. године.....	66
<i>Писмо Омбудсману за људска права БиХ</i> (Канцеларија у Бањој Луци), с одлуком бр. 35 у прилогу, од 30. 4. 2003. године.....	67
<i>Писмо високом представнику УН БиХ</i> с Одлуком Одбора бр. 35 у прилогу, од 30. 4. 2003. године.....	68
<i>Писмо председнику Србије и Црне Горе Светозару Маровићу</i> уз достављање одлука бр. 34 и бр. 35, од 30. 4. 2003.	69
<i>Писмо председнику Скупштине СЦГ, председници</i> <i>Народне скупштине РСб, председнику Скупштине</i> <i>РЦГ, председнику РСп, председнику Владе РСп,</i> <i>председнику Владе РСб и председнику Народне</i> <i>скупштине РСп</i> уз достављање одлука Одбора бр. 31 и 33–35, као и других докумената Одбора, од 30. 4. 2003. г.	71
<i>Белешка с друге седнице Комисије бр. 7, одржане</i> 22. 4. 2003. године.....	85

<i>Писмо члановима Одбора, те председницима и секретарима његових комисија</i> уз достављање одлука Одбора бр. 29–35 и белешки с трију седница Комисије бр. 7, од 30. 4. 2003. године.....	87
<i>Белешка с треће седнице Комисије бр. 7,</i> одржане 30. 4. 2003. године	88
<i>Писмо др Владану Батићу и проф. др Стевану Лилићу, председнику и заменику председника Уставне комисије Србије,</i> с неколико одлука Одбора у прилогу, међу којима је и Одлука бр. 34 (<i>Уставне одредбе о језику</i>), од 12. 5. 2003. године	89
<i>Писмо председнику Скупштине РЦГ и председнику Одбора за уставна питања РЦГ</i> уз достављање неколико одлука Одбора у прилогу, међу којима је и Одлука бр 34 (<i>Уставне одредбе о језику</i>), од 27. 6. 2003. године.....	93
<i>Писмо Скупштини РЦГ (генералном секретару Слободану Драговићу)</i> уз достављање неколико одлука Одбора, међу којима је и Одлука бр. 34 (<i>Уставне одредбе о језику</i>), од 27. 6. 2004. године	95
<i>Писмо Министарства просвете и културе РСн</i> уз достављање Одлуке Одбора бр. 36, која се тиче именована језика за ученике бошњачке националности у Републици Српској, од 27. 6. 2003.....	96
<i>Белешка с четврте седнице Комисије бр. 7,</i> одржане 27. 6. 2003. године	98
<i>Писмо Академији наука и умјетности Републике Српске</i> које се тиче предлога за избор Слободана Реметића за дописног члана Академије, од 18. 9. 2003. године.....	99
<i>Белешка с пете седнице Комисије бр. 7,</i> одржане 18. 9. 2003. године	101
<i>Писмо проф. др Бориславу Џоџу с Новог Београда</i> уз достављање Одлуке Одбора бр. 37 (<i>Мане за чије отклањање треба сачекати срећнија времена</i>), донесене поводом његовог предлога за екавско-ијекавски „једнопис“, од 25. 9. 2003. године.....	103
<i>Писмо пољском студенту Бартломјеју Столарчику</i> уз достављање Одлуке Одбора бр. 38 (<i>Укидања ијекавице заиста није било</i>), која је донета поводом његовог питања Одбору да му се разјасне околности увођења екавице у јавно општење грађана РСБ 1993. године, од 25. 9. 2003. године.....	104
<i>Белешка са шесте седнице Комисије бр. 7,</i> одржане 31. 10. 2003. године	105
<i>Писмо декану Факултета цивилне одбране у Београду</i> уз достављање Одлуке Одбора бр. 39, која се тиче термина хумана безбедност, од 4. 11 2003. године	107

<i>Писмо заменику министра просвете и спорта РСБ да се омогући умножавање и корицење Списа Одбора VI, од 24. 11. 2003. године</i>	108
<i>Писмо заменику министра просвете и спорта РСБ да се омогући умножавање и корицење три библиографије српског језика, од 25. 11. 2003. године</i>	109
<i>Писмо Одељењу језика и књижевности САНУ уз достављање нацрта Одлуке бр. 40 у којој се критикује занемаривање националног језика у школству, од 25. 11. 2003. године</i>	110
<i>Писмо Књижевно-издавачкој заједници Алтера у вези с мишљењем о речницима Јована Вуксановића, од 8. 12. 2003. године</i>	111
IV. СПИСИ ОСТАЛИХ КОМИСИЈА	112
<i>Комисија за фонологију</i>	
<i>Записник са седнице Комисије бр. 1, одржане 20. 11. 2003</i>	114
<i>Комисија за морфологију и творбу речи</i>	
<i>Белешка Комисије за морфологију и творбу речи (Ком. бр. 2), од 7. 11. 2003. године</i>	116
<i>Комисија за синтаксу</i>	
<i>Белешка о раду Комисије за синтаксу (Ком. бр. 3), од 24. 6. 2003. ...</i>	117
<i>Белешка о раду Комисије за синтаксу (Ком. бр. 3) у другој половини 2003. године с предлогом да Предраг Пипер буде постављен за новог председника Комисије бр. 3, од 25. 11. 2003. године</i>	118
<i>Комисија за лексикологију и лексикографију</i>	
<i>Записник са седнице Комисије бр. 4, одржане 17. 11. 2003. г.</i>	119
<i>Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике</i>	
<i>Белешка с прве седнице Комисије бр. 5, одржане 28. 11. 2003. г.</i>	121
<i>Комисија за историју језичког стандарда</i>	
<i>Извештај Комисији бр. 6, који се тиче израде Библиографије радова из историје српског књижевног језика, од 30. 10. 2003. године</i>	126

*Комисија за стандардни језик у школству, администрацији,
издаваштву и јавним гласилима*

*Белешка са седнице Комисије бр. 8 на којој је предложено
доношење двеју одлука Одбора (бр. 40 и бр. 41),
одржане 20. 11. 2003. године* 127

Комисија за корпус

*Извештај Комисије за корпус (Ком. бр. 8) за 2002. годину,
од 20. 12. 2002. године* 129

*Извештај Комисије за корпус (Ком. бр. 8) за 2003. годину,
од 24. 11. 2003. године* 131

V. ИЗДВОЈЕНИ ДОКУМЕНТИ 133

*Одлука бр. 29 Семинар српске језичке културе, с оквирним
планом и програмом Семинара (24. 1. 2003)* 135

*Одлука бр. 30 О деклинацији презимена
женских особа (17. 2. 2003)* 139

*Одлука бр. 31 Невоље с називом државне заједнице
(17. 2. 2003)* 142

*Одлука бр. 32 Потребна је деликатнија интерпретација,
која се односи на формулацију о томе ко говори српским
језиком у уџбенику Географије за шести разред основне
школе као и о томе да ли је реторомански званични језик
у Швајцарској (17. 2. 2003)* 147

Одлука бр. 33 О језику Црногораца (30. 4. 2003) 149

*Одлука бр. 34 Уставне одредбе о језику (Препорука
за Србију) [30. 4. 2003]* 151

*Одлука бр. 34 Уставне одредбе о језику (Препорука за
Црну Гору) [30. 4. 2003]* 154

*Одлука бр. 35 Људска права нису само индивидуална
него су и колективна, у којој се поново инсистира на при-
медбама о тројезичности у уставима двају ентитета БиХ
(30. 4. 2003)* 157

*Одлука бр. 36 Још једном о језику Бошњака, с посебним
освртом на његовој положај у основним школама Републике
Српске, у којој се стављају примедбе на распис Министарства
просвете и културе РСп поводом назива језика за ученике
бошњачке националности (20. 6. 2003)* 160

*Одлука бр. 37 Мана за чије отклањање треба сачекати
срећнија времена, у којој се реагује на представку
проф. др Борислава Цоца с Новог Београда (18. 9. 2003)* 163

<i>Одлука бр. 38 Укидања ијекавице заиста није било, у којој се реагује на молбу пољског студента Бартломјеја Столарчика (18. 9. 2003).....</i>	168
<i>Одлука бр. 39 Људско биће није исто што и хумано биће, у којој се даје мишљење о термину хумана безбедност као преведеници енглеске синтагме human security (31. 10. 2003).....</i>	173
 VI. ИСЕЧЦИ ИЗ НОВИНА, ЧАСОПИСА И КЊИГА	177
<i>Збори по уставу: расправа о језику Црногораца између др Милана Перовића и др Јелице Стојановић, члана Комисије бр. 5 („Вечерње новости“, 12. 1. 2003)</i>	179
<i>И о скраћеници нове државе („Danas“, 25–26. 1. 2003).....</i>	180
<i>Језик српског народа: коментар Одлуке бр. 36 у вези с тројезичношћу у БиХ („Политика“, 28. 1. 2003).....</i>	181
<i>Како се зовемо („Политика“, 29. 1. 2003): коментар о односу Уставне повеље СЦГ према језику.....</i>	182
<i>Crnogorski književni list (Podgorica, januar 2003): nova četverojezičnost dukljanskog književnog časopisa.....</i>	183
<i>Nova jezička politika („Danas“, 1–2. 2. 2003).....</i>	184
<i>[Ljubomir Simović o sudbini poezije, naroda i jezika] („Danas“, 1–1. 2. 2003)</i>	185
<i>Девето име („Политика“, 5. 2. 2003): коментар поводом деветог имена државе „на овим просторима“</i>	186
<i>Има име, презиме се избегавало („Danas“, 10. 2. 2003): коментар о непрестаним језичким и политичким недумцама у SRJ.....</i>	187
<i>Без адекватне замене за YU domen („Danas“, 10. 2. 2003): коментар поводом евентуалне замене скраћенице у електронској пошти за нашу државу после њеног преименовања.....</i>	188
<i>Грађанин Србије и Црне Горе је – Србоборач („Danas“, 11. 2. 2003): коментар у вези с језичким и политичким недумцама после промене назива државе</i>	189
<i>Ћирилица убрзано нестаје („Политика“, 16. 2. 2003): упозорење Мата Пижурице и Драгољуба Петровића, чланова Одбора, на седници Скупштине Удружења за заштиту ћирилице српског језика у Новом Саду.....</i>	190
<i>Србоборци не постоје („Политика“, 18. 2. 2003): коментар препоруке Одбора у вези с називом државне заједнице и њеним дериватима.....</i>	191
<i>Наш језик је босански („Вечерње новости“, 26. 2. 2003): коментар „Политике“ поводом захтева Бошњака у Рашкој области да се, поред српскога, уведе и бошњачки, с латиницом, у две државне институције, у школе и на телевизију у том делу Републике Србије.....</i>	192

<i>Турцизми – мало за нови језик</i> („Вечерње новости“, 28. 2. 2003): интервју с Иваном Клајном, председником Одбора, у вези с иницијативом из Рашке области за увођење двојезичности на том подручју.....	193
<i>Брука пред светом</i> („Вечерње новости“, 1. 3. 2003): коментар Драгољуба Петровића, члана Одбора, у вези с иницијативама за увођење црногорског језика.....	194
<i>Бошњачки је – српски</i> („Вечерње новости“, 1. 3. 2003): реаговање Милоша Ковачевића, члана Одбора, на иницијативу из Рашке области да се успостави двојезичност и двоазбучност	195
<i>Наша језичка торта</i> („Вечерње новости“, 2. 3. 2003): коментар Владе Ђукановића, члана двеју комисија Одбора, у вези с новим таласом оспоравања српског језика.....	196
<i>Службени језик одређују устави</i> („Побједа“, 2. 3. 2003): коментар о новом називу државне заједнице и њеним дериватима уз најаву министра просвјете РЦГ Слободана Бацковића да ће се увести нов назив језика у тој републици.....	197
<i>Кампања из врха власти</i> („Вечерње новости“, 8. 3. 2003): указивање на нове таласе захтева за преименовање језика у Црној Гори	199
<i>Бошњачки куца на врата</i> („Политика“, 12. 3. 2003): Нови Пазар у „језичкој транзицији“	200
<i>На бранику језика</i> („Вечерње новости“, 15. 3. 2003): информација о оснивању Удружења за заштиту српског језика у Подгорици	201
<i>Латиница освојила школе</i> („Вечерње новости“, 17. 3. 2003): истраживање о заступљености ћирилице у војвођанским школама	202
<i>Семинар језичке културе</i> („Политика“, 17. 3. 2003): најава <i>Семинара српске језичке културе</i> у складу с Одлуком Одбора бр. 29	203
<i>Муке с именом</i> („Нин“, 20. 3. 2003): коментар о новојезичком таласању у Црној Гори	204
<i>Ћији је српски језик?</i> („Blic“, 24. 3. 2003): <i>jezičke međusobice</i> и <i>Stroj Gori</i> i njihove sociolingvističke kvalifikacije.....	206
<i>Неки Црногорци не разумеју српски</i> („Глас јавности“, 25. 3. 2003. године): шта ће бити с новим језиком на подручју Црне Горе у скупштинским актима нове државне заједнице.....	207
<i>„Монтенегрин“ и званично</i> („Вечерње новости“, 26. 3. 2003): пробијање новог језика у Црној Гори у тамошње банкомате.....	208
<i>Мајкрософт и на ћирилицу</i> („Политика“, 27. 3. 2003): информација о петицији групе грађана под насловом „Наше писмо“ коју је потписало 14 000 грађана	209
<i>Истраживање о ћирилицу</i> („Политика“, 29. 3. 2003): ученици из Мркоњић Града истражују проблеме потискивања ћирилице	210

<i>Црногорски језик</i> („Политика“, 31. 3. 2003): апел Драгољуба Петровића, члана Одбора, на своје земљаке да не подлегну новојезичкој помамаи.....	211
<i>Неправда за ћирилицу</i> („Вечерње новости“, 2. 4. 2003): упозорење Бранислава Остојића, члана Одбора, на неправде које се, свесно или несвесно, наносе ћириличком писму	212
<i>Отрежњене познатог писца</i> („Политика“, 7. 4. 2003): полемика поводом изјаве Чеда Вуковића, члана ЦАНУ, о другојезичности његових књижевних дела.....	213
<i>Нека Срби говоре црногорски</i> („Вечерње новости“, 7. 4. 2003): интервју с Новаком Килибардом, послаником у Скупштини СЦГ, који тражи да му се материјали достављају на матерњем језику	214
<i>Призивање језичког сепаратизма</i> („Дневник“, 7. 4. 2003): коментар Радмиле Лотине о језичко-политичким гигањима у Црној Гори.....	215
<i>Институт за црногорски језик</i> („Вечерње новости“, 11. 4. 2003): залагање слависте Вука Минића, посланика ДПС, да се оснује институт за црногорски језик и књижевност	216
<i>Стара Брозова подвала</i> („Политика“, 11. 4. 2003): прилог Жарка Команина, књижевника, полемици о (не)постојању црногорског језика.....	217
<i>Забаван и опасан текст</i> („Глас јавности“, 19. 4. 2003): коментар председника Педагошког покрета Југославије о значају радног нацрта „Опште основе школског програма“	218
<i>[Два министра просвете о српском језику у школству]</i> („Вечерње новости“, 19. 3. 2004): лист коментарише бављење језичком политиком двају министара просвете у СЦГ	219
<i>Српски, физика и хемија – остају</i> („Вечерње новости“, 24. 4. 2003): деманти Гаше Кнежевића, министра просвете и спорта Србије, поводом неких критика програмских докумената тог министарства	220
<i>Страх од црногорског језика</i> („Crnogorski književni list“, 1. 5. 2003): редакција дукљанског гласила критикује „srpsku nacionalističku štampu“.....	221
<i>Srpski veto na crnogorski jezik</i> („Crnogorski književni list“, 1. 5. 2003): дукљанско књижевно гласило критикује становишта секретара Одбора за стандардизацију српског језика, којем се приписује „imperijalizam“.....	222
<i>Устав не важи за министарства</i> („Глас јавности“, 23. 5. 2003): критика Љубише В. Јовановића, председника удружења <i>Српска ћирилица</i> из Београда на рачун фаворизовања латинице које се приписује неким члановима Владе Србије.....	223

<i>Прилози за историју црногорског језика</i> („Политика експрес“, 26. 5. 2003): историчар Растислав В. Петровић истражује развој „црногорског језичког питања“ од Мусолинијеве окупације Црне Горе 1941, преко Бакарићевих идеја о „црногорском језику“ саопштених 1977. године, до најновије дукљанистике Јеврема Брковића и његове новојезичке генезе	224
<i>Труле карике српског језика</i> („Вечерње новости“, 8. 6. 2003): Матица српска упозорава на драматично дерогирање ћирилице	226
<i>Ћирилица на маргини</i> („Политика“, 9. 6. 2003): одједи стручног скупа у Новом Саду о судбини ћирилице „на овим просторима“	227
<i>Одбацити кукавичје јаје</i> (Вечерње новости“, 10. 6. 2003): новосадски лингвисти одбијају идеју о новом двоназивљу српског језика.....	228
<i>Употребу ћирилице решити уставом</i> („Политика“, 13. 6. 2003): залагање доктора медицинских наука Иванке Красојевић-Костић из Београда за уставно решавање проблема двоазбучности српског језика.....	229
<i>Српски језик избрисан!</i> („Вечерње новости“, 25. 6. 2003): нестајање српског језика из пријемних формулара за упис у прву годину студија у Црној Гори.....	230
<i>Енглески нам је важнији од војске</i> („Вечерње новости“, 25. 6. 2003): коментар предлога др Веселина Вукотића, економисте из Црне Горе, који се залаже за укидање војске и увођење енглеског језика као другог службеног језика у Црној Гори.....	231
<i>„Дајте крв“ само латиницом!</i> („Експрес“, 24. 6. 2003): протест информативне службе удружења „Ћирилица“ из Новог Сада.....	232
<i>Зашто Срби пишу хрватским писмом?</i> („Погледи“, Крагујевац, јун 2003): залагање Милослава Самарџића за државни декрет који би обезбедио једноазбучност српског језика.....	233
<i>Између љубави и мржње</i> („Политика“, 1. 7. 2003): пренос скраћених верзија коментара тројице црногорских интелектуалаца поводом језичких гигања у Црној Гори, пренесених из часописа „Свевиђе“	239
<i>Бољи статус ћирилице</i> („Политика“, 1. 7. 2003): коментар о побољшању положаја ћирилице и њеног увођења на Мајкрософтове софтвере и става према вредностима националног писма који се заступа Будванској педагошкој декларацији.....	240
<i>Службени „ijekavski engleski“</i> („Blic“, 2. 7. 2003): коментар јеziчких гигања у Црној Гори	241
<i>За српски новац хрватско писмо</i> („Политика експрес“, 4. 7. 2003): критика „неуставности и незаконитости латиничког писма на новим новчаницама“	242
<i>Српски или матерњи језик</i> („Политика“, 7. 7. 2003): коментар поводом изостављања српских атрибута уз језик, примећеног на пријемним испитима за упис у средње школе	243

<i>У корист сопствене штете</i> („Политика“, 8. 7. 2003): пренос још двају текстова из „Свевића“ у којима се диже глас против преименовања језика у Црној Гори.....	244
<i>Министарство пало из српског</i> („Политика“, 7. 7. 2003): упозорење универзитетских катедри за језик и књижевност да је неразборито имати најмањи број часова матерњег језика у Европи	245
<i>Лингвистичко посртање</i> („Вечерње новости“, 17. 7. 2003): критика српскохрватског назива језика у Речнику САНУ	246
<i>Dolazak šeste flote smirio bi ovdašnje nacionaliste</i> („Nedeljni telegraf“): zalaganje Novaka Kilibarde za spoljnu vojnu intervenciju, његова критика упућена на račun D. Mićunovića i upozorenje da se istorijsko srpstvo u Crnoj Gori ne može obnoviti	247
<i>Немају корен – сеју зло</i> („Вечерње новости“, 31. 8. 2003): коментар у вези с поплавом албанске топонимије на Космету, којом се замењује српска	248
<i>Може ли се бити ужасно леп и страшно паметан</i> („Експрес политика“, 5. 9. 2003): питања на која одговара др Милица Радовић-Тешић, секретар Комисије за морфологију и творбу речи	249
<i>Звати се Вик Караџић</i> („Нин“, 11. 9. 2003): залагање Мирка Радојичића, српског лектора у Француској, за обнову ћирилице у целокупном јавном животу	250
<i>Језик је друштвена конструкција</i> („Нин“, 11. 9. 2003): интервју с Дејвидом Кристалом, чувеним енглеским лингвистом	252
<i>Не одричемо се својих корена</i> („Вечерње новости, 26. 9. 2003): коментар српских интелектуалаца из Хрватске у којем се изражава запрепашћење изјавом Стјепана Месићевим, који Србима у Хрватској приписује хрватски језик	255
<i>Није све у екавици</i> („Вечерње новости“, 27. 9. 2003): наставак критике Стјепана Месића, који Србима у Хрватској оспорава српскост њиховог језика	256
<i>Српски језик на новим искушењима</i> („Политика“, 2–4. 10. 2003): коментар наших језичких прилика након разговора са неколико српских лингвиста у Одбору за стандардизацију српског језика	257
<i>Црногорци српски пишу и зборе</i> („Дан“, Подгорица, 7.10. 2003): приказ књиге Раја Војиновића <i>Српски пишем и зборим</i> , у којој се доноси интервју са десет лингвиста из СЦГ, махом Црногораца.....	263
<i>Српски језици</i> („Политика“, 17. 10. 2003): приказ књиге Милоша Ковачевића <i>Српски језик и српски језици</i> , коју је објавила Српска књижевна задруга 2003. г.	264
<i>Помешани термини</i> („Политика експрес“, 17. 10. 2003): прилог Милице Радовић-Тешић о језичконазивним гibaњима у Црној Гори	265

<i>Двотрећински глас о језику</i> („Вечерње новости“, 27. 10. 2003): реаговање тројице песника, Јеврема Брковића, Момира Војводића и Матије Бећковића, на идеју председника Црне Горе Филипа Вујановића да српски језик удвостручи свој назив.....	266
<i>Не може се јабука назвати крушко-јабуком</i> („Дан“, Подгорица, 29. 10. 2003): критика изјаве Филипа Вујановића, председника Црне Горе, који се „транспарентно придружио дукљанско-монтенегринско-милатовићевским прекрајачима наше духовности у Црној Гори“	267
<i>Срби се размножили</i> („Вечерње новости“, 29. 11. 2003): одједи пописа становништва у Црној Гори.....	269
<i>Карактер Србије</i> („Политика“, 2. 12. 2003): залагање професора Светозара Стојановића, познатог филозофа, за двоазбучност српске језичке културе	270
<i>Срби престижу Црногорце</i> („Вечерње новости“, 4. 12. 2003): одједи неслужбених резултата пописа становни- штва у Црној Гори.....	271
<i>Језик и памћење</i> (Тематски број „Свевића“, листа Епархије будимљанско-никшићке за вјеронауку, хришћанску културу и живот цркве, број 7/2003): корице и Садржај с именима аутора и насловима њихових прилога посвећених одбацивању језичке деобе у Црној Гори данас	272
<i>Језик и памћење</i> („Свевиће“, број 8/2003): комплетни прилози <i>Драгољуба Петровића, Драга Ђуџића и Мата Пижурице</i> , чла- нова Одбора, свечаном представљању Тематског броја „Свевића“ у Матици српској, 13. 6. 2003, с корицама и Садржајем, у којем су наведени сви аутори и наслови њихових прилога.....	275
<i>Српски пишем и зборим</i> (Разговори о језику Црногораца): насловна страница књиге Раја Војиновића, Садржај књиге с именима десет аутора, међу којима је пет чланова Одбора и још пет лингвиста, чланова појединих Одборових комисија, и ауторова <i>Уводна напомена</i>), Подгорица – Стара Пазова, 2003.....	282
<i>Црногорци неће бити већина?</i> („Вечерње новости“, 7. 12. 2003) прелиминарни резултати пописа становништва у Црној Гори, укључујући и његове језичконазивне аспекте	286
<i>Српски писци о српском језику</i> („Политика“, 9. 12. 2003): приказ књиге <i>Српски писци о српском језику</i> , коју је при- редио Милош Ковачевић, члан Одбора, у чијем су садржају четири тематска циклуса с насловима – <i>Име(на) српског језика, Лепоте Вуковог српског језика, Награђивање и оплемењивање српског језика и Поетска употреба (српског) језика</i>	287
<i>За гласове толеранције</i> („Политика“, 13. 12. 2003): разговор с истакнутим лингвистом Ранком Бугарским о теми назначеној у наднаслову <i>О језику и национализму</i>	288

Крајем 2002. била се навршила јубиларна, пета, година откад је основан Одбор за стандардизацију српског језика. Протекла година, 2003, није била јубиларна, али у једној важној ствари јесте *рекордна*: у њој је донесено чак *једанаест одлука Одбора*, више него икада пре (одлуке бр. 29–39), а за годишњу седницу Одбора у јануару 2004. г. припремљено је још пет предлога одлука. Истина, две од њих (бр. 29 и 30) биле су припремљене за претходну, шесту, седницу Одбора (24. 1. 2003), али је само прва од њих прихваћена без примедба (*Семинар српске језичке културе*), док је на другу стављено извесних примедба, због којих је дорађена (*Деклинација презимена женских особа*), па је усвојена на првој седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (17. 2. 2003). Потом је, у просеку сваког месеца по једна, припремљено још девет одлука, усвојених на наредних пет седница те комисије, која обавља послове Одбора између његових годишњих седница. Све те одлуке налазе се у овој књизи (*Списи Одбора VI*), у поглављу V. *Извојени документи* (стр. 135–176).

Остала поглавља ове књиге – већ устањена у Списима Одбора, својеврсној његовој хроници – сведоче, као и увек: најпре *о списима матичног Одбора и о списима упућеним Одбору*, с тим што је у првима од њих и Извештај о његовом раду током претходне године (2002), дорађен у складу с примедбама изнесеним на јануарској седници 2003; затим *о списима Комисије бр. 7*, бројним као и увек, јер се Одбор, као целина (19 колега, изабраних чланова, плус 3 председника комисија који нису чланови Одбора) састаје једном годишње, а текућих послова које обавља та комисија има непрекидно: кореспонденције с јавним гласилима, с другим субјектима, с властима у три републике итд.; потом, *о списима девет комисија* (тих списа нема превише, а они указују на то чиме су комисије закупљене, који су им планови и учинци) и, најзад, после већ поменутог поглавља V, *о ономе што следи у два наредна насуса*.

Као и претходних година, у последњем, VI, поглављу Списа налази се мноштво (близу 100) исечака из новина, часописа и књига. Протекле године, као и претходних, дежурна је тема оно што се збива(ло) у Црној Гори, где се још бије битка око бинационалне, двојезичке и двоцрквене мотивације тамошње елите, али и ширих народних слојева. У протеклој години о тој теми писало се много и много где, укључујући и: *тематски број, број 7, часописа Свевиће*, чији је оснивач и издавач Епархија будимљанско-никшићка, под насловом *Црна Гора, данас: језик и памћење*, чији је двостранични садржај уврштен у Списе; затим *број 8/2003* истог часописа, из којег су у Списима VI неколики прилози; потом *неколико бројева часописа Светигора* Митрополије црногорско-приморске, бр. 137–138/2003, бр. 141/2003 и др.; и, најзад, *једну невелику књижницу – Српски пишем и зборим*, којој је приређивач Рајо Војиновић, уредник информативног програма Радија Светигора на Цетињу, где је сабрано десет интервјуа с лингвистима, београдским, новосадским, подгоричким и никшићким, махом Црногорцима и, с једним изузетком, члановима Одбора и његових комисија, чији преглед Садржаја увршћујемо у Списе.

Двоазбучност српског језика била је друга дежурна (и опсесивна) тема ове године, у којој даље лоше стоји и лоше пролази ћирилица, примарно писмо српске језичке културе и српске писмености уопште, за чије очување војују два удружења за заштиту ћирилице (новосадско и београдско), док се у Подгорици однедавна оглашава Удружење за заштиту српског језика. Не престају ни полемике о двоназивности језичког идиома којим се служе Муслимани/Бошњаци и у СЦГ и у БиХ. Попис становништва у Црној Гори изазвао је такође језичконазивне и друге

контроверзе, али би његови резултати могли унети више светла у (социо)лингвистичко опредељење народа (и народâ) у Црној Гори. О свему томе доносе се поједини написи.

За Одбор, за његово чланство, важно је да сва та збивања прати и да их региструје – можда и за *будућа нека покољења*, која ће се јамачно чудити шта се све збивало у језику и око њега у последњем веку другог и првом столећу трећег миленијума. Наравно, нарочито је значајно да Одбор што боље, што стручније и што разборитије обавља послове због којих је основан – и мале и велике. Један од великих управо је довршен 2003. године – с објављивањем и друге књиге Ивана Клајна под насловом истим као у претходној, *Творба речи у савременом српском језику*, овог пута с поднасловом *Суфиксација и конверзија*. Ако се не деси штогод непредвиђено, у 2004. години треба да се појаве и две књиге *Синтаксе савременог српског језика*, *Једнотомни речник српскога језика*, као и књига (радни наслов) *Српска језичка стандардизација напредује*, у којој ће бити објављено првих педесет одлука Одбора. Наиме, осим овде објављених 11, на седници Одбора у јануару донеће се још пет нових одлука (биће их тада укупно 44), тако да би се, у 2004. години, могло донети још шест, што је довољно за књигу која би се могла појавити и пре наредних Списа, Списа Одбора VII, рецимо у новембру или децембру те године, а можда и пре.

У Београду, 15. децембар 2003. г.

Бранислав Брборић
Јован Вуксановић
Радојко Гачевић

I. СПИСИ МАТИЧНОГ ОДБОРА

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 26/2002. 25. децембар 2002. године
Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

ИЗВЕШТАЈ

О РАДУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У 2002. ГОДИНИ

Недавно је, 12. децембра 2002. године, истекло пет година откад је основан Одбор за стандардизацију српског језика. У његовом саставу, ако се изузме место председника (1997–1999. Павле Ивић, 1999–2000. Милка Ивић, потом 2001–Иван Клајн), није било промена. Ако занемаримо прву седницу Одбора, као оснивачки скуп, у јануару 2003. године држимо, заправо, пету, јубиларну, ралну седницу, за коју су припремљени и јубиларни списи, *Списи Одбора V*, кроз које ћемо проћи да бисмо сачинили фактографски веродостојан извештај.

Мала се у Списима V садржи све што смо (у)радили, садржи се и информација о томе шта нисмо урадили. Нисмо се, на пример, састајали више него једном годишње. Иако је било идеја да се матични Одбор састаје и чешће и другде, не само у Београду, то се није збило. Ако који од 10 изванбеоградских оснивача Одбора буде заинтересован, могла би се прва наредна седница одржати другде, нпр. у Пољгорици, Бањој Луци или Новом Саду.

Поглавље I (*Списи матичног Одбора*) садржи невелик број докумената. Најпре се суочавамо са Саопштењем с (прошло)годишње седнице (25. јануар 2002) и подужим Записником с те седнице (8 страница), на који није било примедба. Ту су и дописи чланству Одбора и његових комисија, после годишње седнице, као и оснивачима и владама на говорном простору српског језика (СРЈ, РСб, РСЦ и РСп). Како послове Одбора између његових седница обавља Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, Комисија бр. 7 (Поглавље III), мало ћемо одготити преглед њених учинака.

Међу *Списима упућеним Одбору* (Поглавље II) ваља истаћи писмо Одбору од Министарства просвете и спорта РСб с краја јануара 2002., у којем се захтева израда *Права питања за српски као страни језик*, што је препуштено Филолошком факултету у Београду и Филозофском факултету у Новом Саду. У вези с тим, након договора с Новим Садом, стигао је позитиван одговор из Београда (15. 5. 2002), али засад нема информација о томе докле се отмакло у обављању тог посла. Ту су и *Закључци Округлог стола Језик/Језици у Републици Српској* (8. 2. 2002), у којем су, у присуству претставника власти Републике Српске, учествовали и неки чланови Одбора, имајући тако утицаја на формулисање језичког амандмана у Народној скупштини Републике Српске, али не и на његову преправку, о чему ће бити речи касније у вези с Одлуком Одбора бр. 27 (Поглавље V). И Вукова задужбина, организујући *Научно-стручни скуп «Интернет и ћирилица»* (11–12. 2. 2002), дала је свој прилог изјашњавању о ћирилици, готово опсесивној теми српске (језичке) културе током 2002. године, о чему сведоче *Закључци* с тог скупа, достављени Одбору 4. 3. 2002. Овде су вредни спомена и документи посвећени «преливању» бугарског језика запално од Лужне Мораве у *Бугарском дијалекатском атласу* (Софија 2001), о чему је Одбор упутио своја писма државним органима. О томе ће се поближе говорити у Поглављу IV. У вези с Одлуком Одбора бр. 22, донетом на годишњој седници Одбора 25. 1. 2002. године (*Обавезни примерак у електронској форми*), позитивно су реаговале Библиотека Матике српске (4. 4. 2002) и Народна библиотека Србије (27. 11. 2002), па има изгледа, бар у Србији, да се та одлука и законски оживотвори. Предраг Пипер обратило се Одбору с предлогом да се размотри

могућност оснивања комисије за говорну културу (20. 5. 2002), али ће, по свему судећи, тај предлог доживети бољу оплодњу захваљујући иницијативи Коларчеве задужбине (15. 10. 2002) да се устроји *семинар, школа или течај (српског језика)* за језичку редактуру. О томе се поближе говори у *предлогу одлуке Одбора бр. 30*, припремљеном у Комисији Одбора бр. 7. Милан Шипка био је творац иницијативе за *кодекс употребе српског стандардног језика* (септембар 2002). Оцењујући ту иницијативу позитивно, Комисија бр. 7 препоручила је, без одлуке, да се она уврсти у Списе Одбора V како би била доступна свем чланству Одбора и његових комисија. Ако буде одговарајућих предлога да се тај *кодекс* потврди *одлуком* Одбора, за то има времена, али у овом часу, чини се, од тога не би било нарочите користи. И најзад, у ово поглавље уврштени су неколики списи добијени на једном скупу у Укувој задужбини (6. 12. 2002), који сведоче о снажном залагању Задужбине и њених сарадника да се локализација Микрософтовог софтвера на српском језику изврши – ћирилицом.

Списи Комисије бр. 7 (Поглавље III) нешто су мање бројни него 2001. године (24 – до закључења прилога књизи Списи Одбора V), али је адресата знатно више. Ту су одговори онима који су се Одбору обраћали или онима који Одбор за нешто моле. Потом, ту је пет бележика са пет седница Комисије бр. 7, које су раније достављене члановима Одбора, већи број писама властима (министарствима културе РСБ, РЦГ и РСп, као и већим библиотекама поводом Одлуке Одбора бр. 24, од којих су две позитивно реаговале). Ваља истаћи и писмо Конгресу српског уједињења ради прибављања усмено обећане помоћи раду Одбора, па и писма дневним листовима поводом појединих одлука Одбора. Међу писмима владама и председницима републике, осим оних поводом «преливања» бугарског језика западно од Јужне Мораве, у којима има и других социолингвистичких тема (29. 4. 2002), упозоравамо и на нашу понуду за сарадњу с политичарима око језика *Уставне повеље* (10. 6. 2002) и на наша писма уз Одлуку бр. 27 (амандманска обрада језичког питања у БиХ), којим смо тражили сарадњу и с Педијем Ешдауном и с другим јамцима Дејтонског споразума (23. 7. 2002), домаћима и страним. Ни у једном случају нисмо удостојени одговора.

Кад је реч о реаговању чланства Одбора на нормативистичке и социолингвистичке изазове, ваља истаћи прилоге П. Пипера, М. Шипке и Егона Фекетеа (предлог Одлуке бр. 29, о којој ће бити речи на седници Одбора). За живље учешће чланства у нормативистици нужно је замолили за већи ангажман председнике и секретаре комисија, јер, како мисли Е. Фекете, људи реагују на конкретне предлоге и молбе, а не на «опћене» апеле.

Списи осталих комисија (Поглавље IV) мање су бројни од оних насталих у Комисији бр. 7. Па ипак, треба признати да је свака комисија током 2002. године имала и активности и резултата.

Комисија бр. 1 (за фонологију) одржала је две седнице, пролећну и јесењу. Две су ствари особито важне: Драгољуб Петровић интензивирао је рад на књизи *Основе српске фонологије*. Осим тога, Комисија је поздравила иницијативу Коларчеве задужбине (*Српски језички течај*) и спремна је да се укључи у остваривање њеног програма кад за то дође време.

Комисија бр. 2 (за морфологију и творбу речи) доставила је две белешке. У овој се комисији верује да ће се већ објављена *Библиографија радова за морфологију и творбу речи (1950–2000)* «врло брзо одразити на рад стручњака из ове области». Захваљујући њеној иницијативи, Ивану Клајну пружена је помоћ око прибављања литературе неопходне му за рад на другој књизи *Творбе речи*, чији је рукопис завршен, па се, након двеју рецензија (Ж. Станојчић и М. Николић), очекује дорада рукописа и његова припрема за штампање. Осим тога, више чланова Комисије «појединачно је наставило да објављује радове» из своје научне области.

Комисија бр. 3 (за синтаксу) није се састајала током 2002. године, али њен председник (академик М. Ивић) саопштава да је «комплетан рукопис прве књиге *Синтакса српске реченице* групе аутора». После редиговања (П. Пипер) и коначне редактуре (М. Ивић) књига ће, кроз неколико месеци, бити предата у штампу, а затим треба да започне рад на другој књизи. Приступиће се и припреми другог издања *Грађе за библиографију српске*

синтаксе. Исто тако, књига Љ. Поповића (*Комуникативна анализа реченице*) имала би бити припремљена за штампу до краја 2002. године.

Комисија бр. 4 (за лексикографију и лексикологију) поднела је два извештаја, један Записник са седнице одржане 18. 11. 2002. године, Прилог плану рада за 2003. годину, као сведочанство о бројним активностима, резултатима и плановима даљег рада. На пример, припремљен је за штампу зборник са рефератима с *међународног научног скупа о лексикографији и лексикологији*, одржаног априла 2001. г., и предат Матици српској, али није започео рад на пројекту *Семантичко-деривационог речника српског језика*, који су средином 2000. г. засновали Матица српска и Институт за српски језик САНУ. Међутим, од тог се пројекта није одустало нити би требало одустати. Кад буде готов једнотомни Речник савременог српског књижевног језика, биће нужно вратити се томе пројекту. Одбору је достављена и *Молба за разрешење дужности председнице Комисије Даринке Гортан-Премк* (17. 11. 2002). Та молба достављена је Филолошком факултету у Београду, који је именовао Д. Гортан-Премк у чланство Одбора, с молбом да се у договору с матичном катедром за српски језик именује нови члан Одбора. У вези с тим именовањем указује се на потребу да то буде «активни лексикограф», јер председница ове комисије, која би остала у њеном чланству, «то више није».

Комисија бр. 5 (за праћење и истраживање правописне проблематике) није се састајала до средине децембра 2002. године, али је још крајем 2001. године утврђен *Програм с основним упутством за припрему измењеног и допуњеног издања Правописа српскога језика 2004. године*. Иначе, Матица српска објавила је средином 2002. године треће издање Правописа, без измена правила и сужавања двојстава, али с допуном правописног речника са више од хиљаду нових одредница, увек с еквицом и ијеквицом кад год је која од одредница имала двојни изговор/испис. Нови правописни програм озваничен је Одлуком Одбора бр. 23. Редакторска група – у саставу: Мато Пижурица, Милорад Дешић, Бранислав Остојић и Живојин Станојчић – има пред собом 2003. годину да припреми прерађено (престилизовано) издање Правописа, са што већим сужавањем двојстава и с додатном речничком допуном, тако да Правопис буде готов за штампу најкасније у мају 2004. године. Сваки од четворице редактора има своју деоницу за коју је редактор а свака поједина редакција имаће и суредакцију, тако да се очекује Правопис сачињен у пуној сагласности четворице редактора и суредатора.

Комисија бр. 6 (за историју језичког стандарда) доставила је извештај у којем се каже да се ради на *Библиографији објављених радова из историје српског књижевног језика*. Ексерпирана је грађа из двадесетак југословенских часописа тако да је прикупљено више од седам стотина библиографских података, а очекује се да ће их бити још толико. Све се то уноси или је већ унесено у рачунар па ће рукопис Библиографије, кад се комплетира грађа, бити припремљен за штампу.

Комисија бр. 8 (за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима) одржала је једну седницу (јесењу), на којој је пажљиво размотрена иницијатива Коларчеве задужбине. Дате су сугестије да се, уз предлог одлуке Одбора за годишњу седницу, припреми, ако је могуће, план и програм *школе усавршавања српског језичког израза*, какав је назив понуђен. У оквиру припреме предлога одлуке, као и плана и програма рада, секретар Одбора Б. Брборић и члан Одбора Д. Ђупић имали су разговор с управом Задужбине (5. 12. 2002). Договорено је да Задужбина ступи у контакт с руководством неколико радио-телевизијских и новинско-издавачких кућа како би се припремио терен за почетак *српскога језичког течаја* (предлог за званични назив, који улази у предлог одлуке), тако да би он отпочео у рану јесен 2003. године и трајао, с паузом од месец или два, у два наставка од по три месеца (100 часова, укључујући у тај оквир и повећи број предавања, док би све остало било посвећено вежбама). Остале појединости ући ће у план и програм, а до јесени 2003. године биће припремљени изворни текстови, писмени и звуковни, на којима ће се радити у оквиру часова вежби. Након другог (дела) течаја полагао би се испит и добијала би се *сведочиба* о положеном течају и исказаној способности за ваљано писање и говорење у

складу с нормом те за редиговање јавних текстова који се слабо слажу с нормом, колико год она била више узусна него кодификована. Од Одбора ће зависити кад је и колико кодификована.

Комисија бр. 9 (за корпус) одржала је (у лето 2002) једну седницу, на којој је прихваћен *Преглед класификације функционалних стилова у стручној литератури* (припремила га Душка Кликовац), што се доноси у Поглављу IV Списа V. Истовремено су дате информације о структури корпуса хрватског и бошњачког језика а разматран је и нацрт упитника за опис постојећих корпуса српског језика. Дорађена верзија тог упитника достављена је крајем октобра и почетком новембра на већи број адреса, па се очекују одговори као основа наредне етапе рада ове Комисије, чији Упитник садржи 20 питања. На предлог ове Комисије донета је и Одлука бр. 22 (*Обавезни примерак и у електронској форми*), на који су позитивно реаговале две највеће библиотеке у СРЈ (Народна библиотека Србије и Библиотека Матице српске), па би, бар у Србији, могло доћи и до озаконења звуковне основе за корпус српског језика. Та би основа, уз решавање проблема ауторских права, стајала на располагању издавачима и корисницима српскога језичког корпуса у дигиталном облику.

Узимајући у обзир чињеницу да је Одлука бр. 22 утврђена на седници Одбора одржаној 21. 1. 2002. године и да је, у међувремену, током 2002. године, у надлежној Комисији бр. 7, утврђено још 6 одлука Одбора (бр. 23–28), које су чланству матичног Одбора, председницима и секретарима Одбора упућене уз допис Комисије бр. 7 (31. 10. 2002. године), можемо рећи да је донесен приличан број одлука, тако да ће се укупан њихов број крајем јануара 2003. попети на 30, што је већ количина довољна за књигу. Ако ускоро не буде решено питање веб-сајта у Институту за српски језик САНУ, који обавља стручно-административне послове Одбора, одлуке бисмо могли објавити у оквиру пројекта «Растко» (*Библиотека српске културе на Интернету*, богата, угледна и веома посећена виртуелна грађевина).

Унајкраће, одлуке бр. 24–28 (о одлукама бр. 22–23 већ је било речи у овом извештају) обухватају и критички разматрају следеће теме: Одлука бр. 24 – *однос између даконтрукције и инфинитива у српском језику*; Одлука бр. 25 – *Творбу речи у савременом српском језику (Први део: Слагање и префиксација)* Ивана Клајна; Одлука бр. 26 – *став Одбора према чињеници да је у књизи Закон о заштити права и слобода националних мањина*, коју је припремило и издало Савезно министарство националних и етничких заједница (Београд, 2002, на 11 језика, напореда у истој публикацији), *српски језик – за разлику од других двају домаћих, мањинских језика, бугарскога и русинског – објављен латиницом!* (Тако је ћирилица, као домаће писмо, засведочена у двама мањинским језицима, али не и у матичном језику СРЈ!); Одлука бр. 27 – *негодовање Одбора због чињенице да је језичка материја различито обрађена у амандманима на Устав Републике Српске и Устав Федерације БиХ*, тј. у амандману на Устав Републике Српске, да би се избегао атрибут *бошњачки*, неомиљен код *Бошњака*, *службени су језици – језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа*. (У језичком амандману на Устав ФБиХ употребљена су три атрибута уз именицу језик: два неспорна, *српски* и *хрватски*, и трећи – спорни, *босански*, у том облику чак и у хрватској верзији амандмана, на супрот и хрватској термилошкој норми!); Одлука бр. 28 – *Српски језик у Лондону* – представља протест што се наш језик у главном граду Велике Британије, у тамошњем Институту за лингвисте, уважава само ако је исписан латиницом!

Надајући се реаговању на одлуке бр. 27 и бр. 28 од надлежних тела у Сарајеву, Бањој Луци, Београду и Лондону, нисмо их достављали штампи, али ће то бити учињено уз позив новинарима да присуствују шестој седници Одбора, заказаној за 24. 1. 2003. године, на којој ће се утврдити Одлука бр. 29 (*о деклинирању женских презимена, домаћих и страних*) и Одлука бр. 30 (*о српском језичком течају*, од којег се очекује побољшање каквоће српског језичког стандарда у службеном и јавном животу). Припремљени су предлози за те две одлуке.

Исечци из новина, часописа и књига (Поглавље VI Списа Одбора V) бројнији су него икад пре (више од 80 «исечака»). Они не представљају, осим мањим делом, учинак

Одбора. Према се и Одбор, чак пет пута, изјашњавао о азбучном проблему (одлуке бр. 17, 18 и 20 из 2001. г. те одлуке бр. 26 и 28 из 2002. г.), тај проблем је, због широко распрострањене фрустрације, постао, већ смо то нагласили, «опесивном темом српске (језичке) културе», али и јавног живота уопште, о чему сведоче уистину многобројни текстови у штампи, чији се мањи избор доноси у Списима Одбора V.

И ови «исечци» и Списи Одбора V уопште сведоче о томе колико су сложени социолингвистички проблеми не само на «бившем» српскохрватском говорном простору него и на трима «новим» говорним просторима обележеним у последњих десетак година називима – српски језик, хрватски језик и бошњачки језик (чији су представници, како рече један Бошњак недавно у Косовској Митровици на језичком скупу, посегли за «хегемонизирајућим» називом «босански језик»). Нажалост, нису утихнули ни гласови о «четвртој», лишеном културноисторијске логике, језику – «црногорском», што га заступају исти људи већ више од тридесет година, раније с позивом на марксистичке а сада на глобалистичке аргументе. Расправа о *Повељи о босанском језику* – обзнањеној 12. 4. 2002. године («поводом све учесталијих оспоравања права Бошњацима да свој језик именују његовим хисторијским именом», мада то право нико не оспорава, пошто је реч о оспоравању права Србима и Хрватима да тај идиом у свом језичком стандарду терминологију на логички оправдан начин) – утицала је, по свему судећи, на уставноамандманско «уређивање» ове проблематике. У корену те проблематике налази се и најновији заплет – *Саопштење Канцеларије високог представника међународне заједнице у Сарајеву*, достављено радио станицама у Републици Српској. У том саопштењу, како се вели у «Гласу српском» од 5. 11. 2002, «пише да ће се у кампањи 'Сви за школу, школа за све', телевизијски и радио спотови емитовати на босанско-српском и хрватском језику, што је запрепастило научну јавност у Републици Српској», јер се сугерише посебан српски језик у БиХ. Нажалост, то саопштење нисмо могли прибавити, па га не доносимо у Списима Одбора V.

Шта у свему овоме да ради струка? Она мора обављати свој посао како најбоље зна и уме. Струка не може избећи политику – јер постоји и *језичка политика*, коју не воде само лингвисти, али је воде и они. Језикословци имају толико посла у струци, и без политике, да га није лако ни сагледати, а камоли обавити. Да се радити мора и може показују Д. Ђупић, Е. Фекете и Б. Терзић, који су објавили *Слово о језику II*, откупљено за свеколико чланство Одбора и његових комисија, док је Е. Фекете објавио књигу *Језичке доумице*, за коју постоји предлог издавача (Београд, Апостроф 2002) да се такође откупи. За нас у Одбору остају бројни проблеми и задаци. Један од њих назначен је поодавно и у Одлуци Одбора бр. 12 (*Картотека језичких недоумица*): *учење српског језика у средњој школи*, које је потпуно потиснуто учењем књижевности. На обнову тог учења упозоравају и *Закључци стручног скупа* [просветних радника] «*Српски језик у реформи школе*» (Аранђеловац, 15–16. март 2002. године), донесени и у Списима V (Поглавље VI). Бројни други проблеми и задаци назначени су у оснивачким актима Одбора (Списи Одбора IV, 2001, нулто поглавље), у нашим одлукама и нашим списима уопште, па и у најновијим, Списима Одбора V, кроз које смо прошетали да бисмо, и у овом извештају, назначили шта смо (у)радили и шта нам даље ваља чинити.

* * *

Нацрт извештаја Одбора припремио је секретар Одбора. О њему се расправљало на шестој седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неолложних питања, одржаној 26. децембра 2002. године. У нацрту, који је претходно достављен члановима Комисије бр. 7, учињене су извесне измене и допуне, па је предлог Извештаја упућен Одбору да га размотри и усвоји на седници од 24. јануара 2003. године. На седници Одбора било је мањих примедба. У складу с њима Извештај је дотеран да би био објављен у Списима Одбора VI.

С А О П Ш Т Е Њ Е
ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
(24. јануар 2003. године)

У Београду је, у просторијама Српске академије наука и уметности, 24. јануара 2003. године, одржана шеста сједница Одбора за стандардизацију српског језика, основаног 12. децембра 1997. године. (Одбор, у своме матичном дијелу, сачињава 19 представника највиших научно-наставних, културно-научних и културно-просвјетних институција са цјелокупног говорног простора српског језика: 3 академије наука [САНУ, ЦАНУ и АНУРС], 8 универзитета [Бања Лука, Београд, Крагујевац, Ниш, Нови Сад, Подгорица, Приштина и Српско Сарајево], Институт за српски језик, Матица српска и Српска књижевна задруга. Шири састав Одбора обухвата још четрдесетак стручњака, који, заједно с члановима матичног одбора, дјелују у 9 радних тијела [комисија].)

Одбор је усвојио извјештај о раду између пете (одржане у јануару 2002) и шесте сједнице, а *Списи Одбора V*, настали у његовој петој години постојања, свједочанство су о разноликим активностима Одбора. Списи V, као подсјетник за даљи рад, уручени су свима присутним: члановима Одбора, предсједницима и секретарима комисија, те представницима оснивача и јавних гласила.

У посљедњих 12 мјесеци Одбор је, преко надлежне Комисије за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања, утврдио 5 одлука везаних за актуелне стандардолошке и социolingвистичке теме (*однос између да-конструкције и инфинитива у српском језику; прилог свечаном обзнањивању књиге «Творба р(и)јечи у српском језику Ивана Клајна; критички став Одбора према чињеници да је – у деветојезичкој књизи Закон о заштити права и слобода националних мањина, коју је издало надлежно савезно министарство – текст на српском језику, за разлику од оних на бугарском и русинском, објављен латиницом, секундарним писмом нашег језика; негодовање Одбора због асиметричних језичких амандмана на уставе двају ентитета у БиХ, које је октроисао бивши високи представник МЗ у Сарајеву да би избјегао српско термилошко одређење трећега језичког стандарда у БиХ, бошњачког; те, најзад, критичко промишљање положаја српског језика у Лондону, гдје се приврженицима ћирилице, примарног писма српског језика, у тамошњем Институту за лингвисте, приписује «ултранационализам»). Те одлуке (бр. 24–28) Одбор је верификовао, а на самој сједници донио је Одлуку бр. 29, посвећену Семинару српске*

језичке културе, који ће на јесен за полазнике двају основних усмјерења – у трајању од укупно шест мјесеци и са два мјесеца паузе између првог и другог дијела – бити организован у Коларчевој задужбини и у тијесној сарадњи с њом. Разматран је и предлог одлуке бр. 30 (*деклинација презимена женских особа домаћег и страног порекла*), али је због извјесних примједба њено доношење одгођено.

У овој години очекују се припрема за штампу и објављивање и друге књиге *Творбе р(ц)јечи у српском језику*, посвећене *суфиксацији*, прве књиге *Синтаксе српскога језика*, посвећене *простој реченици*, и једнотомног *Р(ј)ечника српскога језика*. Исто тако, интензивираће се рад на *Основама фонологије српскога језика* и новој верзији *основног издања Правописа српскога језика*, тако да у 2004. години добијемо нов правопис, с поједностављеном стилизацијом правила, битним смањивањем двојних рјешења и допуњеним правописним рјечником. Одбор је одавно дефинисао *Програм рада* и *Картотеку језичких недоумица*, установљену Одлуком Одбора бр. 12, тако да му стоји на располагању трајна основа даљег дјеловања.

Одбор ће и даље упорно радити на стандардизацији српског језика, и у цјелини, и у крупним дионицама, и у језикословним ситницама. Наравно, Одбор ће у видном пољу држати и положај српског језика на универзитетима широм свијета, у међународним информатичким и стандардолешким организацијама, као и на оним подручјима гдје се јавља као мањински језик или као језик у дијаспори.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
27. јануар 2003. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефон: 183-175, 181-383, 635-540
Телефакс: 183-175, 182-825

ЗАПИСНИК

са шесте седнице Одбора за стандардизацију српског језика,
одржане 24. јануара 2003. године у просторијама Српске академије наука и уметности,
Кнез Михаилова 35, Београд

Скуп је сазвао проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ и председник Одбора, и предложио претходно утврђени и свим члановима достављени

Дневни ред:

1. Поздравна реч и уводне напомене председника Одбори Ивана Клајна,
2. Разматрање Извештаја о раду Одбора у 2002. години,
3. Верификација пет одлука (24–28) које је Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања утврдила после пете седнице Одбора (25. 1. 2002), које су члановима достављене уз допис бр. 24 од 31. 10. 2002. године,
4. Разматрање предлога нових одлука (бр. 29 – О деклинацији презимена женских особа домаћег и страног порекла и бр. 30 Српски језички течај, чије би прво тромесеје отпочело на јесен 2003. године),
5. Упознавање с кадровском променом (поновни захтев за разрешавање Даринке Гортан-Премк на чланство у Одбору и на место председника Комисије за лексикологију и лексикографију),
6. Р а з н о.

Седници су присуствовали: академик Милка Ивић, др Слободан Реметић, др Иван Клајн, дописни члан САНУ, др Љубомир Поповић, мр Бранислав Баборић, секретар Одбора, др Егон Фекете, др Драго Ђупић, др Јелица Јокановић-Михајлов, др Маринко Божовић, др Мато Пижурица, др Живојин Станојчић, др Јован Јерковић, др Драгољуб Петровић, др Даринка Гортан-Премк, др Милорад Дешић, др Мирослав Николић, др Милош Ковачевић, мр Јован Вуксановић, секретар Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике, Радојко Гачевић, секретар Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима, мр Александар Милановић, члан Комисије за историју српског књижевног језика, Марија Милутиновић, Савезни завод за стандардизацију, Виолета Нешковић-Поповић, Савезни завод за стандардизацију, др Срето Танасић, секретар Комисије за синтаксу, Олгица Стефановић, уредник у Задужбини Илије М. Коларца, Милица Јовановић, новинар листа "Danas", Даница Радовић, новинар "Политике".

Оправдано одсутни били су академик Бранислав Остојић, члан ЦАНУ, др Слободан Марјановић, др Милан Драгичевић и др Новица Петковић, чланови Одбора.

У поздравној речи *др Иван Клајн* је рекао да мисли да је Одбор доста радио, што ће и чланови имати могућност да потврде када се буде разматрао извештај. Због тога нам савест може бити мирна. Друго је, међутим, питање колико је ово друштво спремно да прихвати рад Одбора и његов допринос борби – како је то Предраг Пипер веома добро назвао – против "запуштености српске говорне културе, загађености језика и истовременог игнорисања књижевнојезичке норме". Професор Клајн се позива и на мишљење професора др Твртка Прћића, који упозорава на то да је то "наличе запуштености" говорне културе и игнорисање књижевнојезичке норме толико да омогућава стварање "паралелне норме", пре свега под утицајем страних језика. То је посебно изражено у транскрипцији – области којом се Т. Прћић највише бави. Да ли, онда, пита се И. Клајн, вреди да ми пишемо неку званичну норму – коју нико неће да примењује као што то сада показују "несавесни" новинари и "неписмени" политичари. Мора ли у таквим условима Одбор другачије да делује а не само да даје саопштења и доноси одлуке – запитао се И. Клајн. Можда је добар пример да се ради другачије и могућност да се у Коларчевој задужбини организује српски језички течај, од кога се много очекује. Професор И. Клајн се на крају своје поздравне речи и уводне беседе захвалио уредницима Списа

Одбора и подсетио на то да се припремају и нове књиге научне литературе: довршен је рукопис прве књиге *Синтаксе српског језика*, завршена је друга верзија *Творбе речи 2 у српском језику* и приведен је крају рад – остаје само завршна редакција – на једнотоном Речнику српског језика Матице српске.

После изречених упозорења, оцена и критика због слабог утицаја Одбора на све оне који се неодговорно односе према српском језику и његовој норми – закључено је да се мора уложити напор да власт и министарства, као и сви одговорни људи, прихвате нашу нормативну делатност, веома корисну за све.

Поводом друге тачке – разматрање Извештаја о раду Одбора у 2002. години – вођена је жива и занимљива расправа.

Мр Бранислав Брборић је подсетио на донету одлуку да се извештај не објављује у Списима Одбора, као што је то била пракса завршно са Списима IV. У свом излагању посебно се задржао на негодовању Одбора због "хегемонизације" назива *босански језик* и "асиметричних" језичких амандмана на уставе двају ентитета БиХ. Затим је говорио о критичком промишљању положаја српског језика у Лондону, где је, у тамошњем Институту за лингвисте, употреба ћирилице као примарног српског писма протумачена као "ултранционализам". Указао је и на посебан задатак свих чланова Одбора и његових комисија да решавају проблеме сабране у *Картотеци језичких недоумица* па је у том смислу поменуо позитиван пример књиге *Слово о језику*, друге књиге, коју је Одбор откупио за све своје чланове, као и књиге *Језичке доумице Е. Фекетеа*, члана Одбора, о којој ће бити речи вечерас у Задужбини Илије Коларца. Предложено је да се и та књига откупи, што је прихваћено.

Због запостављања наставе српског језика, посебно у средњој школи, о чему говоре и Закључци стручног скупа у Аранђеловцу дати у Списима V, требало би размислити о усвајању посебне одлуке Одбора у којој би се тражило раздвајање језичке наставе од наставе књижевности.

Др Мирослав Николић износи своја искуства с новинарима и на примеру разговора с њима, који је као прилог дат у Списима V, показао је зашто и како новинари "кваре" српски језик јер га довољно не знају.

Др Милорад Дешић подржава оно што је покренуо професор Клајн и сматра да се уз извештај за јавност и државне органе морају озбиљније дати упозорења о лошем стању у српском језику. Што се тиче предлога за раздвајање наставе језика од наставе књижевности, професор Дешић сматра да о томе треба усагласити мишљења с Комисијом за српски језик у реформи школе, али и с Друштвом за српски језик и књижевност Србије, као и катедром за српски језик на факултетима. Тачно је то да се језик "мало и нимало не предаје, а књижевност слабо" – констатација је проф. Дешића. На крају свог излагања М. Дешић је указао и на озбиљан проблем због појаве некаквих нових програма по школама, па се пита куда све то иде, да ли ће се и с најбољом намером доћи до нових тешкоћа, па, иако је реформа потребна, треба радити обазриво, јер има много необавештености и у то нису укључени сви они који могу дати прави допринос. Патологија говора завладала је на телевизији, а наш је утицај на то слаб – па се поставља питање да ли ћемо бити више поштовани него до сада – на крају је рекао М. Дешић.

Професор Клајн се слаже с оним што је рекао проф. Дешић да треба чути и катедре и Друштво за српски језик, па да онда Одбор евентуално донесе неопходну одлуку.

Др Љубомир Поповић је саопштио да је у понедељак била седница Комисије за реформу на којој је он дао оставку јер се не слаже с оним што је дато као садржај наставне области *језик и комуникација*, а то се односи и на положај српског језика у реформи.

Др Даринка Гортан-Премк такође подржава све оно што је речено и сматра да треба издвојити језичку наставу, барем у средњој школи, јер је то тако у програмима неких европских земаља и ученици се не могу правилно образовати без добре језичке наставе.

Др Егон Фекете упозорава на то да ни у једном случају, чак ни онда када смо понудили стручне услуге и сарадњу струке и политике, нисмо удостојени чак ни одговора на такву понуду, па онда ништа не треба више да се каже где смо. Он, даље, указује на *катастрофалан резултат српског језика у комуникацији и доживљава* то као "распад" посебно акценатског система – "бришу" се изворни књижевни акценти и појављују нови изван норме и стандарда (то је показано и на више примера изговора спикера на телевизији). Поздравља предлог да се организује течај, али му та реч мирише на "почетничку ситуацију", на алнафabetски течај, па сматра да треба наћи бољи израз, рецимо, *виши семинар српског језика* (за језичку културу) и сл. Језичка ситуација је "катастрофална" јер су се изгубиле лепота, правилност и стандардност и сада имамо неодрживу ситуацију успостављања "обичајне" норме.

Др Драго Ћупић упозорава на то да нам измене наставних планова и програма раде неки "белосветски референти", који желе да одбаце и национално осјећање нашег народа" – у Црног Гори се српски језик назива "службени језик", а у Србији, како сам данас чуо, "језик и комуникација". Да ли се може очекивати да онда они схвате наш школски систем када не знају ни колико наш просечан човек – запитао се на крају Д. Ћупић.

Др Маринко Божовић указује на тешку ситуацију на Косову и Метохији, где је толико смањен број студената српског језика у К. Митровици да је угрожен опстанак језичке катедре, али је зато отворена Катедра за књижевност у Грачаници. Посебно је трагично то што страда и ћирилица и изгледа да ће само остати енглески језик а све друго је под знаком питања.

Др Милош Ковачевић указује на то да је нови план и програм за деветогодишњу основну школу у БиХ усвојен без мишљења Катедре за српски језик, па су тако избачени дијалекти, Вук се уопште не помиње, а није било ни координације с Републиком Србијом и Републиком Црном Гором када је ријеч о настави српског језика. Посебно је лоше стање у лекторској служби јер, да би лектори више зарадили, "свако измишља свој језик", посебно се не поштује морфолошко правило у творби футура I, па се тврди да се и футур твори са ДА + презент, а не с инфинитивом – *Предлаже се да се сачини посебна одлука о том програму.*

Бранислав Брборић покушава да резимира ток расправе и предлаже да се, у име Одбора, сачине три писма (1) онемо о чему су говорили Дешић и Поповић и да се с аргументима то писмо достави свим оснивачима; (2) да се посебно писмо пошаље ТВ студијима и новинама у вези с акценом и говорном културом и (3) око планова и програма треба доставити писма министарствима просвете и културе све три државе српског језика. Што се тиче лектора, треба ступити директно у вези с њима и сазнати њихова имена и презимена. То је усвојено.

Др Јелица Јокановић-Михајлов сматра да је добра идеја одвајање наставе језика од књижевности у средњој школи – тако је и у Русији, Швајцарској, Америци. Међутим, има и страха да ће се тиме негативно утицати на наставу и укућност знања. Све то треба добро припремити јер се само на тај начин може спречити пропадање српског језика. Што се тиче примера погрешних акцената које је навео Е. Фекете, Ј. Јокановић сматра да је ту реч о појави када се акценат "утапа" у интонацију, па се онда губи и карактер акцента. То је реченични акценат – реченична мелодија, а не пример за акценте појединачних речи, сматра Ј. Јокановић. Е. Фекете се није у свему сложио с таквим мишљењем.

Др Живојин Станојчић подржава идеју одвајања наставе језика од књижевности, али сматра да није довољно само то ако се не промени и начин предавања: треба више да се изучавају *функционални стилови*, а не да се учи *језичка парадигма*. Потребно је више радити на изграђивању језичке културе и утицати на то да наш ученик зна да говори једним изграђеним језичким изразом. Неопходна је и *конфронтативна настава*, у којој ће бити измењен начин извођења наставе и њен циљ. Професор Станојчић има примедба на неке речи у извештају па сматра да облици тих лексема морају бити другачији, рецимо, израз "разисторијски". Др Даринка Премк се залаже за израду лексикографских дела и акценатских и сл. школских речника у електронској форми с одговарајућим "плетраживачима" који би били од велике помоћи новинарима, посебно почетницима.

Ништа није боље ни када је реч о дуго најављиваном једнотомном *Речнику српскога језика* јер се не зна када ће се он завршити – његова судбина готово да је трагична – рекла је Даринка Горган-Премк.

Др Јован Јерковић упозорава на то да је реформа озбиљна ствар и да се не може успешно спровести без стручњака са наших катедри. Питање је само колико је људи у све то укључено. Сада смо чули да је колега Поповић дао оставку. Колеге из Новог Сада ми кажу да не знају ништа о томе. О реформи говоре особе које нико не би предложио да учествују у таквом послу – ето како то све иде, завршио је коментар Ј. Јерковић.

Јављајући се поново за реч, проф. Љ. Поповић указује на неке неспоразуме – прво *језик и комуникација* замењују досадашњи термин *језик и језичка култура*. У Министарству просвете и спорта сачињене су комисије по необичном критеријуму: људи који ће правити реформу урадиће то по налогу са стране. Осим мене, као шефа Катедре за српски језик и књижевност. У раду Комисије – који се прихватио функције председника Друштва за српски језик и књижевност. У раду Комисије – истиче проф. Поповић – принцип је био да се водило више рачуна о томе како се понашамо као личности а не као стручњаци. Због тога је било сукобљавања и око стратегије образовања, у којој су битни "исходи", а не резултати. Психолози су узели све у своје руке, а не стручњаци. Тако се, нпр., говори и пише скраћеницама РОР (разговори о реформи), а нема ни методичара. Битно је оно што кажу они који дају новац. Нигде се у Европи не одступа од свога, а у модернизацији се не полази од

принципа као да је све почело од нуле. Све је то контрапродуктивно – технократски, јер наши професори неће бити у стању да то изнесу. Због тога што нема методичара, а они су опозиција, ни језички стручњаци неће много моћи да ураде. Наставници су на састанцима Комисије – ћутали, завршио је своје појашњење Љ. Поповић.

Академик Милка Ивић сматра да неће бити боље све док будућност овог друштва не буде и то како се бирају стручњаци, као и то ко се може наћи на факултету. Ето, општу лингвистику предају који немају ниједан рад објављен у иностранству. Најозбиљније се мора водити кадровска политика на катедри за језик и професори морају имати углед у средини у којој раде – рекла је М. Ивић.

Овим је завршена и друга тачка дневног реда.

У вези с тачком број три и четири, које су спојене, и разматрањем предлога нових одлука показало се више различитих приступа и предложено је доста различитих решења.

У расправи су учествовали др Јелица Јокановић-Михајлов, др Мирослав Николић, др Егон Фекете, мр Бранислав Брборић, др Иван Клајн, др Живојин Станојчић, др Мато Пижурица, др Драго Ћупић и новинарка Даница Радовић.

Закључено је да се предлог одлуке бр. 29 о деκлинацији презимена женских особа домаћег и страног порекла доради и при томе разграничи граматички од социолингвистичког приступа. Све успеле предлоге треба укључити у побољшање коначне верзије одлуке и она ће бити одлука бр. 30.

Одлука број 30 постаје одлука бр. 29, а уместо назива Српски језички течај усвојен је назив Семинар српске језичке културе. Сугерисано је да убудуће сваку одлуку треба писати неутралним, а не индивидуалним стилем.

Од 12,45 седницом је председавао др Слободан Реметић јер је професор Клајн морао ићи на заказану терапију.

Даница Радовић је указала на то да средства информисања раде на суровом тржишту али да се труде да им посао буде што успешнији. Мислила је да је Одбор "складно тело", али да је "испао из те хармоније", па се појавила нека унутрашња "магла" после речи проф. др Даринке Гортан-Премк око недоступности електронских податка једнотомног речника Матице српске члановима Комисије за лексикологију и лексикографију и отказивања најављеног програма те комисије. Проф. др Мато Пижурица је рекао да Речник није готов па "сирова грађа" може постати предмет јавног оспоравања. Још код нас, додао је, није разјашњено ни то колико су електронска издања јавна добра лишена ауторског права. У оптицају не може бити нешто што још није завршено – образложење је спорне ситуације М. Пижурице.

Поводом израде једнотомног *Речника српског језика*, каже Ј. Јерковић, више од десет година он се најављује а нико није одређивао те рокове осим аутора. Да ли је ипак новац у питању – запитао се Ј. Јерковић, јер тај Речник још увек немамо.

Милица Јовановић, новинар листа "Данас", поставила је и питање – Какав је став Одбора у вези с називом будуће заједничке државе Србије и Црне Горе, као и дериватима тог назива, скраћеницом и ознаком националног домена уместо досадашњем YU знака? После тога је Радојко Гачевић прочитао предлог уз тачку *Разно*, који су сачинили секретари трију Комисија (Б. Брборић, Р. Гачевић и Ј. Вуксановић) како да се ти и други проблеми проистекли из Уставне повеље државне заједнице Србије и Црне Горе, као и Закона о спровођењу Повеље, разреше. С тим у вези тражиће се мишљење свих присутних, али је то хитно питање, које не трпи одлагања.

Закључено је да се одреди рок 15 дана за мишљења, предлоге, допуне и примедбе како би се усвојила о томе посебна одлука.

У оквиру тачке пет договорено је да се избор председника Комисије за лексикологију и лексикографију одложи док Мирослав Николић не заврши рад на једнотомном Речнику српског језика, а после тога ће се с њим разговарати о преузимању функције председника Комисије од др Даринке Гортан-Премк. До тада она остаје и даље председник, а њено чланство у Одбору не доводи у питање ни Филолошки факултет у Београду ни она сама.

Седница је завршена у 14,30 сати.

ЗАПИСНИК САЧИНИО

Мр Јован Вуксановић,

секретар Комисије за проучавање и истраживање правописне проблематике

II. СПИСИ УПУЋЕНИ ОДБОРУ

Република Србија
УНИВЕРЗИТЕТ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Бр. 25/2

~~13~~ JAN 2003 19 год.
БЕОГРАД

ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања

Ђуре Јакшића 9
11000 Београд

ВЕЗА: Ваш акт бр. 25/2002

У разговору управника Катедре за српски језик са Даром Гортан-Премк установљено је да се њена оставка не односи на чланство у Одбору за стандардизацију српског језика, него само на чланство у комисији Одбора за лексикологију. Зато сматрамо да нема потребе да се мења састав Одбора, а избор чланова комисија није у надлежности Филолошког факултета, него Одбора.

С поштовањем,

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
Београд, Ђуре Јакшића 9

Примљено:	22. 1. 2003.	Вредн.
Срг. дат.	13	

ДЕКАН
ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА

проф. др Ратко Нешковић

ПРЕДЛОГ УЗ ТАЧКУ РАЗНО

Ових дана је објављена Уставна повеља државне заједнице Србија и Црна Гора, као и Закон о спровођењу Повеље.

Као озбиљни људи, ми не рачунамо на распад државне заједнице (што је апелативна синтагма, која не улази у службени назив земље, па се и пише с малим почетним словима). Међутим, рачунамо на могуће тешкоће око комуникације којих досад није било, сличне оној око *територије СР Србије ван територија САП*, актуелној до пре петнаестак година. Зато би било добро указати на могуће тешкоће у комуникацији:

1. Најпре, назив *Србија и Црна Гора* сувише је дуг (четири речи) и неподесан за глатку комуникацију. Очигледно ће бити потребна скраћеница и у домаћој и у међународној комуникацији. У обзир долазе петословне, четворословне и двословне скраћенице, нпр. *СРиЦГ*, *СБиЦГ*, *СРЦГ*, *СБЦГ*, а двословна *СЦ*, односно *SM* (*Serbia & Montenegro*, *Serbien-Montenegro* и сл.) у неким елементима међународне комуникације, нпр. ознака на аутомобилима.

2. Затим, поставља се питање како ће гласити *етник*, тј. становник државне заједнице. Синтагме *Србин и Црногорац*, *Србијанац и Црногорац*, очигледно не долазе у обзир, нити би именички делови те синтагме могли бити узимани као назив за становника заједнице. Службени назив својевремене највеће морепловне силе гласи данас *Уједињено Краљевство Велика Британија и Северна Ирска (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland)*, али је становник *Британац*, а не *Великобританац*, још мање као синтагма – *Великобританац и Север(н)оирац*. Становник Сједињених Америчких Држава редовно је *Американац*, а прихваћених скраћеница за назив државе има више. Може ли Одбор за стандардизацију српског језика, док још има времена, понудити какво оперативно решење од једне речи?

3. Како ће гласити *ктетик*, тј. изведени придев од *назива државе* или од *назива становника државе*? Да ли *српско(-)црногорски* или *србијанско(-)црногорски*, са цртицом или без ње? Или је могућ какав скраћени назив који се у нашем случају не може свести на избор једне од две једночлане лексеме ни кад је посреди *етник* ни кад је посреди *ктетик*? Чиста скраћеница за придев могла би гласити *сц.* (с тачком).

Разуме се, реаговање на овај предлог и одговор на постављена питања нису могући на данашњој седници, али је могуће замолити Комисију за односе с јавношћу и решавање неодложних питања да покуша, што пре, понудити решење, указати на аналогije или направити преседан и сл. И то – понудити га до средине фебруара месеца најкасније!

У Београду, 23. 1. 2003. г.

Секретари комисија
Бранислав Брборић
Јован Вуксановић
Радојко Гачевић

THE HUMAN RIGHTS OMBUDSMAN OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Odbor za standardizaciju srpskog jezika
n/r Prof. dr Ivan Klajn
Đure Jakšića 9
Beograd
Srbija i Crna Gora

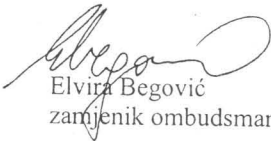
Ombudsman je primio Vaš dopis i Odluku br. 27 Odbora i pažljivo razmotrio njeno obrazloženje.

Očito je da ste Vi zabrinuti zbog opasnosti da dođe do “zaobilaženja i krivotvorenja srpske jezičke norme” i s tim u vezi tražite “da se u srpskom tekstu ustavâ (ustavnih amandmana) poštuje srpska jezička norma” te da se sljedstveno tome “usklađe amandmani LXXI na Ustav Republike Srpske i amandman XXIX na Ustav Federacije BiH”.

Ombudsman primjećuje da se ovim dopisom legitimišete u ime jezika kao jednog od nacionalnih obilježja, zalazeći u oblast ustavnog prava jedne suverene države i da to sve činite na pogrešnoj adresi. U prilogu Vam za Vašu informaciju dostavljamo brošure iz kojih ćete saznati kako se tačno ova Institucija zove i, što je svakako važnije, za šta je nadležna prema Zakonu o Ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine¹.

Budući da Ombudsman ne vidi razloge za daljnje razmatranje ovog prigovora, ovim Vas u skladu sa članom 21 Zakona o Ombudsmanu obavještavamo da je ovaj predmet zatvoren. Vi se svakako možete ponovo obratiti Ombudsmanu ukoliko za to budu postojali novi relevantni razlozi.

Sarajevo, 13. februar 2003.

Elvira Begović
zamjenik ombudsmana

Antun Larha
odgovorni pravnik

Spis br. 1352/02

Prilog: brošure “ko smo mi” i “ispravno, pravедno, nepristrasno”

¹ Sl. Glasnik BiH 32/00 i 19/02

ПРВИ САСТАНАК
КАТЕДАРА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК И ЗА СРПСКУ КЊИЖЕВНОСТ
Филолошког факултета у Београду, Филозофског факултета у Новом Саду,
Филозофског факултета у Нишу, Филозофског факултета у Косовској
Митровици и Филолошког факултета у Крагујевцу

Београд, 28. 2. 2003.

ЗАКЉУЧЦИ

1. Сматрамо да је модернизовање наставе језика и књижевности у основној и средњој школи и усклађивање наставних планова и програма са плановима и програмима у другим европским земљама веома користан и изузетно значајан подухват, и спремни смо да у пуној мери учествујемо у томе. (У то су се лично могли уверити заменик министра просвете и спорта Вигор Мајић и помоћник министра др Тинде Ковач-Церовић, који су узели учешће на трибинама о реформи школе одржаним на Филолошком факултету у Београду у априлу и мају 2002. год.).

2. Међутим, не можемо се сложити са начином на који се приступило овој реформи и на који се она спроводи. Наиме:

- Министарство не сарађује са катедрама за српски језик и за српску књижевност, иако на њима раде водећи стручњаци за ове области, а уз то ове катедре треба да школују наставнике за реформисану школу. Конкретно, ове катедре (а ни други наставнички факултети сем учитељског) нису биле укључене у акцију *Разговори о реформи (РОР)*, као ни у израду документа *Стратегија развоја курикулума у обавезном и средњем образовању*, нити су консултоване приликом састављања Обласне комисије за језик и комуникацију.
- У Обласној комисији за језик и комуникацију није укључен ниједан наставник методике наставе српског језика и књижевности; а по изласку проф. Љубомира Поповића из Комисије науку о језику репрезентује само један асистент-приправник, пошто се нико у Министарству није нашао побуђеним да се обрати катедрама за српски језик са захтевом да се састав комисије допуни.
- У предлозима реформисаних планова настава српског језика и књижевности је сведена на недопустиво мали обим а ове области, (супротно називу предмета) дате су при крају планова, док је тежиште пребачено на комуникацију. Треба додати да назив предмета гласи (или је бар пре интервенције појединих чланова Обласне комисије гласио): *Језик и комуникација* – дакле без помињања књижевности.
- Није извршена критичка анализа досадашње наставе језика и књижевности у основним и средњим школама, досадашњих планова и програма ни досадашњих методичких приступа настави језика и књижевности, да би се видело шта је добро, а шта треба мењати. Напротив, све је одбачено у блоку. А с друге стране се без довољне критичности преузимају делови страних курикулума, и то и таквих који више одговарају учењу нематерњег језика.

- Модернизација методичког дела наставе је поверена искључиво једном тиму психолога, који се ни у једном тренутку није консултовао са универзитетским стручњацима за језик и књижевност и методичарима. Отуда такви на стручном плану потпуно неприхватљиви и контрапродуктивни модели за наставу књижевних дела какав је онај који се препоручује за баладу *Хасанагиница*. (в. *Активно учење*, II изд., стр. 128–130), који немају никакве везе са тумачењем уметничких вредности текста.
- Потпуно је занемарена васпитна улога књижевности.

Зато сматрамо да најхитније треба проширити састав Обласне комисије за језик (књижевност) и комуникацију универзитетским стручњацима за језик, књижевност и методик, а исто тако обавезно укључити ове стручњаке у Предметну комисију. Катедре за српски језик и за књижевност спремне су да у пуној мери допринесу састављању планова и програма који ће бити урађени по европским стандардима, али не на основу еклектичког преузимања разних страних узора, него водећи рачуна о нашим специфичностима и о постојећем наставном кадру у основним и средњим школама.

3. Увођење наставе комуникације и медија не сме ићи на уштрб наставе језика и књижевности, него за нове садржаје треба обезбедити додатни број часова.

4. Предмет треба да се зове *Српски језик, књижевност и комуникација*.

5. У документу *Стратегија развоја курикулума у обавезном и средњем образовању* у одељку 3.5.4.1 *Општи циљ образовања* стоји и следеће:

„Образовање може да доприноси добробити и развоју сваког ученика тако што ће да:

- омогући развој свих аспеката личности ученика у складу с његовим развојним потребама, потенцијалима и интересовањима;
- омогући ученицима да упознају себе и да самостално, промишљено и одговорно доносе одлуке које се тичу њиховог развоја и будућег живота;
- оспособи ученике за усвајање и изградњу вредносних ставова.”

А у одељку 3.5.5 *Предлог листе исхода образовања* стоје и следећи „исходи”, тј. резултати:

„Након завршетка обавезног и општег образовања ученик ће:

- познавати своје способности и особине, поштовати себе и бити способан да управља сопственим животом и развојем;
- поседовати личну аутономију и интегритет;
- поседовати осећање социјалне припадности и привржености сопственој породици, нацији и култури, познавати традицију и учествовати у њеном очувању.
- бити способан да језиком уметности изрази сопствена осећања, вредности и поглед на свет.”

Да ли су они који су дату област најпре назвали само Језик и комуникација и они који су – на нивоу обласне комисије – у радним верзијама наставних планова ставили књижевност на крај и предвидели редуковање

обима наставе књижевности – прочитали овај документ на коме се заснива
цела реформа и да ли су свесни:

- васпитно-образовног значаја књижевности;
- значаја књижевног наслеђа за неговање и очување културне традиције;
- значаја књижевности за развијање језичких способности ученика, поготову кад ученик треба да буде способан да „језиком уметности изрази сопствена осећања, вредности и поглед на свет“?

6. Треба образовати стручно тело (какво је био некадашњи Просветни савет) које ће, независно од Министарства просвете, водити бригу о стручној страни реформе.

7. Са овим закључцима упознати:

- министра просвете и спорта проф. др Гашу Кнежевића
- помоћника министра просвете и спорта доц. др Тинде Ковач-Церовић
- Обласну комисију за језик, књижевност и комуникацију
- штампу, радио и телевизију.

САОПШТЕЊЕ ЗА ЈАВНОСТ
КАТЕДАРА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ
Филолошког факултета у Београду, Филозофског факултета у Новом Саду,
Филозофског факултета у Нишу, Филозофског факултета у Косовској
Митровици и Филолошког факултета у Крагујевцу

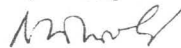
Катедре за српски језик и књижевност универзитета у Београду, Новом Саду, Нишу, Косовској Митровици и Крагујевцу, осећајући се одговорнима за успешно реформисање наставе српског језика и књижевности у основној и средњој школи, обавештавају јавност да нису укључене у рад на променама наставних планова и програма за предмет *Српски језик, књижевност и комуникација* који је организовало Министарство просвете и спорта, већ да ту делатност обављају арбитражно изабрани професори и психолози. Досадашњи планови за обликовање овог предмета одликују се великим бројем стручних пропуста, а на делу је пренаглашавање комуникацијских аспеката језика (по угледу на наставу страних језика), као и недопустиво потискивање књижевности. А све се то чини уз априорно одбацавање целокупног досадашњег приступа настави језика и књижевности у основним и средњим школама. Тиме се циљеви укупне реформе наставе српског језика и књижевности доводе у сукоб са општесазнајним, културним и националним вредностима и занемарује се васпитни значај књижевности.

То уопште не мора да буде тако, нити проистиче из захтева да се изврши реформа, већ је то резултат оног схватања реформе наставе српског језика и књижевности које намеће Министарство просвете. И не само да се то схватање намеће као једино него Министарство свесно игнорише управо најстручније институције за проучавање српског језика и књижевности у овој земљи, а посебно професоре методике наставе српског језика и књижевности.

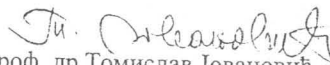
Катедре за српски језик и за књижевност спремне су да у пуној мери допринесу састављању планова и програма који ће бити урађени по европским стандардима, али не на основу еклектичког преузимања разних страних узора, него водећи рачуна о нашим специфичностима и о постојећем наставном кадру у основним и средњим школама.

Београд, 10. 3. 2003. год.

Организатори
интеркатедарског састанка

Проф. др Љубомир Поповић,
управник Катедре за српски језик
Филолошког факултета у Београду

Проф. др Томислав Јовановић,
управник Катедре за српску књижевност
Филолошког факултета у Београду

ОБЛАСНОЈ КОМИСИЈИ ЗА ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КОМУНИКАЦИЈУ

Поштоване колегинице и колеге,

Размотрили смо достављени нацрт циљева и резултата („исхода“) за основно и средње образовање и закључили да су израђени по концепцији која је прављена за учење нематерњих језика и у којој знања о матерњем језику, књижевност и васпитна улога овог предмета нису добили одговарајуће место. Зато не желимо да будемо учесници у изради оваквог, за нас концепцијски потпуно неприхватљивог курикулума.

Међутим, спремни смо да у даљем раду на реформи допринесемо – и то као равноправни чланови комисије, а не неформални консултанти – да се изради курикулум који ће бити адекватан за овај предмет.

Са колегијалним поздравом,

Београд, 11. 3. 20003. год.

чланови комисије за реформу Катедре за српски језик
и чланови комисије за реформу Катедре за српску књижевност

JUGOSLOVENSKI OLIMPIJSKI KOMITET

Odbor za standardizaciju srpskog jezika
Institut za srpski jezik SANU
Đure Jakšića 9
11000 Beograd
Fax: 183-175

Beograd, 26.03.2003.god.

Broj: 119

PREDMET: Molba za mišljenje – tumačenje

Poštovani,

U skladu sa promenom imena države prema usvojenoj Ustavnoj povelji, i naša organizacija treba da promeni svoje ime.

Na sednici Predsedništva Jugoslovenskog olimpijskog komiteta održanoj 25.03.2003.god. je, od dva predloga, usvojen predlog da novi naziv bude: Olimpijski komitet Srbija i Crna Gora. Drugi predlog je bio: Olimpijski komitet Srbije i Crne Gore.

Sledeće nedelje, 03.aprila će se održati Generalna skupština JOK-a na kojoj će se, između ostalog, izvršiti izmena Statuta JOK-a u ovom smislu, tj. konačno usvojiti novi naziv Olimpijskog komiteta.

S tim u vezi Vas molimo da nam date tumačenje pravilne upotrebe srpskog jezika u slučaju naziva naše organizacije, u skladu sa odlukama Vašeg Odbora.

Ljubazno molimo da nam tumačenje dostavite što je pre moguće, kako bi se pripremio odgovarajući amandman na predlog Odluke o izmeni i dopuni Statuta JOK-a.

Unapred zahvaljujemo na saradnji i pomoći po ovom pitanju.

S poštovanjem,
Dragan KIČANOVIĆ
Predsednik

11040 Beograd-Generala Vasića 5-Tel. (381.11) 3671-574, 3671-575 ; Fax. (381.11) 3671-887

РЕПУБЛИКА СРПСКА
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ

Бука Кираџића бр. 4 Београд, телефон: 051/331-422, факс: 051/331-423; e-mail: mpr@mpr.vladars.net

Број: 6-01-1693/03

Датум: 12.05.2003. године

- ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПскоЈ
- РЕПУБЛИЧКИ ПЕДАГОШКИ ЗАВОД
- ПРОСВЈЕТНА ИНСПЕКЦИЈА

Предмет: Распис

С обзиром да се приближава крај школске године а у току су и припреме за прелазак на деветогодишње основно образовање, желимо вас правовремено упознати са неким обавезама школа у наредном периоду:

1. Верификацију оцјена из нестручно заступљених предмета у школи обавити по поступку и на начин на који је то учињено на крају претходне двије школске године. Дакле, комисијски.
2. Ученицима бошњачке националности који уче свој матерњи језик, у школску и ђачку документацију у рубрику за језик треба уписати назив босански језик.
3. Све школе требају извршити замјену и повлачење старих печата у складу са Законом о печатима Републике Српске (Службени гласник Републике Српске број 17/92) и Законом о измјенама и допунама Закона о печатима (Службени гласник Републике Српске број 63/01).
4. Неке школе нам се обраћају са разним захтјевима у вези са извођењем екскурзија и излета те организацијом завршних ђачких вечери ученика 8. разреда и тиме додатно оптерећују ово Министарство. Сугеришемо школама да строго поштују законске прописе у свим сегментима рада.
5. Од септембра школске 2003/04. године, са преласком на деветогодишње

основно образовање, велика већина шестогодишњака ће поћи у први разред. То је једна од највећих промјена у реформи основног образовања у Републици Српској. У шест огледних школа у Републици су провјерени: Основе програма, дидактичка средства и методичка концепција рада, који се значајно разликују од досадашњих искустава коришћених у нашој школи. У три сата (180 минута) боравка с првачићима у специјално опремљеној учионици, сали или дворашту, темељито се мијењају амбијент и карактеристике наставног рада. Цјелокупна активност се усмјерава на дијете и његова интересовања.

Стога, неминовно се намеће потреба образовања и усавршавања наставника. Од 09. јуна ове године, кроз серију дневних семинара, проћи ће учитељи који ће се припремати за рад с будућим првачићима. О терминима и мјестима одржавања семинара школе ће детаљније обавијестити Републички педагошки завод. Директори школа су дужни обезбиједити да на семинар оду они учитељи који ће од септембра учити први разред, а који нису у марту ове године похађали семинаре у Теслићу и Приједору у организацији Фонда дјечије заштите Републике Српске.

6. Уз, од раније, добро опремљене експерименталне школе, солидан број школа је набавио опрему за учионице преко Фонда дјечије заштите и Невладине организације Save the Children. Потребно је до почетка нове школске године да школе изврше опремање учионица одговарајућим намјештајем и неопходном опремом.

7. На основу броја уписане дјеце, а у складу са Законом и Упутством овог Министарства број 6-01-762/03 извршити рационално планирање и формирање одјељења разредне и предметне наставе како би се, по могућности, ријешили сви технолошки вишкови просвјетног кадра, чиме ће се ублажавати и проблем простора у школама. У радни однос вршити пријем путем конкурса само неопходног кадра током љетног одмора.

8. Прије почетка нове школске године биће одштампани нови обрасци, укључујући и матичне и разредне књиге па је потребно водити рачуна да се за сљедећу годину не набављају стари.

Министар
Др Гојко Савановић

THE HUMAN RIGHTS OMBUDSMAN OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Sarajevo, 8 July 2003

To

The Board for Standardization of the
Serb Language, att. Ivan Klajn
Đure Jakšića 9
Belgrade, Serbia and Montenegro

Referring to your letter of 30 April 2003, I cannot find that the issue at hand is of such a character that it should be addressed by the Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina, the institution, which you seem to want to approach. Your letter will therefore not cause any further action on my part.

However, it might be useful to add that both of the texts of concern to you have been enacted by the same body, the High Representative, and that the meaning of them and their implementation therefore could be presumed to be identical.

Frank Orton
The Human Rights Ombudsman
of Bosnia and Herzegovina

Valerija Šaula
Senior Deputy Ombudsman

File 1352/02

Ј.П. ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА са п.о. БЕОГРАД
Обилићев венац 5 • Поштански преградак 312 • Жиро-рачун 60806-603-22940
Телефон: Централна 011/184-822, 184-741, 184-948, 184-824, Комерц. служба 639-186, 636-285, 637-172, 638-193
Телефакс: Комерцијална служба 635-778; Техничка редакција 637-837; Економско-финан. служба 630-014
Директор: 638-463 • Заменик директора 637-433 • Издавачки сектор 636-468, 630-317
Наставна средства: 636-971, 183-567 • Служба општих и правних послова: 635-142, 182-454, 635-682
Економско-финансијска служба: 636-570, 181-454, 636-340, 180-842, 635-414
Књижаре: 3227-088, 3224-708, 3224-706, 594-835 • Магазин: 506-168, 507-274, 506-046, 506-252

Знак ПП/СП 03 Број 6004

Датум 28.08.2003.

Одбору за стандардизацију српског језика
Господину Бранку Брборићу

Београд
Б. Јакшића бр. 9

Поштовани господине Брборићу,

Добили смо од Вас писмо као и приложено писмо Матице српске из Н. Сада, односно примедбе и критичке сугестије Друштва учитеља Н. Сада које се односе на графички изглед неких писаних (великих) ћириличних слова у Буквару за 1. разред основне школе чији је издавач Завод.

Завод ће ових дана најозбиљније размотрити све досад приспеле примедбе и предлоге на облик писаних слова у нашим учбеницима и о исходу наших репења обавестити Одбор за стандардизацију српског језика.

Истовремено, након дораде фонта букварског писма, у чију припрему и коначно обликовање могу бити укључени и чланови Одбора, могло би (и требало би) да уследи поступак верификације стандардизованог фонта. Полазећи од високог стручног угледа Одбора за стандардизацију српског језика, мишљења смо да би посао верификације требало да буде поверен Одбору.

Захваљујемо на сарадњи,

Одговорни уредник

Петар Пијановић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисији за стандардни језик у школству, администрацији и јавним
гласилима

БЕОГРАД
Буле Јакшића 9

Поштована господо,

Обавештавам вас да је у нашој *Библиотеци СРПСКИ ЈЕЗИК*, а у оквиру *Едиције „Српски у свакој прилици“*, чији је уредник мр Јован Вуксановић, изашло друго, поправљено и допуњено издање, *ШКОЛСКОГ РЕЧНИКА ЈЕЗИЧКИХ ТЕРМИНА И ПОЈМОВА*.

Дописом од 17. 12. 2002. године издавачка кућа *Алтера*, и ја у име директора, обавестили смо Одбор за стандардизацију српског језика да је у поменутој библиотеци и едицији изашло допуњено и побољшано издање два кратка речника мр Јована Вуксановића – *Школски речник погрешно написаних речи, израза и реченица* и *Izrazi i fraze – savetnik za učenike srednjih škola*.

Очекивали смо да ће Одбор или одговарајуће његове комисије дати своје мишљење о речницима мр Јована Вуксановића, који је и истакнути активиста у раду комисије Одбора и који се залаже за бољу језичку културу наших ученика и грађана. Без обзира на то што нам такво мишљење није достављено, остајемо и даље у убеђењу да прилози мр Јована Вуксановића у нашој Библиотеци и Едицији доприносе заједничким настојањима свих чланова Одбора и његових комисија да стање у српском језику данас буде боље и уређеније. Због тога наша Библиотека и њена едиција остају отворене и за друге ауторе из Одбора, али и изван њега.

Овом приликом вам достављамо сва три речника (по три примерка) с надам да ће се тај мали пројекат – иако плод ауторског прегнућа а не колективних снага – ипак наћи на некој од расправа поменуте комисије или неких других комисија Одбора. У томе ћете имати и нашу подршку.

У нади да ће наш предлог наићи на пуно разумевање и бити схваћен и као отворен позив на сарадњу, примите изразе нашег особитог поштовања, а у име директора све вас срдечно поздрављам и желим свима много успеха у раду члановима Одбора и члановима свих његових комисија како би се допринело побољшању не језичких прилика – нарочито у српском језику, унапредио најшири друштвени, социокултурни и цивилизацијски процес наше стварности.

С поштовањем,

У Београду, новембра 2003. године

(Милан И. Арнаут, директор)

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Ђуре Јакшића 9
11000 БЕОГРАД

Поштовани чланови Одбора,

Јављам вам се да бих поставио два питања:

- 1) *Имају ли или треба ли да имају називе слова српске азбуке и*
- 2) *Није ли прешироко семантичко поље термина азбука?*

У вези с тим двама питањима дајем и неке пропратне коментаре а, могло би се рећи, постављам и потпитања.

1) Овом затуреном питању и науке и праксе српског језика, по моме мишљењу, треба посветити пажњу већ и због тога што одговору на њега, решењу његову, не би морале претходити велике и дуге расправе нити би се морале очекивати несугласице. Сви народи који су иоле културно узрасли одавно су именовали слова својих *словоследа* («азбука»). Већ су и «заборавили» када су то урадили. Ми смо заборавили да то нисмо урадили. Наша су слова безимена не само у свести просечног или образованог Србина него и у свести образованих људи. Она су, могло би се с мало више залета рећи, и – некрштена. То што безимена нису свакад била мало помаже, поготову у пракси. Када нам затребају називи српских слова, лаћамо се туђих, и «глобалних», словоследа и назива слова у њима, али ни то не чинимо доследно. Употребљавамо их збркано, понекад модификовано, понашено, преседански, на све начине који језичку комуникацију вавилонизирају, успоравају, отежавају, а понекад и нагрђују.

С обзиром на то да категорију НАЗИВИ СЛОВА познаје свака релевантна писмена култура, те да та категорија има своје нарочито корисне и практичне димензије у комуникацији, напосе у данашњем сајберизованом времену – ваљало би се договорити о називима слова наше азбуке, ваљало би их стандардолошки верификовати. Претпостављам да је природно користити се, у првом реду, искуствима и великих и малих језика наше, словенске, гране, а наравно и искуствима свих других ако би она могла допринети унапређивању језичке комуникације.

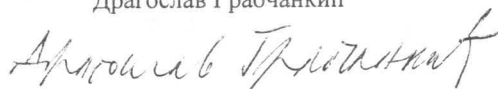
2) Подстакнут пажњом коју овај Одбор придаје онима што му се обраћају (њиховим језичким двојбама, питањима, предлозима, ставовима итд.), «обзнанио» бих Одбору још једну своју недоумицу, односно мишљење, које није у сагласности с нашом језичком праксом нити с неутралним описом те праксе објављеним међу корицама актуелног врховног језичконормативног акта српског језика, *Правописа српскога језика* (Нови Сад, Матица српска, 1993), где се речи *азбука* придаје више разноликих значења. Знано је да сваки језик који је доспео у фазу писма има, по правилу, свој утврђени, *договорени редослед* укупног броја словних знакова, односно слова, и *посебан назив* за њ, који се, наравно, разликују у пракси појединих народа и њихових језика, као што се неретко разликују и називи за инвентаре тих знакова, за њихов списак.

Због тога би, по моме мишљењу, било добро да назив једног одређеног, у овом случају српског, словоследа (азбуке) не употребљавамо као генерички, родни, општи појам нити као део синтагме којом означавамо словоследе других језика (кинеска, јапанска, румунска и било чија «азбука»). Тачно је, међутим, да, као и ми, дакле погрешно, поступају и многи други језици/народи употребљавајући назив свог словоследа и кад означавају словоследе других језика или пак сам словослед као појам. Они тако поступају најчешће због тога што свог назива немају или им, за разлику од нас, није надхват руке реч која би била у њиховом језичком систему добро смештена, оправдана и отпрве разумљива чак и оним говориоцима/корисницима њиховог језика којима би пре сусрета с њоме била незнана. Ако буде мишљења да све те услове не испуњава реч СЛОВОСЛЕД, треба наћи бољу и тако АЗБУКУ одморити и опоравити за праве задатке.

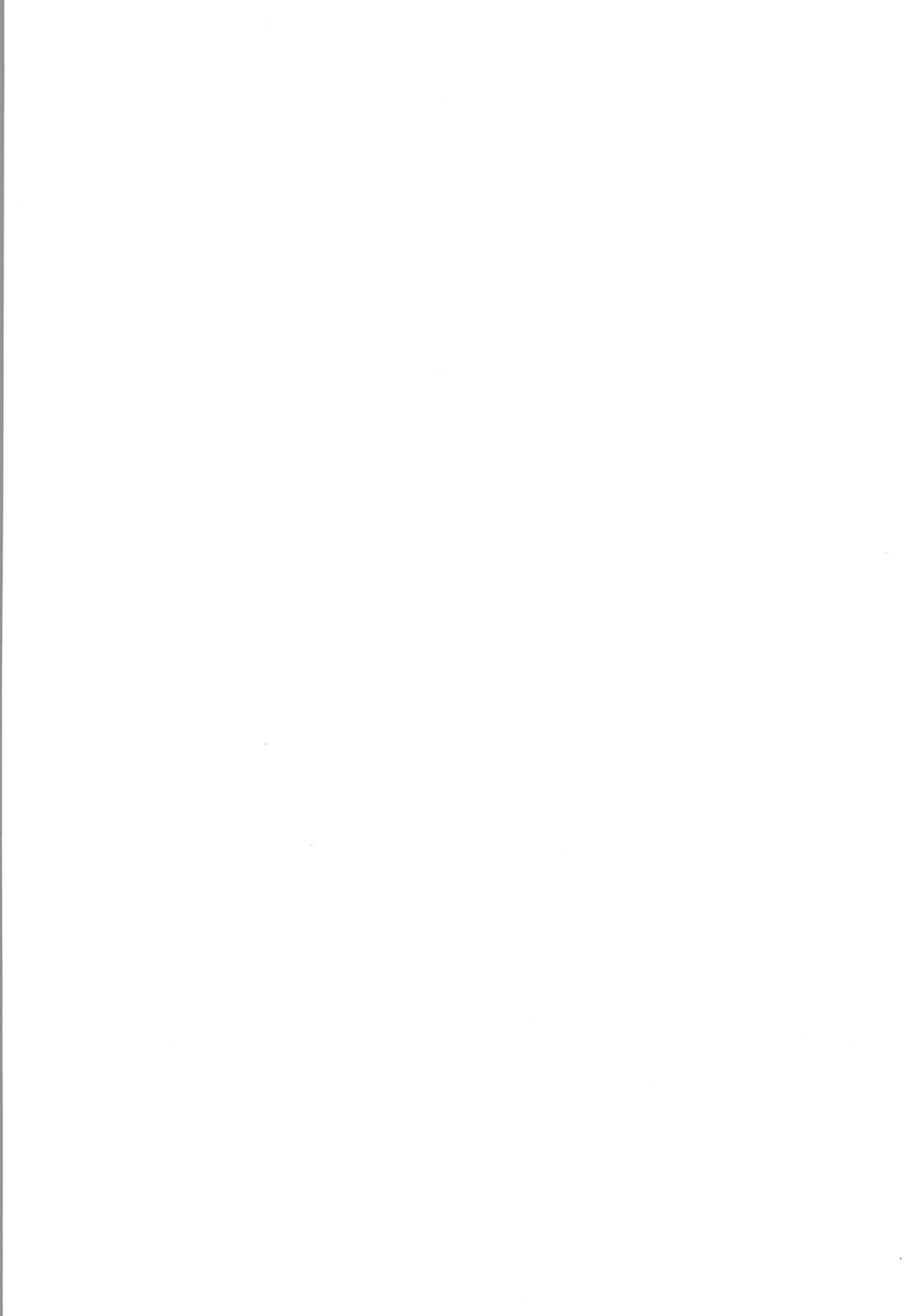
С поштовањем,

Београд, 14. новембар 2003.

Драгослав Граочанкић

**III. СПИСИ КОМИСИЈЕ
ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ
И РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА**

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 25/2002, 17. децембар 2002. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ У БЕОГРАДУ
– на руке декана проф. др РАТКА НЕШКОВИЋА –

Студентски трг 5
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине декане,

Пре четири године, 12. децембра 1997, 14 установа са целокупног говорног простора српског језика (3 академије наука [САНУ, ЦАНУ и АНУРС], 8 факултета [Београд, Нови Сад, Ниш, Приштина, Крагујевац, Никшић, Српско Сарајево и Бања Лука] и још 3 институције [Матица српска, Институт за српски језик и Српска књижевна задруга]) основало је Одбор за стандардизацију српског језика, у чије су чланство оснивачи претходно именовали укупно 19 стручњака. Ваш факултет, следећи избор матичне катедре за српски језик, именовано је 2 члана Одбора – проф. др Даринку Гортан-Премк и проф. др Милорада Дешића. Госпођа Гортан-Премк истовремено је изабрана и за председника Комисије за лексикологију и лексикографију, Комисије бр. 4, једне од 8 комисија тада основаних.

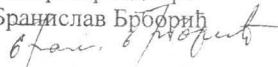
Још прошле године госпођа Гортан-Премк сматрала је да неко уместо ње, по могућности «активни лексикограф», треба да буде именован у чланство Одбора а можда и за председника Комисије бр. 4. Подносила је оставку на чланство у Одбору као и на положај председника Комисије бр. 4, али не и на чланство у Комисији. Њена оставка није у Одбору примљена с разумевањем нити је Одбор надлежан за именовање и разрешење, па је проф. Гортан-Премк привремено одустала. За именовање и разрешење (по Споразуму о оснивању Одбора) надлежан је оснивач, али он може именовати за члана Одбора и особу која није у његовом радном односу.

У прилогу Вам достављамо *Молбу за разрешење дужности*, од 17. 11. 2002. године, с потписом проф. др Гортан-Премк. Молимо Вас, господине декане, да по договору с матичном катедром обавестите Одбор о новом члану Одбора најкасније до 15. јануара 2003. године како бисмо на шестој седници Одбора (заказаној за 24. јануар 2003) могли констатовати шта је одлучено.

С поштовањем,

Прилог: 1

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 27/2002, 26. децембар 2002. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

ЧЛАН ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
и ПРЕДСЈЕДНИК ОДБОРОВЕ КОМИСИЈЕ

Уважена колегинице/Уважени колега,

Позивамо Вас на шесту сједницу Одбора за стандардизацију српског
језика (24. јануар 2003) и предлажемо Вам следећи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Поздравна ријеч и уводне напомене предсједника Одбора Ивана
Клајна,
2. Разматрање Извјештаја о раду Одбора у 2002. години,
3. Верификација пет одлука (24–28) које је Комисија за односе с
јавношћу и рјешавање неодложних питања утврдила после пете сједнице Одбора (25.
1. 2002), које су Вам достављене уз допис бр. 24 од 31. 10. 2002. године,
4. Разматрање предлога нових одлука (бр. 29 – *О деklinацији презимена
женских особа домаћег и страног поријекла* и бр. 30 *Српски језички течај*, чије би прво
tromесечје отпочело на јесен 2003. године),
5. Упознавање с кадровским промјенама (поновни захтјев за разрјешење
Даринке Гортан-Премк на чланство у Одбору и на мјесто предсједника Комисије за
лексикологију и лексикографију),
6. Р а з н о.

Сједница ће се одржати 24. јануара 2003. године (петак) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11 сати.

У случају спријечености, молимо Вас да се благовремено огласите преко једног од телефона или телефакса наведених у заглављу овог дописа.

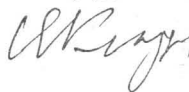
С поштовањем,

Прилози:

- Предлог Извјештаја о раду Одбора у 2002. години
- Предлози одлука Одбора бр. 29-30
- Захтјев за разрјешење Даринке Гортан-Премк с дописом секретара Одбора Филолошком факултету у Београду

Предсједник Одбора

проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 28/2002, 26. децембар 2002. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

ОСНИВАЧ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
(на руке декана, предсједника, директора)

Уважена колегинице/Уважени колега,

У прилогу Вам достављамо позивно писмо за шесту сједницу Одбора за стандардизацију српскога језика, која ће се одржати у САНУ, Београд, Кнез Михаилова 35/1, 24. 1. 2003. године, с почетком у 11 сати, заједно са свим документима достављеним члану/члановима Одбора из ваше установе.

Било би нам задовољство да неко од челних људи ваше установе присуствује овој сједници Одбора, на којој ће сви присутни добити *Списе Одбора V* (Београд, Институт за српски језик САНУ, 2002, стр. 324).

Молимо оснивача Одбора да се изјасни о евентуалним измјенама у чланству Одбора (19 људи, именованих од стране 14 оснивача), тј. о евентуалном разрјешењу свог члана/својих чланова који су именовани 1997. године.

С поштовањем,

Прилози: 1 + 3

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 29/2002, 26. децембар 2002. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
– на руке председника г. ЗОРАНА ЂИНЂИЋА –

Немањина 11
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине председниче,

Као и сваке претходне године, обавештавамо Вас о томе да ће се у Београду, 24. јануара 2003. године (петак), у просторијама САНУ, Кнез Михаилова 35/Г, с почетком у 11 сати, одржати шеста седница Одбора за стандардизацију српског језика, који делује од краја 1997. године на целокупном говорном простору српског језика обухватајући стручњаке који долазе из универзитетских и културно-научних институција с тог простора (Србија, Црна Гора и Српска).

У прилогу Вам достављамо позивно писмо с дневним редом за ту седницу, које је упућено члановима Одбора (њих 19), трима председницима комисија који нису чланови Одбора, као и његовим оснивачима (14) из Србије, Црне Горе и Српске, предлог Извештаја о раду Одбора и још неке документе.

Волели бисмо да Ваш представник или представник којег од ваших министарстава (наука, просвета, култура) присуствује овој седници како би се обавестио о раду Одбора, његовим проблемима, задацима и учинцима. Одбор није ни владина ни невладина организација, али јесте научно и стручно тело које може помоћи свим трима владама, па и будућем Министарском савету Србије и Црне Горе, да се боље сналазе у *језичкој политици*, која се никад и нигде не води само у стручним институцијама. У трима републикама нашег језика – које нису међународноправни субјекти – има, чини се, више јасноће око положаја мањинских језика него око језика и пис(а)ма њиховог матичног народа.

Сви ми тежимо уклапању наших република и наших друштава у међународне стандарде и њиховом учлањењу у све међународне асоцијације. Сви знамо да је глобализација неизбежна, али се и око језика и око писма, и око културне политике уопште, морамо равнати с другим малим народима и државама. Ваља нам се бринути и о културном наслеђу и о новим хоризонтима будућности, ваља нам правити склад између традиције и иновације, између идентитета и интегритета. И склад између посебности и заједништва.

Српски језик је данас једини европски језик са два писма у јавној употреби и једини језик с темељито двојственим изговорно-исписним разликама. Оне

се морају уважавати, али нам се ваља суочити и с проблемима којих немају наши најближи суседи, чији мањински делови живе у нашим трима републикама, баш као што и делови матичног народа Србије, Црне Горе и Српске живе у суседним ентитетима и/или државама. Све те проблеме треба разборито решавати и договарати се о томе – и у струци и у политици (језичкој и општој) – како не бисмо били жртве нових деоба и нових сеоба.

Бивши српскохрватски језик остао је *исти стандарднојезички систем*, али се поделио на *три језичка стандарда* на етно-конфесионалној основи! Хоћемо ли допустити да се вуковски српски језик дели надвоје или натроје на којој другој основи? Недавно је у БиХ – у једном саопштењу из Канцеларије високог представника – лансирана идеја о *босанско-српском и хрватском језику* (не и о босанско-хрватском)! Хоћемо ли бити жртве идеја које не служе интересима наших република и наших друштава?

Струка мора имати јасну оријентацију и око упитника и око узвичника које смо употребили. Стога је природно очекивати узajамну помоћ људи од струке и људи од политике – на обострану корист и за добро оних које представљамо и у струци и у политици. У том смислу Одбор је спреман на сарадњу око језичке каквоће будућег Устава Србије и Устава Црне Горе, па и Републике Српске ако буде промене њеног Устава. Нажалост, није било сарадње с језичком струком приликом израде Уставне повеље Србије и Црне Горе иако смо ту сарадњу били понудили.

Очекујући сарадњу с државним органима и у ближој и у даљој будућности, молимо Вас да примите изразе нашега особитог поштовања.

Прилози:

- Позивно писмо за члана Одбора с дневним редом
- Предлог Извештаја о раду Одбора у 2002. години
- Две досад необјављене одлуке Одбора (бр. 27–28)
- Предлози двеју нових одлука Одбора (бр. 29–30)

Председник Одбора

проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 29/2002, 26. децембар 2002. године
Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакс: 183-175, 182-825

**ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ
– на руке председника г. МИЛА ЂУКАНОВИЋА –**

**Његошева 2
81000 ПОДГОРИЦА**

Поштовани господине председниче,

Као и сваке претходне године, обавјештавамо Вас о томе да ће се у Београду, 24. јануара 2003. године (петак), у просторијама САНУ, Кнез Михаилава 35/1, с почетком у 11 сати, одржати шеста сједница Одбора за стандардизацију српског језика, који дјелује од краја 1997. године на цјелокупном говорном простору српског језика обухватајући стручњаке који долазе из универзитетских и културно-научних институција с тог простора (Србија, Црна Гора и Српска).

У прилогу Вам достављамо позивно писмо с дневним редом за ту сједницу, које је упућено члановима Одбора (њих 19), трима председницима комисија који нису чланови Одбора, као и његовим оснивачима (14) из Србије, Црне Горе и Српске, предлог Извјештаја о раду Одбора и још неке документе.

Вољели бисмо да Ваш представник или представник којег од ваших министарстава (наука, просвјета, култура) присуствује овој сједници како би се обавијестио о раду Одбора, његовим проблемима, задацима и учинцима. Одбор није ни владина ни невладина организација, али јесте научно и стручно тијело које може помоћи свим трима владама, па и будућем Министарском савјету Србије и Црне Горе, да се боље сналазе у *језичкој политици*, која се никад и нигдје не води само у стручним институцијама. У трима републикама нашег језика – које нису међународноправни субјекти – има, чини се, више јасноће око положаја мањинских језика него око језика и пис(а)ма њиховог матичног народа.

Сви ми тежимо уклапању наших република и наших друштава у међународне стандарде и њиховом учлађењу у све међународне асоцијације. Сви знамо да је глобализација неизбјежна, али се и око језика и око писма, и око културне политике уопште, морамо равнати с другим малим народима и државама. Ваља нам се бринути и о културном наслеђу и о новим хоризонтима будућности, ваља нам правити склад између традиције и иновације, између идентитета и интегритета. И склад између посебности и заједништва.

Српски језик је данас једини европски језик са два писма у јавној употреби и једини језик с темељито двојственим изговорно-исписним разликама. Оне

се морају уважавати, али нам се ваља суочити и с проблемима којих немају наши најближи сусједи, чији мањински дијелови живе у нашим трима републикама, баш као што и дијелови матичног народа Србије, Црне Горе и Српске живе у сусједним ентитетима и/или државама. Све те проблеме треба разборито рјешавати и договарати се о томе – и у струци и у политици (језичкој и општој) – како не бисмо били жртве нових диоба и нових сеоба.

Бивши српскохрватски језик остао је *исти стандарднојезички систем*, али се подијелио на *три језичка стандарда* на етно-конфесионалној основи! Хоћемо ли допустити да се вуковски српски језик дијели надвоје или натроје на којој другој основи? Недавно је у БиХ – у једном саопштењу из Канцеларије високог представника – лансирана идеја о *босанско-српском и хрватском језику* (не и о босанско-хрватском)! Хоћемо ли бити жртве идеја које не служе интересима наших република и наших друштава?

Струка мора имати јасну оријентацију и око упитника и око узвичника које смо употријебили. Стога је природно очекивати узајамну помоћ људи од струке и људи од политике – на обострану корист и за добро оних које представљамо и у струци и у политици. У том смислу Одбор је спреман на сарадњу око језичке каквоће будућег Устава Србије и Устава Црне Горе, па и Републике Српске ако буде промјене њеног Устава. Нажалост, није било сарадње с језичком струком приликом израде Уставне повеље Србије и Црне Горе иако смо ту сарадњу били понудили.

Очекујући сарадњу с државним органима и у ближој и у даљој будућности, молимо Вас да примите изразе нашега особитог поштовања.

Прилози:

- Позивно писмо за члана Одбора с дневним редом
- Предлог Извјештаја о раду Одбора у 2002. години
- Две досад необјављене одлуке Одбора (бр. 27–28)
- Предлози двију нових одлука Одбора (бр. 29–30)

Предсједник Одбора

проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 29/2002, 26. децембар 2002. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
– на руке председника г. Младена Иванића –

**Трг српских владара б. б.
51 000 Бања Лука**

Поштовани господине председниче,

Као и сваке претходне године, обавјештавамо Вас о томе да ће се у Београду, 24. јануара 2003. године (петак), у просторијама САНУ, Кнез Михаилова 35/1, с почетком у 11 сати, одржати шеста сједница Одбора за стандардизацију српског језика, који дјелује од краја 1997. године на цјелокупном говорном простору српског језика обухватајући стручњаке који долазе из универзитетских и културно-научних институција с тог простора (Србија, Црна Гора и Српска).

У прилогу Вам достављамо позивно писмо с дневним редом за ту сједницу, које је упућено члановима Одбора (њих 19), трима председницима комисија који нису чланови Одбора, као и његовим оснивачима (14) из Србије, Црне Горе и Српске, предлог Извјештаја о раду Одбора и још неке документе.

Вољели бисмо да Ваш представник или представник којег од ваших министарстава (наука, просвјета, култура) присуствује овој сједници како би се обавијестио о раду Одбора, његовим проблемима, задацима и учинцима. Одбор није ни владина ни невладина организација, али јесте научно и стручно тијело које може помоћи свим трима владама, па и будућем Министарском савјету Србије и Црне Горе, да се боље сналазе у *језичкој политици*, која се никад и нигдје не води само у стручним институцијама. У трима републикама нашег језика – које нису међународноправни субјекти – има, чини се, више јасноће око положаја мањинских језика него око језика и пис(а)ма њиховог матичног народа.

Сви ми тежимо уклапању наших република и наших друштава у међународне стандарде и њиховом учлањењу у све међународне асоцијације. Сви знамо да је глобализација неизбјежна, али се и око језика и око писма, и око културне политике уопште, морамо равнати с другим малим народима и државама. Ваља нам се бринути и о културном наслеђу и о новим хоризонтима будућности, ваља нам правити склад између традиције и иновације, између идентитета и интегритета. И склад између посебности и заједништва.

Српски језик је данас једини европски језик са два писма у јавној употреби и једини језик с темељито двојственим изговорно-исписним разликама. Оне

се морају уважавати, али нам се ваља суочити и с проблемима којих немају наши најближи сусједи, чији мањински дијелови живе у нашим трима републикама, баш као што и дијелови матичног народа Србије, Црне Горе и Српске живе у сусједним ентитетима и/или државама. Све те проблеме треба разборито рјешавати и договарати се о томе – и у струци и у политици (језичкој и општој) – како не бисмо били жртве нових диоба и нових сеоба.

Бивши српскохрватски језик остао је *исти стандарднојезички систем*, али се подијелио на *три језичка стандарда* на етно-конфесионалној основи! Хоћемо ли допустити да се вуковски српски језик дијели надвоје или натроје на којој другој основи? Недавно је у БиХ – у једном саопштењу из Канцеларије високог представника – лансирана идеја о *босанско-српском и хрватском језику* (не и о босанско-хрватском)! Хоћемо ли бити жртве идеја које не служе интересима наших република и наших друштава?

Струка мора имати јасну оријентацију и око упитника и око узвичника које смо употребили. Стога је природно очекивати узајамну помоћ људи од струке и људи од политике – на обострану корист и за добро оних које представљамо и у струци и у политици. У том смислу Одбор је спреман на сарадњу око језичке каквоће будућег Устава Србије и Устава Црне Горе, па и Републике Српске ако буде промјене њеног Устава. Нажалост, није било сарадње с језичком струком приликом израде Уставне повеље Србије и Црне Горе иако смо ту сарадњу били понудили.

Очекујући сарадњу с државним органима и у ближој и у даљој будућности, молимо Вас да примите изразе нашега особитог поштовања.

Прилози:

- Позивно писмо за члана Одбора с дневним редом
- Предлог Извјештаја о раду Одбора у 2002. години
- Две досад необјављене одлуке Одбора (бр. 27–28)
- Предлози двију нових одлука Одбора (бр. 29–30)

Предсједник Одбора

проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 31/2003, 10. јануар 2003. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

**БЕЛЕШКА СА 6. СЕДНИЦЕ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ И
РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА, ОДРЖАНЕ 26. 12. 2002. ГОДИНЕ**

Седница Комисије сазвана је поводом припреме 6. седнице Одбора за стандардизацију српског језика, која је заказана за 24. јануар 2003. године.

На девном реду било је усвајање предлога Извештаја о раду Одбора (нацрт припремио Бранислав Брборић, секретар Одбора, 20. децембра 2002. године и доставио га члановима Комисије, који су предложили више измена и допуна), предлога за доношење Одлуке бр. 29 (нацрт припремио Егон Фекете, па је, у сарадњи с њим, припремљен и предлог одлуке) и предлога за доношење Одлуке бр. 30 (нацрт припремили Б. Брборић и Слободан Реметић, па је, после примедба осталих чланова Комисије бр. 7, нацрт постао предлог). За представника Одбора који ће координирати даљи рад око прецизирања плана и програма *Српскога језичког течаја*, око његове конкретизације и спровођења, и који ће тесно сарађивати и с Одбором, и с Коларчевом задужбином, и с извођачима, одређен је Драго Ђупић.

Седници су присуствовали сви чланови Комисије (Иван Клајн, председник, Б. Брборић, секретар, Д. Ђупић и С. Реметић). Сви су упознати и с коначним садржајем припремљених писама члановима Одбора, његовим оснивачима и трима владама (РСБ, РЦГ и РСп) па их је председник Одбора потписао.

На крају је закључно да све предлоге за седницу Одбора, ако буде могуће, треба умножити и разаслати крајем старе године, а ако не буде могуће, то треба учинити након новогодишњих и божићних празника.

Белешку сачинио
Бранислав Брборић, секретар Одбора
и секретар Ком. бр. 7

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 1/2003, 27. јануар 2003. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефон: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакс: 183-175, 182-825

ЧЛАНОВИМА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
И ПРЕДСЕДНИЦИМА КОМИСИЈА КОЈИ НИСУ ЧЛАНОВИ ОДБОРА

Поштовани колега/Поштована колегинице,

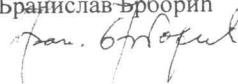
На 6. седници Одбора за стандардизацију српског језика, одржаној 24. јануара 2003. године, у оквиру тачке *Разно*, постављено је наговештено новинарско питање (Милица Јовановић, «Данас») у вези са скраћеницом нове државне заједнице (Србија и Црна Гора), петословном, четворословном, евентуално трословном и двословном, потоњом за домаћу и међународну употребу, као и у вези с новим етником (уместо именице *Југословен*) и новим ктетиком (уместо придева *југословенски*). Том приликом прочитан је и унапред припремљени текст под насловом *Предлог уз тачку Разно*, који Вам у прилогу достављамо (припремили су га секретари комисија бр. 5, бр. 7. и бр. 8). Ако будете имали каквих сугестија у вези с претходно изложеним, молили бисмо Вас да нам их саопштите писмено, на адресу Одбора (Ђуре Јакшића 9, 11000 Београд) или, евентуално, усмено – на телефоне секретара Одбора (п. 011/3398-356, 9–16 сати; к. 011/150-393, 18–23 h; мобилни 063/86-88-574, 8–23 h). Исто тако, умољавају се чланови Одбора и председници комисија који су имали примедба на предлог Одлуке посвећене деklinацији женских презимена да их систематизују како бисмо на првој седници Ком. бр. 7 донели Одлуку бр. 30.

Било би добро да нас о својим сугестијама обавестите најкасније до 10. фебруара 2003. године како бисмо што пре могли припремити и умножити Одлуку бр. 30 (деklinација имена) и Одлуку бр. 31 (скраћенице, етник и ктетик).

С поштовањем,

Прилог: 1

Секретар Одбора и секретар Ком. бр. 7
Бранислав Ђрборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Ком. бр. 7, број 2/2003, 11. фебруар 2003. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефон: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакс: 183-175, 182-825

ББ/НД

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И СПОРТА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Немањина 22–26
11000 БЕОГРАД

Поштована господо,

Вама је познато да од 12. децембра 1987. године постоји и делује Одбор за стандардизацију српског језика, чије језгро сачињава 19 стручњака, већином универзитетских професора, које је у Одбор именовало 14 институција: 3 академије наука и уметности (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), 8 универзитета, односно филолошких/филозофских факултета (Београд, Бања Лука, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад, Приштина/Косовска Митровица и Српско Сарајево) и још 3 културно-научне институције (Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга). Није прилика да говоримо о резултатима деловања Одбора, али вам у прилогу достављамо једну важну одлуку, Одлуку бр. 29, која носи наслов *Семинар српске језичке културе*. Све комисије Одбора, њих 9, имају своје програме рада и резултате, о којима такође није прилика да говоримо али јесте прилика да вас подсетимо на то да је Одбор нудио сарадњу око израде Уставне повеље, али није наишао на одзив, а сад се од њега очекује да помогне око налажења одговарајућих скраћеница наше нове државне заједнице и одговарајућег етника и ктетика који би замењивали досадашње, етник *Југословен* и ктетик *југословенски*.

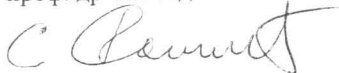
Јављајући вам се после шесте годишње седнице Одбора, одржане 24. јануара 2003. године, достављамо вам Извештај о раду Одбора током 2002. године. На тој седници било је речи и о развоју и унапређивању језичке културе (говорне и писане) у званичном школском систему, у којем је изучавање матерњег језика, изузев основне школе, сасвим занемарено. Одбор је свестан да је настава српског језика, језичке културе и модерне језичке комуникације у основној и средњој школи од кључне

важности за образовање језички и комуникацијски компетентних грађана. Стога је расправљао не само о надокнади за пропуштене прилике (коју ће вероватно донети шестомесечни Семинар српске језичке културе) него и о текућој реформи из предмета *Српски језик, књижевност и комуникација*. Једногласан је закључак Одбора да је за успешно остваривање предстојеће реформе неопходно у све комисије које се баве израдом курикулума за предмет *Српски језик и комуникација* укључити универзитетске наставнике српског језика и наставнике методике српског језика с матичних факултета.

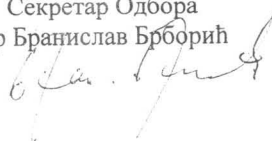
Надамо се да се овог пута неће догодити да у расправама о реформи наставе српског језика, која подразумева и реформу наставе мањинских језика, буду изостављени најмеродавнији међу нама, окупљени у Одбору и његовим комисијама (безмало 70 стручњака). Стојимо вам на услузи спремни да помогнемо како бисте имали прилике непосредно чути оне који држе до неопходности квалитетне наставе српског језика, али и до квалитетне наставе мањинских и страних (светских) језика.

С поштовањем,

Потпредседник Одбора
проф. др Слободан Реметић

Секретар Одбора
мр Бранислав Брборић

Прилози:

- Извештај о раду Одбора у 2002. години
- Одлука Одбора бр. 29 (Семинар о српској језичкој култури)

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања
Ком. бр. 7, број 3/2003, 24. фебруар 2003. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефон: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакс: 183-175, 182-825

БЕЛЕШКА С ПРВЕ СЕДНИЦЕ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ И
РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА, ОДРЖАНЕ 17. ФЕБРУАРА 2003.
ГОДИНЕ

У Београду је, 17. 2. 2003. године, одржана прва овогодишња седница Комисије бр. 7.

На дневном реду биле су три одлуке Одбора (бр. 30–32), као и Записник са шесте седнице Одбора, одржане 24. јануара 2003. године.

Предлог одлуке бр. 30 (*О деklinацији презимена женских особа*) припремио је Егон Фекете, члан Одбора. О том предлогу расправљало се на шестој седници Одбора, одржаној 24. јануара 2003. године. Пошто је на седници Одбора било извесних примедба на понуђени предлог, он је дорађен па је на овој седници Комисије бр. 7 прихваћен коначни текст, који је тако постао Одлука бр. 30.

Нацрт одлуке бр. 31 (*Невоље с називом државне заједнице*) припремио је секретар Одбора, па је на седници Комисије идентификовано пет питања:

1. Које тешкоће доноси нов назив државе и како га кратити, код нас и другде?
2. Би ли се из постојећег назива државе могао извести етник који би заменио до сада важећи – *Југословен*?
3. Како би могао гласити прихватљив ктетик (придев, атрибут) који би се извео из назива државе или, евентуално, из новог етника, и како би он гласио да би успешно заменио досадашњи ктетик *југословенски*?
4. Како би требало да гласи нова ознака државне заједнице Србија и Црна Гора на аутомобилима регистрованим у нашој земљи?
5. Има ли проблема с конгруенцијом, тј. хоће ли глагол уз назив државне заједнице бити у јединици или у множини?

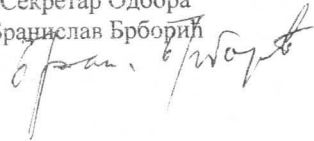
После краће расправе, утврђени су одговори на сва та питања, с тим што су председник и секретар Одбора уобличили коначан текст Одлуке бр. 31.

Предлог одлуке бр. 32 (*Потребна је деликатнија интерпретација*) – која се тичала одговора на питања школског надзорника Милана Јоксимовића, саветника у Министарству просвете и спорта, школског надзорника за географију у том Министарству (питања су се тичала српског и ретороманског језика у уџбенику географије за шести разред основне школе) – припремио је секретар Одбора. Тај предлог је прихваћен без примедба.

На седници је одлучено да се ове одлуке (заједно са Записником са шесте седнице Одбора, који је припремио мр Јован Вуксановић, секретар Комисије бр. 5) одмах доставе чланству Одбора и дневним листовима.

Седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања присуствовали су и учествовали у расправи: четири члана Комисије (Иван Клајн, председник Одбора и председник Комисије, Бранислав Брборић, секретар Одбора и секретар Комисије, те Драго Ћупић и Слободан Реметић, чланови Одбора и чланови Комисије, док је Новица Петковић, члан Одбора и члан Комисије, своје мишљење саопштио телефоном), затим Егон Фекете и Мирослав Николић, чланови Одбора, Јелица Јокановић-Михајлов, председник Комисије за фонологију, као и Виолета Нешковић-Поповић и Марија Милутиновић, сараднице Савезног завода за стандардизацију, које су замољене да нас упознају са заузетим и слободним двословним и трословним кодовима у Међународној организацији за стандардизацију / International Organization for Standardization, чије је седиште у Женеви. Своје писмено мишљење саопштио је Живојин Станојчић, члан Одбора и председник Комисије за морфологију и творбу речи, а усмено – Бранислав Остојић, члан Одбора и члан Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике. Коначан текст Одлуке бр. 31 сачинио је секретар Одбора.

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања
Ком. бр. 7, бр. 4/2003. 25. фебруар 2003. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

САВЕЗНИ ЗАВОД ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
– на руке Љиљане Павковић-Бугарски, помоћника директора –

Кнеза Милоша бр. 20
11000 БЕОГРАД

Поштована госпођо Павковић-Бугарски,

Још једном захваљујемо на учешћу Ваших сарадница Виолете Нешковић-Поповић и Марије Милутиновић на годишњој седници Одбора за стандардизацију српског језика, одржаној 21. 2. 2003. године, и првој овогодишњој седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, одржаној 17. 2. 2003. године.

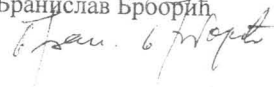
У прилогу Вам достављамо *Записник са шесте седнице Одбора*, као и четири последње одлуке (бр. 29–32) које нису ушле у Списе Одбора V. Одлука бр. 29 донесена је на седници Одбора а потоње три утврђене су на првој овогодишњој седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања.

За Вас у Заводу посебно је релевантна Одлука бр. 31 (*Невоље с називом државне заједнице*). Молимо вас да с њоме хитно упознате Савезно министарство за иностране послове и друге државне органе за које процените да би им та одлука могла бити од користи.

С поштовањем,

Прилози: 5

СЕКРЕТАР ОДБОРА
Бранислав Брборић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Ком. бр. 7, бр. 5/2003. 25. фебруар 2003. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

КОЛАРЧЕВА ЗАДУЖБИНА

– на руке госпође Олге Милутиновић, председника Задужбине
и главног и одговорног уредника Центра за предавачку делатност –

Студентски трг бр. 5
11000 БЕОГРАД

Поштована госпођо Милутиновић,

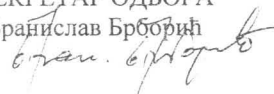
Захваљујемо на учешћу Ваше сараднице госпође Олгице Стефановић на годишњој седници Одбора за стандардизацију српског језика, којој смо недавно уручили Списе Одбора V и Одлуку Одбора бр. 29 (семинар српске језичке културе).

Овог пута достављамо Вам све одлуке Одбора што нису ушле у Списе Одбора V (бр. 29–32). Неке од тих одлука (бр. 30–32) утврђене су у међувремену на првој овогодишњој седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, која је одржана 17. 2. 2003. године.

С поштовањем,

Прилози: 5

СЕКРЕТАР ОДБОРА
Бранислав Брборић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**
**Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања**

Ком. бр. 7, бр. 6/2003. 5. март 2003. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

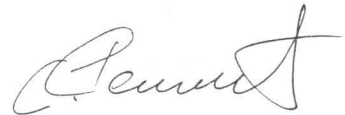
**ЧЛАНОВИМА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И
ЧЛАНОВИМА ЊЕГОВИХ КОМИСИЈА**

Поштована колегинице / Поштовани колега,

У прилогу Вам достављамо:

- нисте
- а) *Списе Одбора за стандардизацију српског језика V* (уколико их раније преузели);
- б) *Језичке доумице* аутора Егона Фекетеа (Апостроф, Београд, 2002).

С поштовањем,

За Комисију
Проф. др Слободан Реметић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, бр. 7/2003. 25. фебруар 2003. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ПОЛИТИКА"

– на руке главног и одговорног уредника –

Македонска бр. 29
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине главни и одговорни уредниче,

У прилогу вам достављамо четири последње одлуке Одбора за стандардизацију српског језика (бр. 29–32), усвојене у јануару и фебруару 2003. године, с надом да би им ваша културна рубрика или која друга могла посветити одговарајућу пажњу.

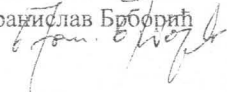
Међу њима је и Одлука бр. 31 (*Невоље с називом државне заједнице*), која ће, претпостављамо, изазвати највише пажње, али, с гледишта Одбора, ништа мање значајна није Одлука бр. 29 (*Семинар српске језичке културе*), која је усмерена на практичан рад с онима који можда понајвише утичу на каквоћу јавне речи. Надамо се да ће се међу полазницима будућег семинара наћи и новинари ваше куће, барем они млађи.

С искреним поштовањем,

Прилози: 4

СЕКРЕТАР ОДБОРА

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, бр. 7/2003. 25. фебруар 2003. г.

Београд, Туре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ"

-- на руке главног и одговорног уредника --

Трг Николе Пашића бр. 7
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине главни и одговорни уредниче,

У прилогу вам достављамо четири последње одлуке Одбора за стандардизацију српског језика (бр. 29-32), усвојене у јануару и фебруару 2003. године, с надом да би им ваша културна рубрика или која друга могла посветити одговарајућу пажњу.

Међу њима је и Одлука бр. 31 (*Невоље с називом државне заједнице*), која ће, претпостављамо, изазвати највише пажње, али, с гледишта Одбора, ништа мање значајна није Одлука бр. 29 (*Семинар српске језичке културе*), која је усмерена на практичан рад с онима који можда понајвише утичу на каквоћу јавне речи. Надамо се да ће се међу полазницима будућег семинара наћи и новинари ваше куће, барем они млађи.

С искреним поштовањем,

Прилози: 4

СЕКРЕТАР ОДБОРА

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Ком. бр. 7, бр. 7/2003. 25. фебруар 2003. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ДНЕВНИК"
– на руке главног и одговорног уредника –

Булевар ослобођења бр. 81
21000 НОВИ САД

Поштовани господине главни и одговорни уредниче,

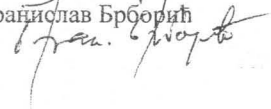
У прилогу вам достављамо четири последње одлуке Одбора за стандардизацију српског језика (бр. 29–32), усвојене у јануару и фебруару 2003. године, с надом да би им ваша културна рубрика или која друга могла посветити одговарајућу пажњу.

Међу њима је и Одлука бр. 31 (*Невоље с називом државне заједнице*), која ће, претпостављамо, изазвати највише пажње, али, с гледишта Одбора, ништа мање значајна није Одлука бр. 29 (*Семинар српске језичке културе*), која је усмерена на практичан рад с онима који можда понајвише утичу на каквоћу јавне речи. Надамо се да ће се међу полазницима будућег семинара наћи и новинари ваше куће, барем они млађи.

С искреним поштовањем,

Прилози: 4

СЕКРЕТАР ОДБОРА
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања
Ком. бр. 7, бр. 7/2003. 25. фебруар 2003. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ПОБЈЕДА"
– на руке главног и одговорног уредника –

Булевар револуције
81000 ПОДГОРИЦА

Поштовани господине главни и одговорни уредниче,

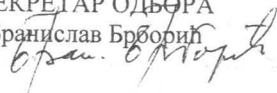
У прилогу вам достављамо четири посљедње одлуке Одбора за стандардизацију српског језика (бр. 29–32), усвојене у јануару и фебруару 2003. године, с надом да би им ваша културна рубрика или која друга могла посветити одговарајућу пажњу.

Међу њима је и Одлука бр. 31 (*Невоље с називом државне заједнице*), која ће, претпостављамо, изазвати највише пажње, али, с гледишта Одбора, ништа мање значајна није Одлука бр. 29 (*Семинар српске језичке културе*), која је усмјерена на практичан рад с онима који можда понајвише утичу на каквоћу јавне ријечи. Надамо се да ће се међу полазницима будућег семинара наћи и новинари ваше куће, барем они млађи.

С искреним поштовањем,

Прилози: 4

СЕКРЕТАР ОДБОРА
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања
Ком. бр. 7, бр. 7/2003. 25. фебруар 2003. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ "ГЛАС СРПСКИ"

– на руке главног и одговорног уредника –

Веселина Маслача бр. 28
78000 Бања Лука

Поштовани господине главни и одговорни уредниче,

У прилогу вам достављамо четири посљедње одлуке Одбора за стандардизацију српског језика (бр. 29–32), усвојене у јануару и фебруару 2003. године, с надом да би им ваша културна рубрика или која друга могла посветити одговарајућу пажњу.

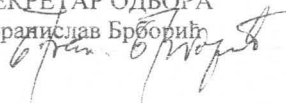
Међу њима је и Одлука бр. 31 (*Невоље с називом државне заједнице*), која ће, претпостављамо, изазвати највише пажње, али, с гледишта Одбора, ништа мање значајна није Одлука бр. 29 (*Семинар српске језичке културе*), која је усмјерена на практичан рад с онима који можда понајвише утичу на каквоћу јавне ријечи. Надамо се да ће се међу полазницима будућег семинара наћи и новинари ваше куће, барем они млађи.

С искреним поштовањем,

Прилози: 4

СЕКРЕТАР ОДБОРА

Бранислав Брборић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Комисија за односе с јавношћу
и решавање неодложних питања
Ком. бр. 7, бр. 9/2003, 27. 3. 2003. год.

Југословенском олимпијском комитету
Београд

У вези с вашим дописом број 119 од 26. марта 2003. године
обавештавамо вас да би требало да назив државне заједнице буде у другом
падежу, дакле: **Олимпијски комитет Србије и Црне Горе.**

Захваљујемо вам на питању и срдечно вас појдрављамо.

ПОТПРЕДСЕДНИК ОДБОРА И
ДИРЕКТОР ИНСТИТУТА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

Slobodan Remetiћ
Проф. др Слободан Реметић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 10/2003, 31. март 2003. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефон: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакс: 183-175, 182-825

**ЧЛАНОВИМА КОМИСИЈЕ БР. 7, ПРЕДСЕДНИЦИМА И
СЕКРЕТАРИМА КОМИСИЈЕ БР. 5 И БР. 8**

Поштовани колега,

Пошто је почео рад на новим уставима двеју држава чланица државне заједнице Србије и Црне Горе, предочавам Вам могући текст уставне одредбе о језику. Она би гласила овако:

У Републици Србији/Црној Гори, у складу са законом, с прихваћеним међународним конвенцијама и стандардима, слободна је употреба домаћих и страних језика, усмена и писмена, реална и виртуелна.

Службени језик је српски (српски језички стандард, с екавским и ијекавским изговором), с његовим ћириличким писмом. Друштвена брига о српском језичком стандарду (језичко планирање и нормирање), у складу са законом, пов(ј)ерава се надлежним културно-научним и просв(ј)етно-научним установама, односно њиховим асоцијацијама које д(ј)елују на ц(ј)елокупном говорном простору српског језика.

Српском језику – кад год је подесно и гд(ј)е год је ум(ј)есно, а у складу са законом, с међународним конвенцијама и стандардима – могу се придружити и други језици, домаћи и страни, с њиховим писмима, али, и обратно, другим језицима и писмима може се придружити српски, с његовим ћириличким писмом.

У Србији/Црној Гори у службеној су употреби, у складу са законом, с међународним конвенцијама и стандардима, и језици националних мањина и етничких заједница које живе у Србији/Црној Гори, с њиховим писмима.

Са срдчним поздравима,

Потпредседник Одбора и
директор Института за српски језик
Проф. др Слободан Реметић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 12/2003, 30. април 2003. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

Телефакс: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ
– на руке предсједника г. МИЛА ЂУКАНОВИЋА –

Његошева 2
81000 ПОДГОРИЦА

Поштовани господине предсједниче,

Откад постоји Одбор за стандардизацију српског језика (основан 12. децембра 1997), редовно смо Вам се обраћали упознајући Вас с његовим пројектима и учинцима и достављајући Вам његове одлуке, које се претпостављеним корисницима и најширој јавности упућују као *саопштења, ставови, закључци, гледишта, мишљења, савјети, препоруке, упозорења, исправке* и сл., често и с (опсежним) образложењем. Знајући за Ваше разноврсне обавезе, *надали смо се да ће Вас Ваши савјетници упознавати макар с нашим најважнијим документима*. И као предсједник Владе и као предсједник Републике – *једини челник међу осам данашњих предсједника влада и република који је на говорном простору српског језика (СРЈ/СЦГ и БиХ, односно РСБ, РЦГ и РСп) непрекидно, откад постоји Одбор, био или једно или друго* – Ви сте, вјерујемо, имали савјетника за сваку важнију област. Нажалост, никад нијесмо били удостојени одговора, макар најкраћег у виду потврде о пријему, да бисмо знали јесте ли уредно примили наше дописе и прилоге уз њих и евентуално их проучили. Ми се нијесмо представљали ни као Владина ни као невладина организација, јер нијесмо ни једно ни друго. Оно што јесмо – научно и стручно тијело састављено од 19 чланова именованих у 14 научно-просвјетних и културно-просвјетних организација, којима је, у девет комисија Одбора, придружено још педесетак људи од струке из Србије, Црне Горе и Српске – описано је у неколико приложених Одборових (основних) докумената, достављених у прилогу.

Овог пута достављамо Вам *четири најновије одлуке Одбора*, од којих се бар двије непосредно тичу Црне Горе и Црногораца: Одлука бр. 31 (*Невоље с називом нове државне заједнице*), Одлука бр. 33 (*О језику Црногораца*), Одлука бр. 34 (*Уставне одредбе о језику [у Црној Гори и Србији, а индиректно и у Српској], у двије верзије*) и Одлука бр. 35 (*Људска права нису само индивидуална него су и колективна [у којој се бавимо судбином српског језика у БиХ]*). Знајући за Вашу интелектуалну и политичку моћ, увјерени смо да ћете наредних мјесеци и година више но било ко други утицати на развој језичких и не само језичких прилика у Црној Гори. Стога је природно што очекујемо да ћете Ви и Ваши људи, и у странци и у држави, држави чланици СЦГ, проучити наша гледишта, изложена на озбиљан и науци примјерен начин, усклађен с добрим намјерама и с маниром лојалних грађана СЦГ.

Разумије се, наше одлуке доставићемо и Уставној комисији Црне Горе, предсједнику (Савјета министара) СЦГ, предсједнику Скупштине СЦГ, предсједнику Скупштине РЦГ (који је и в. д. предсједника РЦГ), као и предсједницима влада, (народних) скупштине и република Србије и Српске, те Уставној комисији Србије. Дакако, Одлуку бр. 35 упутићемо засебно Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине, Уреду у Сарајеву и Канцеларији у Бањој Луци, као и високом представнику ОУН Педију Ешдауну у Сарајеву, али се и та одлука тиче СЦГ, као учесника у Дејтонско-париском споразуму и једнога од његових гараната, па у том контексту и РЦГ.

Премда Одбор за стандардизацију српског језика нема обавезујуће моћи, нити је прижељкује, његово чланство свјесно је одговорности и према народу у Црној Гори, и према народу у Србији, и према народу у Српској, и према нашим мањинама у расијању, ближем и даљем. Те људске скупине с различитим политичким и правним положајем, макар као политички народ пребивале чак у три територијално блиска државноправна «суда», живе, раде, мисле и опште, почесто и као једно духовно и културноисторијско биће («ентитет»), живе у нарочито тијесно спојеним судовима, макар то и не били једини такви судови сваковрсне међуљудске комуникације, општења и (спо)разумијевања у региону, Европи и свијету. Због те одговорности савјесно и обављамо (социо)лингвистички и стандардолешки посао настојећи да сарађујемо с људима од политике, чија одговорност и у овом домену, макар била друкчија, није ништа мања.

И на крају, допустите нам, господине предсједниче, да Вас и Ваше сараднике, у име чланства Одбора и његовог предсједника, замолимо да примите изразе особитог поштовања.

Прилога 11: 4 одлуке (бр. 31, 33–35) +
5 основних докумената Одбора
+ 2 дописа из 2002. г.

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Достављено:

- предсједницима влада (Савјета министара) и скупштине СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп, као и (в. д.) предсједницима СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп
- уставним комисијама РСБ и РЦГ

П. С. Писмо које упућујемо Вама, као најискуснијем политичару на говорном простору српског језика – у којем (писму) нема ничега тајног – доставићемо и другим политичким челницима на нашем говорном простору (као и двјема уставним комисијама, у РСБ и РЦГ), објективно веома заинтересованим и веома одговорним за ствар која је предмет наших одлука приложених уз ово писмо. Међутим, прилажемо још два документа – допис бр. 10/2002, од 29. априла 2002, који смо, уз четири ондашња прилога, доставили свима тада актуелним предсједницима влада и република на говорном простору српског језика, међу којима су данас актуелни само гг. Мило Ђукановић и Филип Вујановић, имплицитно им нудећи сарадњу око језичких питања у Уставној повељи, као и допис Одбора бр. 17/2002, од 10. јуна 2002, у којем смо *ту сарадњу нудили и експлицитно*, преко тадашњих предсједника СРЈ, Владе РСБ и Савезног в(и)јећа Скупштине СРЈ, од којих је «на власти» данас само проф. др Драгољуб Мићуновић. Наша понуда једнако је актуелна ове године као што је била прошле.

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 13/2003, 30. април 2003. г.

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

Телефакс: 183-175, 182-825

**ОМБУДСМАН ЗА ЉУДСКА ПРАВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
– Уред у Сарајеву –**

**Маршала Тита бр. 7
БА-71000 САРАЈЕВО**

Поштована господо,

Захваљујемо на вашем Спису број 1352/02 од 13. фебруара 2003. године, којим сте одговорили на наш допис Омбудсману бр. 17/2002 од 23. јула 2002. године и извињавамо се на грешци која се тиче назива ваше институције. Незадовољни вашим реаговањем и одлуком да предмет затворите, били смо присиљени да донесемо Одлуку бр. 35, коју с овим дописом можете сматрати нашим новим приговором.

Вјерујемо да смо навели довољно релевантних разлога за обнову поступка, па остајемо у нади да ћете размотрити меритум ствари о којем је ријеч у нашој новој Одлуци и заложити се за позитивно рјешење нашега оправданог захтјева.

С поштовањем,

Прилог: 1

Одлука бр. 35 достављена је:

- Високом представнику за БиХ г. Педију Ешдауну (Paddy Ashdown)
- Предсједнику СЦГ г. Светозару Маровићу
- Предсједништву БиХ
- Предсједнику Републике Српске г. Драгану Чавићу
- Влади Републике Српске у Бањој Луци
- Министарству за спољне послове СЦГ
- Омбудсману за људска права БиХ – Канцеларији у Бањој Луци

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 14/2003, 30. април 2003. г.

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

Телефакс: 183-175, 182-825

**ОМБУДСМАН ЗА ЉУДСКА ПРАВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
– Канцеларија у Бањој Луци –**

**Јована Дучића 41
БА-78000 БАЊА ЛУКА**

Поштована господо,

У прилогу вам достављамо Одлуку бр. 35 Одбора за стандардизацију српског језика, коју смо донијели 22. априла 2003. године пошто смо, на наш прошлогодшњи приговор, примили негативно реаговање Уреда Омбудсмана у Сарајеву (Спис бр. 1352/02 од 13. фебруара 2002), с потписом Елвире Беговић, замјеника омбудсмана, и Антуна Ларме, одговорног правника. Након тог реаговања донијели смо Одлуку бр. 35 и с новим приговором (копија нашег дописа бр. 13/2003 од 23. 4. 2003. године – у прилогу) упутили је Уреду у Сарајеву.

Да бисте могли пажљиво размотрити меритум ствари, достављамо вам у прилогу и нашу прошлогодшњу Одлуку бр. 27, с пропратним писмом број 17/2002 од 23. јула 2002. године. То писмо упутили смо на тачну адресу у Сарајеву, с грешком у називу Омбудсмана (коју смо објаснили у Одлуци бр. 35), што је Уреду у Сарајеву олакшало негативно реаговање на наш приговор.

Нажалост, не познајемо вашу унутрашњу организацију да бисмо знали можете ли и ви, у бањалучкој Канцеларији Омбудсмана, повести поступак у истој ствари, али знамо колико је наш претходни и поновљени приговор оправдан. Нама је, као што смо истакли у Одлуци бр. 35, свеједно ко ће реаговати на наш поновљени приговор, али нам није свеједно хоће ли се цијела ствар истјерати на чистац. Вољели бисмо када бисте се ви у бањалучкој Канцеларији потрудили да се то догоди.

С поштовањем,

Прилози: 2 (Одлука бр. 35, с копијом дописа Уреду у Сарајеву) + 2 (Одлука бр. 27, с копијом пропратног дописа бр. 17/2002)

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Одлука бр. 35 достављена је:

- Високом представнику за БиХ г. Педију Ешдауну (Paddy Ashdown)
- Предсједнику СЦГ г. Светозару Маровићу
- Предсједништву БиХ
- Предсједнику Републике Српске г. Драгану Чавићу
- Влади Републике Српске у Бањој Луци
- Министарству за спољне послове СЦГ
- Омбудсману за људска права БиХ – Уреду у Сарајеву

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 15/2003, 30. април 2003. г.

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

Телефакс: 183-175, 182-825

**ВИСОКИ ПРЕДСТАВНИК УН ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ
– господин ПЕДИ ЕШДАУН (Paddy Ashdown) –**

**Емерика Блума бр. 1
71000 САРАЈЕВО**

Поштовани господине високи представниче,

Прошле године (уз наш допис број 17/2002 од 23. јула 2002. године) доставили смо Вам Одлуку бр. 27 Одбора за стандардизацију српског језика, која се тиче неједнаких језичких одредаба у амандманима на Устав ФБиХ и Устав Републике Српске, које је донио Ваш претходник г. Волфганг Петрич. Нажалост, из Вашег кабинета нисмо добили никаквог одговора, због чега смо били присиљени да донесемо нову одлуку Одбора, Одлуку бр. 35, усвојену 22. априла 2003. године. Повод за нову одлуку био је допис Омбудсмана за људска права БиХ у Сарајеву од 13. фебруара 2003. године, у којем се заобилази меритум ствари због којег смо се обраћали и Вама и Омбудсману.

Да би Ваши савјетници могли пажљивије размотрити постојећи проблем, поново Вам достављамо лањски допис и Одлуку бр. 27, као и Одлуку бр. 33, коју смо упутили и Уреду Омбудсмана у Сарајеву и Канцеларији Омбудсмана у Бањој Луци. Надамо се да бисте исправком неодрживог амандмана LXXI на Устав Републике Српске и његовим садржинским усклађивањем с амандманом XXIX на Устав ФБиХ могли посвједочити о једнаким стандардима међународне заједнице према двама ентитетима у БиХ. То је утолико потребније уколико су неке Ваше недавне уставне интервенције у овдашњим научно-културним круговима примљене са зебњом која се мора разумјети.

Молимо Вас да примите изразе нашега особитог поштовања.

Прилози: 3 (Одлука бр. 35, с копијом
Одлуке бр. 27 и с копијом пропратног
дописа бр. 17/2002)

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Одлука бр. 35 достављена је:

- Високом представнику за БиХ г. Педију Ешдауну (Paddy Ashdown)
- Предсједнику СЦГ г. Светозару Маровићу
- Предсједништву БиХ
- Предсједнику Републике Српске г. Драгану Чавићу
- Влади Републике Српске у Бањој Луци
- Министарству за спољне послове СЦГ
- Омбудсману за људска права БиХ –
Уреду у Сарајеву и Канцеларији у
Бањој Луци

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања
Ком. бр. 7, број 16/2003, 30. април 2003. г.
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574
Телефакс: 183-175, 182-825

**ПРЕДСЈЕДНИК СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ
– господин СВЕТОЗАР МАРОВИЋ –**

**Булевар Михајла Пупина 2
11070 НОВИ БЕОГРАД**

Поштовани господине предсједниче,

Мада знамо да су сужене надлежности предсједника државне заједнице Србија и Црна Гора, који је уједно и предсједник Савјета министара – њих је само пет, с тим што ниједан ресор не покрива просвјету, науку, културу, медије, саобраћај и комуникације, здравство и социјално старање, који се по републикама баве тзв. јавним службама – ми ипак вјерујемо да сте Ви, као државни челник и као човјек образован у хуманистичким дисциплинама, заинтересовани за језичко питање. Такође претпостављамо да имате и савјетника који прате те области.

Стога се обраћамо и Вама достављајући Вам *четири најновије одлуке* Одбора за стандардизацију српског језика, веома значајне за судбину српског (стандардног) језика и за њиме обилежену језичку дјелатност, најважнију симболичку дјелатност већине грађана државне заједнице на чијем сте челу. Ријеч је о сљедећим одлукама, које наводимо с њиховим насловима, док је у загради њихов евиденцијски број: *Невоље са називом нове државне заједнице* (Одлука бр. 31), *О језику Црногораца* (Одлука бр. 33), *Уставне одредбе о језику* (Одлука бр. 34) и *Људска права нису само индивидуална него су и колективна* (Одлука бр. 35). И раније одлуке (њих 32) достављали смо челницима извршне власти у Србији, Црној Гори и Српској, трима земљама на говорном простору српског језика, а почесто или понекад и челницима СРЈ и БиХ, као нпр. 2002. године, поводом Одлуке бр. 27 (*Називи језика, а не дефиниције*), с којом у тијесној вези стоји приложена Одлука бр. 35. Разумије се, њих смо достављали и јавним гласилима, а уредно их објављујемо у новосадском часопису *Језик данас*.

Достављајући Вам све оно што смо доставили предсједнику Владе Републике Црне Горе, Ваше матичне републике, укључујући и копију нашег дописа бр. 12/2003. г. Милу Ђукановићу, ми се не уздамо у то да ће нам се на нашу пошिल्ку одговорити (навикли смо на «ћутање администрације»). Међутим, искрено желимо да будете обавијештени о овим нашим јако важним одлукама, пошто вјерујемо да ћете, мање или више, бити упућени у припрему нових устава држава чланица СЦГ, а зацијело и консултовани око њиховог садржаја. Користећи се приликом да Вам, поред трију најновијих одлука Одбора, доставимо и копију недавно донесене Одлуке Одбора бр. 31 (*Невоље с називом државне заједнице*) – која указује на «муку с ријечима» и муку с језиком а Вас и Ваш кабинет можда превише затрпава папирима, којих ионако имате премного – надамо се да ће све оне привући пажњу којег од Ваших радозналих савјетника и тако можда стићи до Вас.

И на крају, допустите нам, господине предсједниче, да Вас и Ваше сараднике, у име чланства Одбора и њеног предсједника, замолимо да примите изразе нашег особитог поштовања.

Прилога 12: 4 одлуке (бр. 31, 33–35)
+ 5 основних докумената Одбора
+ 2 дописа из 2002. године
+ пропратно писмо г. М. Ђукановићу

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Достављено:

- предсједницима влада (Савјета министара) и скупштина СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп, као и (в. д.) предсједницима СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп
- уставним комисијама РСБ и РЦГ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 17/2003, 30. април 2003. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

Телефакс: 183-175, 182-825

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ
– проф. др ДРАГОЉУБ МИЋУНОВИЋ –

Бул. краља Александра 13
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине председниче,

Одбор за стандардизацију српског језика – као и ранијих година, заправо све време откад је основан (12. 12. 1997) – уредно је о својим пројектима и учинцима, мањим или већим, обавештавао челнике извршне власти (председнике влада и председнике република) на говорном простору српског језика а преко њих и министре, првенствено у оним ресорима који покривају јавне службе (просвета, наука, култура, медији, саобраћај и комуникације, здравство, социјално старање и др.). Понекад је обавештавао и органе законодавне власти, што овај пут такође чини и директно (преко председника скупштина СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп) и индиректно (преко председника уставних комисија двеју држава чланица СЦГ), што је нарочито важно кад је посредни Одлука бр. 34.

Чинимо то и овог пута достављајући Вам најактуелније одлуке Одбора: бр. 33 (О језику Црногораца), бр. 34 (Уставне одредбе о језику [у три верзије]), бр. 35 (Људска права нису само индивидуална него су и колективна), као и неколико основних докумената Одбора, док смо Одлуку бр. 31 (О невољама с називом нове државне заједнице), донесену пре два месеца и, због хитности, упутили, преко Савезног завода за стандардизацију, Министарству за спољне послове СЦГ.

Све те четири одлуке тичу се уставне проблематике језика и у ширем и у ужем смислу, толико актуелне у овој години за цео говорни простор српског језика, нарочито за Србију и Црну Гору. Оне се, макар индиректно, тичу и (Републике) Српске, премда је тај ентитет изван уставног система СЦГ, али није изван српског језичког система, нити је изван духовног простора особито обележеног српским језиком и његовим културноисторијским, савременим и културнофутуристичким сложеностима и упитностима. Осим тога, Одлука бр. 35 директно се тиче управо Српске, а индиректно, разуме се, целог нашег говорног простора.

С обзиром на неке новије сложености и упитности нашег језика у Црној Гори, с посебном обзирношћу обратили смо се председнику Владе РЦГ господину Милу Ђукановићу, па Вама, као и осталим адресатима којима се обраћамо, достављамо, уз друге истоветне документе, и копију нашег дописа бр. 12/2003, упућеног првом човеку црногорске владе. Кад не бисмо веровали колико су важне уставне одредбе о

језику – и колико је важно да се са стручним мишљењем о томе како би требало да оне изгледају упознају сви чланови уставних комисија – не бисмо се око њих толико трудили. И не бисмо толико упорно настојали да потенцијално најутицајнијим корисницима наших одлука предочимо колика је комуникацијска и симболичка носивост уставних одредаба о језику и колико је важно да се поново не саплетемо на језичком питању на начин сличан ономе у бившој ДФР/ФНРЈ/СФРЈ, чијим је режимима и њиховим главним протагонистима било толико важно да потру смисао језичке истости и блискости већине грађана те државе.

И на крају, допустите нам, господине председниче, да Вас и Ваше сараднике, у име чланства Одбора и њеног председника, замолимо да примите изразе особитог поштовања.

Прилога 12: 4 одлуке (бр. 31, 33–35)
+ 5 основних докумената Одбора
+ 2 дописа из 2002. године
+ пропратно писмо г. М. Ђукановићу

Председник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Достављено:

- председницима влада (Савета министара)
и скупштина СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп, као и
(в. д.) председницима СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп
- уставним комисијама РСБ и РЦГ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 17/2003, 30. април 2003. г.

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

Телефакс: 183-175, 182-825

ПРЕДСЕДНИЦА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ СРБИЈЕ

И В. Д. ПРЕДСЕДНИЦА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

– Госпођа НАТАША МИЋИЋ –

Краља Милана 14
11000 БЕОГРАД

Поштована госпођо председнице,

Одбор за стандардизацију српског језика – као и ранијих година, заправо све време откад је основан (12. 12. 1997) – уредно је о својим пројектима и учинцима, мањим или већим, обавештавао челнике извршне власти (председнике влада и председнике република) на говорном простору српског језика а преко њих и министре, првенствено у оним ресорима који покривају јавне службе (просвета, наука, култура, медији, саобраћај и комуникације, здравство, социјално старање и др.). Понекад је обавештавао и органе законодавне власти, што овај пут такође чини и директно (преко председника скупштина СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп) и индиректно (преко председника уставних комисија двеју држава чланица СЦГ), што је нарочито важно кад је посредни Одлука бр. 34.

Чинимо то и овог пута достављајући Вам најактуелније одлуке Одбора: бр. 33 (О језику Црногораца), бр. 34 (Уставне одредбе о језику [у три верзије], бр. 35 (Људска права нису само индивидуална него су и колективна), као и неколико основних докумената Одбора, док смо Одлуку бр. 31 (О невољама с називом нове државне заједнице), донесену пре два месеца и, због хитности, упутили, преко Савезног завода за стандардизацију, Министарству за спољне послове СЦГ.

Све те четири одлуке тичу се уставне проблематике језика и у ширем и у ужем смислу, толико актуелне у овој години за цео говорни простор српског језика, нарочито за Србију и Црну Гору. Оне се, макар индиректно, тичу и (Републике) Српске, премда је тај ентитет изван уставног система СЦГ, али није изван српског језичког система, нити је изван духовног простора особито обележеног српским језиком и његовим културноисторијским, савременим и културнофутуристичким сложеностима и упитностима. Осим тога, Одлука бр. 35 директно се тиче управо Српске, а индиректно, разуме се, целога нашег говорног простора.

С обзиром на неке новије сложености и упитности нашег језика у Црној Гори, с посебном обзирношћу обратили смо се председнику Владе РЦГ господину Милу Ђукановићу, па Вама, као и осталим адресатима којима се обраћамо, достављамо, уз друге истоветне документе, и копију нашег дописа бр. 12/2003, упућеног првом

човеку црногорске владе. Кад не бисмо веровали колико су важне уставне одредбе о језику – и колико је важно да се са стручним мишљењем о томе како би требало да оне изгледају упознају сви чланови уставних комисија – не бисмо се око њих толико трудили. И не бисмо толико упорно настојали да потенцијално најутицајнијим корисницима наших одлука предочимо колика је комуникацијска и симболичка носивост уставних одредаба о језику и колико је важно да се поново не саплетемо на језичком питању на начин сличан ономе у бившој ДФР/ФНРЈ/СФРЈ, чијим је режимима и њиховим главним протагонистима било толико важно да потру смисао језичке истости и блискости већине грађана те државе.

И на крају, допустите нам, господине председниче, да Вас и Ваше сараднике, у име чланства Одбора и њеног председника, замолимо да примите изразе особитог поштовања.

Прилога 12: 4 одлуке (бр. 31, 33–35)
+ 5 основних докумената Одбора
+ 2 дописа из 2002. године
+ пропратно писмо г. М. Ђукановићу

Председник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Достављено:

- председницима влада (Савета министара)
и скупштина СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп, као и
(в. д.) председницима СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп
- уставним комисијама РСБ и РЦГ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања
Ком. бр. 7, број 17/2003, 30. април 2003. г.

Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574
Телефакс: 183-175, 182-825

ПРЕДСЈЕДНИК СКУПШТИНЕ ЦРНЕ ГОРЕ И
В. Д. ПРЕДСЈЕДНИКА РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ
– Господин ФИЛИП ВУЈАНОВИЋ –

Бул. Немањина обала 2
81000 ПОДГОРИЦА

Поштовани господине предсједниче,

Одбор за стандардизацију српског језика – као и ранијих година, заправо све вријеме откад је основан (12. 12. 1997) – уредно је о својим пројектима и учинцима, мањим или већим, обавјештавао челнике извршне власти (предсједнике влада и предсједнике република) на говорном простору српског језика а преко њих и министре, првенствено у оним ресорима који покривају јавне службе (просвјета, наука, култура, медији, саобраћај и комуникације, здравство, социјално старање и др.). Понекад је обавијештавао и органе законодавне власти, што овај пут такође чини и директно (преко предсједника скупштина СЦГ, РСб, РЦГ и РСп) и индиректно (преко предсједника уставних комисија двију држава чланица СЦГ), што је нарочито важно кад је посриједи Одлука бр. 34.

Чинимо то и овог пута достављајући Вам најактуелније одлуке Одбора: бр. 33 (О језику Црногораца), бр. 34 (Уставне одредбе о језику [у три верзије], бр. 35 (Људска права нису само индивидуална него су и колективна), као и неколико основних докумената Одбора, док смо Одлуку бр. 31 (О невољама с називом нове државне заједнице), донесену прије два мјесеца и, због хитности, упутили, преко Савезног завода за стандардизацију, Министарству за спољне послове СЦГ.

Све те четири одлуке тичу се уставне проблематике језика и у ширем и у ужем смислу, толико актуелне у овој години за цио говорни простор српског језика, нарочито за Србију и Црну Гору. Оне се, макар индиректно, тичу и (Републике) Српске, премда је тај ентитет изван уставног система СЦГ, али није изван српског језичког система, нити је изван духовног простора особито обиљеженог српским језиком и његовим културноисторијским, савременим и културнофутуристичким сложеностима и упитностима. Осим тога, Одлука бр. 35 директно се тиче управо Српске, а индиректно, разумије се, цијелога нашег говорног простора.

С обзиром на неке новије сложености и упитности нашег језика у Црној Гори, с посебном обзирношћу обратили смо се предсједнику Владе РЦГ господину Милу Ђукановићу, па Вама, као и осталим адресатима којима се обраћамо, достављамо, уз друге истовјетне документе, и копију нашег дописа бр. 12/2003, упућеног првом

човјеку црногорске владе. Кад не бисмо вјеровали колико су важне уставне одредбе о језику – и колико је важно да се са стручним мишљењем о томе како би требало да оне изгледају упознају сви чланови уставних комисија – не бисмо се око њих толико трудили. И не бисмо толико упорно настојали да потенцијално најутицајнијим корисницима наших одлука предочимо колика је комуникацијска и симболичка носивост уставних одредаба о језику и колико је важно да се поново не саплетемо на језичком питању на начин сличан ономе у бившој ДФР/ФНРЈ/СФРЈ, чијим је режимима и њиховим главним протагонистима било толико важно да потру смисао језичке истости и блискости већине грађана те државе.

И на крају, допустите нам, господине предсједниче, да Вас и Ваше сараднике, у име чланства Одбора и његовог предсједника, замолимо да примите изразе особитога поштовања.

Прилога 12: 4 одлуке (бр. 31, 33–35)
+ 5 основних докумената Одбора
+ 2 дописа из 2002. године
+ пропратно писмо г. М. Ђукановићу

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Достављено:

- предсједницима влада (Савјета министара)
и скупштина СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп, као и
(в. д.) предсједницима СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп
- уставним комисијама РСБ и РЦГ

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 17/2003, 30. април 2003. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

Телефакс: 183-175, 182-825

**Господин ДРАГАН ЧАВИЋ,
предсједник Републике Српске**

**Трг српских владара б. б.
78000 БАЊА ЛУКА**

Поштовани господине предсједниче,

Одбор за стандардизацију српског језика – као и ранијих година, заправо све вријеме откад је основан (12. 12. 1997) – уредно је о својим пројектима и учинцима, мањим или већим, обавјештавао челнике извршне власти (предсједнике влада и предсједнике република) на говорном простору српског језика а преко њих и министре, првенствено у оним ресорима који покривају јавне службе (просвјета, наука, култура, медији, саобраћај и комуникације, здравство, социјално старање и др.). Понекад је обавијештавао и органе законодавне власти, што овај пут такође чини и директно (преко предсједника скупштина СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп) и индиректно (преко предсједника уставних комисија двију држава чланица СЦГ), што је нарочито важно кад је последица Одлука бр. 34.

Чинимо то и овог пута достављајући Вам најактуелније одлуке Одбора: бр. 33 (**О језику Црногораца**), бр. 34 (**Уставне одредбе о језику** [у три верзије], бр. 35 (**Људска права нису само индивидуална него су и колективна**), као и неколико основних докумената Одбора, док смо Одлуку бр. 31 (**О невољама с називом нове државне заједнице**), донесену прије два мјесеца и, због хитности, упутили, преко Савезног завода за стандардизацију, Министарству за спољне послове СЦГ.

Све те четири одлуке тичу се уставне проблематике језика и у ширем и у ужем смислу, толико актуелне у овој години за цио говорни простор српског језика, нарочито за Србију и Црну Гору. Оне се, макар индиректно, тичу и (Републике) Српске, премда је тај ентитет изван уставног система СЦГ, али није изван српског језичког система, нити је изван духовног простора особито обиљеженог српским језиком и његовим културноисторијским, савременим и културнофутуристичким сложеностима и упитностима. Осим тога, Одлука бр. 35 директно се тиче управо Српске, а индиректно, разумије се, цијелога нашег говорног простора.

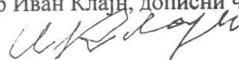
С обзиром на неке новије сложености и упитности нашег језика у Црној Гори, с посебном обзирношћу обратили смо се предсједнику Владе РЦГ господину Милу Ђукановићу, па Вама, као и осталим адресатима којима се обраћамо, достављамо, уз друге истовјетне документе, и копију нашег дописа бр. 12/2003, упућеног првом човјеку црногорске владе. Кад не бисмо вјеровали колико су важне уставне одредбе о

језику – и колико је важно да се са стручним мишљењем о томе како би требало да оне изгледају упознају сви чланови уставних комисија – не бисмо се око њих толико трудили. И не бисмо толико упорно настојали да потенцијално најудицајнијим корисницима наших одлука предочимо колика је комуникацијска и симболичка носивост уставних одредаба о језику и колико је важно да се поново не саплетемо на језичком питању на начин сличан ономе у бившој ДФР/ФНРЈ/СФРЈ, чијим је режимима и њиховим главним протагонистима било толико важно да потру смисао језичке истости и блискости већине грађана те државе.

И на крају, допустите нам, господине предсједниче, да Вас и Ваше сараднике, у име чланства Одбора и његовог предсједника, замолимо да примите изразе особитог поштовања.

Прилога 12: 4 одлуке (бр. 31, 33–35)
+ 5 основних докумената Одбора
+ 2 дописа из 2002. године
+ пропратно писмо г. М. Ђукановићу

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајц, дописни члан САНУ

Достављено:

- предсједницима влада (Савјета министара) и скупштина СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп, као и (в. д.) предсједницима СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп
- уставним комисијама РСБ и РЦГ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 17/2003, 30. април 2003. г.

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

Телефакс: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
– Проф. др ДРАГАН МИКЕРЕВИЋ –

Вука Караџића 2
78000 БАЊА ЛУКА

Поштовани господине предсједниче,

Одбор за стандардизацију српског језика – као и ранијих година, заправо све вријеме откад је основан (12. 12. 1997) – уредно је о својим пројектима и учинцима, мањим или већим, обавјештавао челнике извршне власти (предсједнике влада и предсједнике република) на говорном простору српског језика а преко њих и министре, првенствено у оним ресорима који покривају јавне службе (просвјета, наука, култура, медији, саобраћај и комуникације, здравство, социјално старање и др.). Понекад је обавијештавао и органе законодавне власти, што овај пут такође чини и директно (преко предсједника скупштина СЦГ, РСб, РЦГ и РСп) и индиректно (преко предсједника уставних комисија двију држава чланица СЦГ), што је нарочито важно кад је посриједи Одлука бр. 34.

Чинимо то и овог пута достављајући Вам најактуелније одлуке Одбора: бр. 33 (О језику Црногораца), бр. 34 (Уставне одредбе о језику [у три верзије]), бр. 35 (Људска права нису само индивидуална него су и колективна), као и неколико основних докумената Одбора, док смо Одлуку бр. 31 (О невољама с називом нове државне заједнице), донесену прије два мјесеца и, због хитности, упутили, преко Савезног завода за стандардизацију, Министарству за спољне послове СЦГ.

Све те четири одлуке тичу се уставне проблематике језика и у ширем и у ужем смислу, толико актуелне у овој години за цио говорни простор српског језика, нарочито за Србију и Црну Гору. Оне се, макар индиректно, тичу и (Републике) Српске, премда је тај ентитет изван уставног система СЦГ, али није изван српског језичког система, нити је изван духовног простора особито обиљеженог српским језиком и његовим културноисторијским, савременим и културнофутуристичким сложеностима и упитностима. Осим тога, Одлука бр. 35 директно се тиче управо Српске, а индиректно, разумије се, цијелога нашег говорног простора.

С обзиром на неке новије сложености и упитности нашег језика у Црној Гори, с посебном обзирношћу обратили смо се предсједнику Владе РЦГ господину Милу Ђукановићу, па Вама, као и осталим адресатима којима се обраћамо, достављамо, уз друге истовјетне документе, и копију нашег дописа бр. 12/2003, упућеног првом човјеку црногорске владе. Кад не бисмо вјеровали колико су важне уставне одредбе о

језику – и колико је важно да се са стручним мишљењем о томе како би требало да оне изгледају упознају сви чланови уставних комисија – не бисмо се око њих толико трудили. И не бисмо толико упорно настојали да потенцијално најутицајнијим корисницима наших одлука предочимо колика је комуникацијска и симболичка носивост уставних одредаба о језику и колико је важно да се поново не саплетемо на језичком питању на начин сличан ономе у бившој ДФР/ФНРЈ/СФРЈ, чијим је режимима и њиховим главним протагонистима било толико важно да потру смисао језичке истости и блискости већине грађана те државе.

И на крају, допустите нам, господине предсједниче, да Вас и Ваше сараднике, у име чланства Одбора и његовог предсједника, замолимо да примите изразе особитог поштовања.

Прилога 12: 4 одлуке (бр. 31, 33–35)
+ 5 основних докумената Одбора
+ 2 дописа из 2002. године
+ пропратно писмо г. М. Ђукановићу

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Достављено:

- предсједницима влада (Савјета министара) и скупштина СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп, као и (в. д.) предсједницима СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп
- уставним комисијама РСБ и РЦГ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 17/2003, 30. април 2003. г.

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

Телефакс: 183-175, 182-825

ПРЕДСЕДНИК ВЛАДЕ СРБИЈЕ
– Господин ЗОРАН ЖИВКОВИЋ –

Немањина 11
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине председниче,

Одбор за стандардизацију српског језика – као и ранијих година, заправо све време откад је основан (12. 12. 1997) – уредно је о својим пројектима и учинцима, мањим или већим, обавештавао челнике извршне власти (председнике влада и председнике република) на говорном простору српског језика а преко њих и министре, првенствено у оним ресорима који покривају јавне службе (просвета, наука, култура, медији, саобраћај и комуникације, здравство, социјално старање и др.). Понекад је обавештавао и органе законодавне власти, што овај пут такође чини и директно (преко председника скупштина СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп) и индиректно (преко председника уставних комисија двеју држава чланица СЦГ), што је нарочито важно кад је посреди Одлука бр. 34.

Чинимо то и овог пута достављајући Вам најактуелније одлуке Одбора: бр. 33 (О језику Црногораца), бр. 34 (Уставне одредбе о језику [у три верзије], бр. 35 (Људска права нису само индивидуална него су и колективна), као и неколико основних докумената Одбора, док смо Одлуку бр. 31 (О невољама с називом нове државне заједнице), донесену пре два месеца и, због хитности, упутили, преко Савезног завода за стандардизацију, Министарству за спољне послове СЦГ.

Све те четири одлуке тичу се уставне проблематике језика и у ширем и у ужем смислу, толико актуелне у овој години за цео говорни простор српског језика, нарочито за Србију и Црну Гору. Оне се, макар индиректно, тичу и (Републике) Српске, премда је тај ентитет изван уставног система СЦГ, али није изван српског језичког система, нити је изван духовног простора особито обележеног српским језиком и његовим културноисторијским, савременим и културнофутуристичким сложеностима и упитностима. Осим тога, Одлука бр. 35 директно се тиче управо Српске, а индиректно, разуме се, целога нашег говорног простора.

С обзиром на неке новије сложености и упитности нашег језика у Црној Гори, с посебном обзирношћу обратили смо се председнику Владе РЦГ господину Милу Ђукановићу, па Вама, као и осталим адресатима којима се обраћамо, достављамо, уз друге истоветне документе, и копију нашег дописа бр. 12/2003, упућеног првом човеку црногорске владе. Кад не бисмо веровали колико су важне уставне одредбе о

језику – и колико је важно да се са стручним мишљењем о томе како би требало да оне изгледају упознају сви чланови уставних комисија – не бисмо се око њих толико трудили. И не бисмо толико упорно настојали да потенцијално најутицајнијим корисницима наших одлука предочимо колика је комуникацијска и симболичка носивост уставних одредаба о језику и колико је важно да се поново не саплетемо на језичком питању на начин сличан ономе у бившој ДФР/ФНРЈ/СФРЈ, чијим је режимима и њиховим главним протагонистима било толико важно да потру смисао језичке истости и блискости већине грађана те државе.

И на крају, допустите нам, господине председниче, да Вас и Ваше сараднике, у име чланства Одбора и њеног председника, замолимо да примите изразе особитог поштовања.

Прилога 12: 4 одлуке (бр. 31, 33–35)
+ 5 основних докумената Одбора
+ 2 дописа из 2002. године
+ пропратно писмо г. М. Ђукановићу

Председник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Достављено:

- председницима влада (Савета министара) и скупштина СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп, као и (в. д.) председницима СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп
- уставним комисијама РСБ и РЦГ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања
Ком. бр. 7, број 17/2003, 30. април 2003. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574
Телефакс: 183-175, 182-825

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
– Предсједник др ДРАГАН КАЛИНИЋ –

Трг српских владара б. б.
78000 БАЊА ЛУКА

Поштовани господине предсједниче,

Одбор за стандардизацију српског језика – као и ранијих година, заправо све вријеме откад је основан (12. 12. 1997) – уредно је о својим пројектима и учинцима, мањим или већим, обавјештавао челнике извршне власти (предсједнике влада и предсједнике република) на говорном простору српског језика а преко њих и министре, првенствено у оним ресорима који покривају јавне службе (просвјета, наука, култура, медији, саобраћај и комуникације, здравство, социјално старање и др.). Понекад је обавијештавао и органе законодавне власти, што овај пут такође чини и директно (преко предсједника скупштина СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп) и индиректно (преко предсједника уставних комисија двију држава чланица СЦГ), што је нарочито важно кад је послужило Одлука бр. 34.

Чинимо то и овог пута достављајући Вам најактуелније одлуке Одбора: бр. 33 (О језику Црногораца), бр. 34 (Уставне одредбе о језику [у три верзије], бр. 35 (Људска права нису само индивидуална него су и колективна), као и неколико основних докумената Одбора, док смо Одлуку бр. 31 (О невољама с називом нове државне заједнице), донесену прије два мјесеца и, због хитности, упутили, преко Савезног завода за стандардизацију, Министарству за спољне послове СЦГ.

Све те четири одлуке тичу се уставне проблематике језика и у ширем и у ужем смислу, толико актуелне у овој години за цио говорни простор српског језика, нарочито за Србију и Црну Гору. Оне се, макар индиректно, тичу и (Републике) Српске, премда је тај ентитет изван уставног система СЦГ, али није изван српског језичког система, нити је изван духовног простора особито обиљеженог српским језиком и његовим културноисторијским, савременим и културнофутуристичким сложеностима и упитностима. Осим тога, Одлука бр. 35 директно се тиче управо Српске, а индиректно, разумије се, цијелога нашег говорног простора.

С обзиром на неке новије сложености и упитности нашег језика у Црној Гори, с посебном обзирношћу обратили смо се предсједнику Владе РЦГ господину Милу Ђукановићу, па Вама, као и осталим адресатима којима се обраћамо, достављамо, уз друге истовјетне документе, и копију нашег дописа бр. 12/2003, упућеног првом човјеку црногорске владе. Кад не бисмо вјеровали колико су важне уставне одредбе о

језику – и колико је важно да се са стручним мишљењем о томе како би требало да оне изгледају упознају сви чланови уставних комисија – не бисмо се око њих толико трудили. И не бисмо толико упорно настојали да потенцијално најутицајнијим корисницима наших одлука предочимо колика је комуникацијска и симболичка носивост уставних одредаба о језику и колико је важно да се поново не саплетемо на језичком питању на начин сличан ономе у бившој ДФР/ФНРЈ/СФРЈ, чијим је режимима и њиховим главним протагонистима било толико важно да потру смисао језичке истости и блискости већине грађана те државе.

И на крају, допустите нам, господине предсједниче, да Вас и Ваше сараднике, у име чланства Одбора и његовог предсједника, замолимо да примите изразе особитог поштовања.

Прилога 12: 4 одлуке (бр. 31, 33–35)
+ 5 основних докумената Одбора
+ 2 дописа из 2002. године
+ пропратно писмо г. М. Ђукановићу

Предсједник Одбора
проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

Достављено:

- предсједницима влада (Савјета министара) и скупштина СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп, као и (в. д.) предсједницима СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп
- уставним комисијама РСБ и РЦГ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 18/2003, 30. април 2003. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

Телефакс: 183-175, 182-825

БЕЛЕШКА С ДРУГЕ СЕДНИЦЕ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ
(КОМ. БР. 7), ОДРЖАНЕ 22. АПРИЛА 2003. ГОДИНЕ

За ову седницу договорен је следећи дневни ред:

1. Разматрање и усвајање Одлуке бр. 33 (*О језику Црногораца*),
2. Разматрање и усвајање Одлуке бр. 34 (*Уставне одредбе о језику*),
3. Разматрање и усвајање Одлуке бр. 35 (*Људска права нису само индивидуална него су и колективна*),
4. Р а з н о.

Нацрти одлука, који су, након више договора и разговора, телефонских и других, припремили секретар Одбора Бранислав Брборић и потпредседник Одбора Слободан Реметић, претходно су достављени члановима Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7), као и председницима и секретарима Комисије бр. 1 (за фонологију), Комисије бр. 3 (за синтаксу) и Комисије бр. 5 (за праћење и истраживање правописне проблематике) и Комисије бр. 8 (за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима).

Од тринаесторо позваних састанку је присуствовало дванаесторо. Одсутна је била Наташа Вуловић (секретар Ком. бр. 1).

За нацрт одлуке бр. 33 одлучено је да се припреми за објављивање као ауторски прилог, док је за следећу седницу Комисије бр. 7, која ће се одржати 30. 4. 2003. године, замољен председник Комисије бр. 5 да припреми знатно краћу верзију. Њу ће размотрити Комисија бр. 7, док је уз скраћивање претходних напомена, прихваћен нацрт одлуке бр. 34. И, најзад, нацрт одлуке бр. 35 (као реаговање Одбора на одговор Омбудсмана за људска права БиХ у вези с Одлуком Одбора бр. 27 – *Називи језика а не дефиниције*) – којом се тражило да Омбудсман поради на усклађивању одредаба о језику у амандману на Устав Републике Српске (број LXXI) и амандману на Устав ФБиХ (број XXIX) – прихваћен је с мањим стилским интервенцијама.

Под тачком Разно изражено је задовољство што су, најзад, стигле рецензије на другу књигу *Творбе речи у српском језику* Ивана Клајна, тако да сада њен аутор може приступити коначном уобличавању текста.

Најновије одлуке треба доставити челним функционерима СЦГ, РСБ, РЦГ и РСп, као и уставним комисијама Србије и Црне Горе. Наравно, одлуке ће бити достављене и чланову Одбора и његових девет комисија, с молбом да се одрже пролећне седнице комисија. Одлуке Одбора засад се неће упућивати најширој јавности преко јавних гласила, док не добијемо потврду да су их уредно примили чланови уставних комисија Србије и Црне Горе.

Седници су присуствовали: проф. др Иван Клајн, председник Ком. бр. 7, проф. др Слободан Реметић, потпредседник, мр Бранислав Брборић, секретар, те проф. др Новица Петковић и научни саветник др Драго Ђупић, чланови Ком. бр. 7, која је

проширена и ојачана председницима и секретарима још четирију комисија Одбора: Ком. бр. 1, за фонологију (др Јелица Јокановић-Михајлов и Наташа Вуловић); Ком. бр. 3, за синтаксу (проф. др Предраг Пипер, као заменик одсутне академика Милке Ивић, и проф. др Срето Танасић); Ком. бр. 5, за праћење и истраживање правописне проблематике (проф. др Мато Пижурца и мр Јован Вуксановић) и Ком. бр. 8, за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима (проф. др Драгољуб Петровић и Радојко Гачевић).

Секретар Одбора и секретар Ком. бр. 7

Бранислав Брборић

Бран. Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања
Бр. 19/2003. 30. април 2003. г.

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакс: 183-175, 182-825

ЧЛАНОВИМА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
ПРЕДСЈЕДНИЦИМА И СЕКРЕТАРИМА ЊЕГОВИХ КОМИСИЈА

Поштована колегинице / Поштовани колега,

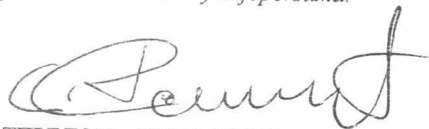
У прилогу Вам достављамо одлуке Одбора бр. 29–35, од којих су последње три тек донијете па се ниједна није могла наћи ни у Списима Одбора бр. V ни у прилогу дописа достављених Вам послје годишње сједнице Одбора (24. 1. 2003), не барем у коначној верзији. У поређењу с дневним редом годишње сједнице Одбора, прве двије одлуке промијениле су евиденцијски број, јер је одлука под насловом *О деклинацији женских презимена*, дорађена послје сједнице, добила бр. 30, а одлука под насловом *Невоље с називом државне заједнице* (бр. 31) на годишњој сједници била је само наговјештена. Тако је одлука под насловом *Семинар српске језичке културе* добила број 29. Остале четири одлуке (бр. 32–35) утврђене су на трима овогодишњим сједницама Комисије бр. 7.

У прилогу су такође биљешке с тих трију сједница Комисије бр. 7, као и копије неколико последњих дописа упућених предсједницима влада, скупштина и република на говорном простору српског језика, као и Омбудсману за људска права у БиХ (само Одлука бр. 35). Ускоро ћемо последње три одлуке (бр. 33–35) упутити и уставним комисијама Републике Србије и Републике Црне Горе, које се још ни(је)су конституисале.

Молимо предсједнике и секретаре комисија да до средине јуна 2003. године (најкасније) *припреме и сазову сједнице својих комисија на којима би се размотрили довршени и текући послови, укључујући и упознавање чланства с последњим трима одлукама.*

Ако ко од предсједника и секретара мисли да није нужна формална сједница, било би неопходно обавијестити нас и о довршеним и о текућим пословима. Са своје стране обавјештавамо Вас да је у току довршетак послова везан за једнотомни Р(ј)ечник, другу књигу Творбе р(и)јечи и прву књигу Синтаксе, надајући се да ће се нека од њих а можда и све три појавити до краја текуће године. Нажалост, нема предлога за доношење нових одлука, али бисмо Вас најљепше замолили да погледате Одлуку бр. 12 (*Картотека језичких недоумица*), објављену у Списима Одбора II (стр. 251–288), факултативно и за допуну вазда отворену, као *инспирацију за припремање одлука с нормативистичким усмјерењима.*

С поштовањем.

ПОТПРЕДСЈЕДНИК ОДБОРА

проф. др Слободан Реметић, директор
Института за српски језик

Прилози:

– Одлуке бр. 29–35, три биљешке
и неколико пропратних писама

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Бр. 20/2003, 5. мај 2003. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

БЕЛЕШКА С ТРЕЋЕ СЕДНИЦЕ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ И
РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА, ОДРЖАНЕ 30. АПРИЛА 2003. ГОДИНЕ

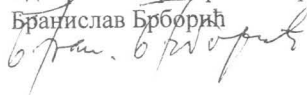
Непосредно пред празник (1. мај), 30. априла 2003. године, одржана је сасвим кратка седница Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7), трећа седница Комисије у 2003. години, с једином тачком дневног реда – утврђивањем коначног текста одлука бр. 33 и бр. 34 (*О језику Црногораца и Уставне одредбе о језику, у две верзије*). За прву од њих био је задужен председник Комисије бр. 5, пошто је на претходној седници Комисије бр. 7 (22. април 2003), проширене и ојачане председницима и секретарима неколико других комисија, одлучено да се припреми сасвим језгровит текст, док је за извесно скраћивање претходног нацрта друге од њих (првенствено у уводном делу) и дотеривање самог текста те одлуке био задужен секретар Одбора.

Истог су дана потписана и пропратна писма уз одлуке бр. 31 и бр. 33–35, па су она заједно с тим одлукама, као и неким додатним прилозима, упућена на важне државне адресе у Београду, Подгорици, Бањој Луци и Сарајеву. Остало је још да се потпишу и већ припремљени дописи за уставне комисије Србије и Црне Горе који ће бити послати кад се те комисије конституишу и кад се сазна ко су им председници. Председници тих комисија биће замољени да те одлуке умноже за све чланове двеју уставних комисија као прилог Одбора конституционализовању *уставних одредаба о језику*, које су изостале у Уставној повељи Србије и Црне Горе.

Још једном се умољавају председници и секретари Одбора за стандардизацију српског језика да се побрину око организовања пролећних седница и евентуалне припреме предлога нових одлука Одбора о значајним темама из властитог делокруга.

Секретар Одбора и Секретар Ком. бр. 7

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања
Бр. 21/2003, 12. мај 2003. г.
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ДР ВЛАДАНУ БАТИЋУ,
председнику Уставне комисије за израду новог устава Србије

Немањина 22–26
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине председниче Уставне комисије,

Честитајући Вам на избору за председника Уставне комисије Србије, у прилогу Вам достављамо четири одлуке Одбора за стандардизацију српског језика (бр. 31: *Невоље с називом државне заједнице*, бр. 33: *О језику Црногораца*, бр. 34: *Уставне одредбе о језику* [у две понешто различите, али усклађене верзије: за Србију и Црну Гору] и бр. 35: *Људска права нису само индивидуална него су и колективна*). Те одлуке упућују се потенцијалним корисницима и најширој стручној и друштвеној јавности као *саопштења, закључци, гледишта, мишљења, савети, препоруке, упозорења, исправке* и сл., што смо истакли и у пропратним писмима челним људима влада, скупштина и држава чланица (ентитета) на говорном простору српског језика, као и Омбудсману за људска права БиХ (у Сарајеву и Бањој Луци) и високом представнику МЗ (у Сарајеву), којима је упућена само Одлука бр. 35. Копије тих писама (њих 9 + 3), заједно с наведеним одлукама Одбора, као и основним документима Одбора, доставили смо наведеним адресатима још 30. априла 2003. године. *Ваше интересовање, претпостављамо, у конкретном случају изазваће понајвише Одлуку бр. 34, али су и преостале три у тесној вези с оном која се најнепосредније односи на будући устав.*

Све те списе достављамо Вам с молбом да одлуке буду умножене и уручене свим члановима Уставне комисије Србије. Њих засад нећемо (преко медија) упућивати најширој јавности, и то не зато што у медије немамо поверења, него стога што не желимо лошу *политизацију* око овако важне и осетљиве теме. Та тема се, иначе, тиче не само матичног народа Србије и Црне Горе (и – Српске наравно, мада те републике посредно) него и мањинских етничких и националних заједница у Србији и Црној Гори, о чијој се оделитој језичкој судбини, на линији позитивне дискриминације, говори у *Повели о људским и мањинским правима и грађанским слободама* (чл. 3, *Забрана дискриминације*, чл. 16, *Посебна јемства*, и чл. 47, *Основ и оквир права припадника националних мањина*).

Нормално је, у начелу, што матичном народу Србије није потребна *позитивна дискриминација*, али смо сигурни да није добро што је изостала било каква језичка одредба о судбини језика матичног народа двеју држава чланица у основном правном документу њихове *државне заједнице*, без обзира на то шта та синтаagma значи у *унутарнародном и међународном контексту*. И без обзира на то на које је време орочено трајање те државне заједнице.

Ситуација око српског језика, неспорна у толиким столећима, непотребно је замршена на почетку XXI вијека, мада сам језик, ни културноисторијски ни ововремски, не нуди разлога за то. По нашем мишљењу, нема разлога за то да се у

језику и око језика подели матични народ Црне Горе, док у Србији таквих идеја, а камоли намера, нема, нити их је било за бивших режима после Другог светског рата.

Ако Уставна комисија Србије буде мислила да би јој од помоћи могли бити језички стручњаци Одбора за стандардизацију српског језика, *Одборова Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања* – у пуном саставу (пет људи), у крњем саставу (два или три човека), с одговарајућим ојачањем из других комисија или појединих стручњака по избору Уставне комисије – *стоји Вам на располагању у току рада на новом уставу или у његовој завршној фази*. Мада и изван Одбора за стандардизацију српског језика (19 стручних људи) и његових девет комисија (још 50 стручних људи), има језичких стручњака, не верујемо да би Одбор требало заобићи, без обзира на то што он није ни владина ни невладина организација, него скуп стручњака изабраних по стручној и демократској процедури у време кад власти језичко питање нису држале у видном пољу.

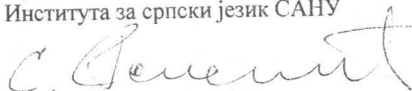
Не бисмо волели да се омане не само око уставних одредаба о језику него ни у самој каквоћи језика и стила свих уставних одредаба. Када су посреди *Уставна повеља Србије и Црне Горе* и *Повеља о људским и мањинским правима и грађанским слободама*, као две магна карте заједничког живота Црне Горе и Србије, у њима би посла имали и језички редактори просечне обавештености о нормама српског језичког стандарда у обема његовим реализацијама, екавској и ијекавској, а камоли челни стручњаци за тај стандард.

С поштовањем,

Прилози:

- 4 одлуке Одбора (бр. 31, 33–35)
- 5 основних докумената Одбора
- 12 дописа челним људима Србије, Црне Горе и Српске, као и Омбудсману за људска права (Уред у Сарајеву и Канцеларија у Бањој Луци) и високом представнику МЗ (у Сарајеву) у вези с Одлуком бр. 35

Потпредседник Одбора
проф. др Слободан Реметић, директор
Института за српски језик САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања
Бр. 21/2003, 12. мај 2003. г.
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ПРОФ. ДР СТЕВАН ЛИЛИЋ,
заменик председника Уставне комисије за израду новог устава Србије

Краља Милана 14
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине професоре,

Честитајући Вам на избору за заменика председника Уставне комисије Србије, у прилогу Вам достављамо четири одлуке Одбора за стандардизацију српског језика (бр. 31: *Невоље с називом државне заједнице*, бр. 33: *О језику Црногораца*, бр. 34: *Уставне одредбе о језику* [у две понешто различите, али усклађене верзије: за Србију и Црну Гору] и бр. 35: *Људска права нису само индивидуална него су и колективна*). Те одлуке упућују се потенцијалним корисницима и најширој стручној и друштвеној јавности као *саопштења, закључци, гледишта, мишљења, савети, препоруке, упозорења, исправке* и сл., што смо истакли и у пропратним писмима челним људима влада, скупштина и држава чланица (ентитета) на говорном простору српског језика, као и Омбудсману за људска права БиХ (у Сарајеву и Бањој Луци) и високом представнику МЗ (у Сарајеву), којима је упућена само Одлука бр. 35. Копије тих писама (њих 9 + 3), заједно с наведеним одлукама Одбора, као и основним документима Одбора, доставили смо наведеним адресатима још 30. априла 2003. године. *Ваше интересовање, претпостављамо, у конкретном случају изазваће понајвише Одлука бр. 34, али су и преостале три у тесној вези с оном која се најнепосредније односи на будући устав.*

Све те списе достављамо Вам с молбом да одлуке буду умножене и уручене свим члановима Уставне комисије Србије. Њих засад нећемо (преко медија) упућивати најширој јавности, и то не зато што у медије немамо поверења, него стога што не желимо лошу *политизацију* око овако важне и осетљиве теме. Та тема се, иначе, тиче не само матичног народа Србије и Црне Горе (и – Српске наравно, мада те републике посредно) него и мањинских етничких и националних заједница у Србији и Црној Гори, о чијој се оделитој језичкој судбини, на линији позитивне дискриминације, говори у *Повељи о људским и мањинским правима и грађанским слободама* (чл. 3, *Забрана дискриминације*, чл. 16, *Посебна јемства*, и чл. 47, *Основ и оквир права припадника националних мањина*).

Нормално је, у начелу, што матичном народу Србије није потребна *позитивна дискриминација*, али смо сигурни да није добро што је изостала било каква језичка одредба о судбини језика матичног народа двеју држава чланица у основном правном документу њихове *државне заједнице*, без обзира на то шта та синтагма значи у *унутарнародном и међународном контексту*. И без обзира на то на које је време орочено трајање те државне заједнице.

Ситуација око српског језика, неспорна у толиким столећима, непотребно је замршена на почетку XXI вијека, мада сам језик, ни културноисторијски ни

ововремски, не нуди разлога за то. По нашем мишљењу, нема разлога за то да се у језику и око језика подели матични народ Црне Горе, док у Србији таквих идеја, а камоли намера, нема, нити их је било за бивших режима после Другог светског рата.

Ако Уставна комисија Србије буде мислила да би јој од помоћи могли бити језички стручњаци Одбора за стандардизацију српског језика, *Одборова Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања* – у пуном саставу (пет људи), у крњем саставу (два или три човека), с одговарајућим ојачањем из других комисија или појединих стручњака по избору Уставне комисије – *стоји Вам на располагању у току рада на новом уставу или у његовој завршној фази*. Мада и изван Одбора за стандардизацију српског језика (19 стручних људи) и његових девет комисија (још 50 стручних људи), има језичких стручњака, не верујемо да би Одбор требало заобићи, без обзира на то што он није ни владина ни невладина организација, него скуп стручњака изабраних по стручној и демократској процедури у време кад власти језичко питање нису држале у видном пољу.

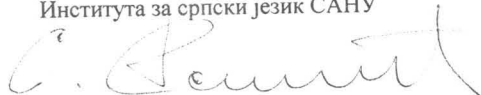
Не бисмо волели да се омане не само око уставних одредаба о језику него ни у самој каквоћи језика и стила свих уставних одредаба. Када су посреди *Уставна повеља Србије и Црне Горе* и *Повеља о људским и мањинским правима и грађанским слободама*, као две магна карте заједничког живота Црне Горе и Србије, у њима би посла имали и језички редактори просечне обавештености о нормама српског језичког стандарда у обема његовим реализацијама, екавској и ијекавској, а камоли челни стручњаци за тај стандард.

С поштовањем,

Прилози:

- 4 одлуке Одбора (бр. 31, 33–35)
- 5 основних докумената Одбора
- 12 дописа челним људима Србије, Црне Горе и Српске, као и Омбудсману за људска права (Уред у Сарајеву и Канцеларија у Бањој Луци) и високом представнику МЗ (у Сарајеву) у вези с Одлуком бр. 35

Потпредседник Одбора
проф. др Слободан Реметић, директор
Института за српски језик САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и

рјешавање неодложних питања

Бр. 21/2003, 27. јун 2003. г.

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ,
ОДБОР ЗА УСТАВНА ПИТАЊА

– на руке предједника –

Бул. Немањина обала 2
81000 ПОДГОРИЦА

Поштовани господине предједниче,

Честитајући Вам на избору за предједника Одбора за уставна питања Црне Горе у прилогу Вам достављамо четири одлуке Одбора за стандардизацију српског језика (бр. 31: *Невоље с називом државне заједнице*, бр. 33: *О језику Црногораца*, бр. 34: *Уставне одредбе о језику* [у двије понешто различите, али усклађене верзије: за Србију и Црну Гору] и бр. 35: *Људска права нису само индивидуална него су и колективна*). Те одлуке упућују се потенцијалним корисницима и најширој стручној и друштвеној јавности као *саопштења, закључци, гледишта, мишљења, савјети, препоруке, упозорења, исправке* и сл., што смо истакли и у пропратним писмима челним људима влада, скупштина и држава чланица (ентитета) на говорном простору српског језика, као и Омбудсману за људска права БиХ (у Сарајеву и Бањој Луци) и високом представнику МЗ (у Сарајеву), којима је упућена само Одлука бр. 35. Копије тих писама (њих 9 + 3), заједно с наведеним одлукама Одбора, као и основним документима Одбора, доставили смо наведеним адресатима још 30. априла 2003. године. *Ваше интересовање, претпостављамо, у конкретном случају изазваће понајвише Одлука бр. 34, али су и преостале три у тијесној вези с оном која се најнепосредније односи на будући устав.*

Све те списе достављамо и Вама с молбом да одлуке буду умножене и уручене свим члановима Одбора за уставна питања Црне Горе. Њих засад нећемо (преко медија) упућивати најширој јавности, и то не зато што у медије немамо повјерења, него стога што не желимо лошу *политизацију* око овако важне и осјетљиве теме. Та тема се, иначе, тиче не само матичног народа Црне Горе и Србије (и – Српске наравно, мада те републике посредно) него и мањинских етничких и националних заједница у Србији и Црној Гори, о чијој се одјелитој језичкој судбини, на линији позитивне дискриминације, говори у *Повели о људским и мањинским правима и грађанским слободама* (чл. 3, *Забрана дискриминације*, чл. 16, *Посебна јемства*, и чл. 47, *Основ и оквир права припадника националних мањина*).

Нормално је, у начелу, што матичном народу Црне Горе није потребна *позитивна дискриминација*, али смо сигурни да није добро што је изостала било каква језичка одредба о судбини језика матичног народа двију држава чланица у основном правном документу њихове *државне заједнице*, без обзира на то шта та синтагма значи у *унутарнародном и међународном контексту*. И без обзира на то на које је вријеме орочено трајање те државне заједнице.

Ситуација око српског језика, неспорна у толиким стољећима, непотребно је замршена на почетку XXI вијека, мада сам језик, ни културноисторијски ни оновременски, не нуди разлога за то. По нашем мишљењу, нема разлога за то да се у језику и око језика подијели матични народ Црне Горе, док у Србији таквих идеја, а камоли намјера, нема, нити их је било за бивших режима послје Другог свјетског рата.

Ако Одбор за уставна питања Црне Горе буде мислио да би му од помоћи могли бити језички стручњаци Одбора за стандардизацију српског језика, Комисија за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања – у пуном саставу (пет људи), у крњем саставу (два или три човјека), с одговарајућим ојачањем из других комисија или појединих стручњака по избору Одбора за уставна питања – *стоји Вам на располагању у току рада на новом уставу или у његовој завршној фази*. Мада и изван Одбора за стандардизацију српског језика (19 стручних људи) и његових девет комисија (још 50 стручних људи), има језичких стручњака, не вјерујемо да би Одбор требало заобићи, без обзира на то што он није ни владина ни невладина организација, него скуп стручњака изабраних по стручној и демократској процедури у вријеме кад власти језичко питање нису држале у видном пољу.

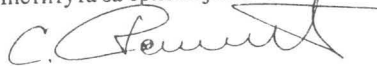
Не бисмо вољели да се омане не само око уставних одредаба о језику него ни у самој каквоћи језика и стила свих уставних одредаба. Када су посриједи *Уставна повеља Србије и Црне Горе* и *Повеља о људским и мањинским правима и грађанским слободама*, као двије магна карте заједничког живота Црне Горе и Србије, у њима би посла имали и језички редактори просјечне обавијештености о нормама српског језичког стандарда у објема његовим реализацијама, екавској и ијекавској, а камоли челни стручњаци за тај стандард.

С поштовањем,

Прилози:

- 4 одлуке Одбора (бр. 31, 33–35)
- 5 основних докумената Одбора
- 12 дописа челним људима Србије, Црне Горе и Српске, као и Омбудсману за људска права (Уред у Сарајеву и Канцеларија у Бањој Луци) и високом представнику МЗ (у Сарајеву) у вези с Одлуком бр. 35

Потпредседник Одбора
проф. др Слободан Реметић, директор
Института за српски језик САНУ

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**
Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања
Бр. 22/2003, 27. јун 2003. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ
– на руке замјеника генералног секретара г. СЛОБОДАНА ДРАГОВИЋА –

Бул. Немањина обала 2
81000 ПОДГОРИЦА

Поштовани господине Драговићу,

У складу с телефонским разговором од 20. јуна 2003. године, у прилогу Вам достављамо копију пропратног писма за (будућег) предсједника Одбора за уставна питања, Одлуку Одбора бр. 34 (у двије изведбе, посебно за Црну Гору и Србију), која се тиче одредаба о језику у будућем уставу / будућим уставима држава чланица државне заједнице Србија и Црна Гора, као и све друге прилоге уз допис предсједнику наведеног Одбора, међу којима су и одлуке Одбора бр. 31, 33 и 35.

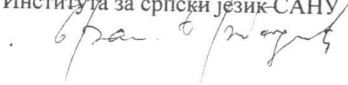
Молимо Вас да будућем предсједнику Одбора за уставна питања скренете пажњу на аргументе струке садржане у приложеној Одлуци бр. 34 и у другим прилозима.

С поштовањем,

Прилози:

- пропратно писмо бр. 21/23 за пред. Одбора за уставна питања
- 4 одлуке Одбора (бр. 31, 33–35)
- 5 основних докумената Одбора
- 12 дописа челним људима Србије, Црне Горе и Српске, као и Омбудсману за људска права (Уред у Сарајеву и Канцеларија у Бањој Луци) и високом представнику МЗ (у Сарајеву) у вези с Одлуком бр. 35

за Потпредсједник Одбора
проф. др Слободан Реметић, директор
Института за српски језик САНУ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања
Бр. 23/2003, 27. јун 2003. г.
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
– на руке министра г. др ГОЈКА САВАНОВИЋА –

Бука Караџића 4
78000 БАЊА ЛУКА

Поштовани господине министре,

У прилогу Вам достављамо Одлуку бр. 36 Одбора за стандардизацију српског језика, коју је на својој четвртој сједници, одржаној у петак 27. јуна 2003. године, утврдила Комисија за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања.

Из Одлуке ћете видјети да нама није ни до каквог Вашег личног «дезауисања», већ нас стручни разлози и брижљиво праћење језичке проблематике на *бившем* (с наводницима или без њих) *српскохрватском говорном простору* нагоне на то да Вас упозоримо на лоше импликације исхитрених одлука, а да, на примјер, претходно није утврђено постоји ли реципроцитет, тј. да ли је зајамчена настава и(ли) уписивање назива *српски језик* у школску и ћачку документацију за ђаке српске националности у Федерацији БиХ.

Осим тога, мора бити јасно да се *језички стандард Бошњака* у српском језику (може) назива(ти) само *бошњачким језиком*, као што се нпр. *језички стандард Енглеза* у Великој Британији и код нас назива *енглеским*, а не «британским» *језиком*. Дакле, ми не оспоравамо ничији језички стандард, али – како ће се који стандард звати у српскоме, о томе одлучује српска наука о језику, а не нека друга. То је један проблем. Други је проблем како ће се, којим писмом и у којем документу – уписивати назив неког језичког стандарда. Ако ђак српске националности учи *енглески језик*, у школску и ћачку документацију уписаће се српским језиком и ћирилицом – *енглески језик*, а не

English или *engleski jezik* (латиничким писмом). Сљедствено томе, ако ђак бошњачке националности учи свој «матерњи језик», у документима/обрасцима/дневницима на српском језику уписаће се – *бошњачки језик*. Уписивање назива *bosanski jezik*, и то латиницом, долази у обзир, дакле, само у обрасцима на бошњачком језичком стандарду (ако таквих образаца има); а ако их нема, у српском обрасцу, ако је похађана настава из тог језика, може се у загради уписати (*bosanski jezik*).

Наравно, засебан је проблем да ли се у Републици Српској могу користити обрасци на другим језицима (језичким стандардима). Ако се могу користити, опет је нужан реципроцитет с Федерацијом БиХ. Ако се не могу користити, у образац улазе само српски термини, и то само под условом да има (да је било) наставе на којем другом језику (језичком стандарду).

У прилогу се, како стоји у Одлуци бр. 36, налазе копије ранијих одлука Одбора (бр. 1, 11, 27 и 35) да би их ваши референти имали при руци и кад дођу Ваши наслѣдници. Достављамо их и на дискети. У ствари, једно је језичка политика, а друго је језичка струка, мада та два појма морају бити у реализацијском складу. У конкретном случају, ствар јесте сама по себи компликована, али ако се с њеном компликованошћу поступа неопрезно, недомишљено и неадекватно, она постаје још компликованија.

С поштовањем,

Прилози: 4

Секретар Одбора
Бранислав Ђрборић
Ђрборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Бр. 24/2003, 3. јул 2003. г.

Београд, Буре Јакшића 9

Тел.: 183-175, 181-383, 635-590; 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

БЕЛЕШКА С ЧЕТВРТЕ СЕДНИЦЕ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ,
ОДРЖАНЕ 27. ЈУНА 2003. ГОДИНЕ

Четврта седнице Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7) одржана је у Институту за српски језик у петак, 27. јуна 2003. године, пре подне, са две тачке дневног реда:

1) Утврђивање садржаја Одлуке бр. 36, посвећене реаговању на *Распис* министра просвете и културе Републике Српске;

2) Р а з н о.

Нацрт одлуке бр. 36 – који су припремили потпредседник Одбора Слободан Реметић и секретар Одбора Бранислав Брборић, пошто је на адресу Института стигла копија Расписа број 6-01-1693/03 од 12. маја 2003. године, упућеног основним школама у Републици Српској, Републичком педагошком заводу и Просветној инспекцији – претходно је достављен члановима Ком. бр. 7 (Ивану Клајну, председнику Одбора и председнику Ком. бр. 7, те Драгу Ђупићу и Новици Петковићу, члановима Одбора и члановима Ком. бр. 7).

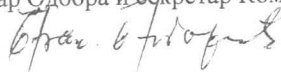
На овој седници, којој су присуствовали сви чланови Ком. бр. 7, Нацрт је редигован, а утврђен је и наслов Одлуке бр. 36: *Још једном о језику Бошњака, с посебним освртом на његов положај у основним школама Републике Српске*. Секретар је преузео обавезу да унесе све редакторске исправке, с тим да се у понедељак, 30. јуна 2003. године, Одлука бр. 36 с пропратним писмом упути Министарству просвете и културе Републике Српске.

Под тачком *Разно* констатовано је да Одлуку бр. 34 (*Уставне одредбе о језику*), без обзира на то што још није изабран председник Скупштине Републике Црне Горе, који ће бити и председник Одбора за уставна питања, треба упутити у Подгорицу. То је одлучено после разговора са замеником генералног секретара Скупштине РЦГ Слободаном Драговићем, који је рекао да се Одлука бр. 34 може упутити и пре избора председника, па ће га она чекати на столу. Такође је одлучено да се и господину Драговићу упути примерак Одлуке бр. 34 са свим прилозима како би се и он упознао с њеним садржајем.

Што се тиче пролећних седница комисија Одбора, само је Ком. бр. 3 (за синтаксу) доставила извештај о раду после шесте седнице Одбора. Члници неких од комисија обећали су да ће заказати седницу или ће сачинити белешку, а неке комисије ће се задовољити само једном седницом, оном јесењом.

Што се тиче других програма Одбора, друга књига *Творбе речи српског језика* спремна је за штампу, прва књига *Синтаксе српскога језика* биће интензивно редигована током лета, а интензивно се ради и на једнотомном *Речнику*. Нека од тих књига биће издата ове године а свим трима се надамо током 2004. године, када би требало да се појави и ново издање *Правописа српскога језика*.

Бранислав Брборић,
секретар Одбора и секретар Ком. бр. 7

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Бр. 25/2003, 18. септембар 2003. године

Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

АКАДЕМИЈИ НАУКА И УМЈЕТНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

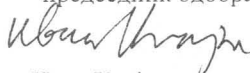
Бања Лука

На седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања одржаној 18. септембра 2003. године, Комисије која замењује Одбор за стандардизацију српског језика између његових пленарних седница, донета је одлука да се подржи предлог академика Милке Ивић, дописног члана АНУРС Новице Петковића и дописног члана САНУ Александра Младеновића да се проф. др Слободан Реметић, директор Института за српски језик САНУ, редовни професор Универзитета у Нишу и Универзитета у Бањој Луци, потпредседник Одбора за стандардизацију српског језика, изабере за дописног члана Академије наука и умјетности Републике Српске. Чланови Комисије су се у доношењу ове одлуке руководили, између осталог, и следећим чињеницама. Од велике важности је да наша најмлађа академија наука има лингвистичке пројекте, где би Реметићево дугогодишње искуство стечено у досадашњем ангажовању на великим међународним језичким подухватима било од изузетне користи. Професор Реметић се посебно успешно огледао и огледа као организатор и руководилац озбиљних послова на пољу дијалектологије и лингвистичке географије. (Реметић је за руководиоца овог пројекта изабран на предлог академика Павла Ивића за његовог живота.) Као руководилац пројекта "Српска дијалектологија и издавање часописа *Српски дијалектолошки зборник*" он је године 1997. покренуо велику акцију спасавања језичког блага у говору области које су у последњем ратном вихору привремено остале без Срба. Највише Реметићевим несебичним залагањем обезбеђена су посебна средства у ресорним министарствима Републике Србије и, у самом почетку акције, у Влади Републике Српске, након чега се приступило испитивању говора избеглица у објектима колективног смештаја или по домаћинствима, њиховим привременим боравцима, широм Републике Српске и Републике Србије. У Министарству за науку и технологију Републике Србије прихваћен је ове године пројекат "Дијалектолошка истраживања српског језичког простора". У подухвату који подразумева испитивање свих српских говора посебно ургентним задатком сматра се снимање говора

српског живља са оних подручја Босне и Херцеговине, Хрватске и Косова и Метохије која су, надамо се привремено, остале без Срба. Подсећамо вас на чињеницу да су досад постигнути резултати у пословима овога типа вредни сваке пажње и поштовања. Реметићево ангажовање у Одбору за стандардизацију српског језика, чији је један од оснивача и Академија наука и умјетности Републике Српске, даје нам основу за истинско задовољство због предлога академика Милке Ивић, дописног члана АНУРС Новице Петковића и дописног члана САНУ Александра Младеновића, чијим ће прихватањем Академија наука и умјетности Републике Српске у своје редове примити једног од најбољих српских лингвиста, стручњака без премца у организовању и вођењу фундаменталних лингвистичких пројеката.

С поштовањем,

председник одбора

проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања
Бр. 26/2003, 22. септембар 2003. г.**

**Београд, Ђуре Јакшића 9
Тел.: 183-175, 181-383, 635-590; 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825**

**БЕЛЕШКА С ПЕТЕ СЕДНИЦЕ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ,
ОДРЖАНЕ 18. СЕПТЕМБРА 2003. ГОДИНЕ**

Пета седнице Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7) одржана је у Институту за српски језик у четвртак, 18. септембра 2003. године, пре подне, са три тачке дневног реда:

- 1) Информација о Семинару српске језичке културе;
- 2) Разматрање и усвајање предлога одлука бр. 37 и бр. 38;
- 3) Информација о конкурс за избор нових чланова Академије наука и умјетности Републике Српске;

Госпођа Олгица Стефановић, уредник у Коларчевој задужбини, и Драго Ђупић, члан Одбора и координатор послова око организовања Семинара српске језичке културе, обавестили су присутне о томе како теку припреме Семинара српске језичке културе. Олгица Стефановић донела је и уручила присутнима три документа с тим у вези: писмо већем броју медијских и издавачких кућа, неколиким министарствима Републике Србије и СЦГ и извршним одборима Скупштине града Београда и његових општина, окружним и општинским судовима у Београду и извесном броју средњих школа, с прецизном информацијом о првом Семинару српске језичке културе; текст огласа који ће бити објављен у «Политици», у петак 26. септембра, и у листу «Данас», у суботу 27. септембра 2003. године; информација о уводним предавањима и о вежбама које ће се изводити за поједине нивое језика и говора. Семинар ће почети 11. октобра, а пре тога, зависно од броја пријављених, биће одређене групе и распоред часова за поједине групе. За суботу 4. октобра 2003. године биће заказан сусрет са свим извођачима програма у Коларчевој задужбини ради упознавања с актуелним информацијама о броју пријављених, о распореду часова и о другим неопходним стварима. Госпођа Стефановић је замољена да се сва три документа која су уручена члановима Комисије бр. 7 одмах доставе свима оним који су предвиђени за држање предавања и извођење вежби у оквиру Семинара српске језичке културе, који се, највећим делом, могу уручити на Филолошком факултету.

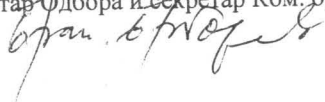
Предлози Одлуке бр. 37 (*Мана за чије отклањање треба сачекати срећнија времена*) и Одлуке бр. 38 (*Укидања ијекавице заиста није било*) припремљени су претходно, по договору чланова Комисије бр. 7, након што је Одбор упознат с представком проф. др Борислава А. Џоца из Београда, достављеном Одбору посредством Скупштине СЦГ и Министарства културе и медија Републике Србије (у вези с тзв. *једнописом*, у којем би екавски и ијекавски изговор били једнако представљени у писму), и молбом пољског студента славистике Бартоломјејем Столарчицом да му се разјасне неке формулације из Одборове Одлуке бр. 13 (која се тиче двају изговора у језичком изразу српског народа у Босни и Херцеговини, односно у Републици Српској), а тиме и судбине двоизговорности/двоисписности српскога језичког стандарда уопште. Оба предлога, које су припремили потпредседник Одбора и његов секретар након договора с појединим члановима Одбора и свим члановима

Комисије бр. 7, прихваћени су с извесним изменама и прецизирањима претходног текста.

Комисија је, под тачком 3) дневног реда, упозната с предлогом академика Милке Ивић, редовног члана САНУ, Александра Младеновића, дописног члана САНУ, и Новице Петковића, дописног члана АНУРС-а, да се за дописног члана Академије наука и умјетности Републике Српске (АНУРС) изабере Слободан Реметић, директор Института за српски језик, потпредседник Одбора за стандардизацију српског језика и члан Комисије бр. 7, која обавља послове Одбора између његових седница. Будући сагласни с тим предлогом и заинтересовани за покретање лингвистичких програма АНУРС-а, једнога од 14 оснивача Одбора, – сви присутни чланови Комисије бр. 7, осим Слободана Реметића, који није био присутан кад се расправљало о овој тачки дневног реда, придружили су се поменутом предлогу на тај начин што су формулисали предлог Одбора и упутили га Академији наука и умјетности Републике Српске на разматрање и одлучивање када за то дође време. Тај предлог потписао је председник Одбора и председник Комисије бр. 7 проф. др Иван Клајн, дописни члан САНУ, и он је одмах упућен АНУРС-у, јер 21. септембра истиче важење огласа расписаног поводом попуне АНУРС-а новим члановима.

Седници Комисије бр. 7 присуствовали су сви њени чланови: Иван Клајн, председник, Слободан Реметић, потпредседник, Бранислав Брборић, секретар, те њени чланови Драго Ћупић и Новица Петковић. Седници Комисије, када се расправљало о првој тачки дневног реда, присуствовала је и Олгица Стефановић, уредник у Коларчевој задужбини, непосредно задужена за организовање првог Семинара српске језичке културе. Слободан Реметић био је одсутан кад се расправљало о трећој тачки дневног реда.

Бранислав Брборић,
секретар Одбора и секретар Ком. бр. 7

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања
Бр. 27/2003, 25. септембар 2003. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9
Тел.: 183-175, 181-383, 635-590; 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

Проф. др БОРИСЛАВ ЦОЦО

Шпанских бораца 64
11070 НОВИ БЕОГРАД

Поштовани професоре Цоцо,

Ваша пролетошња представка Скупштини Србије и Црне Горе у вези с «једнописом» – коју нам је уступило Министарство културе и медија Републике Србије – била је предмет расправе на петој седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, 18. септембра 2003. године. На тој седници донета је Одлука Одбора бр. 37, с насловом *Мана за чије отклањање треба сачекати срећнија времена*, коју Вам у прилогу достављамо.

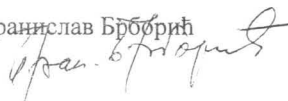
Достављајући Вам Одлуку Одбора бр. 37 – која се, као и свака претходна, јавности упућује као *мишљење, став, закључак, савет, препорука, реаговање, коментар* или *исправка* – молимо Вас да примите наше срдачне поздраве.

Надајући се да Вас реаговање Одбора неће разочарати, желимо Вас уверити да ценимо Вашу племениту бригу за целовитост српске језичке културе, што је, засад, присиљена да живи с маном коју су јој донела зла времена.

С поштовањем,

Секретар Одбора

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања
Бр. 28/2003, 25. септембар 2003. г.
Београд, Туре Јакшића 9
Тел.: 183-175, 181-383, 635-590; 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

From: branislav@min.cul.sr.gov.yu
To: b_stolarczyk@o2.pl
Sent: Thursday, September 25, 2003
Subject: Pitanje i odgovor, Odluka br. 38 Odbora za standardizaciju srpskog jezika

Цијењени колега Столарчик

Матица српска, један од 14 оснивача Одбора за стандардизацију српског језика (основаног 12. децембра 1997), уступила нам је Ваше недавно постављено питање у вези с «укидањем ијекавице» у Републици Српској.

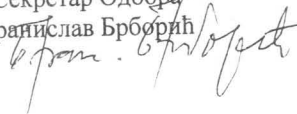
Вашим питањем позабавила се Комисија за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања и на својој петој овогодишњој сједници донијела Одлуку бр. 38, с насловом *Укидања ијекавице заиста није било*.

Наиме, сматрали смо да је Ваше питање релевантно и за шири круг заинтересованих у нашој земљи и у свијету, па смо одлучили да на Ваше питање одговоримо овако.

Изражавајући наду да с одговором нисмо закаснили и да ће Вам он бити користан током израде дипломског рада, молимо Вас да примите наше срдчане поздраве. Молимо Вас такође да потврдите да сте наш одговор уредно примили.

С поштовањем,

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

П. С. Чиста је случајност да је Одбор истовремено донио и Одлуку бр. 37, с насловом *Мана за чије отклањање треба сачекати срећнија времена*, која се бави проблематиком што је предмет и Вашег интересовања. Достављамо Вам и ту Одлуку с увјерењем да ће Вам и она бити од користи.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања
Бр. 29/2003, 3. новембар 2003. г.
Београд, Буре Јакшића 9
Тел.: 183-175, 181-383, 635-590; 063/8688-574
Телефакс: 183-175, 182-825

БЕЛЕШКА СА ШЕСТЕ СЕДНИЦЕ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ,
ОДРЖАНЕ 31. ОКТОБРА 2003. ГОДИНЕ

Шеста седница Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7) одржана је у Институту за српски језик у петак, 31. октобра 2003. године, пре подне, са три тачке дневног реда:

- 1) Разматрање и усвајање Одлуке Одбора бр. 39;
- 2) Актуелна питања одржавања седница осталих комисија Одбора;
- 3) Р а з н о.

Укратко се излаже о чему се расправљало и шта је закључено.

1) Одбору за стандардизацију српског језика обратила се госпођа Драгана Дулић, декан Факултета цивилне одбране, с молбом да даде своје мишљење о термину *хумана безбедност* што је преведеница енглеске синтагме *human security*.

Сматрајући да је постављено питање важно – јер се придев *хуман* почео употребљавати на сличан начин и у другим синтагмама које припадају превасходно медицинској терминологији (нпр. *хумани инсулин*, *хумана репродукција*, *хумана медицина*) – одлучили смо да се овом темом позабавимо у посебној одлуци Одбора, поготову стога што такву употребу придева *хуман* не бележи ниједан речник нашег језика. С обзиром на то да је посреди ако не сасвим нова појава (израз *хумана генетика* употребљава се, чини се, већ неколико година) а оно зацело појава која се управо пред нашим очима шири, могла још није касно да се на њу реагује како би се њено ширење бар ограничило. Садржај ове одлуке, Одлуке бр. 39, припремила је Душка Кликовац, члан Комисије за синтаксу. У њеном припремању активно су учествовали председник и секретар Одбора, па је, с мањим интервенцијама, она прихваћена.

2) Секретар Одбора обавестио је присутне да је замолио председнике и секретаре осталих комисија да у најскорије време припреме седнице, којих заправо и није било пролетос, тако да све комисије, са седницом или без њих, извезе Одбор о својој делатности током 2003. године. Заменик секретара Комисије за историју српског језичког стандарда Александар Милановић обавестио је секретара Одбора да ће за неколико дана припремити библиографију историје нашега књижевног језика и нашега језичког стандарда, па ће се настојати да се она објави на сличан начин на који су већ објављене претходне библиографије – за морфологију и синтаксу.

3) На седници Комисије изражено је задовољство што је готова и друга књига *Творбе речи*, па ћемо за годишњу седницу Одбора припремити одлуку с тим у вези, сличну оној коју смо припремили поводом изласка прве књиге *Творбе речи*. Такође је изражено задовољство што су чланови Одбора Александар Младеновић и Иван Кларн постали редовни чланови Српске академије наука и што су процила

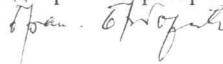
угледних lingvиста – Предраг Пипер, Милорад Радовановић и Александар Лома – постали дописни чланови САНУ, што обећава и њихово још веће ангажовање у вези с пословима Одбора за стандардизацију српског језика, али и других послова на пољу језичке србистике. Од те тројице само Александар Лома није члан ниједне комисије Одбора, али би било добро размислити да се и он нађе у некој од њих.

На седници Комисије изражено је задовољство што *Семинар српске језичке културе* успешно тече у Коларчевој задужбини, где је отпочео 11. октобра. Већ је одржано свих осам предавања, а вежбе су почеле у претпрошлу суботу, 25. октобра 2003. године.

Комисија захваљује Душки Кликовац, која је уложила велики труд око припреме садржаја Одлуке бр. 39.

Седници Комисије бр. 7 присуствовали су сви њени чланови: Иван Клајн, председник, Слободан Реметић, потпредседник, Бранислав Брборић, секретар, те Драго Ћупић и Новица Петковић.

Бранислав Брборић,
секретар Одбора и секретар Ком. бр. 7

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 30/2003, 4. новембар 2003. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ФАКУЛТЕТ ЦИВИЛНЕ ОДБРАНЕ

– на руке декана проф. др ДРАГАНЕ ДУЛИЋ –

Господара Вучића 9
11000 БЕОГРАД

Поштована госпођо Дулић,

У прилогу Вам достављамо Одлуку Одбора бр. 39, утврђену на шестој овогодишњој седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, која је одржана 31. октобра 2003. године.

Захваљујући на Вашем питању, верујемо да је отклоњена дилема која се тиче употребе дословно преведених синтагми из енглеског језика. Верујемо да би самим Енглезима било неугодно кад би сазнали шта се збива с њиховим синтагмама чији је први члан придев *хуман*, јер и они, као и ми, добро разликују *human* = *људски*, *човечји*, *човеков* и *hitane* = *хуман*, *човечан*, *племенит*.

Захваљујемо на сарадњи и срдечно Вас поздрављамо.

Прилог: 1 (Одлука бр. 39)

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

Бра. Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 31/2003, 24. новембар 2003. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И СПОРТА
– на руке заменика министра проф. др ЖЕЛИМИРА ПОПОВА –

Немањина 22–26
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине замениче министра,

Прошле године у ово доба обратили смо Вам се за помоћ око коричења и умножавања Списа Одбора за стандардизацију српског језика V. Ту сте нам помоћ пружили као и свих претходних година откад Одбор постоји, као што је Министарство културе и медија свих ових година помагало рад Одбора невеликим али драгоценим средствима, чија је динарска противвредност равна износу од 2.000 евра.

Да Вас подсетимо: Одбор је основан пре 6 година (12. децембра 1997) на иницијативу ондашњих председника трију академија наука и ум(ј)етности на говорном простору српског језика (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), а у његов састав (19 чланова) ушли су врхунски стручњаци за српски језик, махом универзитетски професори, именовани понајчешће у институцијама где су запослени. Реч је о 8 универзитета, односно филолошких/филозофских факултета (Београд, Бања Лука, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад, Приштина и Српско Сарајево), али и о трима другим институцијама (Матица српска, Институт за српски језик и Српска књижевна задруга). У 9 својих комисија за поједине сегменте стандардног језика Одбор окупља још педесетак стручњака.

За следећу, седму, годишњу седницу Одбора треба припремити – укоричити и умножити – око 300 страница Списа, који ове године излазе као *Списи Одбора VI*. Досад је Одбор донео укупно 39 одлука о различитим језикословним ситницама а под његовим окриљем припремљено је и објављено неколико значајних приручника: *Обратни речник српскога језика (2001)*, *Творба речи у савременом српском језику I (2002)*, школска верзија *Правописа српскога језика (2000)*, а сасвим недавно појавила се и књига II *Творбе речи у савременом српском језику*. Ускоро ће за штампу бити припремљена *Синтакса савременога српског књижевног језика I* (у два тома), док око припреме једнотомног *Речника савременога српског књижевног језика* имамо извесних тешкоћа, чије скоро отклањање очекујемо.

Надамо се да би Штампарија Управе републичких органа, као и свих претходних година, могла умножити 300 примерака Списа Одбора VI, које ћемо припремити почетком децембра ове године. Од наведеног тиража, као и прошле године, 140 примерака доставиће се гимназијама на целокупном говорном простору српског језика (Србија, Црна Гора и Српска). О томе ће се, као и раније, бринути ваши сарадници Радојко Гачевић и Јован Вуксановић, који су, и иначе, активисти Одбора, односно секретари двеју његових важних комисија (за праћење и истраживање правописне проблематике и за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима).

Молимо да обезбедите да и ово издање Списа – *Списи Одбора VI* – угледа светлост дана, а годишњу скупштину Одбора планирамо за другу половину јануара 2004. године.

С поштовањем,

Прилог: Примерак Списа Одбора VI

Председник Одбора
академик Иван Клајн

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 32/2003, 25. новембар 2003. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И СПОРТА

– на руке заменика министра проф. др ЖЕЛИМИРА ПОПОВА –

Немањина 22–26
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине замениче министра,

Претходних година, Одбор за стандардизацију српског језика, захваљујући помоћи Министарства просвете и спорта, умножио је и укоричио у неопходном броју примерака (по 300 комада) две драгоцене мање публикације: *Грађа за библиографију српске синтаксе*, 212 страница, и *Библиографија из морфологије и творбе речи (1950–2000)*, 35 страница. Одговарајући број примерака (140), на начин истоветан Списима Одбора, доставићемо гимназијама на целокупном говорном простору српског језика.

У припреми је трећа драгоцена публикација сличне врсте, неопходна за даљи успешан рад Одбора за стандардизацију српског језика. Реч је о *Библиографији из историје српскога књижевног језика*, која треба да буде готова до средине марта идуће, 2004. године. И њу би требало на исти начин умножити и укоричити као и претходне две, које ћемо Вам предочити. Молили бисмо Вас да дате сагласност да се и ова публикација умножи и укоричи у истом броју примерака као и претходне две (300). Верујемо да би Ваша сагласност остала на снази без обзира на то да ли ће Министарство просвете и спорта имати исти персонални састав у будућој влади.

О спровођењу овог подухвата, као и раније, бринуће се Радојко Гачевић и Јован Вуксановић, сарадници Одбора и секретари двеју његових комисија, од којих први сада ради у Градском секретаријату а други у вашем Министарству.

С искреним поштовањем,

Потпредседник Одбора
проф. др Слободан Реметић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 33/2003, 25. новембар 2003. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ САНУ

**Кнез Михаилова 35
11000 БЕОГРАД**

Поштована господо,

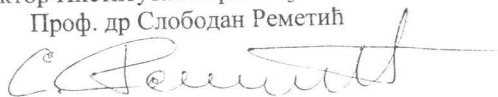
На седници Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима (Ком. бр. 8) одржаној 20. новембра 2003. године размотрен је и усвојен *нацрт одлуке бр. 40 Одбора за стандардизацију српског језика*, у којој је реч о *недопустивом занемаривању националног језика* у основној и (још више) у средњој школи – на целокупном говорном простору српског језика. Повод за ову одлуку, чији вам нацрт достављамо у прилогу, јесте свођење српскога језика на четири часа, што је прошло упркос негодовању просветне и културне јавности.

Да би се нацрт – претворен у предлог – изнео на разматрање и усвајање на седмој (годишњој) седници Одбора, планираној за другу половину јануара 2004. године, било би добро да се њоме позабави и Одељење језика и књижевности САНУ. Молимо Одељење да то учини што пре тако да његово мишљење добијемо до 20. децембра 2003. године како бисмо, буде ли примедба и сугестија, благовремено сачинили предлог одлуке и доставили га најпре чланству Одбора.

Унапред захвални на вашим евентуалним сугестијама, молимо вас да примите изразе нашега искреног поштовања.

Прилог: 1

Потпредседник Одбора и
директор Института за српски језик САНУ
Проф. др Слободан Реметић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 34/2003, 8. децембар 2003. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

КЊИЖЕВНО-ИЗДАВАЧКА ЗАДРУГА «АЛТЕРА»

**Живојина Жујовића бр. 2
11000 БЕОГРАД**

Поштована господо,

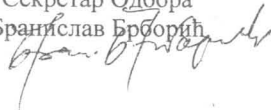
Примили смо ваш допис из месеца новембра 2003. године, као и три примерка књига мр Јована Вуксановића (*Школски речник језичких термина и појмова*, *Школски речник погрешно написаних речи, израза и реченица* и приручник *Изрази и фразе – саветник за за ученике средњих школа*).

О вашем писму и вашим књигама разговарало се на седници Комисије за стандардни језик у школству, администрацији и јавним гласилима – на њеној првој овогодишњој седници, 20. 11. 2003. године. Том је приликом закључено да ваше три књиге – чији је аутор, иначе, секретар Комисије за праћење и истраживања правописне проблематике – могу послужити као корисна допунска литература за основне и средње школе, у којој и професори и наставници могу наћи драгоцену информацију о савременим језичким приликама, о српском књижевном језику и српском језичком стандарду.

Пошто ће овај допис бити објављен у књизи VI Списа Одбора за стандардизацију српског језика, њени корисници (чланови Одбора и његових девет комисија, као и оснивачи Одбора) биће обавештени о томе да је ваша кућа отворена за сарадњу и с другим стручњацима – у вашој Библиотеци СРПСКИ ЈЕЗИК и Едицији СРПСКИ У СВАКОЈ ПРИЛИЦИ.

Извињавајући се што је претходни ваш захтев био зајурен те на њега није одговорено, захваљујемо на вашем допису, књигама и на понуђеној сарадњи. Молимо вас да примите наше срдчане поздраве.

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

111

IV. СПИСИ ОСТАЛИХ КОМИСИЈА

Записник са седнице Комисије за фонологију
(20. XI 2003. год.)

Седница Комисије за фонологију одржана је у просторијама Института за српски језик САНУ, 20. XI 2003. године. Седници су присуствовали : др Јелица Јокановић-Михајлов, председник Комисије, др Слободан Реметић, др Милан Драгичевић, др Драгољуб Петровић, чланови Комисије, мр Бранислав Брборић, секретар Одбора, и Наташа Вуловић, секретар Комисије.

Одсутни су били: др Бранислав Остојић, др Мирослав Николић и Милорад Телебак, чланови Комисије. На почетку седнице је предложен и усвојен следећи

Дневни ред:

1. Организациона питања и обавештења
2. Проблеми у раду на пројектима Комисије:
 - а) Фонологија
 - б) Библиографија
 - в) Једнотомни (акцентовани) речник
 - г) Предлагање нових садржаја рада - прихватање конкретних задужења и рокови за слање интерних извештаја
3. Разно

У оквиру прве тачке дневног реда разговарано је о потреби редовнијег доношења на седнице Комисије и бољег контактирања у периодима између седница, а дата су и обавештења о ситнијим организационим питањима из сфере делатности Комисије.

На почетку разговора о раду на пројектима Комисије др Драгољуб Петровић је известио о свом раду на *Фонологији*. Нека од поглавља је већ завршио, нека су започета (дистрибуција фонема), нека тек предстоје (прозодија), а такође је обавестио и о својој сарадњи са колегицом Снежаном Гудурић (која се бави француском фонетиком на Филозофском факултету у Н. Саду) и о њеном прихватању да за потребе *Фонологије* изврши неопходна компјутерска истраживања. Уколико се ова сарадња оствари у пуној мери, могуће је да ће аутор фонетског дела бити колегиња Гудурић (уз редакцију др Петровића), а фонолошког др Петровић. У току разговора о конкретним тешкоћама дистрибуције фонема др Ј. Јокановић-Михајлов је изложила критеријуме који могу помоћи у селекцији консонантских и вокалских скупова страног порекла. Мр Б.Брборић је и овог пута обећао свесрдну помоћ око обезбеђивања места за смештај сувишних књига које смањују радни простор и онемогућавају рад др Д. Петровићу, при чему је, као и прошли пут када је иста помоћ била понуђена, остало да сам др Д. Петровић одлучи шта би њему највише одговарало.

Рад на изради Библиографије и бригу о овом делу пројекта преузела др Ј. Јокановић-Михајлов, која ће у рад укључити нову асистенткињу Српске катедре Ану Батас. У току је разрада концепције и методолошка припрема посла.

О једнотомном (акцентованом) речнику се очекивало излагање др М. Николића, али он није био на седници, па је расправа била кратка и начелна. Др С. Реметић је

истакао да основна вредност једнотомника и јесте у томе да буде акценгован, а ако би се од акценгована одустало, речник не би требало ни радити. Сви присутни су се сложили да је потребно тај речник акценговати, а др Ј. Јокановић-Михајлов је преузела обавезу да о стању ствари на овом делу пројекта разговара са др М. Николићем.

Разговор о новим облицима рада у Комисији започела је др Ј. Јокановић-Михајлов изношењем више предлога који имају за циљ да се посао равномерно распореди и да у раду заиста учествују сви чланови комисије. На овај начин би сви радили у оквиру расположивог времена и снага, а не би се учешће у раду Комисије сводило само на присуствовање и дискусију. Закључено је да свако треба да преузме поједну конкретну обавезу (др Ј. Јокановић-Михајлов је изложила конкретне предлоге могућих и потребних садржаја рада, везане пре свега за проучавање савременог говорног језика у градским срединама и истакла низ фонетских проблема од значаја за израду ортоепског стандарда). Остављен је рок од месец дана да свако по свом избору и могућностима за рад одреди део посла на коме ће радити (сам или са сарадницима) и да о прихватању конкретних задужења извести председника Комисије писмом или електронском поштом (j.j.mihajlov@fil.bg.ac.yu). Такође је договорено да се на исти начин свака два месеца (крај фебруара, крај априла и крај јуна) достави кратки писмени извештај како би се побољшала координација посла и имао бољи увид у стање пројеката. Др Ј. Јокановић-Михајлов је истакла да ови двомесечни извештаји имају искључиво интерни карактер. У наставку рада се разговарало о конкретним идејама за реализацију овог плана (др М. Драгичевић је оценио предлог као одличан и најавио да ће у посао укључити и своје младе сараднике, а мр Б. Брборић је указао и на могућности повезивања са млађим сарадницима катедара страних језика, уколико се за тим укаже потреба).

20. XI 2003.

Записник водиле,

Наташа Вуловић

Ј. Јокановић

/Наташа Вуловић, секретар Комисије и
Др Ј. Јокановић-Михајлов, председник
Комисије/

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
КОМИСИЈА ЗА МОРФОЛОГИЈУ И
ТВОРБУ РЕЧИ

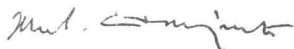
Ком. бр. 2; зап. бр. 7. XI 2003. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9

Б Е Л Е Ш К А

И у протеклом периоду, чланови Комисије наставили су са својим радом у научно-стручној области која је делокруг рада ове Комисије. Тај се рад може пратити у публикацијама, одн. књигама које су изашле из штампе.

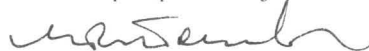
Уколико је потребно давати неке сугестије које ће рад Одбора, па и ове Комисије, и даље унапређивати, председник Комисије препоручује – уздржаније формулације препорука.

Председник Комисије

Проф. др Живојин Станојчић

Секретар Комисије

Проф. др Милица Радовић-Тешић

Комисија за синтаксу
Одбора за стандардизацију српског језика
Београд, 24. јуна 2003.

Господину Браниславу Брборићу,
секретару Одбора за стандардизацију
српског језика

Поштовани господине Брборићу,

част ми је извести Вас и одбор о раду Комисије за синтаксу у првој половини 2003. године. Овога пута извештај мора бити кратак јер се своди на следеће. Пошто сам 25. октобра 2003. добио и шести део Синтаксе српског језика (последњи који до тада није био завршен), требало је да одмах затим уследи рад на припреми текста за његову коначну редакцију. Будући да сам новембар и децембар провео у Вороњежу, где нисам имао техничке услове за планирани рад на Синтакси, и да сам пред крај боравка у Вороњежу добио на свом матичном факултету у Београду нове обавезе, у исходу тих чињеница припрема укупног текста Синтакса за коначну редакцију у овом тренутку није завршена. По мојој процени тај посао ће бити завршен до краја августа о. г.

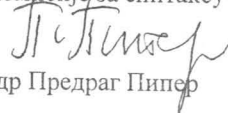
"Комуникативна анализа реченице" проф. др Љубомира Поповића још је у штампи.

Поједини чланови Комисије припремају се за држање предавања и вежбања на семинару из културе говора, који организује КНУ, и учествују у организацији тог семинара, а активно учествују и на научним скуповима и сарађују с научним часописима на темама ин српске синтаксе.

На предлог члана Комисије П. Пипера, и уз подршку председника Комисије академика Милке Ивић, Одељење за књижевност и језик Матице српске прихватило је да се 2004. организује научни скуп Словенске синтаксе.

С поштовањем,

члан Комисије за синтаксу

проф. др Предраг Пипер

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за синтаксу
Ком. бр 3, 25. новембар 2003. године
Телефони: 635-590, 181-383, 635-590, 063/205-144
Телефакси: 183-175, 182-825

Б Е Л Е Ш К А
О РАДУ КОМИСИЈЕ ЗА СИНТАКСУ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 2003. ГОДИНЕ

На истеку другог полугодишта 2003. године, желим Вас известити да је у другој половини текуће године рад Комисије за синтаксу био углавном усредсређен на довршавање Синтаксе савременог српског језика (проста реченица), која ће бити објављена у два тома. У току је израда регистра за први том. У завршној је фази и рад на другом тому. Сви су текстови већ написани, а неки од њих делимично се прерађују и технички дотерују. После тога следи коначна редакција и тог тома, која се може очекивати на пролеће следеће, 2004. године.

Истовремено, користим се приликом да замолим Одбор, чија је седма седница заказана за крај јануара 2004. године, да за председника Комисије за синтаксу буде постављен Предраг Пипер, који је недавно изабран за дописног члана САНУ, а и иначе је највише труда уложио у припрему двају наведених томова. Ја бих и даље остала члан Одбора и била бих, у оквиру својих могућности, од помоћи његовом раду.

Председник Комисије
академик Милка Ивић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за лексикографију и
лексикологију

Ком. бр. 4, бр. 1/2003, 17. новембар 2003.

Телефони: 183–175, 181–383, 635–590

ЗАПИСНИК

са седнице Комисије за лексикографију и лексикологију
одржане 17. новембра 2003. год.

ПРИСУТНИ: мр Бранислав Брборић, др Даринка Гортан-Премк, др Рајна Драгићевић,
др Драгана Мршевић-Радовић, др Ђорђе Оташевић, др Стана Ристић, др Рада Стијовић.

ДНЕВНИ РЕД:

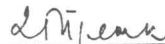
1. Елементи за извештај о раду у току 2003.
2. План за 2004. годину
3. Разно

1.

- Објављена је прва свеска *Семантичко-деривационог речника*, која је рађена у оквиру пројекта Стандардни српски језик Одсека за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду. 2002. године овај је речник повучен из Матице српске због одбијања МС да ауторима овог речника омогући коришћење фајла с једнотомним речником. И Твртко Прћић је одустао од израде речника синонима због немогућности да добије фајл с једнотомним речником МС.
- У току је израда малог речника ветеринарске терминологије (у оквиру истог пројекта).
- Д. Гортан-Премк је упознала присутне о неодговарајућем односу Матице српске и САНУ према зборнику с међународног скупа *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*: није организована презентација Зборника иако је он изишао из штампе почетком 2003, није на време послат учесницима, посебно учесницима из иностранства, није показан на МСЦ-у.
- На Филозофском факултету у Новом Саду одбраћен је магистарски рад *Речник Лазе Лазаревића*. Ово је, како је истакла Д. Гортан-Премк, узоран рад који показује до каквих се података може доћи електронском обрадом речника. Б. Брборић сматра да Одбору треба предложити да помогне у изналагању издавача за овај речник. Одлучено је да Д. Гортан-Премк упути предлог Одбору.
- Одлучено је да Ђ. Оташевић припреми предлог Одбору за откуп 23 примерка *Семантичко-деривационог речника*, као и за финансијску помоћ за израду следећих књига овог речника.

- Р. Драгићевић је укратко представила зборник реферата о терминологији са 32. НССУВД. Она ће приложити детаљнији извештај, који ће ући у Списе Одбора за 2003. годину. Д. Гортан-Премк сматра да би било корисно да сваки члан Комисије добије примерак овог зборника.
- 2.
- Д. Гортан-Премк неће урадити план рада Комисије за 2004. годину јер је то посао новог председника Комисије, али ће дати елементе за његову израду.
 - С. Ристић је прихватила да, као представник Института за српски језик, координира рад на организовању националног скупа о дескриптивној лексикографији стандардног језика, што је био један од закључака са међународног научног скупа одржаног 10–12. априла 2001. године. Потребно је успоставити сарадњу између Института, МС и катедара у Новом Саду и Београду.
 - Потребно је организовати одговарајућу промоцију зборника реферата са научног скупа *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*.
 - Предложено је да Ћ. Оташевић заврши израду библиографије.
- 3.
- Ћ. Оташевић је предложио да нови председник Комисије буде С. Ристић.
 - Б. Брборић је упознао присутне с предлогом утврђивања званичних назива слова српске ћирилице, као и евентуалних назива за латиницу, која није матично српско писмо, већ секундарно. Затражио је од чланова Комисије да о томе дају свој мишљење.

Записник водио:
Ћ. Оташевић

Др Даринка Гортан-Премк
Председник Комисије за
лексикографију и лексикологију

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

*Комисија за праћење и истраживање
правописне проблематике*

Ком. бр 5, 1. децембар 2003. године
Телефони: 635-590, 181-383, 635-590, 063/86-88-574
Телефакс: 183-175, 182-825

Б Е Л Е Ш К А

с прве седнице Комисије бр. 5, одржане 28. новембра 2003. године
у Институту за српски језик, Ђуре Јакшића 9, Београд

Седницу Комисије заказао је проф. др Мато Пижурица, председник Комисије, у договору с проф. др Слободаном Реметићем, потпредседником Одбора за стандардизацију српског језика, мр Браниславом Брборићем, секретаром Одбора, и мр Јованом Вуксановићем, секретаром Комисије.

Седници Комисије присуствовали су: др Мато Пижурица, др Јован Јерковић, др Милорад Дешић, др Вељко Брборић, др Живојин Станојчић (члан редакторске групе за ново издање *Правописа српскога језика* Матице српске из 1993, 1995. и 2001. године), академик Иван Клајн, председник Одбора, др Слободан Реметић, потпредседник Одбора, мр Бранислав Брборић, секретар Одбора, др Драго Ђупић, рецензент Матичиног *Правописа*, Радојко Гачевић, секретар Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима, и мр Јован Вуксановић, секретар Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике.

Одсуство са седнице Комисије оправдали су: др Бранислав Остојић, др Бранко Савић, др Милорад Јовановић и др Јелица Стојановић. Др Божо Ђорић није се јавио иако му је достављен материјал и позив с дневним редом. На седници је речено да је дошло до промене у његовом броју телефона, па му није било могуће и на тај начин јавити датум одржавања седнице Комисије. На то да није добио материјал и позив с материјалима за седницу примедбу је имао и др Живојин Станојчић.

За седницу је био предвиђен следећи:

Дневни ред:

1. Рад на новој верзији *Правописа Матице српске*
Извештава: др Мато Пижурица, председник Комисије
2. Информација о правописним приликама на целокупном говорном подручју српскога језика
Саопштава: мр Јован Вуксановић, секретар Комисије
3. Иновирање норме у писању великог слова (расправа о раније достављеном материјалу члановима Комисије).

Комисија је почела рад у заказано време у 11 сати.

Пре преласка на прву тачку дневног реда и подношења извештаја др Мата Пижурице, свим присутнима на седници подељен је материјал **ПРАВОПИС 2004 (Шта треба рашчистити)**, који су усагласили и за седницу приредили др Слободан Реметић, мр Бранислав Брборић и мр Јован Вуксановић. Материјал је сачињен у десет тачака, па је друга тачка дневног реда проширена тим материјалом.

Сви присутну су једногласно усвојили измену дневног реда и прихватили да понуђени материјал на седници буде основа за доношење закључака и нове одлуке Одбора којом се оснажује рад назначен у Одлуци Одбора бр. 23 од 18. децембра 2001. године (*Озваничење новог правописног програма*).

После тога прешло се на прву тачку дневног реда.

Др Мато Пижурица је, у дужем обраћању, између осталог, истакао да се „кола не морају увек ломити на правопису и да правопис више није актуелна тема“. У правопису није сав језик. Напротив, њиме се уређује углавном површински слој језичке стандардности. Стога треба мирно наставити посао око припреме нове верзије Правописа без сујете и суревњивости. Ипак, неопходан је прецизнији договор око задатака и послова редакторске групе, али и решавање ауторских права наследника покојног академика Митра Пешикана, водећег приређивача Матичиних правописа – закључио је М. Пижурица.

Др Живојин Станојчић сматра такође да је неопходно пре постизања коначног договора у редакторској групи урадити следеће: 1) рашчистити законска овлашћења покојног приређивача, односно његових живих наследника; 2) Правопис учинити „практичном књигом за ширу публику“ пошто је постојећи правопис „дискусионог карактера“, „научно заснован“, али недовољно практичан за ширу употребу; 3) Правопис треба да буде „књига која неће својом ученошћу и научношћу увећавати број неписмених, нити већ правописно писмене учинити неписменим“.

Академик **Иван Клаји** подржава све оно што је рекао М. Пижурица и додаје да је постојећа редакторска група „уходана, да може добро и ефикасно обавити свој посао, јер је квалификована па је неопходно само подстаћи је да већ започети посао приведе крају“.

Др Јован Јерковић упозорава на то да се мора водити рачуна о томе да ће ускоро изаћи *једнотомни речник српскога језика*. Не сме се догодити, на пример, да у будућем *једнотомном речнику* правописна правила буду друкчија од оних у новој верзији Правописа. Не сме се допустити да ту настане колизија (нпр. око објашњења правила писања и акцената).

Др Мато Пижурица, јављајући се поново за реч, истиче да послове треба „прецизно поделити“, јер с тим у вези постигнут је само начелан договор. Сматра, такође, да довршетак послова не треба везивати за прославу 200-годишњице Првог српског устанка (1804–2004). Изражава и сумњу у то да редакторска група има овлашћења да мења норму и жали што је доста времена прошло а није се довољно радило ни урадило.

Мр Бранислав Брборић реагује на ово последње речено и додаје да је „прошле године у децембру затражена помоћ, посао би већ можда био обављен“.

Др Слободан Реметић подржава све што је научно и стручно оправдано очекујући да најављеним променама Правописа буде обезбеђено све

оно што ће допринети да он буде бољи и приступачнији широј публици. На то ће позитивно утицати и својеврсно „измирење“ међу члановима редакторске групе, од којих су неки били на супротстављеним странама па и оштри критичари Матичног правописа, а истовремено и аутори или коаутори засебних правописа. С. Реметић подржава предлог да се „развежу лексичка гнезда“ правописног речника и правописа, да се у речнику *акцентују* речи, да се правописна правила упросте, да се допуни и уради *транскрипциони речник с регистром као издвојеним делом*, јер је све то актуелно, али поставља и питања – да ли је све то могуће и како то технички решити.

Др Вељко Брборић се радује што се, после дуже паузе, састајемо и истиче да ми не треба да бежимо од Правописа, јер он је „наша судбина“. Залаже се за што мање дублета у Правопису и јаснија и функционалнија правописна решења. Предлаже што мање правописних правила, а што више правописног речника. Говорећи о односу норме и нових решења истиче да нема правописа који све може регулисати, али сваки Правопис мора имати тројство: *начело–правило–изузетак*.

После тога, било је разговора и о многим детаљима, па је једногласно закључено да је неопходно поћи од Одлуке бр. 23 Одбора и документа ПРАВОПИС 2004 (Шта треба рашчистити?) и што прецизније утврдити даље послове (њихове носиоце и могућа *укрштања* с обрађивачима појединих одељака), као и припремити нову седницу Комисије до 15. јанура и донети нову Одлуку о озваничењу новог правописног програма. Одлучено је да се припреми нова седница Комисије најкасније до 15. јануара 2004. године, с тим што би претходно био утврђен предлог одлуке која би верификовала даљи рад. На самом састанку дорађен је документ *Правопис 2004* (с новим поднасловом *Шта је рашчишћено и оснажено*), који је саставни део ове белешке и заједно с њоме послужиће као основа за *предлог одлуке бр. 41*, који ће се размотрити и усвојити на годишњој седници Одбора 30. јануара 2004. године.

Због измењеног дневног реда, тачке 2. и 3. нису засебно разматране. Оне су постале саставни део главног тока расправе.

Мр Јован Вуксановић присутнима је поделио материјал за своје саопштење. Иако није имао прилику да то и изнесе, може се констатовати да је све што је намеравао да саопшти углавном садржано у расправи па он подржава све што је закључено. Међутим, имао је намеру да нешто каже о тзв. ауторским правописима који се много користе у школској пракси (Мићуновићев у основној и Дешићев – који има више издања, укључујући и последњу ијекавску верзију припремљену за школе у Републици Српској – заправо и у основној и у средњој школи). Такође је уочено да се у школама среће и правописни приручник под насловом *Правопис српскога књижевног језика* Радоја Симића (Београд, Научно друштво за неговање и проучавање српскога језика, 1998), па је напоменуто да се ауторски правописи могу користити само као приручна литература, али не могу бити основа за усвајање правописне норме нити нпр. за израду тестова. О томе ће се поближе говорити на седници Комисије бр. 5 предвиђеној крајем јануара 2004. године.

На крају је закључено да *Предлог начела за даљи рад на новој верзији Правописа* треба да припреми др Мато Пижурица до 10. јануар 2004. године и да закаже седницу Комисије до 15. јануара те године. Рецензенти нове верзије Правописа, када она буде готова, биће Иван Клајн и Драго Ђупић.

У даљем тексту су закључци који се односе на обавезе свих четирију чланова редакторске групе, на чијем је челу Мато Пижурица:

1. ИНТЕРПУНКЦИЈА

Приређивач Живојин Станојчић
Укрштање с Матом Пижурицом

2. ОДВОЈЕНО И САСТАВЉЕНО ПИСАЊЕ РЕЧИ

Приређивач Милорад Дешић
Укрштање с Браниславом Остојићем

3. „ГРАМАТИЧКЕ ТЕМЕ“ У ПРАВОПИСУ (ЕКАВСКИ И ИЈЕКАВСКИ ИЗГОВОР, МОРФОФОНОЛОШКА ПИТАЊА)

Приређивач Бранислав Остојић
Укрштање с Милорадом Дешићем (посебно око одвојеног и састављеног писања речи)

4. ВЕЛИКО И МАЛО СЛОВО, РЕЧНИК И ОСТАЛЕ ТЕМЕ ФОРМАЛНОГ ПРАВОПИСА (ТРАНСКРИПЦИЈА, ТИПОГРАФСКА ПИТАЊА)

Приређивач Мато Пижурица
Укрштање с Милорадом Дешићем (посебно када је у питању Правописни речник и акцендовање одредница)
Коначна редакција Мато Пижурица

5. ТРАНСКРИПЦИЈА СТРАНИХ РЕЧИ

- За ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК Твртко Прћић
- За ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК Душанка Точанац
- За РУСКИ ЈЕЗИК И СЛОВЕНСКЕ ЈЕЗИКЕ Богдан Терзић
- За СКАНДИНАВСКЕ ЈЕЗИКЕ Љубиша Рајић

6. СКРАЋЕНИЦЕ

Приређивач Вељко Брборић
Укрштање са Живојином Станојчићем

7. РЕЦЕНЗЕНТИ НОВЕ ВЕРЗИЈЕ ПРАВОПИСА

Иван Клајн и Драго Ћупић

Напомена: Сви приређивачи дужни су прочитати рукописе других, а не само оних с којима се укрштају.

Седница је завршена у 14 сати.

БЕЛЕШКУ САЧИНИО
Мр Јован Вуксановић, с. р.

ПРЕДСЕДНИК
Др Мато Пижурица, с. р.

Прилог: документ *Правопис 2004* (Шта је раицчићено и оснажено)

ПРАВОПИС 2004
(Шта је рашчишћено и оснажено)

1. *Правопис српскога језика* (2004) није нови правопис, него ново издање претходнога.
2. Правопис није *ауторско дело*, него *колективна конвенција*, коју устројава овлашћена група *приређивача* (3 сарадника) а у конкретном случају и овлашћена група *супприређивача* (4 сарадника). Да би се даљи посао несметано обављао, потребно је обезбедити *писмену сагласност* Јована Јерковића и породице Митра Пешикана.
3. Кад се добије писмена сагласност под 2, постаје јасно да у овом издању учествује 6 супрерађивача, с тим што стара тројка (М. Пешикан, Ј. Јерковић и М. Пижурица) стоји где и сада, док за нову четворку уз прерађено издање Правописа (Б. Остојић, М. Пижурица, М. Дешић и Ж. Станојчић) ваља напоменути да је посреди *радна група редактора прерађене верзије текста Матичиног правописа*.
4. Утврђен је предлог за проценат учешћа у финансијској страни ауторских права прве тројке и друге четворке приређивача (М. Пешикан и М. Пижурица по 30%, Ј. Јерковић 10%, а остали, према обиму учешћа у раду, преосталих 30%).
5. Прецизирано је и написмено утврђено шта ко ради, ко је коме дублер (ко се с ким «укршта») за конкретни прилог, с тим што је Мато Пижурица, као руководилац групе редактора, дужан стилски и на други начин ускладити све прилоге.
6. Рок за предају готовог рукописа јесте: најкасније 30. септембар 2004. године.
7. У октобру 2004. године, чим група редактора доврши рукопис, Одбор се обраћа трима министарствима у Србији, Црној Гори и Српској најављујући ново издање и евентуално тражећи одговарајућу помоћ.
8. Пожељно је да, уз Матицу, суиздавачи Правописа 2004. године буду и три завода за уџбенике и наставна средства, као и Институт за српски језик САНУ, с одговарајућим учешћем у укупном тиражу и трошковима око припреме прерађене верзије (Матица 60%, остали по 10% учешћа у трошковима и тиражу). Уговор с приређивачима и издавачима припремиће Матица српска кад за то дође време.
9. Деривати Правописа могу се слободно приређивати и објављивати уз позив на Правопис и обавезу да сваки дериват буде с њиме нормативно усклађен. Сваки дериват имаће наслов **ПРАВОПИСНИ ПРИРУЧНИК** (уз поднасловни додатак, нпр.: за основне школе, за средње школе, за најширу јавну употребу, за било шта друго...).
10. Овај документ саставни је део Белешке с прве седнице Комисије бр. 5 одржане 28. новембра 2003. године и биће објављен у Списима Одбора VI, као прилог тој белешци и послужиће као основа за одговарајућу одлуку Одбора чији ће предлог бити упућен на разматрање и усвајање на годишњој седници Одбора крајем јануара 2004. године.

У Београду, 28. новембар 2003. г.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за историју језичког стандарда
Ком. бр. 6, бр. 1/2001, 30. октобар 2001.
Београд, Буле Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈИ ЗА ИСТОРИЈУ ЈЕЗИЧКОГ СТАНДАРДА

Израда библиографије објављених радова из историје српског књижевног језика настављена је и током 2003. године, даљим ексертирањем грађе из југословенских и страних часописа.

За коначну верзију библиографије чека се завршетак другог пројекта који се ради у оквиру МСЦ-а (*Библиографски речник учесника Међународног научног састанка слависта у Вукове дане*), у који сам такође укључен. Библиографски подаци из пројекта МСЦ-а у великој мери ће допунити, нарочито подацима о радовима из историје српског књижевног језика објављеним у иностранству, библиографију Одбора за стандардизацију.

Како се израда *Библиографског речника* приводи крају, ваља очекивати да ће и наша библиографија бити компетирана током прве половине 2004. године.

Члан Комисије

мр Александар Милановић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за стандардни језик у школству,
администрацији, издаваштву и
јавним гласилима

Ком. бр 8, 22. новембар 2003. године
Телефони: 635-590, 181-383, 635-590, 063/205-144
Телефакси: 183-175, 182-825

Б Е Л Е Ш К А

с прве седнице Комисије бр. 8, одржане 20. новембра 2003. године
у Институту за српски језик, Буре Јакшића 9, Београд, с почетком у 11 сати

Дневни ред:

1. Питања везана за назив језика у дипломама, сведочанствима и другој школској документацији
2. Број часова српског језика у основној школи
3. Упознавање с Одлуком Одбора број 34 (Уставне одредбе о језику)
4. Разно

Седницу је водио Драгољуб Петровић, председник Комисије број 8. Присуствовали су чланови Комисије: Милош Луковић, Вељко Брборић, Иван Клајн, Егон Фекете, Радојко Гачевић, Бранислав Брборић (секретар Одбора), Слободан Реметић (потпредседник Одбора), као и Драгослав Граочанкић, који је поставио питање о називима слова у српској ћирилици и терминологији везаној за поједина писма, европска и ваневропска. Одсутни су били: Недељко Богдановић и Миленко Васић (оправдали су своје одсуство нагласивши да прихватају све закључке Комисије), Мирјана Јоцић, Новица Петковић (службени пут), Зорица Радуловић, Милорад Телебак и Милорад Пуповац, а Радоје Симић се захвалио и рекао да не жели учествовати у раду Одбора.

У оквиру прве тачке дневног реда Драгољуб Петровић, председник Комисије, упознаје присутне с текстом *Куда иде српско школство*, који је сачинио на основу документа под насловом *Посебне основе школског програма за први разред основног образовања и васпитања*. На предлог председавајућег спојене су прва и друга тачка, а секретар Комисије Радојко Гачевић упознао је присутне с текстом *Српски језик и реформа школства*. У дискусији су учествовали сви присутни чланови Комисије и секретар Одбора.

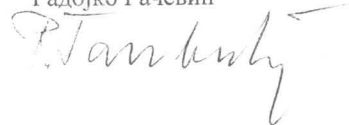
Посебна пажња у расправи била је усмерена на предложене термине у «образовној области»: *језик, књижевност и комуникација*, где се уопште не спомиње српски језик нити број часова. После бројних примедба и живе расправе закључно је да се скраћена верзија текста *Куда иде српско друштво*, с евентуалном дорадом, преточи у нацрт одлуке Одбора бр. 40 (с насловом *Недопустиво занемаривање националног језика*), која ће се доставити Одељењу језика и књижевности САНУ, чија је седница већ била заказана, да би се и од њега чуло мишљење. Потом ће се сročити предлог одлуке бр. 40, која ће

се размотрити и усвојити на предстојећој годишњој седници Одбора 30. јануара 2004. године.

У вези с тачком 3. дневног реда, Бранислав Брборић упознао је присутне с Одлуком Одбора бр. 34, утврђеном још пролетос (30. априла 2003) и достављеном уставним комисијама Републике Србије и Републике Црне Горе. У Србији је већ била у току припрема новог устава, па се Одбор сматрао позваним да уставним комисијама и државним органима хитно стави на располагање формулација уставних одредаба која би била и шира од одредбе о службеном језику (српском) и језицима мањина који су у службеној употреби у Србији. Пошто је рад уставних комисија у застоју, потребно је прегледати текст одлуке и евентуално утврдити измене те нови текст припремити за годишњу седницу Одбора 30. јануара 2004. године. Председавајући Драгољуб Петровић, после краће расправе, закључио је да текст Одлуке бр. 34 прегледају још једном секретар Одбора и Милош Луковић, који је и правник и лингвиста, како би се утврдиле евентуалне измене.

У вези с тачком «Разно» разматран је допис господина Драгослава Граочанкића, који је и иначе познат по неким лингвистичким текстовима објављеним у Књижевним новинама и другде, али и сарадник Одбора. Тај допис носи наслов *Имају ли или треба ли да имају називе слова азбуке и није ли прешироко семантичко поље термина азбука*. Поводом Граочанкићевог дописа у дискусији су учествовали Драгољуб Петровић, Бранислав Брборић, Вељко Брборић и Егон Фекете. Егон Фекете је изразио мишљење да се треба држати постојећих обичаја и да га није нужно мењати, али је на крају одлучено да одговор на ово питање, као предлог одлуке Одбора, припреме Предраг Пипер, Бранислав Брборић и Драгослав Граочанкић, који је интегрисан у чланство Комисије бр. 8. У вези с том тачком Комисија се упознала и с дописом Књижевно-издавачке задруге «Алтера», која обавештава Одбор и Комисију бр. 8 да је у њеној библиотеци *Српски језик*, и то у едицији *Српски у свакој прилици*, изашло друго поправљено и допуњено издање *Школског речника језичких термина и појмова*, као и допуњено и побољшано издање *Школског речника погрешно написаних израза и реченица* те приручника *Изрази и фразе – саветник за ученике средњих школа*. Упознавши се с наведеним издањима у информацији КИЗ «Алтера», укључујући и прекор што раније није одговорено на њену молбу, Комисија је закључила да издавачу треба одговорити тако што ће се изразити захвалност на информацији и мишљење да три његове књиге, чији је аутор Јован Вуксановић, секретар Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике, могу послужити као корисна допунска литература у основним и средњим школама. Осим тога, преко Списа Одбора VI чланови Одбора и његових девет комисија упознаће се с овим дописом «Алтере», у којем се садржи и отворен позив на сарадњу и другим заинтересованим члановима Одбора и његових комисија.

Белешку сачинио
секретар Комисије бр. 8
Радојко Гачевић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
КОМИСИЈА ЗА КОРПУС

Ком. бр. 9, бр. 3/2002, 20. децембар 2002. год.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Тел.: 635-590, 181-383, 33-42-400, 183-175

Телефакси: 183-175, 182-825

ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

ПРЕДМЕТ: Извештај Комисије за корпус за 2002. год.

1. Комисија је разматрала питање критеријума за избор текстова који би ушли у корпус савременог српског језика. У том смислу Д. Кликовац је, на иницијативу Комисије, направила преглед постојећих класификација функционалних стилова у нашој стручној литератури (в. прилог бр. 1 уз допис Комисије бр. 1/2002), а Тања Самарцић је упознала Комисију са структуром Хрватског националног корпуса и Корпусом текстова бошњачког језика на Универзитету у Ослу (интерна документа Комисије за корпус).

Сем тога, Тања Самарцић је наставила рад на проучавању структуре и начина експлоатације корпуса током боравка у Међународном центру за корпусну лингвистику у Универзитету у Бирмингему (интерни документ Комисије за корпус о Британском националном корпусу).

2. На иницијативу Д. Витаса, Комисија је одлучила да предложи Одбору да се издавачима упуту писмо са захтевом да у нови закон о библиотекарству уђе обавеза издавача да преда Народној библиотеци и дискету с текстом, а не само обавезни примерак публикације. Писмо су у име Комисије саставили Б. Брборић и В. Ђукановић, а Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања је овај текст прихватила као своју Одлуку бр. 22 „Обавезни примерак у електронској форми” и разаслала га на одговарајуће адресе. Народна библиотека и Библиотека Матице српске су позитивно реаговале на ову одлуку.

3. Да би се стекао увид у постојеће корпуре, колекције текстова или архиве у електронском облику српског језика на српском говорном подручју као и ради увида у начин њихове евентуалне експлоатације, Д. Витас и Ц. Крстев су саставили детаљни упитник за прикупљање информација постојећим корпусима и сродним колекцијама текстова. (в. прилог бр. 2 уз допис Комисије бр. 1/2002). Овај упитник је почетком новембра разаслат институцијама (универзитетима, издавачким кућама и др.) за које Комисија зна или претпоставља да могу да поседују овакве ресурсе. На жалост, досад није добијен ниједан одговор.

4. На Математичком факултету је инсталиран на посебном серверу систем за управљање корпусима укључујући и богат упитни језик и Web-интерфејс. У пробној фази систем ће бити тестиран са ограниченим скупом корисника из земље

и иностранства. Ово значи да ће бити могуће консултовати корпус преко Интернета за одређене кориснике (који добију лозинку за приступ систему). У експерименталној фази ће се испробати заштићеност система као и његове опште перформансе, а биће доступно текста чија је укупна дужина око 20 милиона речи.

5. У оквиру Савезног завода за стандардизацију је у току формирање Комисије за стандардизацију језичких ресурса као комисије која би кооперирала са ISO TC 37/SC 4 (Комитет за терминологију, радна група за управљање језичким ресурсима) формираном у јулу 2002. Стандардизација у овој области има за циљ да утврди на нивоу ISO-а принципе размене хетерогених текстурелних ресурса, структура речника за потребе обраде текста, методе валидације, као и друге сличне проблеме са подручја рачунарске лингвистике. Посебно је значајно што се Југославија укључила од самог почетка у рад овог поткомитета тако да ће бити могуће благовремено утицати на поједина решења која се могу дотичати и српског језика.

6. На иницијативу члана Комисије Д. Витаса у оквиру Славистичког скупа у Љубљани ће бити одржан тематски блок „Корпуси словенских језика (учесници: Т. Ерјавец - Љубљана, Е. Хајичова и Ф. Чермак - Праг, М. Тадић - Загреб и Д. Витас - Београд). Том приликом ће бити могуће размотрити могућности кооперације и стандардизације на подручју изградње корпуса словенских језика.

7. Комисија и даље сматра да би требало организовати саветовање о потребама других комисија Одбора које се тичу корпуса и о помоћи коју у том смислу може да пружи Комисија за корпус, као и о дефинисању српског стандардног језика и његовог корпуса (в. допис Комисије бр. 1/2002, т. 2). Сем тога, за рад Комисије би било врло корисно да се под покровитељством Одбора организује међународна конференција о корпусима (најбоље у септембру 2003. год.).

ПРЕДСЕДНИК

КОМИСИЈЕ ЗА КОРПУС

проф. др Љубомир Поповић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
КОМИСИЈА ЗА КОРПУС

Ком. бр. 9, бр. 1/2003, 24. новембар 2003. год.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Тел.: 635-590, 181-383, 33-42-400, 183-175

Телефакси: 183-175, 182-825

ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

ПРЕДМЕТ: Извештај Комисије за корпус за 2003. год.

1. На упитник за прикупљање информација о постојећим корпусима и сродним колекцијама текстова који је Комисија проследила издавачима и институцијама које располажу текстовима у електронском облику – није добијен ниједан одговор. Зато би било неопходно развити активности којима би се најширој јавности објаснило да су текстови у електронском облику изузетно важан језички ресурс.

2. При Савезном заводу за стандардизацију Обформљена је Комисија за језичке ресурсе, која прати рад ISO/TC37/SC4, а чији је председник Д. Витас, члан Комисије за корпус. Разматрани су нацрти стандарда о приказу структура обележја у XML-у (features structures) и морфосинтаксичкој аногацији. С обзиром на услове рада Завода, јавља се проблем финансијске подршке учешћу у раду овог поткомитета. (Почетком новембра је одржан скуп у Нансију о миграцији ТЕI-пројекта ка XML-у и ревизији према предлозима ISO/TC37/SC4.)

3. На 13. међународном конгресу слависта Љубљани је одржан је тематски блок „Корпуси словенских језика”, на коме је, поред Т. Ерјавца (Љубљана), Е. Хајичове и Ф. Чермака (Праг) и М. Тадића (Загреб), учествовао и Д. Витас. Овај тематски блок је увршћен у програм Конгреса на предлог Д. Витаса и Т. Ерјавца.

4. На Математичком факултету, у оквиру групе за обраду природних језика (<http://nlp.matf.bg.ac.yu>), подигнут је сервер са комплетним софтвером за одржавање корпуса који је доступан за претраживање преко интернета на адреси <http://www.korpus.matf.bg.ac.yu/korpus/>. Приступ корпусу је у овој фази заштићен лозинком.

У корпусу се налазе следећи поткорпуси

- a. неетикетирани корпус савременог српског – засад екавског (22.000.000 речи);
- b. етикетирани корпус (ниво 1) - етикете <p>,<seg>,<div>,<head> (око 500.000 речи);
- c. корпус српскохрватског језика Хенинга Мерка (800.000 речи).

Претраживање се врши независно од алфабета (ћирилица, латиница) са могућношћу коришћења регуларних израза у претраживању. Нпр. регуларни израз:

$[a-z]^+nu(x|ks)[a-z]^*$

пореди могуће транскрипције оперативног система Линукс у различитим облицима (укупно 66 појављивања). Регуларни израз:

$deca []\{0,7\} su$

пореди сва појављивања именице *деца* и помоћног глагола *су* на растојању до 7 речи (427 примера).

У току су следеће активности:

- a. морфолошко етикетирање (претраживање по морфолошким категоријама); обављени експерименти дају прецизност од преко 95% у етикетирању корпуса;
- b. попуњавање етикетираног корпуса до дужине 2.000.000 речи;
- c. додавање корпуса (балансираног) ијекавских текстова;
- d. прикључивање паралелизованих текстова (француски, енглески и други језици) и њихова претрага преко интернета.

Како сервер на Математичком факултету, упркос перформансама, не може да подржи преко интернета даље повећавање корпуса, делови корпуса ће бити дистрибуирани на друге сервере.

4. Састанак са представницима других Комисија још није одржан. Одлагање је било условљено активностима на формирању корпуса. Но сада је могуће приказати експлоатацију корпуса у реалним условима, тако да овај састанак треба што скорије организовати.

Такође би било корисно – као што је већ и раније предлагано – да се организује саветовање о дефинисању српског стандардног језика и његовог корпуса и о помоћи коју другим комисијама може да пружи Комисија за корпус. Могуће теме:

- a. шта је стандардни српски језик и шта обухвата његов корпус;
- b. какав је корпус свакој комисији потребан за нормативни и дескриптивни рад;
- c. проблематика израде референтног корпуса српског језика;
- d. студија изводљивости израде корпуса.

Сем тога, за рад Комисије би било врло корисно да се под покровитељством Одбора организује међународна конференција о корпусима.

ПРЕДСЕДНИК

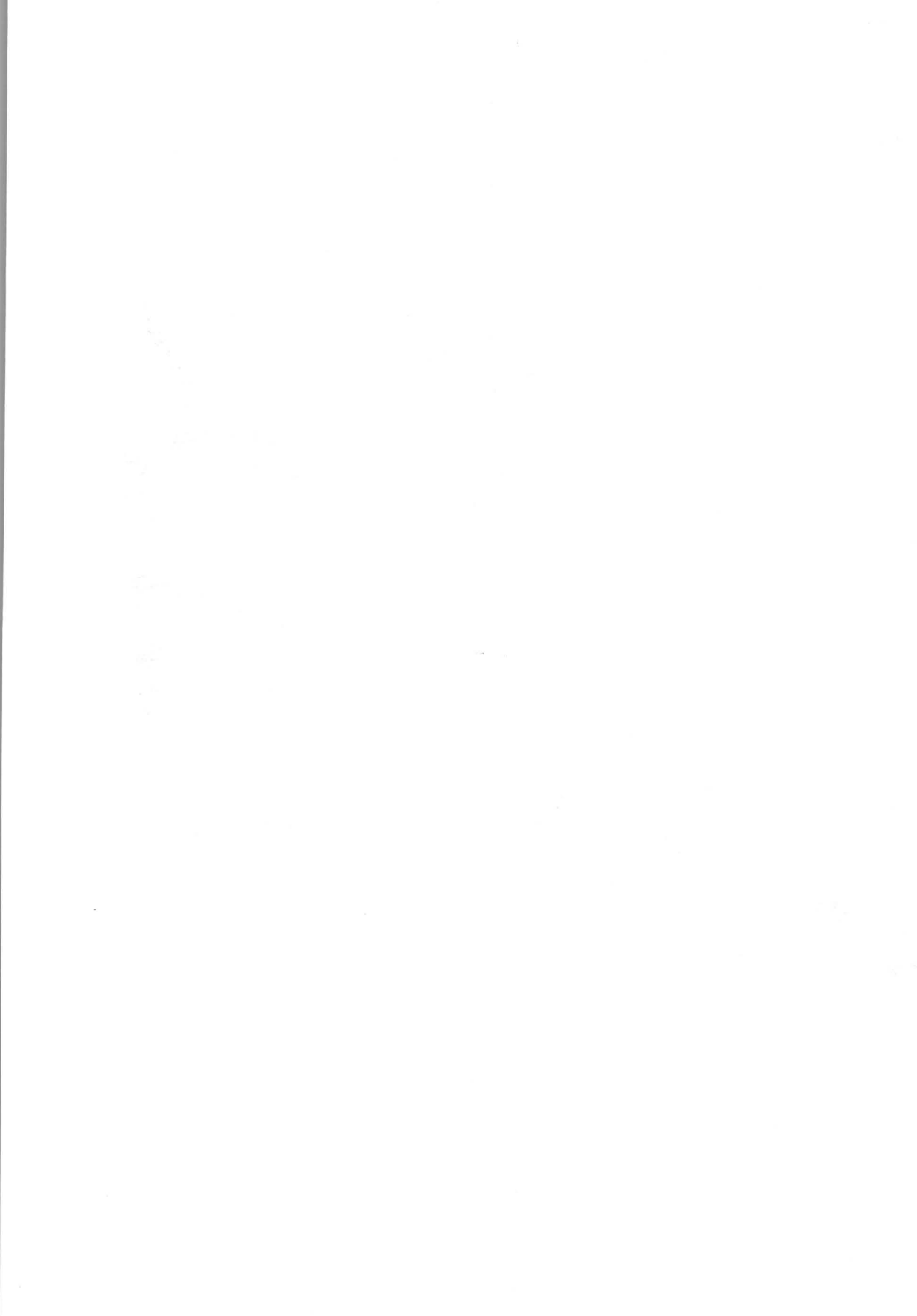
КОМИСИЈЕ ЗА КОРПУС

проф. др Љубомир Поповић

V. ИЗДВОЈЕНИ ДОКУМЕНТИ

133

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, 24. јануар 2003. г.

Одлука бр. 29

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

СЕМИНАР СРПСКЕ ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Уредник Катедре за језик и говор Центра за предавачку делатност Коларчеве задужбине госпођа Олгица Стефановић обратила се Одбору за стандардизацију српског језика упознајући га с иницијативом «за организовање семинара за усавршавање језичких редактора», о којој је било речи на састанку Савета Катедре одржаном 19. септембра 2002. године у Задужбини. Састанку су, међу осталима, присуствовали Драго Ђупић и Бранислав Брборић, чланови Одбора, те Предраг Пипер, члан Одборове Комисије за синтаксу, који је, и иначе, протагониста идеје да с оним што Одбор ради треба делатно изаћи на јавну сцену, нарочито у том смислу да се активира постојећи *лекторски апарат*, тј. да свугде где се масовно производи *јавни говор* или *јавни текст* ојача *језичкоредаторска служба*, да се она и чује, и види, и уважава, али и да се, с временом, што већи број људи оспособи за што квалитетнију употребу српскога језичког стандарда.

* * *

Разговор о овој иницијативи – који је потом, 21. 11. 2002, вођен на седници Комисије за фонологију (Ком. бр. 1) и Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима (Ком. бр. 8) – показао је да ствар не би требало свести на језичке редакторе (лекторе), него је ваља проширити на све оне који се активно баве стандарднојезичком делатношћу (нпр. на новинаре и уреднике свих медија, уреднике у издавачкој делатности, посленике у државној управи и правосуђу, у локалној самоуправи, на просветне раднике свих струка итд.) како би се побољшала каквоћа језика у службеној и јавној употреби. У тој употреби јесте управо стандардни језик – са свом својом раслојеношћу и варијантношћу, са свом функционалностилском разуђеношћу. У свим стиливима живи заједничко језгро стандардног језика (одавно изашло из књижевне уметности у целокупан јавни живот), уређено системским и извансистемским нормама, које ваља што боље знати и што доследније примењивати.

* * *

Потом је у Коларчевој задужбини (5. 12. 2002) вођен разговор између представника Одбора и челних људи у Задужбини, где је изражено задовољство што две комисије Одбора (Ком. бр. 1 и Ком. бр. 8) поздрављају иницијативу и предлажу Одбору да усвоји одлуку која би, праћена *оквирним планом и програмом Семинара српске језичке културе* (назив за који се Одбор као суорганизатор семинара определио на својој годишњој седници 24. јануара 2003. године), означила почетак припрема, тако

да први течај буде отворен у рану јесен 2003. године. Представници Задужбине обавезали су се на то да ће обавити разговоре с представницима већих издавачких, новинских и радијско-телевизијских кућа те истакнутих језичких редактора, а кад се донесе одлука Одбора, с њеним садржајем, уз одговарајуће пропратно писмо, упознаће се већи број институција и организација из којих се очекују први полазници течаја. Скренута је пажња на то да ће течај бити здраво комерцијалан и професионалан, ништа мање озбиљно организован од најозбиљнијих курсева страних језика у Задужбини, али и на то да се он, организован у два дела (јесењи и пролећни) и у две групе (за општејезичке и радијско-телевизијске полазнике), има завршити не само *потврдом о похађању течаја* него и *сведоцбom о успешно положеном завршном испиту*.

* * *

Семинар укључује извршен број предавања али ће највећи број од укупно сто часова (два пута по педесет, уз двомесечну паузу, у јануару и фебруару, и завршетак течаја крајем маја 2004. године) бити посвећен вежбама на тексту. Текстове различитих функционалних стилова, писмене и усмене, припремиће Коларчева задужбина користећи различите изворе (новине, часописе, књиге, радијске и телевизијске говорне емисије, законске текстове, акте државних органа, законодавних, извршних и правосудних, акте органа локалне самоуправе итд.), а и полазници семинара моћи ће предложити текстове за обраду и вежбе.

* * *

Пошто је размотрила иницијативу Коларчеве задужбине и белешке са седница двеју споменутих комисија (Ком. бр. 1 и Ком. бр. 8), Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, на својој шестој седници, одржаној 26. 12. 2002. године, определила се за то да предложи Одбору *доношење Одлуке бр. 29, с оквирним планом и програмом семинара српске језичке културе, чији ће први део започети 1. октобра и трајати до 30. децембра 2003. године, док ће други део започети 1. марта и трајати до 30. маја 2004. године*.

За представника Одбора који ће – око дораде плана и програма, његове конкретизације и спровођења – тесно сарађивати с представницима Коларчеве задужбине, одређује се научни саветник Драго Ћупић, члан Одбора.

Одбор је нада да ће се семинар обнављати и наредних година, с неопходним изменама и допунама плана и програма, те да ће се могућим показати његово организовање и у другим културним средиштима говорног простора српскога језика – у Подгорици, Бањој Луци, Новом Саду, Нишу и другде – поготову ако даде очекиване резултате у Београду, који је, сарађујући с колегама из недалеког Новог Сада, кадровски оспособљен за овај значајни и далекосежни подухват.

Саставни део овог предлога јесте *оквирни план и програм спровођења Одлуке бр. 29, која се увршћује у дневни ред шесте седнице Одбора, заказане 24. јануара 2003. године*.

СЕМИНАР СРПСКЕ ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

ОКВИРНИ ПЛАН И ПРОГРАМ СПРОВОЂЕЊА ОДЛУКЕ ОДБОРА БР. 29

Циљ

Циљ семинара је оспособљавање полазника (језичких редактора, новинара различитих медија, спикера, посленика у државној управи и правосудју, посленика у локалној самоуправи, просветних радника свих струка итд.) за правилно писмено и усмено изражавање, за самостално припремање и вођење рубрика у штампи и радијско-телевизијских емисија, за редиговање писмених текстова и усавршавање говорне културе корисника јавне и службене употребе српскога језичког стандарда.

Задаци

1. Предочавати полазницима неопходна савремена знања о језичком феномену а посебно о српском језичком стандарду у новим комуникацијским приликама, домаћим и међународним, о његовим ретроспективама и перспективама.

2. Освежавати и унапређивати знања полазника о свим равнима језичке структуре и упознавати их с репрезентативним примерима усмене и писмене речи свих функционалних стилова српскога језика.

3. Омогућавати полазницима течаја да исправљају грешке у говору, да отклањају стилске недостатке усмене и писмене речи и да разумеју важност ваљаног коришћења стандардног језика у јавном општењу.

4. На примерима лоше језичке праксе на свим пољима јавне употребе језика (текстови из штампе, часописа, књига, радијских и телевизијских емисија, пословног света, културног, научног, просветног и друштвеног живота уопште) и службене употребе језика (у државним органима: министарствима и другим органима управе, у судовима и другим правосудним органима, у органима локалне самоуправе и организацијама с јавним овлашћењима) – подучавати полазнике уочавању и отклањању стилских и језичких слабости уопште.

5. Развијати код полазника течаја смисао и способност за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање.

Трајање семинара

Семинар се састоји од два дела, првога (јесењег) и другог (пролећног). Сви полазници добијају *потврду о похађању семинара* а они који положе завршни испит (после другог дела) добијају *сведочибу (диплому, сертификат) о успешно положеном завршном испиту*.

Оба дела семинара обухватају по 50 часова, који ће бити распоређени у шест месеци. Први део семинара траје од 1. октобра до 30. децембра једне а други од 1. марта до 30. маја наредне године.

Семинар ће имати два смера: општејезички и радијско-телевизијски смер.

Елементи програма

- 1) Уводна предавања (7 + 0)
 - Увод у науку о језику
 - Место српског језика у породици индоевропских језика
 - Дијалекти српског језика

- Историја књижевног језика на новоштокавској основици
- Савремени стандардни језик и супстандардни идиоми
- Варијантност стандардног језика и односи међу трима националним стандардима на бившем српскохрватском језичком простору
- Употреба страних речи и пуризам

- 2) Фонетика и фонологија (2 + 2)
- 3) Акцентуација (2 + 10)
- 4) Морфологија (2 + 7)
- 5) Творба речи (2 + 8)

Напомена: За полазнике радијско-телевизијског смера додаје се 10 часова за говорне вежбе, а за остале полазнике 10 часова рада на тексту.

- 6) Лексика и лексикологија (2 + 2)
- 7) Синтакса (2 + 10)
- 8) Правопис (1 + 5)
- 9) Стилистика (2 + 6)
- 10) Говорна култура (2 + 8)

Напомена: За полазнике радијско-телевизијског смера додаје се 10 часова за говорне вежбе, а за остале полазнике 10 часова рада на тексту.

Упутство за извођење програма

Детаљно упутство за извођење програма биће припремљено када се одреде предавачи и извођачи вежби. Наиме, сваки предавач у појединим областима (1–10) биће задужен да изради прецизан програм вежбања у својој области. Коначан избор предавача извршиће Коларчева задужбина у договору с представником Одбора.

Могући извођачи програма (наведени азбучним редом)

1. Ранко Бугарски, Владо Ђукановић, Твртко Прћић, Милорад Радовановић, Слободан Реметић, Богдан Терзић, Божо Ђорић и Драго Ђупић са сарадницима
- 2–3. Јелица Јокановић-Михајлов и Драгољуб Петровић са сарадницима
- 4–5. Иван Клајн и Мирослав Николић са сарадницима
6. Даринка Гортан-Премк, Рајна Драгићевић и Милица Радовић-Тешић са сарадницима
7. Бранислав Брборић, Предраг Пипер и Љубомир Поповић са сарадницима
8. Вељко Брборић, Милорад Дешић и Мато Пижурца са сарадницима
9. Душка Кликовац и Новица Петковић са сарадницима
10. Драгана Мршевић-Радовић и Егон Фекете са сарадницима

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, 17. фебруар 2003. г.

Одлука бр. 30

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Одбор за стандардизацију српског језика на својој шестој седници, одржаној 24. јануара 2003. године, размотрио је предлог Одлуке бр. 30, који је претходно био размотрен на седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (16. децембар 2002. године). Како је на седници Одбора било неких примедба на поједине делове предлога те одлуке, на првој овогодишњој седници Комисије бр. 7, одржаној 16. фебруара 2003. године, утврђен је коначни текст Одлуке бр. 30.

О ДЕКЛИНАЦИЛИ ПРЕЗИМЕНА ЖЕНСКИХ ОСОБА

А. ПРЕЗИМЕНА ДОМАЋЕГ ПОРЕКЛА

1) Српска презимена женских особа са завршетком на сугласник или на самогласнике *-е*, *-и*, *-о* и *-у*, типа *Јовановић*, *Павловић* и сл., затим *Додик*, *Шкоро* и сл., начелно су (за разлику од презимена мушких лица) непроменљива, тј. не могу се мењати по падежима.

Одговарајући падежни однос ваља, отуда, исказати навођењем личног имена испред презимена или навођењем презимена у спрези с именицом типа: *госпођа*, *госпођица*, *наставница* и сл. + ПМО (= презиме мушке особе у номинативу), дакле увођењем граматички деклинабилне властите или опште именице женског рода са завршетком на *-а*, као нпр.:

– (од) *Милке Јовановић*, *Невенки Шкоро*, (за) *Љиљану Додик*, (с) *Невенком Шкоро* (властито име + ПМО);

– *Госпођа Ј.*, (од) *госпође П.*, (о) *госпођи Д.*, (с) *госпођом Ш.* итд. (титула + ПМО);

– *Наставница Ј.*, (од) *наставнице П.*, *наставници Д.*, (с) *наставницом Ш.* (занимање + ПМО).

2) Уколико се ПЖО (= презиме женске особе) са завршетком на сугласник употреби самостално (без додатних елемената наведених под 1), падежни однос исказује се обликом присвојног придева изведеног од ПМО + наставак *-ева/-ова* или наставак *-ка*, типа:

– *Јовановић+ева/Јовановић+ка*, *Пажин+ова/Пажин+ка*, чиме се добија граматичка форма са крајњим *-а*, типична за промену именица и придева женског рода.

Овакав поступак омогућава природну промену ПЖО по падежима, као: *Јовановић-ева/Јовановић-ка*, (од) *Јовановићев-е/Јовановић-ке*, *Јовановић-евој/Јовановић-ки* итд., (после) *Пажин-ове/Пажин-ке*, (с) *Пажин-овом/Пажин-ком* итд.

Промена се врши по падежном систему *придевске* деклинације (у облицима са *-ева/-ова*), односно именичке деклинације (код облика на на *-ка*).

Апсолутно је недопустива и противна стандарднојезичком систему пракса накарадно уведене “непроменљивости” ПЖО (тип: ‘То је изјавила Пешић’). Апсурдност је такве појаве и у томе што се тако употребљено ПМО не може никако пренети у друге, зависне падеже (не може се никако рећи: *То смо чули од Јовановић; *То се односи на Павловић; *Реч је о нечему што је у вези с Пажин и сл.).

3) Посебно треба нагласити да се у савременом стандардном језику двојством облика типа *Јовановић-ева*: *Јовановић-ка* (тј. опозицијом наставака *-ова/-ева* насупрот *-ка*) не маркира ПЖО по критеријуму – *припадности* било оцу било мужу, јер та семантичка разлика данас није актуелна. Такво разликовање није само у нескладу са социолошким статусом савремене жене (коју не треба означавати као особу што припада некоме). Осим тога, у говорној комуникацији није увек ни знано (а ни важно) да ли је женска особа удата или није. Уосталом, правила доброг укуса препоручују да се свака (по)старија женска особа ословљава са *госпођа*, дакле тако као да је удата.

Међутим, у савременом српском стандардном језику од две могуће форме ПЖО (на *-ева/-ова*, односно на *-ка*) уобичајенији су облици на *-ева/-ова*. Облици презимена с наставком *-ка* махом се одржавају у колоквијално-фамилијарном говору и то углавном у двосложних именица, оних у којима је други слог сегмент *-ић*, попут: *Ивић+ка*, *Катић+ка*, *Срдић+ка* и сл., мада и у овим случајевима (принципално) имају облицима на *-ева* (*Ивићева*, *Катићева*, *Срдићева*). У неким приликама (или срединама) презимена на *-ка* (*Ивићка*, *Јовановићка* и сл.) доживљавају се понекад и као облици с негативном конотацијом.

Презимена која немају већу типску распрострањеност, попут *Чанак*, *Фундук*, *Бубањ*, *Шешел*, *Ного*, *Зовко* и сл. (која нису на *-ић*) боље је не мењати по падежима. Могуће форме попут *Чанк-ов-ица* *Фундук-ов-ица*, *Бубањка*, *Шешелка/Шешелева* и сл. боље је не успостављати (и мењати по падежима), већ их треба употребљавати у облику ПМО непромењено, по систему наведеном у тачки 1.

ПЖО која се завршавају на *-а*, типа *Коштуница*, *Бјелица*, *Кудрна*, *Буха*, *Карлеуша*, *Морина* и сл., могуће је мењати у складу с деklinацијом именица на *-а*. Међутим, пошто у том случају нема разлике између ПЖО и ПМО, упутно је сходно тачки 1 уз ПЖО употребити један од именских детерминатива.

4) Презимена која се завршавају придевским наставцима *-ов/-ев* или *-ин*, типа *Веселинов*, *Возарев*, *Малетин*, *Суботин* и сл., боље је употребљавати сходно тачки 1. Могући ликови типа *Веселинов+љева*, *Малетин+љева*, *Возарев+љева*, *Суботин+љева* или типа *Малетин+ка*, *Суботин+ка*, *Веселинов+ић+ка* и сл. доживљавају се као разговорно-фамилијарни модели, неприпоручљиви изван колоквијалног стила изражавања.

Разуме се, и изведени женски ликови презимена *Јовановићева*, *Павловићева*, *Катићева* и сл. имају функционалностилску вредност друкчију него синтагматски спојеви с детерминативом. Наставница у школи радо ће ословити ученицу *Јовановићева*, *Павловићева*, *Катићева*, али обрнуто не иде. Обрнуто ће бити: *наставнице Јовановић*, *професорко Павловић*, *госпођо Катић* и сл.

Б. ИМЕНИЦЕ СТРАНОГ ПОРЕКЛА

1. Уколико имају гласовно-граматичке одлике наших презимена (са сугласником на крају), презимена страног порекла мењају се као и наша, тј. ако се уз презиме употреби и (деklинабилно) име, титула и сл., ПЖО се не мења: нпр. од Мартине *Хингис* и сл., а ако се презиме употреби самостално (без личног имена и сл.), оно се може обликовати наставком *-ова/-ева* и мењати по узору на наша презимена на *-а*, као: *Дел Понте+ов-а*, *Артман+ов-а*, (о) *Хингис+ов-ој*, (с) *Мануел+ов-ом*, (од) *Селеши+ов-е*, итд.

2. Ако су пак презимена за наш језик “неподобна”, необична, недовољно распрострањена и сл., такође је боље употребљавати их заједно с личним именом или с каквим детерминативом, него самостално.

3. Презиме или и име које није блиско нашем језичком осећању, или није у нас “системски” уходано, попут *Ингрид Бергман*, *Ким Новак* и сл., начелно је боље не мењати по падежима, како се падежним облицима не би довео у питање облик номинатива (наша би форма била *Ингрида*, *Кима*, па се облицима *a*-деклинације **Ингриди*, **Кими* и сл. не имплицира изворни облик *Ингрид*, *Ким*), али то је могуће само ако се употреби какав детерминатив, нпр. *глумица*, *певачица*, *госпођица* и сл. Кад је пак реч о женским именима која у нас имају уходани лик на *-а*, она би се могла деклинирати као да им номинатив гласи на пример *Едита*, *Елизабета*, *Сузана*, *Катарина*, *Дагмара* и сл., без обзира на то што се у неким страним језицима та имена употребљавају без *-а*. Не би се погрешило, дакле, ни кад би се номинативни ликови “понашили”, тј. кад би им се у изворнику додало “недостајуће” *-а*. Уосталом, веће изговорне промене настају ако се енглески лик *Elizabeth* (где се *E* изговара као [i], *a* и *e* као полуглас, а *th* као грчко [θ]) транскрибује у *Елизабет* него кад се енглески spelling *Elizabeth* преобликује у српски испис – *Елизабета*.

4. Руска и друга словенска (“придевска”) презимена (или имена по оцу) као: *Плисецка* (у оригиналу *Плисецкая/Плисецкаја*), *Киришова*, *Васиљева*, *Остапова* итд. мењају се у нас по систему придевске децениције (осећају се као адјективне форме женског рода), док се од ПМО на *-ски*, *-чки*, *-шки* и сл. типа: *Квашињевски*, *Ковалевски* лако изводе “женске” форме *Квашињевска*, *Ковалевска* и сл. и мењају као придеви женског рода.

5. Недоумице могу настати код неких страних презимена која се завршавају на *-е*, *-о*, *-у* као: *Рене*, *Версаче*, *Челентано*, *Модуњо*, *Илијеску*, *Папандреу* и сл. с обзиром на то да у српском граматичком систему нема или нису уобичајена презимена на поменуте крајње вокале. Међутим, неки се облици изведени од ових презимена наставком *-ова*, као: *Ренеова*, *Илијескуова* и сл. мање противе језичком осећању од евентуалних облика *Челентанова*, *Модуњова* и сл.

Флексибилнија су страна презимена на *-и*, типа: *Берлускони*, *Медичи*, *Верди* и сл. пошто се (као и имена типа *Мики*, *Џони* и сл.) осећају као именице са сугласничким завршетком, па се “женски” ликови презимена извођени наставком *-јева* (*Берлусконијева* и сл.) лако могу градити и деклинирати.

6. Уопштено речено, најједноставније је држати се начела по којем “необична”, или у нас неуобичајена и нераспрострањена “мушка” презименима не треба преобликовати у “женске” форме, већ их ваља употребљавати сходно начелу наведеном у тачки 1. У оним случајевима у којима се презимена женских особа у самосталној употреби изводе од “мушких” форми упутно је чинити то наставцима *-ова/-ева*, а не наставком *-ка*.

*

*

*

Предлог за ову одлуку Одбора припремио је Егон Фекете, члан Одбора за стандардизацију српског језика и његових двеју комисија. Предлог је размотрен на годишњој седници Одбора а усвојила га је Комисија бр. 7 на својој првој седници одржаној у 2003. години.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања
Ком. бр. 7, 6. фебруар 2003. г.

Одлука бр. 31

Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

НЕВОЉЕ С НАЗИВОМ ДРЖАВНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

На шестој седници Одбора за стандардизацију српског језика, одржаној 24. јануара 2003. године, у оквиру тачке Разно, изражено је мишљење једног новинара и, у писменом облику, тројице секретара Одборових комисија да би требало, док има времена, размотрити комуникацијске проблеме у вези с називом *државне заједнице Србија и Црна Гора*. Реч је о њеним скраћеницама, двословним, трословним и вишесловним, о *етнику* (становнику државе – с новим, сложеним називом), али и о ктетику (придеву, атрибуту) изведеном из етника или из назива државе, те о још неким питањима. Досад се заједничка држава звала *Савезна Република Југославија*, скраћеница је гласила *СРЈ*, а етник *Југословен* и ктетик *југословенски* нису задавали никаквих комуникацијских тешкоћа ни корисницима српског језика ни корисницима страних језика, којима су наши називи лако прилагођавани (с превођењем једино атрибута *савезна*). Други су обично полазили од енглеских ликова *Federal Republic of Yugoslavia*, скраћенице *FRY*, етника *Yugoslav* и ктетика *Yugoslav*, који се у енглеском пишу великим почетним словом, и творили другим језицима прилагођене верзије.

Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, на својој првој седници у 2003. години, одржаној 17. фебруара, имала је задатак да се изјасни о свим релевантним језичким питањима насталим с проглашењем нове државне заједнице. Претходно су замољени и други чланови Одбора и председници његових комисија да евентуално, усмено или писмено, даду своје мишљење о новонасталим терминолошким и комуникацијским питањима.

Чак и кад наша државна заједница не би имала обавеза према међународној комуникацијској и стандардизацијској заједници нити она према нашој земљи – заједници коју оличава агенција Уједињених нација чији је назив Међународна организација за стандардизацију (МОС) / Organisation internationale de normalisation / Internacional Organization for Standardization (ISO), са седиштем у Женеви – од непогодног назива државе бранили бисмо се скраћеницом, како и иначе чинимо у своме језику попут других народа у њиховим језицима. Те скраћенице, у најважнијем међународном коду за називе држава ISO 3166-1, могу се изводити из матичних назива државе или из њихових страних еквивалената, преведених на друге језике или прилагођених другим језицима, првенствено енглескоме.

Чланови Комисије и остали присутни који су били на седници најпре су идентификовали пет питања о којима је неопходно изјаснити се што је могуће сажетије, с тим што ће се одговорима придружити адекватно образложење.

Ево најпре тих питања, иза којих ће следити одговори а потом и образложење тих одговора:

1. Које тешкоће доноси нов назив државе и како га кратити, код нас и другде?

2. Би ли се из постојећег назива државе могао извести етник који би заменио до сада важећи – *Југословен*?

3. Како би могао гласити прихватљив ктетик (придев, атрибут) који би се извео из назива државе или, евентуално, из новог етника, и како би он гласио да би успешно заменио досадашњи ктетик *Југословенски*?

4. Како би требало да гласи нова ознака државне заједнице Србија и Црна Гора на аутомобилима регистрованим у нашој земљи?

5. Има ли проблема с конгруенцијом, тј. хоће ли глагол уз назив државне заједнице бити у једнини или у множини?

О тих пет питања расправљало се на седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, на њеној првој овогодишњој седници која је била проширена неким члановима Одбора који нису чланови Комисије бр. 7, а неки од њих дали су своје мишљење усмено или писмено.

О д г в о р и:

1. Премда је било речи и о другим могућностима, Комисија се определила само за трословну скраћеницу новог назива државе – *СЦГ*, за коју су се већ определила поједина јавна гласила, очигледно је правећи од двеју већ уходаних скраћеница – *РС* и *РЦГ*, спајањем *С* и *ЦГ* и изостављањем слова *Р* (= *рeпублика*), јер република ни иначе не улази у званични назив наше земље. Наиме, нова држава није ни република ни монархија, ни федерација ни конфедерација, него специфична државна заједница, какве нема ни у теорији ни у пракси. Иако би било пожељно имати и двословну скраћеницу и предложити је надлежним међународним телима, Комисија је није могла понудити јер су све словне комбинације, укључујући и евентуалну *ДЗ* (= државна заједница), биле заузете, о чему ће се понешто рећи у образложењу ове одлуке Одбора, која се јавности упућује као *саопштење*, а не као *препука*, јер препоруку међународним организацијама треба да даде надлежни државни орган.

2. Комисија је установила да из новог назива државе, упркос неким решењима која нуде творбени потенцијали српског језика, није могуће извести нови етник који би заменио досадашњи – *Југословен*. На располагању нам стоје само такозване заједничке именице: *држављанин*, *грађанин*, *становник*, *житељ* + пуни назив државе или његова скраћеница *СЦГ*. Те именице могу се нормално мењати по падежима, имају и једнину и множину, а и женски еквиваленти могу се лако извести – *држављанка*, *грађанка*, *становница*, *житељка*, без обзира на то што се те именице не употребљавају пречесто. Кад се, на пример, попуњавају рубрике у којима се тражи држављанство, довољно је рећи – *СЦГ*, са евентуалним пуним исказом назива државне заједнице.

3. Што се тиче ктетика (придева, атрибута), Комисија се определила за сложеницу *српскоцрногорски*, мада је могућ и ктетик *србијанскоцрногорски*, који је лошији зато што је дужи. Како год гласио, његове саставнице пишу се заједно, без цртице, када се представља целина државне заједнице. Кад се њима хоће исказати однос између држава чланица и њиховог становништва или појединих њихових организација и репрезентација, сложеница ће постати полусложеница. Наиме, по норми *Правописа српскога језика* (1993) тада ће се употребити цртица – *српско-црногорски* уз

могући лик *србијанско-црногорски*, дужи за четири слова. Скраћеница за нови етник у сваком случају је једнака и пише се малим словима *сц.* (с тачком).

4. Кодна ознака на аутомобилима и другим возилима одређује се применом посебне међународне конвенције, која може, али не мора, бити иста као ознака у коду ISO 3166-1. Она може бити једнословна, двословна или трословна (D = *Немачка*, GB = *Велика Британија и Северна Ирска*, SLO = *Словенија*). У нашем случају она може гласити SCG или може остати YU, ако се покаже да за двословни код нема друге комбинације. У сваком случају, важно је да одабрани код асоцира на само једну земљу, а YU се и иначе налази у безбројним веб-сајтовима и адресама на Интернету, које није лако замењивати новим. Наша је држава на потезу: она ће понудити решење надлежном органу ОУН/ОУН, које, ако буде прихваћено, спроводи њена агенција МСО/ISO.

5. Кад се мисли на државну заједницу као целину, нормално је да глагол, у садашњем и прошлом времену (презенту и перфекту), буде у једнини, док се, кад је посреди будуће време (футур), једнина и множина не разликују. Дакле, треба нпр. рећи *Србија и Црна Гора има добре односе са суседима и жели што пре ући у Европску унију*, а не с глаголима у множини – *имају и желе*. То понекад не звучи природно, али ћемо се навићи. Па ипак, биће контекста, не само оних који се односе на минута времена, кад ће се употребити множина, нпр. *Србија и Црна Гора увек су једна другој притицале у помоћ* (ранија времена) и *Србија и Црна Гора не користе исту новчану валуту нити имају исти царински систем* (садашње време), али *Србија и Црна Гора користи две новчане валуте и има два царинска система*.

Образложење

1. Сваки сложени (двочлани и вишечлани) назив, сам по себи, доноси тешкоће, делимично заоштрене изостанком апелативне синтагме *државна заједница* из службеног назива државе. Она је у Уставној повељи написана малим почетним словима, али оличава нашу нову заједницу као државу чланицу Уједињених нација и других међународних организација. Цео назив државе лако се прилагођава и несловенским и словенским језицима у Европи ако се само на њих ограничимо: *Serbia and Montenegro* (енглески), *Serbien-Montenegro* (немачки), *Serbie et Monténégro* (француски), *Serbia e Montenegro* (италијански), *Servia y Montenegro* (шпански). Заправо, назив Србија се прилагођава а за назив Црна Гора сви преузимају италијански калк (дословни превод) *Montenegro*, премда би се потоњи, на немачки нпр., лако могао превести тако да гласи *Schwarzgebirge* или, евентуално, *Schwarzwald*, јер наша реч *гора/Гора* може значити и *планина* (нем. *das Gebirge*) и шума (нем. *der Wald*). У словенским језицима нема превода, ни за Србију – *Serbia* (руски), *Serbia* (пољски), *Serbsko* (чешки и словачки) ни за Црну Гору – *Черногоря* (руски), *Čierna Hora* (чешки), *Čierna Hora* (словачки), *Czarna Góra* (пољски).

Нажалост, двословни код није се могао понудити јер су у међународном коду ISO 3166-1 све словне комбинације које би се ишчитале из назива наше државне заједнице у његовом изворном облику или из његовог превода – заузете (нпр. SC – *Сејшели/ Seychelles, Republic od Seychelles*; SM – *Сан Марино / San Marino*; SG – *Сингапур/Singapore, Republic of Singapore* итд.). А МОС, односно ISO, у сваком случају, подразумева и двословни и трословни код, који ће, овако или онако, бити утврђени. Ако наша земља, из било ког разлога (преко Савета министара РЦГ или Министарства спољних послова РЦГ, јер специјалистичка организација Савезни завод

за стандардизацију може понудити какво решење, али не и бити формални предлагач), не понуди предлог решења, надлежни орган УН сам ће одлучити. Нажалост, заузета је и комбинација DZ (= *Алжир*), па ће ОУН и МОС, односно ISO, можда и сами задржати YU. Трословну секвенцу SCG, ако је предложи наш надлежни државни орган, ОУН и МОС можда ће прихватити, јер је секвенца SMO (= *Serbia & Montenegro*) заузета (односи се на острвску државу *Samoa*, на Тихом океану, западно од Аустралије; до 1997. звала се Западна Самоа / West Samoa; независна држава од 1962).

Четворословне комбинације (нпр. SRCG или SBCG, латиницом или ћирилицом) Комисија није ни разматрала, јер их не узима у обзир ни МОС/ISO. Осим тога, у нашем језику та комбинација била би дуга колико и пун назив *Кине*, најмногољудније државе на свету, и пун назив неколико држава у Јужној Америци и Африци (*Перу, Чиле, Гана, Мали, Того*). Афричке земље Тангањика и Занзибар, својевремене колоније, давно су се ујединиле у сложеници *Танзанија*, па немају проблема с кодовима.

2. Мада су у штампи и другим јавним гласилима спомињани могући етници "Србоцрногорац" и "Србогорац", најчешће са хумористичким призвуком, Комисија их није могла прихватити из јасних социолингвистичких и психолингвистичких разлога, без обзира на то што се они, нарочито онај краћи, уклапају у творбене потенцијале српског језика (по моделу *родољубац, државотворац, законодавац, Црнотравац* па и *Црногорац*).

За утеху, ваља рећи да у БиХ ни раније није било а нема ни сада "Боснохерцеговаца". Чеси и Словаци били су *Чехословаци* само у иностранству, а код куће су увек били – *Чеси* и *Словаци*. Грађане СССР ми смо понекад звали *Совјетима*, никад "Совјећанима" (што би се уклапало у наш творбени систем), а Руси су говорили *совјетски људи*. У Великој Британији и Северној Ирској, додуше, нико не каже *Великобританци* и *Северноирци*, него само *Британци*, али у спорту нема јединствене репрезентације. Британци играју у четири репрезентације, *енглеској, шкотској, великој и северноирској*. Код нас ће бити јединствене репрезентације у спортским надметањима, али се поставља питање како ће се навијати. Вероватно – *плави, плави!*

3. Нажалост, и сложени придев српскоцрногорски прилично је дугачак (16 слова, три више него досадашњи – југословенски), а његов могући еквивалент *србијанскоцрногорски* (20 слова) за четири слова је дужи него онај којем се даје предност, а за седам од досадашњег придева југословенски. Осим тога, придев *србијански* није нарочито омиљен у Србији, поред осталог и зато што га многи своде на њен централни део. Уосталом, оба су придева у вези с етничком ознаком *Србин*, односно с морфемом *срб*, од које се изводе и Србија, и придеви српски и србијански, и збирна именица Српство, и још неке речи. Ништа се не би добило ни кад би се извео придев *србијски*, јер етник Србин и придев српски никада нису имали само етничко значење, него, одавно, и оно које припада политичкој заједници, никад "етнички чистој". Срећом, скраћеница сц. нема никакве алтернативе, довољно је кратка, рационална, па и неутрална.

4. МОС/ISO вероватно ће задржати YU, јер тешко да се може наћи комбинација двају слова "извађених" из синтагме Србија и Црна Гора или из њеног интернационализованог еквивалента *Serbia/Servia & Montenegro*. YU може остати и ознака за возила, ако остане на Интернету. Додуше, ако Словенији не смета латиница SLO или Хрватској CRO или Босни и Херцеговини BIH, зашто би нама сметао трословни код SCG. У ствари, можда је баш добро имати исти трословни код и на аутомобилима и другде, нпр. у спортским и привредним организацијама и асоцијацијама.

5. Заиста, неће увек бити лако разликовати државну целину, која не може бити само прост збир делова, од њених у великој мери самосталних правно-политичких чинилаца, од засебно назначених држава чланица. Неки политичари показују склоност да измене редослед држава чланица (Црна Гора и Србија), што, разуме се, није у складу с Уставном повељом, али је допуштено у слободном, незваничном говору јавног живота. Међутим, тај редослед може бити подесан за оне ситуације кад се ни иначе не мисли на целину. Ако се, на пример, каже *Црна Гора и Србија биле су увек заједно кад су биле одвојене*, ту нема места за глаголске облике у једнини, али ни за увереност да би обновљена раздвојеност повратила слогу, заједништво или јединство. Међутим, ваља подсетити на то да је Одбор за стандардизацију српског језика, средином 2002. године, нудио сарадњу Комисији за израду Уставне повеље, али није било ни одговора, а камоли сарадње. Да је сарадње било, можда се понешто од садашњих проблема могло избећи. Хоће ли те сарадње бити кад се буду припремали нови устави Србије и Црне Горе, тј. Црне Горе и Србије, тек ће се видети. Ако је буде, нови устави могли би бити бар писменији од Уставне повеље, која је подалеко од пожељне језичке правилности, да не кажемо – стандардности.

Требало би сарадње да буде бар око утврђивања назива матичног службеног језика у државама чланицама, разуме се – са два изговора (екавски и ијекавски), али и с ћириличким писмом, које мора имати и уставну и законску предност, али и предност у пракси. Треба се угледати на Грке – свугде пише грчки и њиховим уникатним писмом, које, изнад транснационалног латиничког исписа, стоји и на свакој новчаници европске валуте. На њиховим аутопутевима сваки саобраћајни знак има хеленски и латинички испис (енглеска словна комбинација). Код нас, на излазу с аутопута пише IZLAZ! Кога ми то обавештавамо? Странцу је обично свеједно – ИЗЛАЗ или IZLAZ. Нормално би било – ИЗЛАЗ горе и EXIT доле! То је ваљано уклапање у европске процесе, којима, чини се, ми понекад прилазимо са самопорицањем. То нико не разуме, нити поштује.

А што се тиче наших националних и етничких заједница, мађинских народа, како се каже у Црној Гори, њима треба обезбедити сва права у складу с највишим европским стандардима, и у језику и иначе. Срећом, међу њиховим језицима нема двоазбучних, нити двоазбучности има код оних који су отишли из СФР Југославије још 1992. године. То нам олакшава, на пример, израду јавних натписа.

Седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања присуствовали су и учествовали у расправи: четири члана Комисије (Иван Клајн, председник Одбора и председник Комисије, Бранислав Брборић, секретар Одбора и секретар Комисије, те Драго Ђупић и Слободан Реметић, чланови Одбора и чланови Комисије, док је Новица Петковић, члан Одбора и члан Комисије, своје мишљење саопштио телефоном), затим Егон Фекете и Мирослав Николић, чланови Одбора, Јелица Јокановић-Михајлов, председник Комисије за фонологију, као и Виолета Нешковић-Поповић и Марија Милутиновић, сараднице Савезног завода за стандардизацију, које су замољене да нас упознају са заузетим и слободним двословним и трословним кодовима у Међународној организацији за стандардизацију / International Organization for Standardization, чије је седиште у Женеви. Своје писмено мишљење саопштио је Живојин Станојчић, члан Одбора и председник Комисије за морфологију и творбу речи, а усмено – Бранислав Остојић, члан Одбора и члан Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике. Коначан текст Одлуке бр. 31 сročио је секретар Одбора.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, 6. фебруар 2003. г.

Одлука бр. 32

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ПОТРЕБНА ЈЕ ДЕЛИКАТНИЈА ИНТЕРПРЕТАЦИЈА

Одбору за стандардизацију српског језика обратио се Милан Јоксимовић, саветник у Министарству просвете и спорта, школски надзорник за географију у том Министарству, с молбом да му одговоримо на следећа питања:

1. Да ли је прихватљива следећа тврдња: «Српским језиком (говоре) Срби и Црногорци (и још неки народи који тај језик другачије називају)», која се налази у *Географији за VI разред основне школе*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2002, с. 17?

2. Да ли је *реторомански* (енг. *Romansh, a Romance language*) званични језик у Швајцарској? Можете ли казати нешто о том језику и прокоментарисати овај исказ: «На западу земље говори се француски (центри – Женева и Лозана), на југу – италијански (центар – Лугано) и *реторомански*, док се у осталим деловима говори немачки језик (центри – Базел, Цирих и Берн)», који се такође налази у *Географији за VI разред основне школе*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2002, с. 132?

Одговор

Исказ који се цитира уз прво питање није изложен на довољно пажљив и деликатан начин да би се могао оценити истинитим а тиме и прихватљивим.

Нудимо друкчији и тачнији исказ, боље саображен с чињеницама и снабдевен деликатнијом и одмеренијом интерпретацијом, са ширим образложењем: «Српским језиком говорили су и говоре Срби и припадници других народа који се служе тим језиком не зазирући од његовог дугом историјом освештаног назива.»

Образложење

Срби и Хрвати, крећући се засебним културноисторијским путевима, нашли су се, поткрај 19. века, у *истој књижевном језику*, који је заснован на моделу за чије су обликовање најзаслужнији српски језикословци Вук Караџић (1787–1864) и Ђуро Даничић (1825–1882). Тај модел за основу узима новоштокавске народне говоре, екавске и ијекавске, првенствено српске, који су се простирали с обе стране реке Дрине, у двома мултietничким царевинама, – Турској империји и Хабзбуршкој монархији. Обрађиван и стандардизован, деценијама, у два национална културна и политичка средишта, у Београду и Загребу, тај књижевни језик, односно тај стандардни језик, није могао бити хомоген попут других словенских и несловенских језика у Европи и изван ње, мада хомогени нису, на пример, ни немачки, ни француски, ни енглески, ни шпански, ни португалски језик, светски и интерконтинентални језици. Новија научна дисциплина, социolingвистика, открила је 60-их година 20. века националну и регионалну варијантност нашег језика на свим нивоима његове структуре (у фонологији и морфологији, у творби речи и синтакси, у стилистици и ортографији, и другде), која је грубо коришћена и злоупотребљавана у политичке сврхе. То се збивало и пре Титовог режима (1944–1980) и после њега – све до распада савезне државе (1991), зване Федеративна Народна Република Југославија и Социјалистичка Федеративна

Република Југославија, која је за собом повукла и формални раскид језичке заједнице двеју старих јужнословенских нација – Срба и Хрвата – и двеју новијих, социјалистичких, националних творевина – црногорске (после 1945) и муслиманске (после 1967), која се данас назива бошњачком.

Две древне варијанте истога стандардног језика, деценијама званог *српскохрватски*, постале су, поново, *српски језик* и *хрватски језик*, а новија, трећа, варијанта, бошњачка, названа је «босанским језиком», који се изван Федерације БиХ, у републикама Србији, Црној Гори, Српској и Хрватској, «преводи», тако да у њима гласи *бошњачки језик*. Не треба сметнути с ума да су дијалекти тога «тројезика» – који је као стандардолошки систем један језик – толико међусобно удаљени да се могу сматрати различитим језицима, али су из перспективе истога стандардног језика били виђени у истоме свеукупном језичком систему, као, заправо, скупу (под)система.

Нова језичка ситуација, настала након распада СФРЈ 1991, није довољно преврела да би била подвргнута ваљаној општеприхватљивој интерпретацији. Стварно разорити исти стандарднојезички систем није нимало лако, и то разарање, јамачно, није се ни збило. Истина, Хрвати у свој језик уносе мноштво новогворних јединица, Бошњаци уносе у свој мноштво турцизама и арабизама, а Срби с Црногорцима – нашавши се у стандардном језику са две азбуке и два изговорна подсистема (екавица и ијекавица) – понешто се труде да успоставе равнотежу тих двојстава и да изграђују и стандардизују свој језик тако да он првенствено подмирује комуникацијске потребе народа у Србији, Црној Гори и Српској, као и мањинских заједница изван тих република које српски језик сматрају својим матерњим језиком. А то значи да тај језик, српски, негују, развијају и унапређују тако да се не понашају тенденциозно – у томе смислу да намерно руше мостове стварнога језичког заједништва, које постоји барем 150 година. Време ће донети смањивање напетости и језичких сукоба који отежавају здраву комуникацију, општење и разумевање међу људима и народима на средишњем јужнословенском простору.

Што се тиче другог питања, које излази из компетенције Одбора за стандардизацију српског језика, можемо дати, на темељу информација којима располажемо, сасвим језгровит исказ, без образложења.

Реторомански је засебан књижевни језик, који стоји између италијанског и француског језика, ближи првоме него потоњем. Потоњи је други по броју родних говорилаца у Швајцарској, у којој се 75% становништва изворно служи немачким стандардним језиком, практично истоветним с оним у Аустрији и Савезној Републици Немачкој. Мали број изворних говорилаца ретороманског не допушта Ретороманима да могу говорити о истом или «равноправном» положају свог језика у комуникацији на нивоу Швајцарске Конфедерације, али се у оквиру те државе и не размишља о «равноправности», него о рационалности. Реторомански је засебан језик, више књижевни него стандардни идиом, који не може испуњавати све комуникацијске потребе оних који га негују (око 1% Швајцараца). У Швајцарској, иначе, доста људи зна два, три или сва четири швајцарска језика, народна, књижевна и стандардна, не налазећи да је нужно било који од њих назвати *швајцарским језиком*.

Одлуку број 31 утврдила је Комисија бр. 7 Одбора за стандардизацију српског језика на својој седници од 17. фебруара 2003. године, којој су присуствовали сви њени чланови. Предлог одлуке припремио је Бранислав Брборић, секретар Одбора.

4380003.005/3

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања
Комисије бр. 5, 7 и 8, 30. април 2003. године

Одлука бр. 33

Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574;
Телефакси: 183-175, 182-825

О ЈЕЗИКУ ЦРНОГОРАЦА

Пошто су у Уставној повељи Србије и Црне Горе изостале одредбе о језику и писму, које су у нас традиционално уставна материја, предстоји њихово дефинисање у уставима држава чланица. У расправама које су започеле, помало неочекивано, оживјела је идеја о «црногорском језику», мада је Црна Гора својим Уставом из 1992. године – након дефинитивног српско-хрватског језичког раскола, прије него Србија (1990) и прије него Савезна Република Југославија (1992) – службеним језиком прогласила *српски*. Надали смо се да је овим та идеја – схваћена или само као «етикета» или као одјелито кодификовани језички стандард – похрањена у историју и заборав, јер је стручно неутемељена и у цивилизацијском смислу штетна. Уз то, за Црну Гору, као стару европску државу, та идеја је и понижавајућа. Идеју је досад заступала мала група језичких самозванаца, без битнијег друштвеног утицаја и у самој Црној Гори, било да се ради о стручној и културној јавности било о политичким организацијама и институцијама. (Вјеровали смо, очигледно погрешно, да ће зло само себе појести!)

Као компромисно рјешење – такође само из Црне Горе, без икакве подршке с других простора од оних који су остали у језичком заједништву под традиционалним именом *српски језик* – нуди се кованица *српскоцрногорски* односно *црногорскосрпски језик* (чешће написано као полусложеница: српско-црногорски односно црногорско-српски). Ову идеју износе и неки представници официјелне власти и владајућих политичких структура, мада засад само као лични став, који, наравно, с обзиром на њихов статус, има знатнију тежину. Из образложења с којима иду у јавност може се наслутити да се ради или о сербокroatистима југоносталгичарима, у културолошком и језикословном смислу (о «југофилима», ако би се тако могло рећи), или о онима који су орочили државу а с њеном судбином увезали и судбину језика.

Први гријеше утолико што су за мету освете узели себе, јер српска страна (српска у језикословном смислу) језички раскол није жељела нити га је изазвала (чак се с њим тешко, и постепено, мирила и на њега навикавала); други, као присталице «црногорског језика», неспорној црногорској државности пристављају (црногорским супстандардом речено) сувишне подупорње. Наравно, ни национални идентитет у модерном времену не потврђује се језиком, што рјечито показује нпр. «наднационални» карактер *шпанског* или *португалског* у Средњој и Јужној Америци или *енглеског* безмало на свим континентима, без штете по национални идентитет тих народа, да и не спомињемо Кипар, с *грчким* и *турским* језиком, који величином, бројем становника, па и њиховом етно-конфесионалном структуром, понешто личи на Црну Гору, а не показује никакву склоност за језичке или језичконазивне експерименте.

У Црној Гори, вјерујемо, ипак је највише оних који су за задржавање исконског имена – српски језик. За то су, сигурни смо, наше колеге из Црне Горе, многи од њих с високим научним звањима и важним статусима. Ако би поступили

друкчије, изневјерили би своје учитеље, прије свих (све покојне) – проф. Михаила Стевановића, проф. Радосава Бошковића, проф. Радомира Алексића, проф. Јована Вуковића и научног савјетника Митра Пешикана. (Нијесмо сигурни да бисмо смјели њихово дјело уградити у погрешан, промашен политички нау, а камоли се латити недејала изневјере свега онога што су ти људи науковали!)

Доношење устава, наравно, политичка је одлука и политички чин. Увјерени смо да они који су добили већинско повјерење становништва Црне Горе неће злоупотребити добијени политички мандат, јер се ради о цивилизацијском искушењу и о одговорности. Црна Гора је стара европска држава, а Црногорци народ који зна вриједност и цијену традиције. Неће се ваљда дијелити сами од себе и у 21. вијек ући с новим језиком, названим онако како га никад нијесу звали – мимо Вука и вуковског српског језика?!

И овај наш документ насловљен је, у складу с устаљеном праксом Одбора, одлуком, мада има карактер *апела* упућеног свеукупној научној, стручној, културној и политичкој јавности, свима онима који су остали у језичком заједништву под исконским именом – српски језик.

* *
*

Одлука Одбора бр. 33 усвојена је на трећој сједници Комисије за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања (Ком. бр. 7), одржаној 30. априла 2003. године. О њој је било ријечи и на другој сједници Комисије бр. 7, одржаној 22. 4. 2003. године (проф. др Иван Клајн, председник, проф. др Слободан Реметић, потпредседник, мр Бранислав Брборић, секретар, те проф. др Новица Петковић и научни савјетник др Драго Ђупић, чланови) која је проширена и ојачана председницима и секретарима још четирију комисија Одбора: Ком. бр. 1, за фонологију (др Јелица Јокановић-Михајлов и Наташа Вуловић); Ком. бр. 3, за синтаксу (проф. др Предраг Пипер, као замјеник одсутне академика Милке Ивић, и проф. др Срето Танасић); Ком. бр. 5, за праћење и истраживање правописне проблематике (проф. др Мато Пижурца и мр Јован Вуксановић) и Ком. бр. 8, за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима (проф. др Драгољуб Петровић и Радојко Гачевић). На претходној сједници Комисије бр. 7 разматрана је знатно дужа верзија Одлуке бр. 33, за коју је препоручено да се објави као ауторски текст. Наиме, заузет је став да је за одређење Одбора у овој важној тематици довољна ова сажета одлука, која се доноси истовремено с Одлуком бр. 34 (*Уставне одредбе о језику*). И једна и друга одлука упућују се, међу осталим потенцијалним корисницима Одборових одлука, и уставним комисијама Црне Горе и Србије, с надом да се њени чланови неће оглушити о њихове аргументе.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, 30. април 2003. г.

Одлука бр. 34

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Препорука за Србију

УСТАВНЕ ОДРЕДБЕ О ЈЕЗИКУ

Пошто су, у Србији, у току припреме новог устава, чије је доношење, у складу с Уставном повељом Србије и Црне Горе и Законом за спровођење Уставне повеље државне заједнице Србија и Црна Гора, предвиђено у року од шест месеци, Одбор за стандардизацију српског језика сматра се позваним да уставним комисијама и државним органима – и у државној заједници и у државама чланицама – стави на располагање формулације уставних одредаба као препоруку људи од струке. Те формулације не морају бити идентичне за Србију и Црну Гору, нити су идентичне у нашим двома препорукама (једној за Србију а другој за Црну Гору). Међутим, с обзиром на то да језичких одредаба нема ни у Уставној повељи ни у Закону за њено спровођење, повећан је значај потребе да оне садрже исте основне елементе и да не буду у међусобној супротности.

Ево сада тих (четирију) одредаба које се предлажу уставним комисијама:

У Републици Србији, у складу са законом и с прихваћеним међународним конвенцијама и стандардима, слободна је употреба домаћих и страних језика, усмена и писмена.

Службени језик је српски (српски језички стандард, с екавским и ијекавским изговором), с његовим ћириличким писмом. Друштвена брига о српском језичком стандарду (језичко планирање и нормирање), у складу са законом, поверава се надлежним научно-културним и просветним установама, односно њиховим удружењима која делују на целокупном говорном простору српског језика. У тој бризи, на начин примерен потребама, добрим обичајима и одговарајућим нормама, учествују и надлежни државни органи.

Уз српски језик у службеној и јавној употреби – кад је уместо и кад је потребно, а у складу са законом и с међународним конвенцијама и стандардима – напоредо ће се користити и други језици, домаћи и страни, али, и обратно, уз друге језике и писма користеће се и српски језик, с његовим ћириличким писмом.

У Републици Србији у службеној су употреби, у складу са законом, с међународним конвенцијама и стандардима, и језици националних мањина и етничких заједница које живе у њој.

Образложење

1. Мада је прва одредба више прокламативна него нормативна, она би била драгоцене, јер и сада одговара комуникацијској стварности, која после приватизације, и независно од ње, доиста уводи мноштво језика, домаћих и страних, у поједине елементе јавне па и службене употребе језика – у медијима, привредним и трговинским предузећима, издаваштву, школству итд., да и не говоримо о Интернету. Хоће ли ту бити места и за законско уређивање, показаће време или, можда, истраживање постојећег стања. Тек, ова одредба сведочанство је наше пуне

отворености према свету модерних комуникација и наше одговорности према комуникацијским потребама грађана. У тај свет спадају не само функционални стилони језичког стандарда него и дијалекти и урбани супстандардни говори. Модерно друштво у језику ништа не забрањује, али даје предност стандардном језику на многим пољима јавне комуникације.

2. Кад је реч о српском језику, треба се клонити досадашње синтагме *службена употреба језика* и увести синтагму *службени језик*, која је уобичајена свуда у свету, а прошле године ушла је и у уставе двају ентитета БиХ. Када се каже службени језик, обично се, или заправо увек, мисли на *језички стандард* (стандардни језик) матичне националне заједнице, који се у нас одликује *двоизговорношћу/двоисписношћу, екавском и ијекавском*, озваниченом само у постојећем Закону о службеној употреби језика и писама у Србији (*српски језички израз, екавски или ијекавски*), мада би, у пракси, у Србији био углавном екавски, а у Црној Гори поглавито ијекавски, али је овде реч о начелном а не само о прагматичком питању; осим тога, на нивоу државне заједнице, односно њених органа, појавиће се двоизговорност/двоисписност и као обавеза, нпр. у објављивању савезних закона и других прописа, што се може уредити пословницима или другим актима државних органа. Службени језик, с матичним (ћириличким) писмом, не може изостати ни из једног елемента *службене употребе језика*. Међутим, у њој ће се наћи и *домаћи мањински језици*, чији положај треба уредити у складу с највишим цензусом у међународној заједници (8–10% мањинског становништва на одређеном подручју цензус је у скандинавским земљама), али и *страни језици*, светски и други, нпр. у међународним уговорима и у дипломатској комуникацији, где је неретко реч о службеној, а не само о јавној и нејавној употреби језика.

Друштвена брига о језичком стандарду назива се, у науци и изван ње, *језичком политиком* (која може имати и шире поље деловања од оног обележеног језичким стандардом, нпр. истраживањем дијалеката и урбаних супстандардних говора као обликом заштите културне баштине), а она укључује *језичко планирање и језичко нормирање*. Наравно, језичка политика не може бити само стручно и научно питање него мора бити и питање опште (државне) културне, просветне и научне политике у најширем смислу, па нпр. и политике у саобраћају, трговини и туризму. На то нас упућују и правила игре међународне стандарднојезичке заједнице и њених органа, нпр. *Међународне стандардизацијске организације / International Organization of Standardization*, чије је седиште у Женеви; реч је о агенцији ОУН, с којом, не само у језичком погледу, сарађује Савезни завод за стандардизацију. Пошто је српски не само дворепублички (Србија и Црна Гора) него и дводржавни језик (БиХ, односно Република Српска, као један од два ентитета у БиХ, али и ФБиХ, у којој је, поред бошњачког и хрватског, однедавна и српски проглашен службеним језиком, док су у РСп и два друга идиома такође постали службени језици), – нужна је тесна међурејубличка и међународна стручна (и не само стручна) сарадња, о којој сведоче, на пример, државе немачког стандардног језика у Европи (Немачка, Аустрија и Швајцарска).

3. Ако на згради Америчке амбасаде у Београду стоје две плоче, на левој страни *АМЕРИЧКА АМБАСАДА* а на десној *AMERICAN EMBASSY*, онда први испис указује на службени језик наше државне заједнице, а други на службену употребу енглеског језика у САД, која, с домаћег становишта, може бити виђена као *јавна употреба страног језика*. Та употреба нарочито је жива у школском систему, који се одликује службеном и јавном употребом већег броја језика, с тим што није лако разлучити службену од јавне употребе.

Ако на аутопуту кроз Србију често видимо ознаку *IZLAZ* (латиницом), а никад не видимо *ИЗЛАЗ* (ћирилицом), лево или горе, нити *EXIT*, десно или доле, онда је посреди неспровођење уставних одредаба и одредаба Закона о службеној употреби

језика и писама, као и сведочанство о народном самопорицању (дезидентификацији) и небризи о туристичкој привреди и комуникацији са странцима уопште. Ако на плочи (не знамо да ли је замењена) стоји НАРОДНА БАНКА ЈУГОСЛАВИЈЕ напоредо са NATIONAL BANK OF YUGOSLAVIA, као што на новчаницама поред ДИНАР(А) стоји и DINAR(A), онда је ту реч о разборитој језичкој и азбучној политици, коју треба уредити законом. Сличан је позитиван случај испис језика на Градској библиотеци у Суботици, на чијој плочи, на улазу, стоје исписи усклађени са Законом: ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА / VÁROSI KÖNYVTÁR / GRADSKA BIBLIOTEKA. Ту се, поред српскога, службеног језика у Србији и Црној Гори, налазе и исписи на мађарском и хрватском језику. У ствари, српски језик, са ћирилицом, може се, и мора, исказати као неизоставна обавеза, која произлази из устава, па јој није нужно законско уређивање, док је за положај других језика, домаћих и страних, нужно законско уређивање.

4. Кад је реч о језицима домаћих националних мањина и етничких заједница, нужно је, с једне стране, уважавати међународне конвенције и стандарде, а, с друге стране, неопходно је понашати се у складу с *Повељом о људским и мањинским правима и грађанским слободама*, која је донета на нивоу државне заједнице Србија и Црна Гора као нека врста напоредног устава. Заправо, биће нужно донети одговарајући закон или можда више закона (нпр. у просвети, култури, саобраћају и локалној самоуправи). Биће неопходно увести и цензус који мањинске језике на појединим подручјима (општинама) аутоматски уводи у службену употребу, независно од локалних прописа и односа снага у локалној самоуправи, тако да ниједна општинска власт не може заобићи оно што је законски пропис, без обзира на то да ли се у њеним извршним органима налазе и представници мањинских етничких и језичких заједница, националних мањина и етничких група, односно националних и етничких заједница, како се често говори.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање

неодложних питања

Ком. бр. 7, 30. април 2003. г.

Одлука бр. 34

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Препорука за Црну Гору

УСТАВНЕ ОДРЕДБЕ О ЈЕЗИКУ

Пошто су, у Црној Гори, у току припреме новог устава, чије је доношење, у складу с Уставном повељом Србије и Црне Горе и Законом за спровођење Уставне повеље државне заједнице Србија и Црна Гора, предвиђено у року од шест мјесеци, Одбор за стандардизацију српског језика сматра се позваним да уставним комисијама и државним органима – и у државној заједници и у државама чланицама – стави на располагање формулације уставних одредаба као препоруку људи од струке. Те формулације не морају бити идентичне за Србију и Црну Гору, нити су идентичне у нашим двјема препорукама (једној за Србију а другој за Црну Гору). Међутим, с обзиром на то да језичких одредаба нема ни у Уставној повељи ни у Закону за њено спровођење, повећан је значај потребе да оне садрже исте основне елементе и да не буду у међусобној супротности.

Ево сада тих (четирију) одредаба које се предлажу уставним комисијама:

У Републици Црној Гори, у складу са законом и с прихваћеним међународним конвенцијама и стандардима, слободна је употреба домаћих и страних језика, усмена и писмена.

Службени језик је српски (српски језички стандард, с ијекавским [и екавским] изговором), с његовим ћириличким писмом. Друштвена брига о српском језичком стандарду (језичко планирање и нормирање), у складу са законом, повјерава се надлежним научно-културним и просвјетним установама, односно њиховим удружењима која дјелују на цјелокупном говорном простору српског језика. У тој бризи, на начин примјерен потребама, добрим обичајима и одговарајућим нормама, учествују и надлежни државни органи.

Уз српски језик у службеној и јавној употреби – гдје је умјесно и кад је потребно, а у складу са законом и с међународним конвенцијама и стандардима – напоредо ће се користити и други језици, домаћи и страни, али, и обратно, уз друге језике и писма користиће се и српски језик, с његовим ћириличким писмом.

У Републици Црној Гори у службеној су употреби, у складу са законом, с међународним конвенцијама и стандардима, и језици националних мањина и етничких заједница које живе у њој.

Образложење

1. Мада је прва одредба више прокламативна него нормативна, она би била драгоцене, јер и сада одговара комуникацијској стварности, која последице приватизације, и независно од ње, доиста уводи мноштво језика, домаћих и страних, у поједине елементе јавне па и службене употребе језика – у медијима, привредним и трговинским предузећима, издаваштву, школству итд., да и не говоримо о Интернету. Хоће ли ту бити мјеста и за законско уређивање, показаће вријеме или, можда, истраживање постојећег стања. Тек, ова

одредба свједочанство је наше пуне отворености према свијету модерних комуникација и наше одговорности према комуникацијским потребама грађана. У тај свијет спадају не само функционални стилови језичког стандарда него и дијалекти и урбани супстандардни говори. Модерно друштво у језику ништа не забрањује, али даје предност стандардном језику на многим пољима јавне комуникације.

2. Кад је ријеч о *српском језику*, треба се клонити досадашње синтагме *службена употреба језика* и увести синтагму *службени језик*, која је уобичајена свуда у свијету, а прошле године ушла је и у уставе двају ентитета БиХ. Када се каже службени језик, обично се, или заправо увијек, мисли на *језички стандард* (стандардни језик) матичне националне заједнице, који се у нас одликује *двоизговорношћу/двоисписношћу, ијекавском и екавском*, озваниченом само у постојећем Закону о службеној употреби језика и писама у Србији (*српски језички израз, екавски или ијекавски*), мада би, у пракси, у Црној Гори био поглавито ијекавски, а у Србији углавном екавски, али је овдје ријеч о начелном а не само о прагматичком питању; осим тога, на нивоу државне заједнице, односно њених органа, појавиће се двоизговорност/двоисписност и као обавеза, нпр. у објављивању савезних закона и других прописа, што се може уредити пословницима или другим актима државних органа. Службени језик, с матичним (ћириличким) писмом, не може изостати ни из једног елемента *службене употребе језика*. Међутим, у њој ће се наћи и *домаћи мањински језици*, чији положај треба уредити у складу с највишим цензусом у међународној заједници (8–10% мањинског становништва на одређеном подручју цензус је у скандинавским земљама), али и *страни језици*, свјетски и други, нпр. у међународним уговорима и у дипломатској комуникацији, гдје је неријетко ријеч о службеној, а не само о јавној и нејавној употреби језика.

Друштвена брига о језичком стандарду назива се, у науци и изван ње, *језичком политиком* (која може имати и шире поље дјеловања од оног обиљеженог језичким стандардом, нпр. истраживањем дијалеката и урбаних супстандардних говора као обликом заштите културне баштине), а она укључује *језичко планирање* и *језичко нормирање*. Наравно, језичка политика не може бити само стручно и научно питање него мора бити и питање опште (државне) културне, просвјетне и научне политике у најширем смислу, па нпр. и политике у саобраћају, трговини и туризму. На то нас упућују и правила игре међународне стандарднојезичке заједнице и њених органа, нпр. *Међународне стандардизацијске организације / International Organization of Standardization*, чије је сједиште у Женеви; ријеч је о агенцији ОУН, с којом, не само у језичком погледу, сарађује Савезни завод за стандардизацију. Пошто је српски не само дворепублички (Србија и Црна Гора) него и дводржавни језик (БиХ, односно Република Српска, као један од два ентитета у БиХ, али и ФБиХ, у којој је, поред бошњачкога и хрватског, онедавна и српски проглашен службеним језиком, док су у РСп и два друга идиома такође постали службени језици), – нужна је тијесна међурепубличка и међународна стручна (и не само стручна) сарадња, о којој свједоче, на примјер, државе њемачког стандардног језика у Европи (Њемачка, Аустрија и Швајцарска).

3. Ако на згради Америчке амбасале у Београду стоје двије плоче, на лијевој страни *АМЕРИЧКА АМБАСАДА* а на десној *AMERICAN EMBASSY*, онда први испис указује на службени језик наше државне заједнице, а други на службену употребу енглеског језика у САД, која, с домаћег становишта, може бити виђена као *јавна употреба странџ језика*. Та употреба нарочито је жива у школском систему, који се одликује службеном и јавном употребом већег броја језика, с тим што није лако разлучити њихову службену од јавне употребе.

Ако на аутопуту кроз Србију често видимо ознаку *IZLAZ* (латиницом), а никад не видимо *ИЗЛАЗ* (ћирилицом), лијево или горе, нити *EXIT*, десно или доље, онда је посриједи свједочанство о неспровођењу уставних одредаба и одредаба Закона о службеној употреби језика и писама, као и свједочанство о народном самопорицању (десидентификацији) и небризи о туристичкој привреди и комуникацији са странцима

уопште. Ако на плочи (не знамо да ли је замијењена) стоји НАРОДНА БАНКА ЈУГОСЛАВИЈЕ напоредо са NATIONAL BANK OF YUGOSLAVIA, као што на новчаницама поред ДИНАР(А) стоји и DINAR(А), онда је ту ријеч о разборитој језичкој и азбучној политици, коју треба уредити законом. Сличан је позитиван случај испис језика на Градској библиотеци у Суботици, на чијој плочи, на улазу, стоје исписи усклађени са Законом: ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА / VÁROSI KÖNYVTÁR / GRADSKA BIBLIOTEKA. Ту се, поред српскога, службеног језика у Црној Гори и Србији, налазе и исписи на мађарском и хрватском језику. У ствари, српски језик, са ћирилицом, може се, и мора, исказати као неизоставна обавеза, која произлази из устава, па јој није нужно законско уређивање, док је за положај других језика, домаћих и страних, нужно законско уређивање.

4. Кад је ријеч о језицима домаћих националних мањина и етничких заједница, нужно је, с једне стране, уважавати међународне конвенције и стандарде, а, с друге стране, неопходно је понашати се у складу с *Повељом о људским и мањинским правима и грађанским слободама*, која је донијета на нивоу државне заједнице Србија и Црна Гора као нека врста напоредног устава. Заправо, биће нужно донијети одговарајући закон или можда више закона (нпр. у просвјети, култури, саобраћају и локалној самоуправи). Биће неопходно увести и цензус који мањинске језике на појединим подручјима (општинама) аутоматски уводи у службену употребу, независно од локалних прописа и односа снага у локалној самоуправи, тако да ниједна општинска власт не може заобићи оно што је законски пропис, без обзира на то да ли се у њеним извршним органима налазе и представници мањинских етничких и језичких заједница, националних мањина и етничких група, односно националних и етничких заједница, како се често говори.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање

неодложних питања

Ком. бр. 7, 30. април 2003. г.

Одлука бр. 35

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Одбор за стандардизацију српског језика примио је од Омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине *Стис бр. 1352/02 од 13. фебруара 2003. године*, с потписом Елвире Беговић, замјеника омбудсмана, и Антуна Ларме, одговорног уредника. Најприје цитирамо садржај тог списка:

Ombudsman је примио Ваš допис и Одлуку бр. 27 Одбора и пажљиво размотрио њено образложење.

Очито је да сте Ви забринуте због опасности да дође до »заобилажења и кривотворења српске језичке норме« и с тим у веzi тражите »да се у српском тексту уставâ (уставних амандмана) поштује српска језичка норма« те да се слједствено томе »ускладе амандман LXXI на Устав Републике Српске и амандман XXIX на Устав Федерације БиН«.

Ombudsman примјеује да се овим дописом легитимишете у име језика као једног од националних обилежја, залазећи у област уставног права једне суверене државе и да то све чините на погрешној адреси. У прилогу Вам за Ваšu информацију достављамо брошуре из којих ћете сазнати како се тачно ова Институција зове и, што је свакako важније, за шта је надлежна према Закону о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине (Sl. glasnik БиН 32/00 и 19/02).

Будући да Омбудсман не види разлоге за даљње разматрање овог приговора, овим Вас у складу са чланом 21. Закона о Омбудсману обавјештавамо да је овај предмет затворен. Ви се свакako можете поново обратити Омбудсману уколико за то буду постојали нови релевантни разлози.

**ЈУДСКА ПРАВА НИСУ САМО ИНДИВИДУАЛНА
НЕГО СУ И КОЛЕКТИВНА**

Премда нисмо задовољни ни садржајем ни тоном цитираног списка, ипак захваљујемо на дјема приложеним брошурама («Ко смо ми» и «Исправно, праведно, непристрасно»), као и на тачним цитатима из Одборовог писма број 17/2002 од 23. јула 2002, достављеног вам уз Одлуку Одбора бр. 27, дијелова те одлуке те вашег виђења тих цитата, које се не може свести на то да смо «забринуте због опасности» на коју се указује, нити смо ми употребљавали ријеч *опасност* ни у Одлуци бр. 27 ни у пропратном писму.

Наиме, наша примједба била је сасвим конкретна: у амандману XXIX на Устав ФБиХ изричито су, поименце, наведена сва три идиома, сва три службена језика у Федерацији (*босански језик, хрватски језик и српски језик*), и то једнако у бошњачкој и хрватској језичкој верзији. С друге стране, у амандману LXXI на Устав Републике Српске, који је устројио бивши високи представник за БиХ Волфганг Петрич, не стоји ниједан (назив) језик(а), него стоје њихове језгровите дефиниције (*језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа*).

По нашем мишљењу, повријеђена су (понајвише) људска права свих грађана БиХ што се служе српским језичким стандардом, који уважавају норму српског језика, али не само она, јер у Српској не живе само Срби, нити у Федерацији живе само Бошњаци и Хрвати, у чију језичку норму нисмо залазили, нити смо је оспоравали. Одбор се два пута изјашњавао о називу стандардног идиома Бошњака, што смо истакли у Одлуци Одбора бр. 27 упућујући на то гдје су објављене претходне одлуке (бр. 1 и бр. 11). У складу с нормом коју смо утврдили, у српском језичком стандарду «босански језик», као стандарднојезички израз Муслимана/Бошњака, може бити само *бошњачки језик*, па је амандман LXXI на Устав РСп морао овако гласити: «1. Службени језици Републике Српске јесу: српски језик, бошњачки језик и хрватски језик, службена писма су ћирилица и латиница.»

Ако се амандмани на Устав доносе на бошњачком и хрватском – што би било логично јер су сва три језичка стандарда службени језици и у РСп – они се имају прилагодити норми тих двају идиома. Умјесто тога, бивши високи представник г. Петрич и његова стручна служба одредили су се, и то у тексту на српском језику, за избјегавање српске језичке норме, па су грађани Српске лишени права да у Уставу свог ентитета нађу своје језике, да их нађу верификоване придјевима, а не описним конструкцијама.

Ту логику г. Петрича слиједи и Омбудсман за људска права БиХ пребацујући Одбору за стандардизацију српског језика (професионалном тијелу за које је језик [сваки, па и српски] првенствено средство комуникације, па тек онда једно од националних обиљежја) да лази «у област уставног права једне суверене државе».

Образложење

Оно што нам пребацује Омбудсман лишено је сваког смисла. Бавити се стандардизацијом једног језика само по себи нема никакве везе с уставним правом а у конкретном случају ријеч је о варијантно разуђеном стандардном језику којим говори више народа настањених у више држава. Да смо ми оспоравали било који од три идиома (три варијанте, три језика), да смо неовлашћено «залазили» у њихову норму, могло би нам се пребацити «залажење» у забрањену област, у «забран», али се ми тим залажењем, очито, нисмо бавили. Залажењем у тај забран, претпостављамо, нису се бавили ни језички стручњаци и издавачи *Немачког правописа* из 1996. године (*Die deutsche Rechtschreibung*), на чијим корицама пише да је *важећи за Немачку, Аустрију и Швајцарску / Gültig für Deutschland, Österreich und die Schweiz*.

Очито је нешто друго: правно-политички чиниоци у БиХ, и то они који имају моћ изнад сваке уставности, зашли су у нешто друго, у чему их, нажалост, слиједи Омбудсман. То није гријех, али јесте грешка, јер грешка је замјењивати тезе да би се избјегло оно за шта Омбудсман јесте надлежан. А он јесте надлежан да штити људска права, која су у конкретном случају и колективна, српска, али не само српска права, без обзира на то што молба за заштиту људских права није дошла из хрватских и из бошњачких језичкостручних организација.

Штo се пак тиче назива омбудсмана, ми смо били погрешно обавијештени. Нисмо знали да постоји *Омбудсман за људска права Босне и Херцеговине*, али смо у међувремену схватили да је само амандман XXX на Устав ФБиХ увео три обудсмана: «Постоје три ombudsmана које именује Парламент Федерације Босне и Херцеговине у складу са федералним законом. По један ombudsman се именује из сваког конститутивног народа Босне и Херцеговине.»

Тек сада увиђамо да нисмо знали да постоји само један омбудсман који дјелује на цијелом простору БиХ, Ombudsman за људска права Босне и Херцеговине /

Омбудсман за људска права Босне и Херцеговине / The Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina, како стоји у заглављу вашег меморандума. Нити смо знали да Ombudsman/Омбудсман/The Ombudsman има канцеларију у Бањој Луци, Јована Дучића 41, 78000 Бања Лука, којој ћемо, овог пута, доставити не само копију ове одлуке Одбора него и копију наше Одлуке бр. 27.

Наравно, нама је свеједно ко ће адекватно одговорити на нашу Одлуку бр. 34, Ured у Сарајеву, Maršala Tita 7, 71000 Sarajevo, или споменута Канцеларија у Бањој Луци. Такође нам је свеједно да ли ћемо одговор добити на овој или оној језичкој верзији, бошњачкој, српској, хрватској или енглеској, мада би било природно, и у најбољем складу с људским правима, да га, као странка која ставља приговор, добијемо на српском језику и ћириличком писму.

Природно је у овој прилици замолити управо сарајевски Ured да и претходну и ову нашу одлуку достави свима оним трима омбудсменима у Сарајеву ако они постоје, а требало би да постоје у складу с амандманом XXX на Устав ФБиХ (Službene novine Federacije BiH, broj 16, nedjelja, 28. travnja/aprila 2002, str. 604 ili str. 608), требало би да су, дакле, успостављени у складу с наведеним амандманом. И природно је очекивати да ћемо имати више среће с тим трима омбудсменима, јер и они имају посла око језичког питања, и то не само у погледу *назива трију језика у њима самима* него и у погледу *броја издања Službenih novina ФБиХ / Службених новина ФБиХ*, као, уосталом, и *броја издања Службеног гласника РСп / Službenog glasnika RSp. Službene novine* видјели смо само у два издања (бошњачком и хрватском) а Службени гласник само у једноме (српском).

Нама је, наравно, јасно да се није лако борити за људска права, нигдје па ни у БиХ. Ми разумијемо ваше тешкоће. Ипак, не разумијемо претпоследњу реченицу вашег списка бр. 1352/02: »Budući da Ombudsman ne vidi razloge za daljnje razmatranje ovog prigovora, ovim Vas u skladu sa članom 21. Zakona o Ombudsmanu obavještavamo da je ovaj predmet zatvoren.« Позивајући се на вашу последњу реченицу («Vi se svakako možete ponovo obratiti Ombudsmanu ukoliko za to budu postojali novi relevantni razlozi»), упозоравамо вас, као институцију, а не као појединце, да постоје и стари и нови разлози, приговарајући вам да сте их заобишли. *Они се тичу меритума ствари, на који се у своме спису нисте ни осврнули. Ми смо вас питали да ли је у реду што су три језика у БиХ именовани у амандману XXIX на Устав ФБиХ, а нису именовани у амандману LXXI на Устав РСп. Ми мислимо да то није у реду, да то није у складу с људским (и националним) правима, која нису само индивидуална него су и колективна. И мислимо да уопште нисмо залазили «у област уставног права једне суверене државе». Устав утврђује који су службени језици (што је екстралингвистичко питање), али не утврђује њихову норму (што је интралингвистичко питање).*

Прије би се рекло да је бивши високи представник залазио у проблем који недовољно познаје, у проблем народног и језичког суверенитета, који је у БиХ *утројен*. Уосталом, није проблем у томе да ли ко (не)овлашћено залази у проблем који недовољно познаје. Проблем је у томе да ли се проблем рјешава или се не рјешава. И још више: како се рјешава ако се рјешава, добро или лоше, исправно или погрешно, стварно или фиктивно. Да би се рјешавао добро, мора се уважавати глас струке.

Увјерени да ћете разумјети да овај предмет не смије бити затворен, јер је проблем отворен, надамо се да ћете се предмету вратити и заложити се за његово рјешавање. Ви то можете ако хоћете. На крају крајева, погријешило је бивши високи представник, а не садашњи. Ако ту грешку исправи садашњи високи представник, неће починити гријех. Гријех је разумјети грешку, а не хтјети је исправити. Људски је гријешити, а исправљати грешке – у најбољем је складу с људским правима и европским обзирима. И европским обзорима.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, 16. јун 2003. г.

Одлука бр. 36

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЈОШ ЈЕДНОМ О ЈЕЗИКУ БОШЊАКА, С ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ЊЕГОВ ПОЛОЖАЈ У ОСНОВНИМ ШКОЛАМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Уводне напомене

Одбор за стандардизацију српског језика примио је ових дана фотокопију Расписа број 6-01-1693/03 од 12. маја 2003. године, двостраничног списка чији је предмет означен као *Распис* и, с потписом министра просвјете и културе Републике Српске др Гојка Савановића, упућен основним школама у Републици Српској, Републичком педагошком заводу и Просвјетној инспекцији.

«С обзиром [на то] да се приближава крај школске године а у току су припреме за прелазак на деветогодишње основно образовање» – каже се у преамбули Расписа – «желимо вас правовремено упознати са неким обавезама школе у наредном периоду.»

Међу осам обавеза, означених бројкама 1–8, нашу нарочиту пажњу привукла је она под бројем 2, чији кратки садржај овако гласи: «Ученицима бошњачке националности који уче матерњи језик, у школску и ђачку документацију у рубрику за језик треба уписати назив босански језик.»

Ми се не јављамо зато да оспоримо право ученика бошњачке националности да уче свој *матерњи језик* нити зато да спрјечимо уписивање назива *босански језик* (који је изван термилошке норме у српском језику), него зато да се нама, лингвистима окупљеним око Одбора, и бројним носиоцима «расписне» обавезе бр. 2. разјасне неке њене значајне семантичке импликације.

Наш став према двојезичности/тројезичности у основној школи

Најприје бисмо дали двије констатације за које вјерујемо да би биле корисне за измјену или допуну, или, евентуално, за укидање друге расписне обавезе:

(1) Из стилизације обавезе бр. 2. проистиче да има ученика бошњачке националности који уче свој матерњи језик и оних који га не уче.

(2) То би значило да ће се назив *бошњачки језик* (српски термин) / *bosanski jezik* (бошњачки термин) употребити само у документацији оних који тај језик уче.

Ако су ове двије констатације тачне, обавеза о којој је ријеч морала би се битно друкчије стилизовати, што значи да је нужно избјећи синтагму «матерњи језик» у корист синтагме *национални језички стандард*. У Босни и Херцеговини, након распада бивше СФРЈ, распао се и заједнички *српскохрватски стандардни језик*, првенствено у симболичкој равни, јер ниједан од три народа није показао вољу за један, заједнички, назив стандардног језика нити за његову јединствену норму. (Пошто је остао

јединствен модел стандардног језика, он је, као систем, уређен низом истовјетних имплицитних норми, али је избор задатих унутарсистемских језички јединица – од оних у фонологији, морфологији и творби ријечи до оних у лексици, синтакси и стилистици – начелно слободан, а то значи подложен *варијацији*, односно устаљеној *варијантизацији*, с тим што постоји и [у бити] *извансистемско двојство*, екавско-ије-кавско и ћирилично-латиничко, које *погађа* само српски језик, тј. српски језички стандард.) Јединство у комуникацији остаје на дјелу, тј. пуна међусобна разумљивост говорилаца трију националних језичких стандарда није угрожена, без обзира на то у којој су мјери три језичка стандарда истовјетна, веома блиска или различита.

Претпостављајући да у Републици Српској може бити и хрватских и бошњачких насеља у којима је могуће организовати засебну наставу на етничкој основи – и то, вјероватно, само у основним школама – чудимо се што се не спомиње и *хрватски језик / hrvatski jezik*, тј. *хрватски језички стандард*, него само *бошњачки језик / bosanski jezik*, тј. *бошњачки језички стандард*. **Да би се ти језички стандарди уписали у ћачку и школску документацију – а то значи, првенствено, у дневник, ћачку књижицу и свједочанство о завршеном осмом разреду основне школе – нужно је да ти документи и настава буду у знаку двојезичности (односно тројезичности) и двоазбучности приликом исписивања свих наставних предмета.**

По нашем мишљењу, ако се настава изводи на српском језику, не долази у обзир уписивање језичких предмета који се не изучавају, тј. не долази у обзир да се, на основу имена и презимена, дешифрује национална и језичка припадност ученика која би за собом повлачила уписивање назива *бошњачки језик / bosanski jezik* и *хрватски језик / hrvatski jezik*, који би стајао умјесто назива *српски језик*. Ако се настава изводи на тим двама идиомима, не долази у обзир уписивање назива *српски језик*, осим ако не постоји обавеза да се српски језик учи и кад се настава изводи на бошњачком и хрватском језичком стандарду. А ако се сва настава изводи на српском језику, ученицима несрпских националности, на захтјев њихових родитеља, треба јамчити право на допунску информацију о несрпском језичком стандарду, односно на допунску наставу на несрпском стандарду, у којем би случају ваљало одлучити како и у коју рубрику да се упише допунски језик и оцјена из њега. Ако је документ на српском језику, у обзир долазе косе црте или заграде како би се назначио засебан назив језика, тј. засебан испис другог назива – *бошњачки језик / bosanski jezik* и *хрватски језик / hrvatski jezik*, у којем је првонаведени српски, а другонаведени несрпски термин.

И надаље, по нашем мишљењу, на територији Републике Српске сва документација морала би се водити на српском језику и ћириличком писму, а кад је неопходно, може се, осим дневника, напоредо водити или производити и издавати на којем другом идиому, с њему примјереним писмом. Разумије се, ту ствар нужно је уредити на темељу реципроцитета, тако да исти принцип важи и за Републику Српску и за Федерацију БиХ, односно за њене кантоне или жупаније.

Напомене о сложености проблема и његовом реципрочном рјешавању

Нама је јасно да је проблем сложен и да се његово рјешавање мора смотрено припремити. О његовој сложености свједоче и одлуке Одбора за стандардизацију српског језика посвећене понајвише питању постојања и називања језичког стандарда Бошњака у српском језику (број 1, 1998; број 11, 1999; број 27, 2002; број 35, 2003), које могу послужити као прилог овој одлуци, Одлуци Одбора број 36. Што је проблем сложенији, то заслужује помније и деликатније рјешавање. Такво његово рјешавање искључује затрчавање и истрчавање. Српској страни нису потребни ни прекораци ни (кажњиви) престоупи.

Српска страна у језику, култури, просвјети и науци мора бити што деликатнија јер је у прошлости, почесто без разлога, оптуживана за унитаризам, па се та традиција наставља и у новим државним приликама. Стога је неопходно бити упоран у свједочењу да је за унитаризам она понајмање заинтересована – и у Републици Српској и у Федерацији БиХ, и иначе, на западном Балкану и у Европи уопште. Што се пак тиче реципроцитета, требало би да он обухвата не само два ентитета у БиХ него и двије Босни и Херцеговини суседне државе, Србију и Црну Гору и Републику Хрватску.

* * *

Ова одлука утврђена је на сједници Одборове комисије за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања. Сједници одржаној 20. 6. 2003. године присуствовали су сви њени чланови: Иван Клајн, предсједник Одбора, Слободан Реметић, потпредсједник Одбора, Бранислав Брборић, секретар Одбора, и чланови Одбора Драго Ћупић и Новица Петковић.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, 18. септембар 2003. г.

Одлука бр. 37

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

МАНА ЗА ЧИЈЕ ОТКЛАЊАЊЕ ТРЕБА САЧЕКАТИ СРЕЋНИЈА ВРЕМЕНА

Уводне напомене

Министарство културе и медија уступило је Одбору за стандардизацију српског језика представку *проф. др Борислава А. Џоца* (Шпанских бораца 64, 11070 Нови Београд), која је првобитно била достављена Скупштини Србије и Црне Горе да би отуд, с потписом Драгомира Петковића (по овлашћењу председника Скупштине СЦГ), била упућена Министарству културе и медија Републике Србије «ради упознавања», с припоменом да је странка (проф. Џоцо) «обавештена о уступању представке».

Проф. Борислав Џоцо, уза свој подужи текст с насловом *Објединимо екавски и ијекавски – пишимо «једнописом»*, доставио је кратко пропратно писмо, чији је ближи адресат Секретаријат Скупштине СЦГ. У томе писму се каже:

У прилогу Вам достављам припремљени чланак *Објединомо екавски и ијекавски – пишимо једнописом*, који ћу настојати да негде публикујем. Вама га шаљем унапред, јер се тиче Ваше «куће».

Подстицај за чланак је добијен на основу једног интервјуа са послаником господином Новаком Килибардом. Он је при томе, у паузи седнице, седео у првој клупи Скупштине а новинар је стајао испред њега. Било је то, ваљда, 7. 3. 2003, а на телевизији је приказано 9. 3. 2003. навече.

Надајући се да овај чланак неће остати на нивоу пуког «академског интересовања», био бих Вам веома захвалан уколико бисте се и сами заузели да предложени «једнопис» заживи, остајем с поштовањем.

Уз напомену да су и текст и пропратно писмо достављени и проф. др Драгољубу Мићуновићу, председнику Скупштине СЦГ лично, стоји и пост скриптурм (P. S.), који такође наводимо у целини:

Лежерно невођење рачуна и о јекавском српском говору и писму може врло лако – колико сутра опет – да доведе и до извесног неспрског «језика у Скупштини и шире». Додуше, постоје и друге, много јаче компоненте које дејствују у склопу већ евидентних настојања у том смеру. Тим пре не треба лежерношћу и сл. «доливати уље на ватру». «Једнопис» који овде предлагем (сада и егземпларно одмах примењујем) можда је један од могућних «лекова» за ту ситуацију – при чему њега, и без тога, прати низ аргумената који га солидно оправдавају.

Сам приложени чланак с насловом *Објединимо екавски и ијекавски – пишимо «једнописом»* има свој исповедни увод, који такође преносимо:

У недељу 9. 3. 2003. навече видех и чух на телевизији како је недавно посланик Новак Килибарда у Скупштини тражио да се црногорским посланицима материјали достављају исписани ијекавски. «Браво, господине Килибарда!» – рекох у себи, јер то не би упућено толико њему колико мени.

А ево како и зашто.

Изворно сам јекавац (Херцеговац), али већ 54 године живим у Београду. И ја и супруга смо јекавци, а деца и унуци су екавци. То, и васколика располућеност нашег рода и народа, подстакло ме, пре неколико година, па се једног тренутка латих посла да некако објединим екавски и јекавски (наравно, само у писму, не и у изговору).

Тако, узех насумце одабрани штампани текст у екавском па почех да испод сваког *е* које потиче од дугог «јат» (у јекавском «ије») пишем водоравну цртицу а испод сваког *е* које потиче од кратког јат (у јекавском «је») тачку. Јер, цртица носи у себи назнаку нечег дугог а тачка кратког па то управо одговара групама слова «ије» и «је». Испод «изворног» *е*, оног које нема везе са јатом, не писах, наравно, ништа.

И, шта сам добио? Добио сам јединствен текст који сваки екавац и јекавац може да чита «мирне душе», без икаквог зазора, баш као да је «његов рођени».

Наиме, у том тексту екавац уопште не треба да се осврће на поменуте тачке и цртице испод *е*. А јекавац, кад му је већ Бог дао да је «двојан», треба *е* са цртицом да чита као «ије» а *е* са тачком као «је».

Овај начин истовременог писања и екавског и јекавског назвао сам «једнопис». О њему сам онда написао читав један мали трактат (иако нисам баш човек од «лингвистичке струке»). Овде ћу иницијално, а на «коллатерални» подстрек господина Н. Килибарде, изложити само основне ствари из њега. (Даље следи текст, с повременим разјашњењима, у којем је свако дуго *е* од јата подвучено цртицом док испод сваког кратког *е* од јата стоји тачка.)

Добре намере г. Џоца (или – Џоце!) и његова дирљива брижност за националне интересе у језику и култури нагнали су нас – у очекивању да ће г. Џоцо негде објавити свој чланак – да дамо следећи не баш кратак коментар.

Коментар

Српски народ и српска језичка култура – откако је на целома језичком простору између данашње бугарске и македонске државне границе на истоку и југоистоку те словеначке на западу прихваћен вуковски (вуковско-даничићевски) модел заједничкога књижевног језика Срба и Хрвата (о Црногорцима и Муслиманима/Бошњацима као нацијама говори се од 1945, односно од 1967, тј. 1992. године) – нису имали ни времена ни повољних политичких прилика да отклоне оно што г. Џоцо с правом назива *расцепљеност*, која је непримерена нормалном стандардном језику и стабилној националној култури отвореној према свету. Ту расцепљеност уочио је поодавано још Стојан Новаковић (1888. г. у својој посланици с насловом *Српска краљевска академија и неговање језика српског*, објављеној у *Гласу СКА Х*, стр. 1–87) а иза њега Јован Скерлић, који је пред своју прерану смрт 1914. године покренуо *Анкету у Српскоме књижевном гласнику*, год. 32, бројеви 2–7, због чега му је приписавано да је он био за размену «жртва» са Хрватима (по којој би се они одрекли изворно *српске ијекавице* а Срби свога *националног писма – ћирилице*). У ствари, «размену» су предлагали неки учесници те анкете, а не сам Скерлић, али су његова смрт и рат омели

извођење закључака и евентуална настојања да се они оживотворе. Новаковић је ствар видео као унутарсрпски проблем уочавајући и критикујући извесну Вукову кривицу за ту непожељну *двогубост*, док су је Скерлић и његови анкетари, понесени српским победама у двама балканским ратовима (1912, 1913) и надом да ће она омогућити ослобађање и уједињавање јужних Словена, сматрали српско-хрватским *заједничким проблемом*.

Први светски рат, иза којег следи уједињење Срба, исцрпљених Пировом победом, али и тадашње тронационално «уједињење», и Други светски рат, после којег следи ново «уједињење» с пројектованим разједињењем односно с постепеним разједињавањем 6–8 политичко-територијалних чинилаца (кон)федерално повезаних, – учинили су да се српски проблем доброно забашури или, што је још горе, да се «решава» као тобоже заједнички проблем двеју старих јужнословенских нација, Срба и Хрвата, од којих потоњи проблем нису ни видели ни осећали као свој. (Хрвати су тада у књижевном језику имали само латиницу, јер су поодавно одбацили и глаголицу и маргинално постојећу ћирилицу, и само српску новоштокавску ијекавицу, а нису се заносили илузијама о «народном» и државном «јединству».) Срби су поверовали да ће се до јединства, разуме се – и властитог и заједничког, кад-тад стићи па су (п)остали – на нивоу *стандардног језика*, једино релевантног у стварима политичким, јер су изворни народни говори неуједињиви – не само *двоизговорни* и *двоисписни* него и *двоазбучни*, с тенденцијом све већег потискивања ћирилице.

Када се 1991–1992. распало готово све што се могло распасти, свако ко озбиљно размишља о стандарднојезичким темама зна да је посреди *озбиљна мана*, на коју се, силом прилика, «морамо навићи» (како мисли један новосадски лингвиста и члан Одбора за стандардизацију српског језика). Неки други лингвисти, и међу члановима Одбора и иначе, мисле да је двоизговорност/двоисписност непроменљиво *природно стање ствари*, док неки трећи, чинећи горке коментаре о «богатству», које тобоже доноси та двострука «двогубост», – отворено говоре о томе да је посреди погубан *расцепити механизам*, тј. још прецизније: *Када би то било богатство, имао би га бар још неко у Европи и свету, а нас би оно вероватно заобишло*.

Слажући се са проф. др Бориславом Џоцом да је посреди расцепљеност коју би ваљало превладати у писму (а тада изговорна *разведеност* не би доносила никаквих озбиљнијих комуникацијских сметњи), с *Мирком Радојичићем* (НИН, 12. 9. 2003, стр. 32–33, у тексту о компјутерској ћирилици с насловом *Звати се Вик Караџић*) да је постојећа двоазбучност ненормална и неодржива, те с великим британским лингвистом *Дејвидом Кристалом* (такође НИН, 12. 9. 2003, 42–43) да су мали језици (а српски јесте мали језик!) угрожени и да се могу бранити (наводећи пример Израела, који је обновио готово потпуно изумрли *хебрејски језик* и његово *уникатно писмо*), – не смемо пристати на фаталистичко слегање раменима. Проф. Кристал упозорава на то да малим језицима наду пружа Интернет, јер и њима «нуди глас у свету и јавно представљање». «Језик ће ојачати ако порасте углед његових говорника, ако има писмо, ако његови говорници који користе електронску технологију буду заступљени у систему образовања, ако имају бољи материјални положај у оквиру доминантне заједнице» – наглашава проф. Д. Кристал (исто, стр. 43). Проф. Кристал мисли да је распад («бившега») српскохрватског на три језика «део нормалног социolingвистичког развоја». Професор можда није довољно обавештен о томе да се «бивши језик» и даље чврсто држи као систем, али се распао у симболичкој и вредносној равни, дакле на социolingвистичком «нивоу», па га његови говорници, и кад би хтели, тешко могу доживљавати и бранити као једно биће.

Цело ово сложено питање заслужује, наравно, озбиљну студију па није довољна једна одлука Одбора ни да расветли *неповољност* стварних

стандарднојезичких прилика, а камоли да је отклони. Нажалост, српски језички простор и након распада СФР Југославије «негује» нека своја својства која га чине рањивим и расцепним. Тај се језик сада користи на два нестабилним државним територијама, БиХ и СЦГ, а на неки начин и тродржавним, четвородржавним и петодржавним. То само по себи обеснажује напоре, па и напор проф. Џоца, да се *стварно стандарднојезичко стање* ваљано *сагледа*, а камоли да се радикалније *поправи и оздрави*. Осим тога, у посланику Скупштине СЦГ који је г. Џоца подстакао да се јави за реч – а у језику и око језика свако има право на реч, много ко и на дело – и у многим данашњим посланицима и политичарима није лако наћи савезнике за то да се на дневни ред *транзиције* стави и ова деликатна а тако значајна тема. Без политичара није могуће решити ни много лакше проблеме, а камоли овај.

Када је Одбор за стандардизацију српског језика основан (у децембру 1997), на неки је начин стављено до знања да се неће ни залазити у ову тему, схваћену као *осиње гнездо*, како би се с мање сметњи решавали други важни језички проблеми који нису тако осетљиви. Управо те године, 1997, све теме складног заједничког живота Србије и Црне Горе постале су «осетљиве» и потом постајале све мање решиве. Одбор је, недавно, донео Одлуку бр. 34, с насловом *Уставне одредбе о језику*, и доставио је уставним комисијама у Србији и Црној Гори те надлежним политичким чиниоцима у Српској. У Одбору се не верује да је Европа заинтересована за раскол Србије и Црне Горе нити пак да је лингвистички и финансијски верзирана Европа заинтересована за повећање броја «истих језика» са три на – *четири*, што би могло данас-сутра шкодити и Европској унији. У Хашком суду говори се о БХС језику да би се избегли превелики преводилачки трошкови, мада више нигде нема интересовања нити интереса за симболичко јединство истог (*тро*)језика ни помоћу скраћеница ни на други начин. Ми можемо жалити што је уопште дошло до српскохрватског језичког обједињавања и *преклапања* (*поклапања* никад и није било), а потом и до свеопштег порицања *обједињености*, али не можемо поправљати историју. Међутим, с њеним последицама морамо се суочити.

Оно што можемо и морамо јесте да нудимо мале и велике прилоге *унапређивању српске језичке културе* и да пружамо своје услуге људима од политике како би и они томе дали допринос. Нудили смо их и 2002. године у време вишемесечног «усаглашавања ставова» око Уставне повеље СЦГ тражећи почетком јуна 2002. године, у низу једнаких писама, од челних људи СРЈ, РСБ и РЦГ – уз обавезно упознавање с нашим настојањима и челнике РСп – да Одбор буде консултован око уставних одредаба о језику и о језичкој каквоћи уставно(повељно)г текста. Нисмо били удостојени ниједног одговора на наше бројне дописе нити је у Уставну повељу ушло било шта (како би рекао Дејвид Кристал) о «доминантном језику» у тадашњој СРЈ и садашњој СЦГ. Ушло је понешто само о заштити мањинских језика, што, наравно, ваља поздравити. Ове године Одбор је правремено донео одлуку (тј. стручну препоруку) о томе како би требало да изгледају уставне одредбе у државама чланицама СЦГ (крајем априла 2003). У тој препоруци «штите» се и српски језик, и мањински језици, и светски језици, и други језици који се на било који начин јаве у СЦГ. Досад нисмо примили никаквог одговора, а камоли позива за консултације.

Ми немамо права на песимизам нити бисмо хтели обесхрабрити племенити напор проф. др Б. А. Џоца. Делујући у реалним социолингвистичким околностима Одбор чини оно што може и мора. Иако би сваком појединцу и свакој од три републике у којима је српски језик не само доминантан него и уставно зајамчен ентитет било корисно нешто слично ономе што предлаже проф. Џоцо (нпр. обнова слова *јат*, дакле без цртице и тачке испод слова *е*, јер би то била два нова слова, а боље је једно него два; осим тога, у ијекавском се не изговарају само секвенце [*је*] и [*ије*]

него и [e], нпр. у речима *грешка, огрев, времена* и у многим другима, и [u], нпр. у речима *волио, оголио, оболлио*), – бојимо се да треба сачекати *срећнија времена* да би се схватило како се ваља, без робовања старим схватањима, сучелити с *двоазбучношћу* и *двоизговорношћу* српскога језичког стандарда, који је заправо *четвороизговоран* и *четвороисписан*. И да би се схватило да ту ману ваља превладати.

У Одбору нас има доста који верују да би уклањање очигледне мане било разборито и корисно, те да би олакшало настојање да се, одавде до вечности, чува српски језик. И да би допринело *неговању, а не угрожавању*, ијекавског изговора, који је, како је већ речено, и ијекавски, и јекавски, и екавски, и икавски. Чекамо *срећнија времена* да би *цијело село сјело* на *сијело* како би се озбиљно расправило ово тешко питање с народним првацима. Међу њима обично нема лингвиста. Био је један у Титово доба, у Војводини, али је макнут кад се носиоцима *контролног пакета власти* учинило да се тај човек разуме у српске националне и језичке теме мада му није била мрска ни покрајина у којој је био партијски челник. Разуме се, у овој метафори *село* треба разумети као *град* а *сијело* као (народну) *скупштину*, способну да одлучује и о деликатним темама народне садашњости и будућности.

* * *

Ова одлука утврђена је на седници Одборове Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања. Седница је одржана 18. 9. 2003. године, и њој су, кад се расправљало о предлогу ове одлуке, присуствовали сви њени чланови: Иван Клајн, председник Одбора, Слободан Реметић, потпредседник Одбора, Бранислав Брборић, секретар Одбора, и чланови Одбора Драго Ђупић и Новица Петковић.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање

неодложних питања

Ком. бр. 7, 18. септембар 2003. г.

Одлука бр. 38

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

УКИДАЊА ИЈЕКАВИЦЕ ЗАИСТА НИЈЕ БИЛО

Уводне напомене

Посредством Матице српске, једног од оснивача Одбора, односно Матичиног часописа *Језик данас*, у августу 2003. примили смо кратко писмо, достављено електронском поштом од Бартоломјеја Столарчика (Bartłomiej Stolarczyk), студента славистике из Пољске. Ево његовог садржаја:

Poštovani,

Ja sam student slavistike iz Poljske. Upravo spremam diplomski rad o jezičkoj situaciji u BiH. U vezi s tim zamolio bih vas da mi objasnite jedan pasus zaključka broj 13 Odbora za standardizaciju srpskog jezika, koji glasi:

U Republici Srpskoj nije bilo «ukidanja ijekavice», kako stoji u tekstu, *nego su ustaničke vlasti na Palama u jesen 1993. g. dale prednost ekavici u jezičkom standardu, ali ne i u njegovom literarnom i razgovornom stilu, što je kasnije ušlo i u tekst Zakona o službenoj upotrebi jezika i pisma*. Od te prednosti nova vlast u Srpskoj odustala je početkom 1998.

Moje pitanje tiče se prije svega fraze *dale su prednost*. Šta to zapravo znači? Kako je to (formalno uzevši) izgledalo? I kako treba razumjeti drugi dio rečenice?

Обраћам се вama пошто у већини пољских публикација које спомињу језичку ситуацију у БиХ говори се о укидању ијекавице у RS.

Unaprijed se zahvaljujem na razumijevanju.

S poštovanjem,

Bartłomiej Stolarczyk

Varšava

Како би реаговање на ово писмо могло изазвати и шире стручно интересовање, одговор на њега дајемо у облику Одлуке Одбора бр. 38, који ће бити достављен цијењеном колеги из Варшаве.

Одговор

Најприје, *укидања ијекавице* није било јер оно што постоји у књижевности и јавном животу уопште, и кад би се хтјело, не може се *укинути*, нити је у тексту Закона о службеној употреби језика и писма у Републици Српској («Службени гласник Републике Српске», број 15/1996) било залагања за *укидање*.

Нама није познато да ли су устаничке власти на Палама консултовале којег лингвисту када су припремале политичку одлуку о рјешавању језичког питања, али знамо поуздано да није консултован тадашњи први српски лингвиста и потоњи први предсједник Одбора за стандардизацију српског језика академик Павле Ивић (умро 19. 9. 1999), којем је чак у временима неодмјерених изјава и пријекних просуђивања приписивана иницијатива за ту одлуку. Сјећамо се чак да је Павле Ивић њоме, кад је саопштена у новинама, и сам био изненађен. Неколико мјесеци касније, у вријеме припреме Другог конгреса српских интелектуалаца (одржаног 22–23. априла

1994, чији су реферати и прилози расправи објављени у књизи *Српско питање данас*, Београд, 1995), више српских лингвиста и других интелектуалаца говорило је и писало о тој теми – и критички и с разумијевањем. На самом конгресу о њој су говорили Павле Ивић и Бранислав Брборић, будући предсједник и секретар Одбора за стандардизацију српског језика (видјети зборник под наведеним насловом: стр. 50–54, Ивић; 225–228, Брборић), али и неки други филолози, књижевници и публицисти.

Тадашњи предсједник Народне Скупштине Републике Српске Момчило Крајишник, који је био иницијатор те одлуке, бранио ју је ставом да сваки народ који хоће да буде нација мора имати јединствен језички стандард. Чак је наглашавао да он лично никад неће говорити екавски – мислећи на свој разговорни идиолект, који је увијек и код свакога бар помало супстандардан – јер то и није неопходно, а још је мање било коме потребно да писци који су писали и пишу ијекавски мијењају своје (из)говорне навике. Поготову никоме није падало на памет да оно што је већ објављено ијекавски треба екавизирати. Напротив.

Та политичка одлука – на коју су могли утицати неки људи у државном врху Републике Српске, јер је међу њима било и угледних англиста, који су познавали прилике у варијантно разубијеном енглеском језику и језичке прилике другдје у Европи и свијету – донијета је у ратно вријеме и била је инспирисана чињеницом да се српски народ у БиХ изјаснио за останак у Југославији, а постојала је и уставна одредба о томе да се положај СРБиХ не може мијењати без сагласности сва три народа у тој бившој чланици СФР Југославије. Па ипак, након референдума у БиХ, с учешћем само хрватскога и (тада) муслиманског народа, бивша социјалистичка република призната је као независна држава 6. априла 1992. године – у вријеме када се није могло ни помислити да ће тадашња влада моћи контролисати цио државни простор.

Политичка одлука о језику, донијета у ратно вријеме, у јесен 1993. године, била је потврђена у миру, готово три године касније, *Законом о службеној употреби језика и писма*. Рат је већ био прошао, а створена су била два ентитета како би се избјегли разлози за обнављање сукоба и поновно избијање рата.

Најбоље је ипак да цитирамо првих 9 чланова Закона о службеној употреби језика и писма, релевантних за тему о којој је ријеч, које бисмо пропратили краћим коментарима (*наши су курсив и бولد у појединим члановима*):

Члан 1.

Службеном употребом језика и писма, у смислу овог закона, сматра се употреба језика и писма у:

1. предшколским установама, основним, средњим и вишим школама, на факултетима и академијама уметности,
2. школским уџбеницима, другим наставним средствима и школским обрасцима,
3. средствима јавног обавештавања,
4. државним органима,
5. установама, предузећима и другим организацијама,
6. службеним евиденцијама и препискама,
7. исписивању службених назива, јавних натписа и јавних ознака.

Члан 2.

Васпитачи и наставници у предшколским установама и основним школама, *по правилу*, изводе васпитно-образовни рад, односно наставу, *екавским књижевним изговором*.

Наставници и ученици у средњим школама, као и наставници и студенти у вишим школама, на факултетима и академијама уметности могу користити *оба књижевна изговора српског језика*.

Члан 3.

У настави српског језика у другом, трећем и четвртном разреду основне школе обавезно се, уз ћирилично, учи и, један дан у седмици, употребљава латинично писмо.

Члан 4.

Предузећа, установе и друга правна, као и физичка лица која обављају издавачку делатност, могу употребљавати *оба књижевна изговора*, али обавезно ћирилично писмо.

Изворни текстови штампају се *без промена у изговору* и језичком изразу.

Члан 5.

Предузећа, установе и друга правна, као и физичка лица која обављају делатност јавног обавештавања и јавна гласила, штампају новине, часописе, ревије и друге периодичне публикације, односно, емитују радио и телевизијски програм *екавским књижевним изговором*.

Ауторски текстови, интервјуи и други изворни текстови и програми штампају се, односно емитују, *изговором из претходног става, уколико аутор не захтева друкчије*.

Верске заједнице и национална културно-просветна друштва која негују језичку традицију народа и националних мањина у Републици Српској могу употребљавати *оба књижевна изговора* и оба писма.

Члан 6.

Државни органи, *екавским изговором* и ћириличним писмом, доносе и објављују законе, друге прописе и опште акте, доносе решења, издају јавне исправе и службене акте, израђују анализе, извештаје и друге информативне материјале, издају гласила, билтене и друге публикације.

Члан 7.

Путни правци на магистралним, регионалним и локалним путевима, називи насељених места и други географски називи и натписи у појасу поред пута исписују се ћириличним писмом.

Називи улица и тргова у насељу исписују се ћириличним писмом.

Члан 8.

Називи фирми и други службени називи, јавни натписи и јавне ознаке исписују се ћириличним писмом.

Страна представништва, уз натпис на ћириличном, могу имати натпис и на писму своје земље.

Члан 9.

Српски језик ијекавског изговора изван употребе утврђене овим законом може се користити без ограничења.

Кад је Закон утврђиван, мање од годину дана послије рата, али и прије тога, властима Републике Српске било је јасно да њихов ентитет не може бити етнички и језички «чист», али су се прије свега бавили питањем стандардног језика доминантне нације у том ентитету – Срба. И тада се могло штошта у томе Закону критиковати (нпр. да је у члану 1 службена употреба прешироко и недовољно прецизно захваћена и да индивидуална права корисника стандардног језика у јавном животу нису довољно прецизирана), али се никако не може извести закључак о «укидању ијекавице». Наиме,

сама чињеница да је Закон донијет на екавици и да у њој власти виде потврду идентитета и интегритета српског народа, присилно одвојеног од своје матице, с којом је 70 година био у истој држави (а и прије тога стољећима су живјели у истој држави, Турској империји), – не потврђује тезу о укидању ијекавице а још мање о њеном изгону из српскога књижевног језика. Давање предности екавском изговору имало је још један узрок: пре рата, у социјалистичком раздобљу, екавица је сматрана непожељном мада је она књижевни и стандардни изговор већег дела српског народа.

Пошто је стандардни језик у сваком случају, па и у овоме, «функционално насиље над језиком», и пошто пројектанти стандардног језика увијек настоје, кад год за то постоје повољне прилике, да га учине што хомогенијим, том се поступку у начелу нема шта приговорити, поготову ако се узме у обзир да је стандардни језик у матичној држави српског народа у свему битноме утемељен на западним српским говорима с обију страна ријеке Дрине. Истовремено, становништво средишње Србије (косовско-ресавски дијалекат) а нарочито југоисточне Србије (призренско-тимочки дијалекат) поприлично је, у својим изворним говорима, удаљено од одавно прихваћенога стандарднојезичког модела, онога који су утемељили Вук Караџић и Ђуро Даничић. Ако би се мјерило шта је ту ко «жртвовао», могло би се рећи да је у стварном бићу језика народ матичне државе жртвовао много више, док би изванматични дијелови у конкретном случају «жртвовали» само ијекавицу. Уосталом, двоизговорност рефлекса прасловенског јата семантички је ирелевантна. Ако неко каже *дете*, а неко *дијете*, производи се звуковна, у говору релевантна разлика, која је у језичком систему потпуно ирелевантна. Наравно, није наше ни да уздигемо ни да оспоравамо оно што у Закону пише, али јесте наше да о чињеницама објективно судимо. Говори ли се о категоријама «жртвовања» и «укидања», није згорег подсјетити на неке компаративне сличности и, истовремено, различитости. У Приштини, средишту аутономне покрајине Косово и Метохија, још 1968. године, када је Покрајина била неотуђив саставни дио и тадашње Србије и тадашње Југославије (с којима је Енвер Хоџина Албанија била непрекидно у лошим односима), збила се конференција о унификацији арбанашког језика, дотад издијељеног на двије прилично различите варијанте, неупоредиво различитије од двију редакција српскога књижевног језика, екавске и ијекавске. Једноставно, *геска варијанта*, својствена готово свим Арбанасима на Космету, **укинута је** у корист *тоскске*, оне у матичној држави арбанашког народа. Шест година после тога (1974) у Грчкој је с власти сишао пуковнички режим а с његовим одласком **пувукла се** и *катаревуса*, стандардни језик којим се покушао премостити јаз између старогрчког и новогрчког, у корист *димотикџа*, стандардног језика утемељеног на савременим грчким народним говорима. Унификација српског језичког стандарда није била могућа у бившој СФР Југославији а ни сада за њу нема повољних социолингвистичких прилика.

Развој потоњих језичких прилика у БиХ – у којима нација успостављена под новим називом *Бошњаци* не потврђује свој идентитет у називу *бошњачки језик* него преко назива *босански језик* претендује на то да језички уједињује цио државни тронационални простор, о чему се Одбор прецизно изјашњавао у својим одлукама бр. 1 и 11, које се могу наћи на Интернету – указује на континуитет настојања да се омете унификација српскога језичког стандарда у корист неких других пројеката унификације.

Увјерени смо да ће цијењени млади колега из Варшаве разумјети да је тачно управо оно што и сам цитира – да су *устаничке власти на Палама дале предност екавици у језичком стандарду, али не и у његовом литерарном и разговорном стилу, што је касније ушло у текст Закона о службеној употреби језика и писма*. Заправо, из текста Закона, којим је само потврђена политичка одлука, не може се извести друкчији закључак.

За Одбор је значајно што се млади колега из Варшаве интересује за језичку проблематику у Босни и Херцеговини и на («бившем») српскохрватском говорном простору, па ће му бити драго да он оствари што цијеловитији увид у меритум ствари. Српској науци о језику и српској језичкој култури од интереса је што потпуније познавање чињеница и о претходној и о садашњој социолингвистичкој ситуацији на оној територији која је до пре петнаестак година означавана српскохрватском.

* * *

Ова одлука утврђена је на сједници Одборове Комисије за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања. Сједница је одржана 18. 9. 2003. године, и њој су, кад се расправљало о предлогу ове одлуке, присуствовали сви њени чланови: Иван Клајн, предсједник Одбора, Слободан Реметић, потпредсједник Одбора, Бранислав Брборић, секретар Одбора, и чланови Одбора Драго Ћупић и Новица Петковић.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање

неодложних питања

Ком. бр. 7, 31. октобар 2003. г.

Одлука бр. 39

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Одбору за стандардизацију српског језика обратила се госпођа Драгана Дулић, декан Факултета цивилне одбране, с молбом да дамо своје мишљење о термину *хумана безбедност* као преведеници енглеске синтагме *human security*.

Сматрајући да је постављено питање важно – јер се придев *хуман* почео употребљавати на сличан начин и у другим синтагмама које припадају превасходно медицинској терминологији (нпр. *хумани инсулин*, *хумана репродукција*, *хумана медицина*) – одлучили смо да се овом темом позабавимо у посебној одлуци Одбора, поготову стога што такву употребу придева *хуман* не бележи ниједан речник нашег језика. С обзиром на то да је посреди ако не сасвим нова појава (израз *хумана генетика* употребљава се, чини се, већ неколико година) а оно зацело појава која се управо пред нашим очима шири, можда још није касно да се на њу реагује како би се њено ширење бар ограничило.

ЉУДСКО БИЋЕ НИЈЕ ИСТО ШТО И ХУМАНО БИЋЕ

Реч *хуман* у нашем језику има своје утврђено значење: према *Речнику српскохрватскога књижевног језика Матице српске* она значи «прожет човекољубљем, бригом о људима, тежњом за отклањањем или ублажавањем њихових невоља, човечан, племенит». Реч *хуман* пореклом је латинизам, који је, ушавши у наш језик, постао синонимичан с речју *човечан* и с речју *људски* у њеном другом значењу – «својствен добрим, племенитим људима, који одаје нечију доброту, топлину, пријатељска и др. осећања, племенит, саосећајан, човечан, хуман». Другим речима, ми нисмо латинску реч *humanus(-a, -us)* прихватили у свим њеним значењима. За друга значења остале су у употреби речи *човеков*, *човечји*, *људски* (у свом основном значењу – «који припада човеку»). Та значењска разлика најбоље се види у примерима као што су *људско биће* и *хумано биће*, који никако не значе исто.

У енглески језик латинско *humanus* преузето је у два облика, тако да постоје два придева с различитим значењима: *human*, који одговара нашим придевима *човеков*, *човечји*, и *humane*, који одговара придеву *човечан*. Аутоматско прихватање енглеског значења придева *human*, тј. употреба придева *хуман* у значењу «човеков», не само што је непотребна него би у наш језик унела и појмовну збрку: могли бисмо, рецимо, заборавити да *људско биће* може бити и *хумано* и *нехумано*.

Укратко, синтагма *хумана безбедност* не може ући у стандарднојезички корпус, што значи да одговарајући енглески термин треба превести синтагмама *људска безбедност*, *човекова безбедност*, *човечја безбедност*, па и синтагмом *безбедност људи*, с тим што је као термин понајбоље узети првонаведену синтагму.

Образложење

Реч *хуман*, према *Речнику српскохрватскога књижевног језика Матице српске* (у даљем тексту РМС), значи «прожет човекољубљем, бригом о људима, тежњом за отклањањем или ублажавањем њихових невоља, човечан, племенит». РМС, осим дефиниције речи *хуман*, даје и примере *хуман човек*, *хуман постунак*, *хуман*

осим дефиниције речи *хуман*, даје и примере *хуман човек*, *хуман поступак*, *хуман однос*.¹ Супротан придеву *хуман* јесте придев *нехуман*: «који није хуман, нељудски, нечовечан».²

Придев *хуман* води порекло из латинског језика, у којем гласи *humanus*, са значењима, како налазимо у *Латинско-српском речнику* Богдановића и Ристића, «човечански, људски, човечји, човеков, достојан човека; човекољубив, љубазан, уљудан; образован, изображен, углађен». У француском језику тај придев се јавља у облику *humain*, који значи «људски, човјенји, човјечански; човјечан, хуман, човјекољубив» (Путанец, *Француско-хрватски или српски рјечник*). Латински придев отишао је у многе европске језике; у енглески је ушао у своја два облика, дајући два придева: *human* (изговара се [ˈhjuːmən]), који, према Бенсоновом *Енглеско-српскохрватском речнику*, значи «човечји, људски» (*the human body* – «људско тело», *human nature* – «људска природа», *human speech* – «људски говор») и *humane* (изговара се [ˈhjuːmeɪn]), која значи «хуман, човечан» (*a humane act* – «хуман поступак»). Тако су та два придева расподелила између себе различита значења латинског *humanus*.

Ситуација у три савремена језика – француском, енглеском и српском – јесте, дакле, другачија. Значење српског *хуман* знатно је уже него француског *humain*, а поклапа се с енглеским *humane*. Случајеви као што су српско *хуман* и енглеско *human* називају се у лингвистици «лажни пријатељи» или «лажни парови», јер исто звуче, а значе различито.

За друга значења латинског придева *humanus* и француског *humain*, односно за значење енглеског придева *human*, у нашем језику постоји придев *људски*, за чије основно значење РМС даје дефиницију «који се односи на човека, одн. на људе у биолошком, духовном и др. смислу, човечји, човеков». Реч је, дакле, о ономе што припада човеку, што му је својствено, што се односи на њега; тако кажемо *људско тело*, *људски органи*, *људске особине*, *људске патње*, *људски живот* итд. У овом значењу, придев *људски* супротставља се речима које означавају својину или својство других облика живота (нарочито животиња, евентуално биљака) или неживих појава. У примерима који се наводе у РМС налазимо колокације *људска радна снага* (за разлику од машинске), *људски зуби* (за разлику од животињских), *људске кости*, *људска исхрана* итд. На исти начин као што кажемо *људски зуби*, кажемо – или треба да кажемо – и *људски инсулин*, *људска репродукција* (или *расплођавање?*), *људска генетика*, *људски геном* итд.; као што кажемо *људска исхрана*, треба да кажемо и *људска медицина*; а као што кажемо *људски живот* кажемо – а треба и даље да то чинимо – *људска безбедност*.

Ушавши у наш језик из латинског (вероватно преко неког другог европског језика), придев *хуман* населио се на онај семантички простор који је већ био покривен придевом *човечан* (РМС га дефинише као «прожет човекољубљем, достојан човека, својствен племенитом човеку, људски, човекољубив, хуман»). Исти простор заузимао је и придев *људски* својим 2. значењем (које РМС дефинише као «својствен добрим, племенитим људима, који одаје нечију доброту, топлину, пријатељска и др. осећања, племенит, саосећајан, човечан, хуман», нпр. *топла људска реч*; *нешто добро*, *људско на лицу* итд.). Стога данас придеви *хуман* и *човечан* стоје у односу синонимије – како се може видети и из одговарајућих дефиниција у РМС. Однос придева *хуман* и

¹ За придев *хуман* РМС бележи и значење «добротворан»: *хумане установе*, *хумане организације*. То значење се метонимијски надовезује на оно прво, будући да су људи и институције у којима они делују егзистенцијално повезани. Оно је, међутим, необично, јер се за институционализовану хуманост специјализовао придев *хуманитаран*, па су *хуманитарне организације* / *установе* обичније него *хумане*.

² Придев *хуман* стоји у основи читаве творбене породице, која у вези с наведеним значењем обухвата речи *хуманост*, *хуманитет*, *хуманизам*, *хуманист(а)*, *хуманистичкиња*, *хуманизирати* / *хуманизовати*, *хуманизација*, *хуманитаран*. Речи из ове творбене породице прате још две семантичке линије. Прва је у вези с наукама које проучавају «друштвене односе и духовну активност људи» (*хуманистика*, *хуманистички*, *хуманист(а)*), а друга се односи на идеолошки покрет (*хуманизам*, *хуманист(а)*, *хуманистички*).

Људски је нешто сложенији, због двојаког значења овог другог. Наиме, *људска реч* и *хумана реч* имају готово идентично значење, али *људско биће* и *хумано биће* имају различита значења: *људско биће* је «човек», а *хумано биће* је «племенито биће». Одатле је могућа и комбинација: *хумано људско биће*.

Због таквих односа у речнику нашег језика, механичко преузимање значења придева *human* из енглеског језика, тј. употреба придева *хуман* у првом значењу придева *људски* («човечји, човеков»), производи два ефекта:

(1) слабу смисленост, с могућим комичним призвуком: *хумани инсулин* може значити само «човечни инсулин», који не постоји; на сличан начин, ни *безбедност* не може имати људско својство *хуманости*;

(2) неразумевање, односно погрешно разумевање: *хумана медицина* била би она која се служи хуманим, племенитим средствима да би помогла човеку (исто је и са *хуманом репродукцијом*). Па чак би и *хумана безбедност*, према спонтаним изјавама неких говорника српског језика који се нису били раније срели с тим изразом, понајпре означавала *безбедност која се постиже човечним средствима*.

Можемо се сада запитати: ако је непотребна а може унети и појмовну збрку, како је, и зашто, реч *human* у овом значењу преузета из енглеског језика? Што се начина тиче, рекли бисмо да је ушла преко медицинског професионалног жаргона. Наиме, пошто се користе стручном литературом на енглеском језику, медицинари су аутоматски преузели и енглеску реч за одређени појам. Из професионалног жаргона реч је, преко масовних медија, лансирана у јавност, где се ухо обичног човека већ почело привикавати на њу. Подржана на тај начин, она има све шансе да се јави и у другим професионалним жаргонима. А што се тиче разлога таквог преузимања, могла би их бити два. Први је сасвим изванредан: лакше је изговорити нашим гласовима страну реч него мислити на њен превод (страна реч *human* има додатну подршку у томе што реч *хуман* већ постоји у нашем језику). Други је вероватно овај: употребљавајући страну реч, професионалци у некој области изграђују имиџ обавештених стручњака који знају енглески и прате шта се дешава у напредном свету, искључујући истовремено из своје комуникације лаике и неупућене. У првом случају, преузимање придева *хуман* спадало би у тзв. *позајмљенице из лењости*, о којима је говорио и Иван Клајн (1978: 44–45); у другом би се оно могло означити као језичка малограђанштина. Страна реч има свој сјај, јер није свима позната (макар не у том значењу); будући посебна, она и оног ко је употребљава издваја као посебног. Невоља је у томе што ефекат посебности траје само неко време, а затим, кад нестане сјај новине и кад се преузета реч похаба од употребе, она остаје као наслага нелогичности у речнику, нешто што посебно треба учити и памтити и што се противи језичком осећању.³

Укратко, употреба речи *хуман* у значењу «људски, човеков» спадала би у оно што аутори једног недавно изашлог речника англицизама називају *англосрпским језиком*, који је «једна насумична и произвољна мешавина (односно *микс* или *тix*, како на том 'језику' треба рећи и писати), ... чије су речи често непотребно позајмљене из енглеског». Аутори овог речника примећују да се преузете речи «понекад употребљавају паралелно са српским речима или оним страног порекла а већ одомаћеним, али их још чешће истискују. Подсетимо се само да у дневној штампи и политичком језику *имплементација* успешно потискује и *спровођење* и *реализацију*, док се пацијенти сада упућују на *мониторинг*, а не на *контролу*» (Васић и др. 2001: 7). Ако тако наставимо, можемо имати и *хумане патње*, *хумане проблеме*, *хумане невоље* и сл. (да и не говоримо о *хуманим зубима* или *костима*).

Поновимо дакле: реч *хуман* у значењу «човеков, човечји» с једне стране је непотребна, јер је значење које јој се подарује у неким професионалним жаргонима већ покривено домаћим, свима разумљивим речима (*људски*, евентуално *човеков*). С

³ У том контексту и није се чудити што је реч *human* преузета баш у медицинском жаргону, који је и иначе често неприродан и бирократизован (в. о томе више у Кликовац 2001).

друге стране, а и као последица овог првог, она може унети и појмовну збрку. Таква употреба речи *думан* у озбиљном је нескладу с постојећим семантичким системом нашег језика.

Садржај ове одлуке утврдила је Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања на својој шестој седници, одржаној 31. октобра 2003. године. У раду на тексту учествовали су сви чланови Комисије – Иван Клајн, председник, Бранислав Брборић, секретар, те Новица Петковић, Слободан Реметић и Драго Ђушић. Сам текст Одлуке, као и Образложење, написала је Душка Кликовац, члан Комисије за синтаксу.

Литература

Бенсон, Мортон (1985). *Енглеско-српскохрватски речник*. Београд: Просвета.

Богдановић, Ђошко, Светомир Ристић (1913). *Латинско-српски речник*. Београд: Издање књижаре Рајковића и Ђуковића.

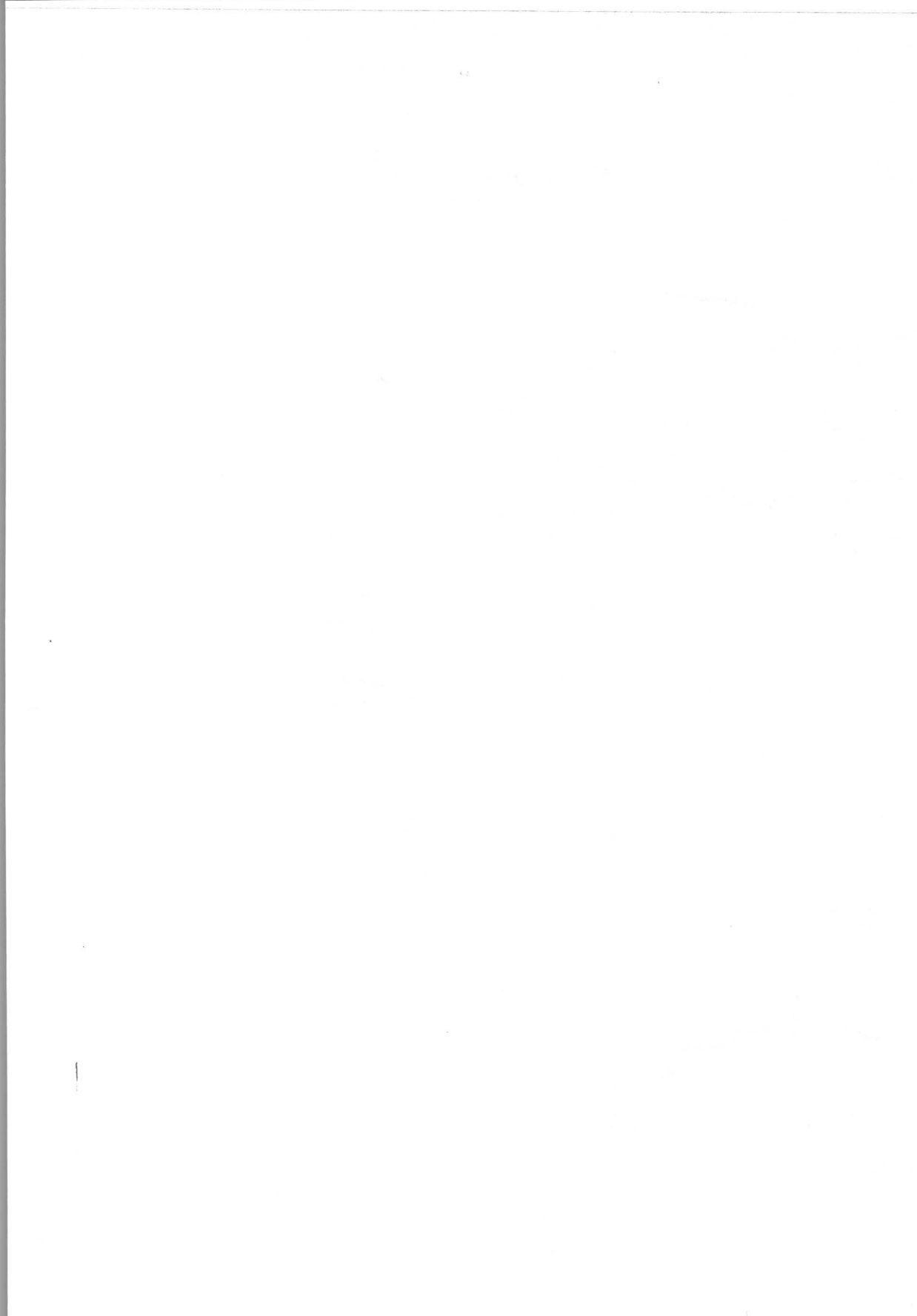
Васић, Вера, Твртко Прћић, Гордана Нејгебауер (2001). *Do you speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama*. Нови Сад: Змај.

Клајн, Иван (1978). *Разговори о језику*. Београд: «Вук Караџић».

Кликовац, Душка (2001). *О бирокритизацији српског језика*. *Наш језик*, XXXIV, 1-2, стр. 85-110.

Путанец, Валентин (1982). *Француско-хрватски или српски рјечник* (3. издање). Загреб: Школска књига.

**VI. ИСЕЧЦИ ИЗ НОВИНА, ЧАСОПИСА
И КЊИГА**

"ЦРНОГОРСКИ ЈЕЗИК" ВИШЕ НИЈЕ САМО ЛИНГВИСТИЧКО, ВЕЋ СВЕ ВИШЕ ПОЛИТИЧКО ПИТАЊЕ

ЗБОРИ ПО УСТАВУ

Београдске Новине, 12. 1. 2003. 9

Др Миленко Перовић: Поробљени у свему, Црногорци су допустили да буду поробљени и у језику и у његовом имену. Др Јелица Стојановић: Лингвистички, на простору Црне Горе и много шире, говори се исти и један језик – српски (са свеукупношћу својих нијанси и разноликости), ма како га покушавали именовати

ДА ли ће се Црна Гора, осим по динару и епру, царинама и каматним столпама, стандарду или политичким усевима, убудуће од Србије "огрдити" и формалним проглашењем црногорског језика за службени? Колик такој науци има упоришта у језичкој пракси и теорији и да ли је све то, уопште, потребно?

До сада је "супр" језичких стручњака увек пошва на питање, а за-

језичког разумијевања, Црногорци опет нијесу знали о чему се ради. Поробљени у свему, допустили су да буду поробљени и у језику и у његовом имену. Поново су црногорски уставотворци поделели да се истакну у свакој дојалности, па и језичкој, према Београду.

Заблажују се да Црна Гора комплетно напустила сопствену језичку политику, која ће одражавати

ски), а ни лингвистички-структурно и генетски.

У времену које разара били језика, у којем ћутимо или говоримо (као жртве кривих и судионих и ћутиња и речи) сведош смо галаме и повике разних лингвистичких самозванца и одсуства речи оних који знају у лингвистичком, научном смислу што то језик јесте и треба бити. О овим "проблемима" (стварним или измишљени-

би до језика. Идентитет језика постојећује се са његовим именом (иако његовог именовања).

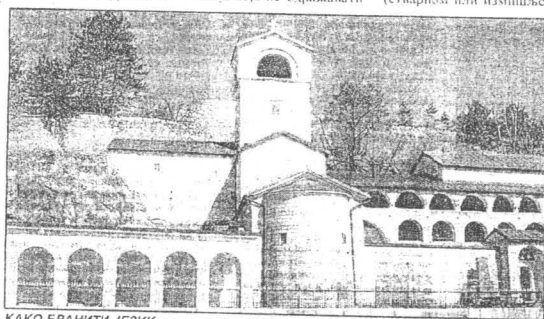
А ИМА и оних који га - указује др Јелица Стојановић - да се не би изоловао "опасти" језик, језу "наш језик", па би они који нам се обраћају требали да га ослепљавају са "наш језик". А ако неко о нама и нашем језику говори (а богам се говори) требало би да га зове "њихов језик", тако да би се као "прелазно" решење могао "препоручити" и трочлани назив наш - њихов језик.

ЈЕЗИК НИЈЕ КАРИКАТУРА

А где је ту лингвистика? Где је језик? Све је онде где је и било, и где треба да буде, бар са мале тачке гласнића - каже наша саговорница.

Структурно-генетски говорно подручје Црне Горе је, оцењује др Стојановић, изузетно богато говорним потенцијалом, разноликостима и разликама на нивоу дијалеката, разноврсностима говорних типова и црта које се никад не поклапају (нити су се поклапале) са било каквим републиканским или државним границама.

Значи, црногорско говорно подручје није језички затворено, нити компактно, нити може бити, с обзиром на лингвистичку и вапигвистичку историјску и си-

КАКО БРАНИТИ ЈЕЗИК: ЦЕТИНСКИ МОНАСТИР

говорници "црногорског језика" попут др Војислава Никчевића, покушавали су да докажу да се под Ловћеном не говори српски на основу "разлика" у говору, дијалекту, фонетизма, на чак и у писању. Из полемике које су протеклих година пошва остао је, готово као куриозитет, предлог да се Бучкова азбука у црногорској верзији прошири за још три слова, а "на инфатална" су изабране старе речи ("црногоризми"), као доказ големих разлика између српског и црногорског.

Пристајалице самосталне Црне Горе сада улажу велике напоре да питање језика из лингвистичких преседе у политичке воде. Тако професор др Миленко Перовић, сматра да црногорски језик треба увести одмах. У ауторском тексту, објављеном у "Црногорском књижевном листу", он каже:

"Када се распала снага заједница међу јужнословенским народима, па и језичка заједница, и када је свако са својим језиком омакно на своју страну, када ни Срби, ни Хрвати, па ни Босанци више нијесу имали никаких дијалекта лингвистичких и политичких природе око тога како ће назвати своје националне језике, нити су имали дијалекта око тога да ли је узјамно разумијевање у првом или потоњем реду ствар

идентитет и самосвест, др Перовић оцењује да Црногорци никада нису разумели да се језик, "га ризница морала", морао бранити "Јуначкије и зборити" него што се никад бранио Цетински манастир или државне границе.

- Почетак свих почета-

ном) углавном ће оглашавају преко масмедиа и шире, они који нису језички стручњаци, нити имају лингвистичко знање нити адекватно знање за ову област због чега је њихова прича на лабавим лингвистичким аргументима, уколико је уопште лингвистичка.

ПРИМЕРИ

ГОВОРНО подручје Црне Горе у суштини обухвата два говорна типа, архаичнији (зетско - јужно-сачачки или зетско - ловћенски) и прогресивнији (источно-херцеговачки (који је у основи нормативног, стандардног језика). Ова два говорна типа се међусобно разликују многим језичким цртама и повезују се са осталим говорним подручјима изван граница Црне Горе на дијалекат-

ка такве језичке политике у Црној Гори мора бити проведени политичким и уставно-правним чин омаконења црногорског језика. Одмах и без оклевања! - каже др Перовић.

У СЛУЖБИ ПОЛИТИКЕ

ПРЕМА речима др Јелице Стојановић, доцент на Одсеку за књижевност и српски језик "црногорски језик" не постоји ни уставно-правно (у Црној Гори по Уставу) званични језик је срп-

ском плану. Нпр: *џ* и *џ* као продукт новог јеваеског јотовања, типа Берати, *џ*евојка простиру се и далеко изван граница Црне Горе - Херцеговина, подручја у Босни, јужној и југозападној Србији - а ни за све Горе нису карактеристичне - доследно спроведене ове језичке црте, које неко покушава да уздигне на ниво типично и једино црногорских.

Та прича, наглашава др Стојановић, не почиња на тананој нити језика до се долази султним језичким анализама, нити на језичкој структури која се тако лако не мења нити прилагођава нечужим импровизацијама. У студијама "беспомоћности" оних који хоће да нам покажу и докажу да "посебан" црногорски језик постоји као "богомдан" најчешће се призна у помоћ социјалистички (који се не тако ретко претвара у надовик лингвистички) критерији, па се методом - именовања на створити - тежи по-

времену збиљу. Лингвистички, на простору Црне Горе и много шире, говори се исти и један језик - српски (са свеукупношћу својих нијанси и разноликости) ма како га покушавали именовати - пошва др Стојановић. - Иако неки увођењем пеншачких и неувођених језичких елемената покушавају да одмена створе карикатуру (коју они називају посебношћу), језик којим као таквим нико није никад није говорио, а кампања одлазе у Црној Гори, у ЧЕДОМИР ПРЕДБЕЉИЋ, МИЛАНКА ПАПОВИЋ

Jovanović, Beograd, Avg VIII/1945-46, 25-26. 1. 2003, 17.

Odbor za standardizaciju srpskog jezika

I O SKRAĆENICI NOVE DRŽAVE

Šesta sednica Odbora za standardizaciju srpskog jezika održana je juče u maloj sali SANU, na kojoj je usvojen izveštaj o dosadašnjem radu Odbora i njegovih delovnih komisija, a verifikovano je i pet odluka donetih tokom prethodne godine. Odluke Odbora vezane su za aktuelne standardizacijske teme, loške i sociolingvističke, kao što je odnos između dakonstrukcije i infinitiva u srpskom jeziku, ili kritika upućena Ministarstvu za nacionalne manjine u slučaju za nacionalne manjine u kom je objavljen višjezični Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, u kom je tekst na srpskom jeziku štampan latinicom, te negodovanje Odbora zbog asimetričnih jezičkih amandmana na ustave dva entiteta u Bosni i Hercegovini. Na odr-

žanoj sednici, Odbor je doneo odluku broj 29 o pripremi Seminarske srpske jezičke kulture, u skladu sa Kolarčevom zadužbinom, koji bi pohađali lektori ali i spikeri, voditelji i novinari javnih glasila. Članovi Odbora diskutovani su i o mogućem razdvajanju nastave srpskog jezika od književnosti u osnovnim i srednjim školama, ocenjujući nedopustivim nedostatke saradnje između Komisije Ministarstva prosvete za reformu školskog obrazovanja i Katedri za srpski jezik na novosadskom i beogradskom univerzitetu. Članovi Odbora takođe su otvorili pitanje skraćeniće nove državne zajednice u domaćoj i međunarodnoj komunikaciji (moguće su, cirilicom, SR i CG, SRCG, ili SB i CG, odnosno

SB i CG, dok se kao moguća međunarodna skraćenića pominje SM), naziva stanovnika budućeg države ili izvedenog pridjeva: (srpsko-mnogorski, ili srbijansko-mnogorski, sa ili bez crtice itd).

Odbor za standardizaciju srpskog jezika, u svom matičnom delu, čini 19 predstavnika naučno-nastavnih, kulturno-naučnih i kulturno-prosvetnih institucija sa celokupnog govornog prostora srpskog jezika - tri akademije (SANU, CANU i ANURS), osam univerziteta (Banja Luka, Beograd, Kragujevac, Niš, Novi Sad, Podgorica, Priština i Srpsko Sarajevo), Institut za srpski jezik, Matice srpska i Srpska književna zajednica. Širi sastav Odbora obuhvata još četrdesetak stručnjaka.

M. Jovanović

ПОЛИТИКА

Број 32054/Бек ПРВН,
28. јануар 2003, А18.

ПИСМО ПЕДИЈУ ЕШДАУНУ

Језик српског народа

Одлуком високог представника међународне заједнице у Сарајеву из Устава БиХ и Устава Републике Српске избрисана одредница „српски језик“

Да ли су у Босни и Херцеговини, у Републици Српској, у службеној употреби српски, хрватски и бошњачки језик, ћирилично и латинично писмо, равноправно, или су „службени језици Републике Српске језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа“ – питање је о којем се управо изјаснио Одбор за стандардизацију српског језика. Упућен је, истовремено, најоштрији захтев Педију Ешдауну, новом високом представнику међународне заједнице у Сарајеву, да поништи амандман новог Устава Републике Српске јер се определио за – друго решење.

Наиме, у Уставу Републике Српске, који је прошлог лета октроисао тадашњи високи представник међународне заједнице за БиХ Волфганг Петрич, није усвојена формулација по којој се „српски, хрватски и бошњачки језик, ћирилично и латинично писмо, равноправно употребљавају у Републици Српској“... већ је промењен у одредницу према којој су „службени језици Републике Српске: језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа“.

У чему је суштина проблема?

„Уводни део реченице високог представника („Службени језици Републике Српске су...“) – каже се у званичном саопштењу Одбора за стандардизацију – усклађен је с уобичајеним европским стандардима који наводе „службене језике“ а не „језике који се равноправно употребљавају“. Та је исправка легитимна. Међутим, замена у српско-ме нормативних назива језика њиховом (језговитом) дефиницијом није само неубојачајна и проблематична него је и неоправдана и

неумесна и за енциклопедије, речнике и лексиконе, а камоли за уставне одредбе...“

Тражећи од Педија Ешдауна да „директним поништењем и заменом спорног амандмана уклони елементе очигледне неправедности српског народа и српског језика и у Републици Српској и у Федерацији БиХ, чија се терминологијска норма за један од три језика (односно национална језичка стандарда) не сме избећи нити евентуално кривотворити“, Одбор за стандардизацију све ово образлаже многим аргументима.

Одбор наводи и низ других примера и каже: „Уосталом, и код Срба, и код Хрвата, и код Бошњака влада обичај да се називи страних језика изводе из назива народа. Нико од нас не каже енгландски, дојчландски“.

„Међутим, ни Бошњаци, без обзира на пресуде уставних судова на које се позвао и високи представник Волфганг Петрич, немају право да другима намећу аргументе „Повеље о босанском језику“ (12. април 2002) који су могли

утицати и на високог представника да посегне за неовлашћеном интервенцијом у терминологији српскога језика, а можда и хрватскога“, каже се у Одлуци Одбора за стандардизацију српског језика.

И најзад, у закључку стоји да „Бошњаци могу свој језик звати босански и тврдити да он има вишестолетну традицију (чак „националну традицију“), али немају право очекивати да њихов терминологијски избор добровољно следе ни Срби, ни Хрвати, ни Енглези, ни Немци, ни други, јер сви други имају право и потребу да разликују придеве босански, херцеговачки, босанскохерцеговачки и бошњачки“.

Очекује се да Педи Ешдаун одговори на овај захтев и врати у уставне одредбе праве називе језика у службеној употреби, дакле српски, хрватски и босански (или бошњачки), а да се из Устава избрише да су „у службеној употреби језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа“.

Д. Радовић

У ЗЕМУНУ

Преминуо Илија Познић

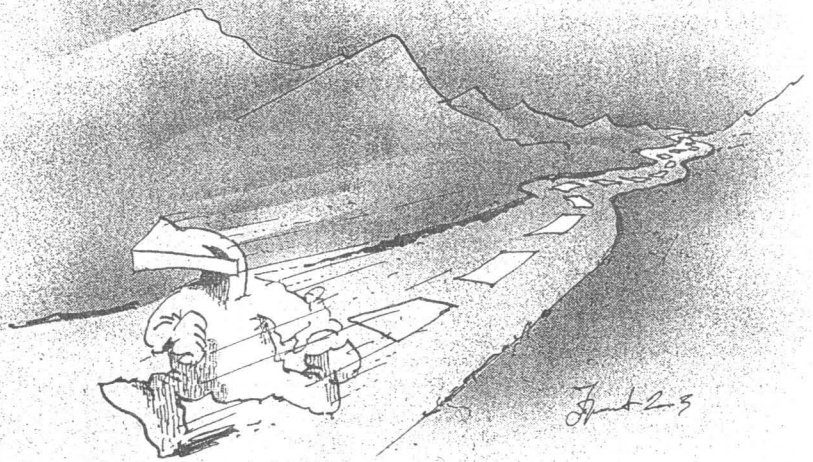
У Земуноу је уочи Светог Саве преминуо Илија Познић (1960), истакнути песник и приповедач млађе генерације, члан Удружења књижевника Србије, добитник многобројних награда за кратку причу.

Био је везан за издавачку кућу „Сфаирс“ код које је објавио две песничке збирке („Најлепше же-

ље“, „Укоричени крик“) и једну књигу кратких прича „Оцена способности“. Недавно је у издању вршачког КОВ-а са запаженим успехом објављен његов „Возач“, збирка кратких прича.

Сахрана је у уторак, 28. јануара, на Старом земуномском гробљу, у 14.30 часова.

К. Р.

ПОЛИТИКА, број 32052/ВЕК ПРВИ,
29. јануар 2003, А7. **УСТАВНА ПОВЕЉА И ЈЕЗИК**

Како се зовемо

Одговори лингвиста о томе којим ће се називом именовати језик, становник, ктетик – придев будуће заједнице

Управо је усвојена Уставна повеља државне заједнице Србије и Црне Горе, као и Закон о спровођењу повеље. У низу других недоумица које муче становнике будуће (заправо, већ садашње) заједнице, нимало неважно јесте – језичко разрешење проблема.

Лингвистичке, дакле језичке дилеме су бројне: којим ће се називом именовати језик будуће заједнице? Како ће гласити скраћенице, за разне прилике, на нашем, матерњем, и на страним језицима? Како ће се називати етник, дакле становник те државне заједнице...? А како ктетик, то јест изведени придев од назива државе или од назива становника државе? Каква ће нам бити, уосталом, будућа Интернет адреса? Јер, извесно је да Ју – више не станује овде...

Као озбиљни људи, ми не рачунамо на распад државне заједнице – што је апелативна синтагма, која не улази у службени назив земље, па се и пише малим почетним словима – слажу се у мишљењу Бранислав Врборић, Јован Вуксановић и Радојко Гачевић, секретари три комисије у Одбору за стандардизацију српског језика, у свом писменој предлогу Одбору, који је, у суштини, више писмо најневероватнијих дилема везаних за језичко питање будуће заједнице. Међутим, рачунамо на могуће тешкоће око комуникације којих досад није било, сличне оној око територије СР Србије ван територија САП, актуелно до пре петнаестак година...

– Најпре, назив Србија и Црна Гора сувише је дуг – има четири речи, и неподесан за глатку комуникацију. Очигледно ће бити потребна скраћеница и у домаћој и у међународној комуникацији. У обзир долазе петословне, четворословне и двословне скраћенице, на пример, СРиЦГ, СБиЦГ, СРЦГ, СБЦГ, а двословна СЦ, односно SM (Serbia Montenegro, Serbien-Montenegro и сл.) у неким елементима међународне комуникације, на пример, ознака на аутомобилима, истичу Врборић, Вуксановић и Гачевић.

Поставља се, можда као најважније, социолингвистичко питање како ће гласити етник то јест становник државне заједнице. Синтагме Србин и Црногорац, Србијанац и Црногорац, очигледно не долазе у обзир, нити би именички делови те синтагме могли бити узимани као назив за становника заједнице.

Ту су и бројна поређења: службени назив својевремено највеће морепловне силе гласи данас Уједињено Краљевство Велика Британија и Северна Ирска (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland), али је становник Британац, а не Великобританац. Још мање као синтагма – Великобританац и Север(н)ирац. Становник Сједињених Америчких Држава је Американак, а прихваћених скраћеница за назив државе има више.

Главно питање је, дабоме, може ли Одбор за стандардизацију српског језика, док још има вре-

мена, понудити какво оперативно решење од једне речи?

За сада, извесно је да ће чланови Одбора у следеће две недеље, ипак, дефинисати неке одговоре.

А до тада – како ће гласити ктетик, то јест изведени придев од назива државе или од назива становника државе? Да ли српско(-)црногорски, или србијанско(-)црногорски, са цртицом или без ње? Или је могући какав скраћени назив који се у нашем случају не може свести на избор једне од две једночлане лексеме ни кад је посредни етник, ни кад је посредни ктетик? Чиста скраћеница за придев могла би гласити sc. (с тачком).

Највероватније да ће то бити и део наше будуће Интернет адресе, на месту где сада пишемо уи. Истини за вољу, уз све уважавање стручног мишљења наших лингвиста, свет ће несумњиво наметнути своје решење. Као што се то догодило и у случају одређивања Интернет адресе за Хрватску: Хрвати су тражили sco, а одређено им је hr.

И док се са нестрпљивом очекивању предлози лингвиста, и наш (некад) славни JUS, југословенски стандард, мораће да промени језичку ознаку уз будући баркод. Да ли ће опште постојати српско-црногорски стандард, дакле заједнички прерогатив за квалитет производа и услуга, или је то толико немогуће да чак ни језичку страну проблема не треба разматрати, остаје да се види следећих недеља.

Д. Радовић

Volgdnica, januar 2003.

CRNOGORSKI KNJIŽEVNI LIST

IZLAZI NA
CRNOGORSKOM,
SRPSKOM,
HRVATSKOM
I BOSANSKOM
JEZIKU

KNJIŽEVNOST * KULTURA * UMJETNOST * NAUKA * POLITIKA

Ljubomir Simović svakako je jedan od najizrazitijih pesničkih glasova u srpskoj poeziji dvadesetog i veka koji je tek počeo. Njegove poetske zbirke, od samog početka njegove karijere, donosile su uvek nov, svež i anticipirajući poetski materijal. Verovatno nijedan pesnik u srpskoj poeziji nije dublje ušao u poreklo mita i uzroke usuda srpskog naroda. Dramsko stvaralaštvo Ljubomira Simovića takođe predstavlja vrh i sublimat savremene srpske drame. „Putujuće pozorište Sopalović“, „Čudo u Sarganu“ i „Hasanaginica“ pune pozorišne sale širom Jugoslavije i Evrope. Nedavno su se pojavila dva izbora iz obimnog poetskog Simovićevog opusa. Jedan se pojavio u

i kvarenje, do koga dolazi zato što smo zaboravili duh i suštinu jezika uopšte, i sopstvenog jezika posebno. Naš jezik vrvi od nakaznih i neprirodnih konstrukcija. Umesto da jednostavno kažemo da o nečemu brinemo, mi kažemo prisutna je zabrinutost. Umesto da jednostavno kažemo popravljamo cipele, mi kažemo: vršimo popravku cipela. Kad čujem da neko, umesto odmaram se, kaže odmaram, zaboli me stomak! I tako govore svi: i spikeri, i novinari, i prevodioci filmova!

■ **Pisali ste o Kosovu. Pisati o nečemu znači ući u taj prostor i razgrnuti prostor-ne i vremenske granice, ponovo preživeti, re-kreirati 'tu stvarnost. Kada ste ušli u prostor Kosovske bitke, mora biti da ste o**

Srbi danas ne vole da govore o Kosovu. Ni o onom srednjovekovnom, ni o ovom današnjem. To je jedna nelagodna tema, koju svi izbegavaju. A naročito je izbegavaju neki političari, koji se plaše da bi se jedna izgubljena teritorija mogla pretvoriti u nešto mnogo gore: u izgubljene izbore

„Prosveti“ (u izboru Aleksandra Jovanovića), a drugi u izdanju „Rada“ (izbor je načinio Branko Kukić). Ova dva međusobno različita, a jednako zanimljiva i inspirativna izbora bacila su novo svetlo na Simovićevu poeziju. O sudbini poezije, sudbini naroda, razvoju i usudu koje donosi život u okviru mita, kao i o promišljanju teatra, razgovarali smo sa pesnikom.

■ **Sve su velike imperije znale tu tajnu - da imperiju ne čini samo teritorija, već je jezik taj koji osvaja. Hajdeger je negde rekao da jezik čini biće naroda. Imate li utisak da smo, u trenutku kad su reči kojima govorimo polako prestale da imaju značenje, najveću bitku već izgubili - zajedno sa značenjem reči i smisla, počeo je da se troši i osipa i naš logos?**

- Možda je proces bio upravo obrnut: kad je počeo da se troši i osipa naš logos, počeo je da se kvari i naš jezik. Međutim, svejedno šta je starije, jaje ili kokoška, činjenica je da se u našem tiganju nalazi nešto što se ne može jesti.

To što se mnogo štošta kod nas, pa i naš jezik, nalazi u tako žalosnom stanju, ne bi trebalo da bude razlog da žurimo da bitku proglasimo izgubljenom. Ali je razlog da požurimo da neke negativne procese zaustavimo, i da neke vrednosti zaštitimo. Na sudbinu našeg jezika uticalo je cepanje Jugoslavije, a utičaće, naravno negativno, i formiranje drugačijih odnosa između Srbije i Crne Gore. Ceo naš život, pa i naš jezik, zahvatili su procesi cepanja i usitnjavanja. Tim se procesima, nažalost, još ne vidi kraj, i ja ne smem ni da mislim na sve ono što nas još možda čeka. Engleski jezik se i na Novom Zelandu zove engleski, a bojim se da će se srpski u Čačku zvati čačanski, a u Kruševcu kruševački.

I nije u pitanju samo cepanje, koje je posledica političkih deoba. U pitanju je

tome saznali i nešto drugo i nešto novo, iako je to novo možda staro koje ne želimo da vidimo?

- Dramom „Boj na Kosovu“, koju sam napisao 1988, nisam bio zadovoljan, i krajem prošle godine sam je toliko radikalno preradio, da se može reći da sam je ponovo napisao. Doslednije sam sproveo ideju koju sam imao 1988. godine. A šta sam to želeo 1988. godine? Želeo sam da na scenu iznesem što više svakodnevnog života, da pokažem da srednjovekovna Srbija nije samo manastir, bojno polje i dvor, nego i pijaca i ulica. Želeo sam da na scenu, pored glavnih aktera, kneževa, sultana i vitezova, o kojima govore i srednjovekovni tekstovi, i epske pesme, i istorija, izvedem i obične građane, o kojima ne govori niko. Želeo sam i više: da tim običnim građanima dam status glavnih junaka. Želeo sam i da negde u pozadini drame promiču pejzaži koji će potvrditi ono što je govorio Milan Kašanin: da srednjovekovna Srbija ne liči na Tursku, nego na Toskanu. Želeo sam, konačno, da kosovski mit i bitku stavim u kontekst mnogo širi od uobičajenog.

Naravno, neizbežno je da u svemu tome prepoznajemo neke karaktere, odnose i događaje, koje i danas vidimo oko nas. Takva prepoznavanja, naravno, nisam izbegavao. Naprotiv. To priču čini življom i aktuelnijom.

Uprkos svemu tome, ne verujem da će se oko ove drame pozorišta previše otimati. Srbi danas ne vole da govore o Kosovu. Ni o onom srednjovekovnom, ni o ovom današnjem. To je jedna nelagodna tema, koju svi izbegavaju. A naročito je izbegavaju neki političari, koji se plaše da bi se jedna izgubljena teritorija mogla pretvoriti u nešto mnogo gore: u izgubljene izbore. I koji zato pokušavaju da taj problem upakuju i prosl-

Ljubomir Simović o sudbini poezije i sudbini naroda [Interju] Danas, br. VIII/1982-1983, 1-2. feb. 2003, IX.

И ЦРНЕ ГОРЕ

Девето име

Политика,
број 32, 059,
Век први, 5. 2. 2003, А8

Од Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца до
Заједнице Србија и Црна Гора

Усвајањем Уставне повеље формално-правно престаје да постоји Савезна Република Југославија. Будућа заједничка држава зваће се Србија и Црна Гора, што је девета промена имена државе од њеног оснивања 1918. године.

Назив Југославија употребљаван је и пре 1918. године. У Крфској декларацији српске владе и Југословенског одбора 1917. године било је предвиђено стварање Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, а и пре тога је у књижевности, поготово црногорској, употребљаван назив Југославија.

У Београду, 1. децембра 1918. године, према историјским подацима, у осам сати увече, у присуству наследника престола регента Александра Карађорђевића, чланова владе, као и војводе Живојина Мишића проглашена је држава – Краљевство Срба, Хрвата и Словенаца. Међутим, већ 15. јула 1920. тај назив је незнатно промењен у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца.

Законом о називу и подели Краљевине на управна подручја, 3. октобра 1929. године држава мења име у Краљевину Југославију. Под овим именом држава је надживела свог творца, краља Александра Карађорђевића, који је преминуо у атентату изведеном у Марсељу 9. октобра 1934. године. Тај назив она је носила и на почетку Другог светског рата.

У току ратних година у Лондону се повремено састајала влада која је у заглављу својих одлука

имала утиснут назив Краљевина Југославија. Истовремено, у отаџбини су ницали нови органи власти, међу којима и АВНОЈ, који су присвојили име Југославија без икаквих одредница. У тим ратним годинама појављивала су се два имена ове земље – Краљевина Југославија и само Југославија. Занимљиво је да је први међудржавни уговор који је после Другог светског рата склопила нова Југославија био оверен печатом Краљевине Југославије.

На Трећем заседању АВНОЈ-а у Београду 10. августа 1945. године, држава добија име **Демократска Федеративна Југославија**. После свега два и по месеца 29. новембра 1945. године, Уставотворна скупштина прогласила је републику и променила име државе у **Федеративна Народна Република Југославија**.

Усвајањем новог савезног устава, 7. априла 1963. године, промењено је име држави у **Социјалистичка Федеративна Република Југославија**. И следећи назив наша земља је добила након усвајања Устава, и то 27. априла 1992. године. Наиме, Савезно веће Скупштине СФРЈ усвојило је Устав Савезне Републике Југославије као заједничке државе Србије и Црне Горе. Десет година касније, 10. марта 2002. године, у Београду је потписан Споразум о преуређењу односа Србије и Црне Горе, а њиме је предвиђен и нови назив будуће заједнице.

Ј. Церовина

Како ћемо се звати

СРЦГ, СРИЦГ, СБИЦГ...

Решење свих језичких дилема везаних за употребу назива нове државне заједнице, новог имена њених становника, изведених придева, скраћеница, али и за нови назив самог језика, понудиће за недељу-две Одбор за стандардизацију српског језика. Према речима лингвисте Ивана Клајна, биће врло тешко доћи до најбољих решења, јер назив наше заједнице Србија и Црна Гора није природан.

Уместо досадашњих једноставних израза – Југославија, Југословен, југословенски – сада треба наћи одговарајуће

сложене. Као могуће скраћенице се спомину СРЦГ, СРИЦГ, СБИЦГ и сличне, тако да ће вероватно бити изабрана једна од њих, сматра Клајн.

Док Одбор за стандардизацију не разреши ове језичке дилеме, сви они који су принуђени да користе нове називе мораће сами да се сналазе. Лингвисти у оваквим случајевима, како каже Иван Клајн, обично узимају у обзир новинарску праксу. Оно што је устаљено у медијима има извесну предност при изналажењу одређених језичких решења.

Б. Б.

Ne prestaju jezičke i političke nedoumice povodom naziva naslednice SRJ

Ima ime, prezime se izbegava

Da li će se kad se misli na ovaj entitet reći Srbija i Crna Gora je potpisala ugovor, odigrala utakmicu (što je logičnije), ili je ispravnije – su potpisale, su odigrale

Beograd – Većina stranih ambasada u Beogradu, bar po prvim uputstvima, oslovljavaće u utorak proglašenu zajednicu Srbija i Crna Gora, makar u zvaničnoj komunikaciji, i „imenom i prezimenom“. Iako su njeni tvorci, pre svega iz vladajućeg dela Crne Gore želeli da izbegnu prezime, po istraživanju Danasa, ambasade Velike Britanije, Austrije, Italije, Mađarske i Grčke u zvaničnu komunikaciju, ipak, unose i tip zajednice.

Druge su se, međutim, poput SAD, Francuske, Rusije i Švedske opredelile da koriste samo ime Srbija i Crna Gora, kako se i insistira u zvaničnom dopisu Ministarstva inostranih poslova i u dokumentima o nastanku zajednice.

U normalnoj komunikaciji, kako je i iz prethodnih redova vidljivo, biće nezaobilazna neka vrsta „prezimana“ nove zemlje, bilo da se upotrebi izraz „državna zajednica“, ili samo „zajednica“.

Jedan pita „hoće li da gledaš utakmicu Srbija i Crna Gora protiv Bosne i Hercegovine?, a drugi odgovara pitanjem: „je li to utakmica ili turnir?“.

O ovom zanimljivom i važnom pitanju funkcionisanja, razgovarali smo sa nekolicinom lingvista iz Odbora za standardizaciju srpskog jezika.

Sintagma „državna zajednica“ piše se, kažu oni, bez velikog slova, jer nije deo službenog naziva države. Ova sintagma objašnjava šta Srbija i Crna Gora jeste – međunarodno priznata jedna država, pa je i iza naziva „Srbija i Crna Gora“ glagol u jednini. Dakle, reći će se (ili napisati) „Srbija i Crna Gora je...“, a ne „Srbija i Crna Gora su...“ baš kao što je to u slučaju Bosne i Hercegovine, na primer (ne kaže se „Bosna i Hercegovina su...“, već „Bosna i Hercegovina je...“).

Ove jezičke dileme, naravno imaju i političke korene. Moglo bi se, imajući u vidu kako su razgovori o Srbiji i Crnoj

Mnoge nedoumice, ipak, otklanja tekst najvišeg pravnog akta Srbije i Crne Gore. Iako pun naziv tog dokumenta glasi Ustavna povelja državne zajednice Srbija i Crna Gora, u članu 1. Povelje piše: „Ime državne zajednice je Srbija i Crna Gora“, dok se u članu 2. navodi: „Srbija i Crna Gora zasnovana je na ravnopravnosti dve države članice, države Srbije i države Crne Gore“. Osim u članu 60. koji govori o mogućnosti istupanja iz državne zajednice Srbija i Crna Gora“, u preostalom tekstu Ustavne povelje pominje se samo naziv Srbija i Crna Gora, bez pojma državna zajednica.

U Zakonu za sprovođenje Ustavne povelje državne zajednice Srbija i Crna Gora više puta se pominje pojam državna zajednica, ali isključivo je napisan malim slovom. To jasno upućuje na pravo ime države, odnosno na postignut kompromis.

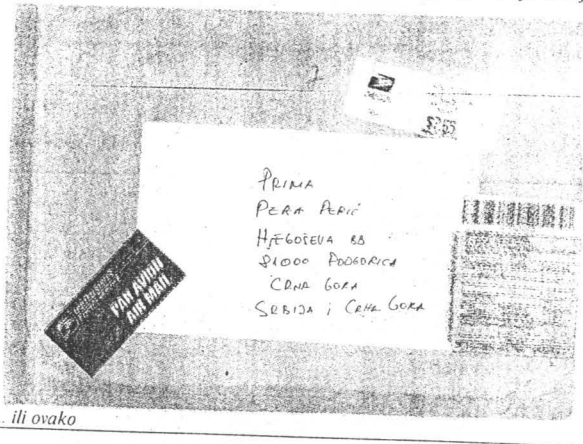
Tako u članu 2. tog akta piše: „Odredbе Ustavne povelje koje se odnose na prava i dužnosti institucija državne zajednice Srbija i Crna Gora...“, ili u članu 3. „Sve institucije državne zajednice Srbija i Crna Gora...“. Isto je i u članu 14. Zakona: „Savet ministara državne zajednice Srbija i Crna Gora donosi odluku...“, dok se u daljem tekstu koristi samo – Savet ministara.

Navikavanje na oslovljavanje Srbije i Crne Gore očito će zahtevati još vremena, ali će u procesu navikavanja važan faktor biti i ove „polazne pozicije“. Mala ilustracija toga je i prejkurašnje zvanično saopštenje predsednice Skupštine Srbije Nataše Micić u kome ona upotrebljava termin Zajednica Srbija i Crna Gora sa sve velikim „Z“.

Interesantno će biti da se vidi i kako će uredni ljudi koji su na pismima iz inostranstva na dnu pisali „Jugoslavija“ ubuduće adresirati svoja pisma. Da li sa Srbija i Crna Gora ili za teritoriju Srbije sa Srbija, a za teritoriju Crne Gore sa Crna Gora.

Pisanje uže odrednice zajedno sa širom, „zajedničkom“ na pismima svakako bi bilo neracionalno. Na ovu, naoko banalnu dilemu, ukazuje nam to ovih dana u sali i Vladimir Kravčuk, direktor beogradskog Merkatora, koji kaže da je upravo partnerima uputio pismo sa obaveštenjem o promeni adrese firme koje se završava rečima – Beograd, Srbija, a dvoimni se da li da šalje novo u kome će stajati – Beograd, Srbija i Crna Gora.

Ekipa Danasa

... ili ovako

Iz jezičkog ugla posmatrano, biće potrebno odgovoriti i na dilemu da li se napred pomenuto „d“ ili „z“ piše malim ili velikim slovom, kao i da li je novoj tvorevini kojoj nije temelj ustav već Povelja priličnija množina ili jednina. Naime, da li će se kad se misli na ovaj entitet reći, Srbija i Crna Gora je potpisala ugovor, odigrala utakmicu (što je logičnije), ili je ispravnije – su potpisale, su odigrale. Ova druga varijanta, očito može da sugerise na to da su Srbija i Crna Gora nešto potpisale ili odigrale utakmicu kao posebne države, a ne kao „Solanija“, kako su je podsmešljivo ranije nazivali. Kao u vicu koji je nastao još kad se ideja o zajednici radala:

Gori (SCG) tekli, zaključiti da je politička pozicija jedne strane insistirala samo na njenom „imenu“, dok je druga bila sklonija punom „imenu i prezimenu“.

U sukobu „interesa“ postignut je kompromis. Vladajuća crnogorska garnitura, predvođena Demokratskom partijom socijalista i Socijaldemokratskom partijom, insistirala je na svojoj državnosti izbegavanjem „prezimana“ države, nasuprot težnjama drugog dela da buduća zajednica u imenu mora da ima barem neki oblik zajedništva. Tako je kao kompromisno rešenje prihvaćena (i terminološki) državna zajednica, koju jedni namerno ignorišu, a drugi podvlače.

Novi naziv državne zajednice Srbija i Crna Gora uskoro će početi da zbunjuje stalne korisnike interneta

Bez adekvatne zamene za YU domen

Dojučerašnja Jugoslavija bila je poznata po YU znaku, koji je pre desetak godina pronašao i svoje mesto na „mreži“. Međutim, novi zvanični naziv države potpuno je zbunio i uzbudio „internet čitance“, ali i sve one kojima je jasna važnost dobrog predstavljanja na internetu

Beograd - Država koja nema svoj internet domen na svetskoj mreži u današnje vreme je isto kao i da ne postoji, izjavio je pre više od dve decenije jedan od kompjuterskih inženjera koji je učestvovao u izradi prve zvanične internet stranice (sajta) za Stejt department. U samom začetku „elektronskog prozora u svet“ međunarodnim dogovorom postignut je sporazum kojim je predviđeno da svaka država ima sopstveni dvoslovni internet domen, najčešće skraćeno od dva početna, ili dva karakteristična slova izvedena iz imena dotične zemlje. Tako na primer, ako dobijete elektronsku poštu od nekog čija se korisnička adresa (user name) završava sa UK, jasno je da vam piše neko iz Velike Britanije (United Kingdom), ili DE za Nemačku, SI za Sloveniju i tako redom.

Na isti način, olakšana je i pretraga po internetu, jer upravo ta dva poslednja slova otkrivaju poreklo, npr. kompanije čiju veb prezentaciju posjećujete. Posedovanje prepoznatljivog domena na internetu predstavlja u najmanju ruku stvar prestiža, jer je samim tim olakšana i zagarantovana prepoznatljivost širom sveta. Dojučerašnja Jugoslavija bila je upravo jedna od takvih zemalja, zahvaljujući odavno poznatom YU znaku koji je pre desetak godina pronašao i svoje mesto na „mreži“.

YU - OSTAJE NA MREŽI?

Međutim, novi zvanični naziv za državu zajednicu Srbija i Crna Gora potpuno je zbunio i uzbudio „internet čitance“, ali i sve one kojima je jasna važnost dobrog predstavljanja na internetu. Još nema naznaka da će se dosadašnji YU domen menjati. Mislim da niko nije počeo ozbiljno da razmišlja o tome, a činjenica je da će promena domena biti veoma komplikovana“, objašnjava za Danas Aleksandar Glišović, veb master u Infosky, jednom od najvećih domaćih provajdera.

Zamena domena ne bi se samo odnosila na veb prezentacije (npr. www.danas.co.yu), već bi podržava-

biju i sl., objašnjava Glišović. Njegove kolege objašnjavaju da ukoliko se ne pronade adekvatan domen, sadašnji uvek može da se zameni tzv. međunarodnim domenom poput com, ili net. „Na kraju krajeva i Amerika, koja se može smatrati začetnikom interneta, koristi upravo domen com“.

Na pojedinih sajtova koji isključivo pripadaju državnim organima već sada postoje dvoslovne oznake za republiku poput www.mup.sr.gov.yu - za Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije, ili www.mip.cg.yu - u slučaju veb prezentacije Ministarstva inostrana

upravo postepenom promenom, sa podržavama prestanak izdavanja adresa koje se završavaju sa stariim, a usvojenim adresi sa novim domenom. Poslovi i mogućnost tzv. paralelnih adresa, odnosno postojanje iste adrese sajta, samo sa različitim domenima, koje važe „dok se ljudi ne naviknu“.

Domaći internet provajderi navode da je kod nas i dosad bilo veoma „primitivno“ izdavanje adresa i internet oznaka, jer je i dalje nejasno ko može da nosi koji naziv. „Pored samog naziva, slovne oznake razdvajaju ne tačkama pojašnjavaju da li sajti ili

Zasad bez uputstva za upotrebu. Da li je ispravno ovako...

nih poslova Crne Gore. Međutim, bitno je naglasiti da oznaka sr, ili cg, predstavlja tzv. poddomen koji samo označava manju celinu, u ovom slučaju republiku, a nikako nije oznaka za međunarodni internet domen.

Prema rečima Aleksandra Glišovića, ukoliko i dođe do promene internet domena, ona bi morala da bude postepena, jer će u suprotnom doći do velike zabune, kako među domaćim korisnicima, tako i među strancima koji posjećuju jugoslovenske sajtove, ili npr. u Beogradu ili Podgorici imaju otvorene nalozge za prijem i slanje e-pošte. Iz provajderske kute Etnet, takođe, naglašavaju da još nisu

adresa pripadaju nekoj državnoj instituciji (npr. gov), ili vladinoj ili nevladinoj organizaciji (org.) i slično. Često smo imali slučajeve da su ljudi želeli da iz ime svoje firme prilice i to gov, kako bi im veb prezentacija izgledala „avanziranije“. Pojedini domaćim korisnicima neke majosnovije stvari nisu bile jasne, a ako sad dođe i do promene domena, nastaje zaista velika zbrka“, navode provajderi.

„Problem promene internet domena predstavlja operativan posao koji zahteva dosta konsultacija, a sam tim i izvesno vreme. Treba rešiti veliki broj pitanja, a samo jedno od njih jeste kako će glasiti buduća dvoslovna oznaka. Jer, kao što je poznato, internet domen koji bi bio najprimereniji je SC, međutim, on je već zauzet“, objašnjava Andrija Bednarić, zamjenik republikog ministra za telekomunikacije. Prema njegovim rečima, u Ministarstvu se već razmišlja o ovom problemu i sigurno je da će biti rešen „baš kao i pitanja saobraćajnih oznaka i mnoga druga“.

U međuvremenu, česti posetiooci interneta primetili su da je na većini inostranih sajtova već promenjen stari naziv „Yugoslavia“ u „Serbia and Montenegro“, a na nekima su čak posebno izdvojene i Srbija i Crna Gora, što samo govori u prilog optoj „zbrci na mreži“ koju najavljuju stranci u domaćim provajderskim kompanijama.

Potpuno je logično da oni koji su smišljali ime nove države sigurno nisu imali na umu kako će izgledati i njen novi domen na „mreži“. S druge strane, oni kojima je to bitno, veruju da kada prvo budu rešena bitnija pitanja poput imne, zastave ili pasosa, verovatno će na red doći i rešavanje problema internet domena. Do tada, ostaje dobro poznata i mnogima posebno dragi YU oznaka. *Uroš Selencović*

Ministarstvo Srbije i Crne Gore.gov.yu

Ministarstvo inostranih poslova, nekadašnji SMIP, već je u četvrtak reвноsno promenilo naziv i na svom zvaničnom sajtu. Ipak, iako se dotična državna ustanova sada zove Ministarstvo inostranih poslova Srbije i Crne Gore, ukoliko želite da posetite njihov sajt i dalje ćete upisivati adresu mla.gov.yu.

Uici važi i za Narodnu banku, koja ne samo da je stavila novu tablu na zgradi u ulici kralja Petra, već je i na veb prezentaciji promenila naziv u Narodna banka Srbije. Ne treba posebno naglašavati da je veb adresa naravno i dalje www.nbr.yu.

mevala i promenu korisničke adrese (npr. danas@zezamprom.yu). Stručnjaci navode da bi upravo promena user-namena najviše uzbudila korisnike. „To je kao kada se preselite, pa onda ne znate komse sve treba da javite novu adresu“, navode veb masteni.

Ono što, međutim, predstavlja mnogo veći problem jeste činjenica da nema adekvatne zamene za dosadašnji domen. Jer, sve dvoslovne oznake koje bi bile logične za novi naziv države već su „zauzete“. „Za neki novi domen možda bi bilo najbolje SC, međutim to je oznaka za Sejšele. Takođe, SM (za Srbija and Montenegro) isto je zauzet i pripada državi San Marino SF - Švedska, SA za Sadausku Ara-

PROBLEMIMALA I RUSIJA

„Sličan problem je imala i Rusija pre nekoliko godina, kada je sa domena SU (od Soviet Union, odnosno Sovjetski Savez), trebalo da pređe na današnji RU“, objašnjava Aleksandar Glišović, ističući da je Rusija taj problem rešila

Gradanin Srbije i Crne Gore je - Srbogorac

Jezičke i političke nedoumice u vezi s nazivom nove državne zajednice

Bozani, broj 11/1994, 14. 2. 2003. 18.

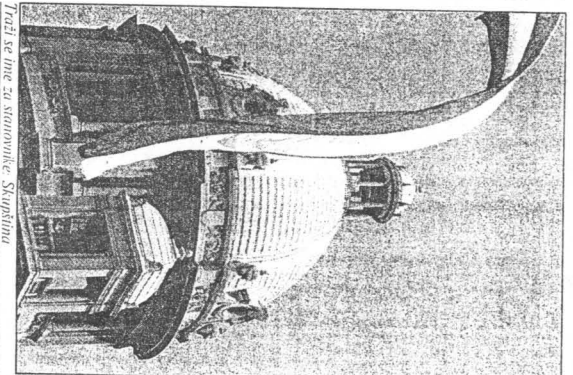
Za desetak dana može da se očekuje preporuka Odbora za standardizaciju srpskog jezika o novim nazivima. Jezički teren, u ovom slučaju, ništa manje „kiltav“ nego politički!

Kada govornimo o funkcionisanju novostanovljene države zajednice Srbije i Crna Gora, na „kltavom smoterenju“ jer je ona nastala u „kltavim okolnostima“, njegovim predložcima „nisu prisustvovali glavni akteri“, a njegov stvarnik (tini se, kao i do sada), neće zavisiti od umirujućih emocija. Ovo je tek okvir (a izgleda i opravdana sumnja svakog zdravo mislećeg građanina ove države zajednice) razgovora koji smo za Danas o misli manje zanimljivi i važniji pitanju funkcionisanja ove državne zajednice u jeziku, vodili sa Brankom Bhorcem, sekretarom Odbora za standardizaciju srpskog jezika, koji je daleko od bilo kakve apodiktike, dugo naznače kako se razmišlja o ovom pitanju.

Sintagma „država zajednica“ piše se bez velikog slova jer nije delo službenog naziva države. Ova sintagma objasnjava šta Srbija i Crna Gora jeste - međunarodno priznata jedna država, pa je i iza

koja ima veze sa osnovom etnos, ali ne znači pripadnika određene etničke grupe već se odnosi i na pozaregijalna ili Novosadnina, na primer, povlašć za sobom i pitanje kulturno odnosa prijava Komisije izvedu iz naziva države ili etnika (na primer - britanski). No, važno se za trenutak skraćena i usloboćena kako naci onu kao što je bio i Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija pa i Savezna Republika Jugoslavija, jer je dug za komunikaciju. Jezik se brani skraćenicama, dajući u Odboru, ali se sadisiji naziv, iz razumljivih razloga, neće moći vratiti na „Srbija“ ili „Crna Gora“. Kada se Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske svodi na manji naziv onda je to Velika Britanija ili čak samo Britanija, na primer, a građani je Britanije. Kako će se za ovaj gradin državne zajednice Srbije i Crna Gora još je jedino zanimljivo (tada li samoo?) jezičko pitanje. Ovo pitanje etnika (u pitanju je pojam

upotrebljiva „srbijano-kromogorski“ (da podsetimo, Srbijance je svaki stanovnik Srbije, dakle i oni koji pripadaju nacionalnim manjinama) ili „srpsko-kromogorski“. U ova slučajna on se piše bez crtica jer označava jedinstvo celine, a ne odnos, pa će tako biti „srpsko-kromogorska reprezentacija“, ali „srpsko-kromogorski odnosi“. Što se dvostrukih skraćentica, tiče, sve su zauzete (tako je, na primer, Slovencima bila dobila skraćentica SL, a Slovačka SR, jer je skraćentica SL dobila SLD, od slova SR, koji je pošto država pre njih sežderentih godina). Skraćentica SM (kao Srbija Montenegro) u našem slučaju takođe ne dolazi u obzir jer je to oznaka za San Marino. Kao dvostrukim skraćentice presrećaju nam samo doslednija YU, jer asocira na zemlju (neke institucije, kao Jugoslovensko dramsko pozorište ili Muzej Jugoslovenske kinoteke, na primer, zadržale privedu Jugoslovenski u svom nazivu) ili eventualno DZ. Džržino se znače

Tržište u tme za stanovnike Skupštine

ka i Austrija su dve države, ali Austrijancima ne pada na pamet da svoj jezik zovu austrijskim, pa ni Srbijanci koji su postojali pre Narnacke, a njih 75 odsto govori nemacki, nemaju svoenarski jezik). Naglad, ova država je jedan jedini državno-pravni, međunarodno-pravni subjekt za naredne tri godine. Od „vrednjanja skraćentice (koja ce nam biti određena - dvošlovna ili trošlovna - ako mi sami ne kandidujemo neku), mnogo je težji problem kako će se zvati, naslednik „Jugoslovenima“ kako napraviti etik i kretak. Legitimno, po zakonima jezika, to bi mogli učiniti od dveju raspoloživih modernih imena: „Srbija i Crna Gora“ izvančim iz Srbije i Crnogorca; ili Srbijance i Crnogoraca, a ope po principu podjednake zasupljenosti, kove, članovi Srbije i Crnogorci, jednino što o ovom složenom, izvedenom raspoloživog jezičkog materijala, legitimno baš kao Crnogorce ili Crnogorance, na primer, moglo bi izazove negođovanje i to što bi

Srb bilo na prvom mestu! To ni ko ne treba da odobri, kao što se misla i ne ukida, jer niko nema le ovlašćenja, već se radi o stvarni slobijni, ispravni, predloženi rad. To je ono što nudi naš jezički pogled, a što nudi politika volja ili srasti, šta može je izvan lingvistike. Odbor ce pokušati, rečeno nam je na kraju, da da preporuku za deset dana. On domisi odluku, kako se zove dokument, ali se zatvarno radi o preporuci ljudi od strake, pa se čak neće reći ni da preporučuje, već da izdvoeni potetrijal (koji nije previse elastičan) našeg jezika nudi „lo i o“. Odluku treba da doneše Komisija za odnose sa javnošću i resvanje međolaznih pitanja. Koga će za ovo prihiti bio, proširena još neke članove Odbora, jer se Odbor ne zadržava ni zbog jedne odlike. Članovi te Komisije, svesni delikatan društvenih prilika i jphovog, ako se tako može reći, jezičkog „oznakoljenja“, su: Ivan Klajn, predsednik Odbora i Komisije, Slobodan Renetic, potpredsednik Komisije i Komisija, direktor Instituta za srpski jezik, kao i Drago Čupur i Novica Petkovic, članovi Odbora. Jedino što preostaje građanima ove novostvore države je da se odluče da li ova simpozijum koji (kao i sve drugo usostalni) progovara iz jezika, biti savršeni i prevaziđeni.

I. Mandić

УПОЗОРЕЊЕ СКУПШТИНЕ УДРУЖЕЊА ЗА ЗАШТИТУ СРПСКОГ ПИСМА

Ђирилица убрзано нестаје

Са њом нестаје и српски језик, а тако и Срби сами, кажу Драгољуб Петровић и Мато Пижурџица

Нови Сад, 15. фебруара
Положај српског писма сваког дана све је тежи. Ђирилице је све мање у јавном животу и у службеној употреби. Ни многе забуде у вези са српским писмом још нису нестале.

Наситни наспраји на Ђирилицу и даље трају, поготово на Кошову. Ђерђици приписују на њу наставаду се такође и у централној Србији. Жалосно је да има Срба који се још нису довољно осветлили у вези са својим писмом. Када ће се то догодити, за сада нико не може да отговори, чудно се данас, на толикој Скупштини Удружења за заштиту Ђирилице српског језика „Ђирилица“ одржаној у претпunoј Свечаној сали Матице српске у Новом Саду.

Потоп на универзитету

Потпо је благословно данашњи екун, владика Бачки Иринеј Вуловић је казао да је борба за Ђирилицу, коју води ово удружење, племенит и свети циљ заштите нашег вековног писма које је органски део нашег идентитета, али је, на нашу срећу, угрожено на много начина.

Професор др Драгољуб Петровић изнео је између осталог, податке о искрапавању Удружења „Ђирилица“ које је покренуло да је, пре две или три године, у науку-жем седишту Новог Сада било

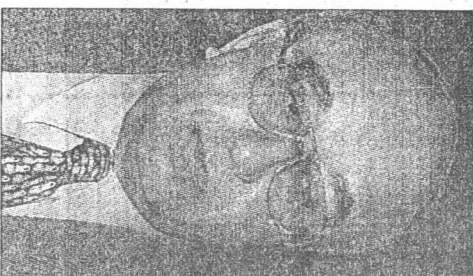

Фото П. Хаумп

МАТО ПИЖУРЖИЦА

ДРАГОЉУБ ПЕТРОВИЋ

16,5 одсто Ђириличних написа. У Београду их је било 31,8, у Книгини, Зренанину и Бачкој Паланци 12 до 15 посто. Док је у Чачку данас стигле Ђириличне најповољније - има је пола процената више него у Београду. Пре неколико дана ти су се односи драстично променили, непоновљиво по Ђирилицу. На новосадском Вулевару осведочења забележено је 85 ѿириличних у односу на

876 латиничних написа, или 8,84 посто.
 Овај однос приближно отговара односу између Ђириличних и латиничних наслова и у универзитетској библиотеци „Стигос“ на Илџаву. Иовићем ту парадигму јаво што смо јавно рекли да се на универзитету царшина потпоп Ђирилице, рекао је Петровић и упозорио: Српска Ђирилица нестаје огромном брзином, са њом

и српски језик а са њима и Срби сами.
 Такође познати лингвиста, као и негов претходник, проф. др Мато Пижурџица израдио је чуђење што смо дошли у ситуацију, и дозволили, да у држави српског народа браћуно оно што нам припада, Ђирилицу која је наш национални симбол и знак у европском културном простору. Он је опенио да се Удружење и сви његови чланови за Ђирилицу беспомоћно боре, али је и поред тога у нашем животу ће све мање.

Непотребна дилема

- Никома добила искрену подршку власти. Просветне власти и лингвистички екнаф су против наше борбе. А она мора да буде национална и државна обавеза, поручио је Пижурџица.

Данас је погнет и извештај о раду Удружења између две скупштине, усвојен програм рада у овој години и домети закључци. У њима се, између осталог, каже да је Ђирилица једино изворно српско писмо и његова данашња замена у српском језику, било којим другим писмом није допустива. Аутријатом данашња употреба у српском језику, тј. писма које је у свету, укључујући као писмо хришћанског језика, вангосрпско је недопустива и непотребна послухак.

Мирослав Кашић

ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ ЈЕЗИКА

Србогорци не постоје

Скраћеница државе – СЦГ. – Нема одговарајуће замене за име Југословен

Ни лингвисти нису свемоћни: после замене назива СР Југославија државном заједницом Србија и Црна Гора, они нису могли понудити неко друго адекватно име уместо одређене Југословен. Бранислав Брборић каже, у име Комисије за односе с јавношћу Одбора за стандардизацију српског језика, да је на седници

БРАНИСЛАВ БРБОРИЋ

овог тела, одржано прејуче, речено да је назив нове државе толико сложен да одговарајуће замене за име Југословен – нема. Назив Србија и Црна Гора је сложенији него име Босне и Херцеговине, које чине две речи и везник, а ипак се њени становници не називају „Боснохерцеговци“. Грађани Србије и Црне Горе се исто тако не могу називати „Србогорцима“ или „Србоцрногорцима“.

„Ми сматрамо да се социолингвистички и психолингвистички разлози противе извођењу некаког етника од основе која би се узела из назива држава чланица“, констатује Брборић.

Како ћемо онда називати становнике ове државне заједнице? Лингвисти сугеришу да их зове држављанима, или житељима, или грађанима Србије и Црне Горе, баш као што се и становници Босне и Херцеговине слично називају. Нама за утеху треба рећи да Чеси и Словаци никада се

бе нису звали Чехословацима. Други су тако звали. Они су из два имена једино изводили придев „чехословенски“. Слично је са БиХ: у употреби је са БиХ: у употреби је „босанскохерцеговачки“, али не и „Босанскохерцеговац“. Чланови Комисије, наши угледни лингвисти, препоручују да и ми користимо придев српскоцрногорски,

без цртице кад се реч односи на државну заједницу као целину. Ако се, пак, хоће исказати однос међу чланицама, онда се она пише са цртицом (српско-црногорски споразум, српско-црногорски спорови и слично).

Двојац у једини

Комисија се определила за скраћеницу државне заједнице која је већ у употреби – СЦГ, без везника „и“, али и без „В“ или „Р“ после „С“. Брборић каже да скраћеницу СЦГ може прихватити међународна комуникациска заједница, јер ова три слова нису у употреби као ознака ни за једну другу земљу. Лингвисти се, међутим, нису определили за скраћеницу од два слова, јер су све потенцијално одговарајуће – већ заузеле. Чак је и скраћеница ДЗ (државна заједница) у употреби, и то као ознака за Алжир! Пошто су, иначе, међународној организацији за стандардизацију

ИСО 3166 потребне двословне скраћенице, Комисија није могла ништа друго да препоручи него да се задржи ознака УУ, што значи да би стари знак остао непромењен, али само у случајевима где је нужна двословна ознака.

Поводом дилеме да ли је назив Србија и Црна Гора у једини или множини, у Комисији одговарају – у једини ако се мисли на целину заједнице. И опет нуде поређење с називом Босна и Херцеговина. Као што је „Босна и Херцеговина играла нерешено с Мађарском“, исто

На питање да ли ће српски језик у новој заједници постати, како неки предлажу, „српскоцрногорски“, Бранислав Брборић напомиње да у вези с тим износи своје лично мишљење. Не би било, каже, у складу с традицијом Црне Горе да назив језика буде „српскоцрногорски“. Он тим поводом помиње пример Аустрије и Швајцарске, одавно независних земаља, у којима је у употреби немачки, а не „немачкоаустријски“ или „немачкошвајцарски“. Аустрија је била и империја, али је језик био и остао немачки. Исто тако, земље Латинске

ЏОХАН КОЛМ

Једна уредба, две републике

Једна од дилема која није толико језиколошке природе тиме се начина представљања политичара две републике на међународним скуповина. Наиме, на недавном састанку министара финансија „десет земаља Југоисточне Европе“ одржаном у Загребу, били су и министри Србије (Белић) и Црне Горе (Иванчишевић), али су њих двојица поменути у извештајима не као „двојац“ из државне заједнице, један поред другог, него као представници две одвојене државе. Сличан третман су имали представници царинских органа на међународном скупу у Кишиневу у Молдавији.

С друге стране, влада Словеније је недавно донела уредбу у складу с којом су превозници из Србије и Црне Горе ослободени такси за превоз путника и рабе у међународном друмском саобраћају кроз ову земљу. Дакле, словеначка влада није донела две уредбе за две државе, али је у вестима о томе речено да су „Србија и Црна Гора уврштене међу државе.“ Правилно би било, у складу с препорукама лингвиста, рећи „Србија и Црна Гора је уврштена“.

Да ће путања у вези с тим још бити, показују следеће две весте. Једна, према којој је Валтер Шпимер „изразио наду многих да ће Србија и Црна Гора ускоро би-

ти у позицији да се придружи Савезу Европе, будући да јој је ту место“ а друга, када је Хамјеру Солани постављено питање „када ће Србија и Црна Гора могле очекивати пријем у ЕУ“. У првом случају Србија и Црна Гора се третирају као једна држава, у другом као две.

Подгорички „Вијести“ недавно су иначе објавиле текст у којем се предлаже да језик државне заједнице буде српско-црногорски. Тим поводом се подсећа да је у Краљевини СХС то био „српскохрватско-словеначки“, а од 1929. „Југословенски језик“. После Другог светског рата био је српскохрватски, а сад би могао, скратра аутор прилога у „Вијестима“, да буде српско-црногорски или црногорско-српски. Према донедавно важећем Уставу СРЈ, у Југославији је у службеној употреби (био) српски језик екавског и ијекавског изговора, што је и одреба садржана у Уставу Црне Горе. У Уставу Србије (1990) стоји и да се „српскохрватски“, али је та одреба „ревидирана“ у Закону о службеној употреби језика и писма (1991). „У Републици Србији у службеној је употреби српскохрватски језик, који се, када представља српски језички израз, екавски или ијекавски, назива и српским језиком“ (у даљем тексту: српски језик).

Б. Р.

тако је правилно рећи „Србија и Црна Гора је играла нерешено с Азербејџаном“. Та јединица није сасвим природна, али се морамо на њу навјезати, јер кад је реч о целини државе, другог решена нема.

Да ли државна заједница Србија и Црна Гора може бити означена и као „Црна Гора и Србија“? Брборић каже да је у обичном свакодневном говору и то могуће, али државе-чланице не би могле у званичном називу мењати места.

Беше српскохрватски

А како ћемо, кад неможе да је разговара са функционерима Србије и Црне Горе, разликовати руководиоце из републичких органа од оних из заједничких? Ако се чини да реченица може да изазове нејасноће, требало би рећи и „државна заједница“, наравно ако је реч о представницима заједничких органа. С тим што „државна заједница“ није званичан део назива и не пише се великим почетним словом. Државна заједница јесте, међутим, такозвани апелативни (незванични) део назива, тако да се њиме исказује чињеница да је само државна целина међународноправни субјект.

191

Као јужнокипарски

Однос грчког и негрчког становништва на Кипру сличан је односу православних Црногорца са штеверним (ишожечким). Ако би се Грци на Кипру одлучили да свој језик назову јужнокипарским, а Турци севернокипарским, могла би се разумети логика настојања појединих Црногораца да прогласе у Првој Црној црногорски језик. На Кипру се неће догодити „разисторија“ („Добрица Ђосић), а у Црној Гори – ко зна, напосао је у једном свом тексту Бранислав Брборић.

Америке не називају свој језик „шпанскоколумбијским“ или „шпанскоаргентинским“ него шпанским, док скоро 200-милионски Бразил зове свој језик португалским, а не „португалскобразилским“ или „бразилским“.

Комисија за односе с јавношћу и неодаклина питања Одбора за стандардизацију српског језика објавиће наредних дана званично саопштење о ставовима узетим на прејучерашњем састанку, с опширним образложењем.

Бранислав Радивојевић

ЗАХТЕВ БОШЊАКА У САНЦАКУ И РАШКОЈ ОБЛАСТИ НАЈВИШИМ ОРГАНИМА СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ

НАШ ЈЕЗИК ЈЕ БОСАНСКИ

В. Ивоковић, 26. 2. 2003, 5.

Председница СО Нови Пазар Васвија Гусинац затражила да се латиница и босански језик уведу у све државне институције, школе, на ТВ. Одбор за заштиту људских права: Истераше одавде Србију

НОВИ ПАЗАР - Захтевамо да се Бошњацима на територији општине Нови Пазар омогући употреба босанског језика и латиничког писма, у управном и судском поступку, комуникацији између државних органа и грађана, приликом издавања јавних исправа и вођења службених евиденција, на гласачким листићима и гласачком материјалу, у раду представничких тела, у школама, обдаништима...

Ово се истиче у писму које је, поводом Међународног дана матерњег језика, председница Скупштине општине Нови Пазар Васвија Гусинац ("Листа за Санцак др Сулејман Угљанин") упутила највишим органима Србије и државне заједнице Србије и Црне Горе, као и на многе значајне адресе широм Европе.

СМЕШНО ГОВОРЕ

ПРЕДСЕДНИЦА Скупштине општине Нови Пазар позива се на: резултате пописа из 1991. и 2002. године (по последњем попису Бошњака је у Србији око 135.000), Уставну повељу Србије и Црне Горе, Закон о заштити права и слобода националних мањина, Закон о локалној самоуправи, Статут Скупштине општине Нови Пазар, Повељу о мањинским и људским правима и друга документа којима се гарантују и штите људска и мањинска права, укључујући и право на матерњи језик.

Захтевамо да се у предшколским и установама, основним и средњим школама, као обавезан предмет, поред српског, уведу и босански језик и књижевност, да се на свим нивоима образовања, које се стичу у државним институцијама, за децу бошњачке националности у општини Нови Пазар наставна организује на њиховом матерњем језику и да се на државној радио-телевизији део програма смитује на босанском језику – наглашава се у писму Васвије Гусинац.

КАКО ЋЕ СЕ ГОВОРИТИ: Универзитет у Новом Пазару

Иако га многи још оспоравају, босански језик се увелико форсира у општинама Нови Пазар, Сјеница и Тутин, где је највише бошњачког живља и где је на власти "Листа за Санцак др Сулејман Угљанин". Многи политичари труде се да говоре искључиво босански, који често и не познају, па се у јавним обраћањима могу чути и конструкције попут: "гађају у мјету" и "хвале се вјеликим успесима". Не ретко и на локалним телевизијама,

да се ћирилица протерује из Рашке области и да се чак и улица Вука Караџића испишује латиницом.

ПРОМЕНЕ ПРЕКО НОЋИ

ЈАВНОСТИ се обратио и Одбор за заштиту људских права у Рашкој области – огранак у Тутину. - Вековима је овде била Србија, вековима се овде говорило српским језиком, вековима се употребљава-

тин њен део - истиче се у овом саопштењу.

Такође се додаје: - Оједном све се променило. Ћирилица је бачена у други план. Само се на силу употребљава. Нестале обележја која нам гарантују да живимо у Србији. Нестале Немаче, Светог Саве, Вука Караџића; ознака Београда, Саве, Мораве... Од тројице народних хероја који су имали своје улице у Тутину, избацише само улицу Богољуба Чукића, вала да зато што је мештанин и Србин. Кажу да има идеолошко значење. Титова улица остале, остале и улица Рифата Бурићовића – каже се у саопштењу Одбора за заштиту људских права у Рашкој области.

Уз јавно упућени апел "Вратите нам Србију", чланови овог Одбора изражавају чуђење што Министарство за локалну самоуправу Србије даје сагласност на акт о преименовању улица и установа у Тутину.

- Сигурни смо да нису ни читали, или им је знање толико мало да не знају где живе. Овим они, а не локална самоуправа, истераше Србију из Тутина – истичу у Одбору.

М. НИЃИФОРОВИЋ

НОВИ НАЗИВИ

УМЕСТО досадашњих, освануше улице султана, бегова, паша, ага, арапских песника... Тако имамо улице: султана Мехмеда Фетаха, Хусеина беге Градлаччевића, Змаја од Босне, Иса – беге Исаковића, Муја и Халила Хрњице, Хасана Звиздића... Ту је и улица Смаил аге Ченгића, па Алауа...

у жељи да преко ноћи пребу на ијекавицу, водитељи менају "бабе и жабе" тврдећи: "да је вријеме хладно и да снег паде у Новом Пазару".

Одлукама све три општине, називи улица испишани су латиницом, што је многим у овом крају био разлог за негодовање. У саопштењу српског удружења "Рас" истиче се да је недопустиво и скандалозно

да ћирилица. Називи улица и установа били су испишани ћирилицом и носили су имена личности и обележја везаних за њен хиљадугодишњу историју, без обзира на верску и националну припадност и историјске догађаје. Сва деца учила су исти језик – српски, који је свима био матерњи, и сви су на њега били поносни. Ово је била гаранција да живимо у Србији, да је Ту-

РЕАКЦИЈЕ НА ЗАХТЕВ ИЗ НОВОГ ПАЗАРА ДА СЕ У РАШКОЈ ОБЛАСТИ БОСАНСКИ ЈЕЗИК УВЕДЕ У СВЕ ДРЖАВНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ, ШКОЛЕ И ТВ

АКАДЕМИК ИВАН КЛАЈН, ПРЕДСЕДНИК ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

ТУРЦИЗМИ МАЛО ЗА НОВИ ЈЕЗИК

Данас у Босни покушавају вештачки да створе бошњачки језик уношењем огромног броја арабизама и турцизама, али се то и тамо тешко прихвата. Бошњачки језик у научној употреби у Србији не признајемо, али допуштамо Бошњацима да га зову именом свог народа

То је политичко, а не језичко питање - тумачи академик Иван Клајн, наш познати лингвиста и председник одбора за стандардизацију српског језика, захтев да се на територији - Новог Пазара омогући употреба босанског језика и латиничног писма у управном и судском поступку, у школама, обдаништина, средствима информисања...

- Одбор за стандардизацију сложио се са постојањем термина хрватски језик, што не значи да тврдимо да је то језик различит од српског. То важи и за термин бошњачки, али не можемо да се сложимо са употребом термина босански. У Западној Србији говори се ијекавицом, изговором који је код нас одувек био признат, па се књижевни бошњачки ни у чему не би разликовао од оног што зовемо српски језик ијекавског изговора. Данас у Босни покушавају вештачки да створе тај бошњачки језик уношењем огромног броја ара-

бизама и турцизама. То се и у Босни тешко прихвата, па не верујем да има шанси да се то догоди у Србији.

● **Зар се у Рашкој области не говори екавски?**

- Да, то је екавски дијалект и уколико желе да њихов језик буде бошњачки морали би да усвоје ијекавицу. Али, за науку је то, ипак, само један један језик.

● **Како се зове тај језик?**

- У међународној науци се он и данас зове српскохрватски. А, питање његовог назива и термина треба да реше међусобно политичари.

● **Зар аргументима у овој области не располажу лингвисти? Није ли и ваш Одбор начинио грешку признајући термин бошњачки језик?**

- Ми га не признајемо у научној употреби у Србији, али допуштамо Бошњацима да именом свог народа назову свој језик. То је данас већ готова чињеница. У Хрватској се то догодило

још раније - у време ондашње Југославије - када смо званично говорили српскохрватски, Хрвати су га звали "хрватски". Сада Бошњаци изједначавају име језика са именом народа.

● **Именује ли нација језик или језик нацију?**

- То је мучно питање око кога се вековима свађају лингвисти, историчари и политичари. Лично ја, мислим по многобројним примерима да језик није тако битан како се код нас мисли. Мој колега Ранко Бугарски би вам боље одговорио бројним примерима о нацијама које говоре "туђим" језиком, попут Бразилаца који говоре португалски или Аустралијанаца чији је језик енглески...

● **Могу ли овакви примери водити даљем уситњавању и цепању српског језика?**

- Наравно да могу. Поводом предлога и увођењу црногорског језика пре годину дана сам написао да нам се могу појавити и пиротски, нишки... То је апсурдно.

● **За овакву ситуацију у језичкој политици, неко ипак мора да је одговоран.**

- Нажалост, у овој земљи за језичку политику и језичку културу нико није одговоран. Имамо тај Одбор за стандардизацију српског језика захваљујући покојном Павлу Ивићу, али Одбор је само саветодавно тело које не може никоме ништа да нареди.

● **А ко може?**

- У другим државама тим питањима се баве национални комитети за језик или министарство просвете. Код нас о томе нико не води бригу. Мој колега англиста Твртко Прћић написао је да данас код нас важи правило "пиши како хоћеш" другим речима - овде влада језичка анархија.

● **Није ли то, не само озбиљан језички, већ и национални проблем?**

- Јесте. Језичка и национална питања су измешана, али ја нисам стручњак за национална питања. ●

Ј. КОСАНОВИЋ

ПОВОДОМ УЧЕСТАЛИХ НАЈАВА УВОЂЕЊА ЦРНОГОРСКОГ ЈЕЗИКА

Београд, 3. новембра
1. 3. 2003. б.

БРУЖКА ПРЕД СВЕТОМ

Проф. др Драгољуб Петровић: Нема лингвистичких основа за преименовање језика којим говоре Црногорци

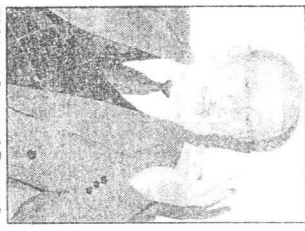
НОВИ САД - Сви језици који су до сада настали на овим нашим просторима потекли су из српског језика: хрватски, бошњачки и македонски. "Бржанак" црногорски. Лингвистичких основа за ове језишке појаве, предименовање српског језика којим се говорим у Црној Гори у "црногорски немач", као што то није било

најнинама, погледати за сви нови језици настали из српског језика. Иако се неке вине допадају "испичи" Вукових раба, да проследи.

То је језик неки српски језик - тврди проф. др Петровић који се припаднице уназад хмта укупности језичких појави.

Нити је то ко имао да чује, нити да о томе размисли, а Срби су досишли у ситуацију да више ни на шта, на ни на своју биолошку будучност не могу да рачунају. У таквим ситуацијама је питање језика чак мање важито.

Он скреће пажњу на опасност која Србима прети од оноликог нестанака.

Проф. др Драгољуб Петровић

Јер "томе се у окружењу као кока шећера". Изјавио је су се науке.

ПОВОДОМ ТВРЂАЈЕ ДА ЈЕ ДРАЖА МИХАИЛОВИЋ САХРАЊЕН НА ВЕЛИКОМ РАТНОМ ОСТВУ

ОБИЧНА КАФАНСКА ПРИЧА

Припадник УДБ Драган Ђурђић био је склон да под дејством алкохола свашта прича за кафанским столом

ВОЈВОЂАНСКИ
ИЗВЕШНО је, према мишљењу проф. др Драгољуба Петровића, да ће се из српског, као посебан, временом издвојити и војвођански језик. Многи војвођански аутономисти траже "увођење" војвођанског језика, који ће као и босански и црногорски бити утврђени на латиници а Војводина ће према њиховим намерама постати латинична област - каже овај лингвиста. - Не знам да ли је тачно, али људи који суфлују по интернету, кажу да на сајту Ненада Чанка постоји енглески и војвођански језик.

Њима је изјавио хрватског и босанског језика. Новосадски лингвиста проф. др Драгољуб Петровић ово своје пројавишање тумачи на историјским чи-

које су оно што су од Вуковић језика понеле, кретале својим именом. Стварињем пошто држава настајали су и "нови" језици - тумачи савојорник "Новост".

Тиме се, наравно, персе добијају ништа, осим добре прилике за српну прелу светом. За знање језика, оне који знају да језици језички говоре и хрватски у Хрватској, и босански у Босни на сада и Црној Гори у Црној Гори то је смешице. Американцима је смешице, колко и мајко језика, истих по значењу и звучносу, а различитих по наиз-

бу. - Миела о "црногорском језику" није нола - напосредне угледни лингвиста, ука-

звучи на дајинише тесне за изјавињем које ошаме пројавију нешто црногорске колорје. Тако неки лингвистички знаци, који су репачко Балкану Никчевић и Рапоновић Роткић, заједнички вичи, могу да баче шта хоће, али да немају никаквог, личнање на не објавијеу.

Апсурдно је да је, поред развијана српскохрватског језика на српски и хрватски, Црна Гора пре Срба била у спору Усташа нашла као говорни језик српски. То је, по проф. др Петровићу, било у време пруге илаци и друге намери. ●
З. Т. МИРКОВИЋ

Њима је изјавио хрватског и босанског језика. Новосадски лингвиста проф. др Драгољуб Петровић ово своје пројавишање тумачи на историјским чи-

које су оно што су од Вуковић језика понеле, кретале својим именом. Стварињем пошто држава настајали су и "нови" језици - тумачи савојорник "Новост".

Тиме се, наравно, персе добијају ништа, осим добре прилике за српну прелу светом. За знање језика, оне који знају да језици језички говоре и хрватски у Хрватској, и босански у Босни на сада и Црној Гори у Црној Гори то је смешице. Американцима је смешице, колко и мајко језика, истих по значењу и звучносу, а различитих по наиз-

бу. - Миела о "црногорском језику" није нола - напосредне угледни лингвиста, ука-

крену евојорне са есајинем и Колорју. Редоминиста. Вичко. Њима је изјавио хрватског и босанског језика. Новосадски лингвиста проф. др Драгољуб Петровић ово своје пројавишање тумачи на историјским чи-

које су оно што су од Вуковић језика понеле, кретале својим именом. Стварињем пошто држава настајали су и "нови" језици - тумачи савојорник "Новост".

Тиме се, наравно, персе добијају ништа, осим добре прилике за српну прелу светом. За знање језика, оне који знају да језици језички говоре и хрватски у Хрватској, и босански у Босни на сада и Црној Гори у Црној Гори то је смешице. Американцима је смешице, колко и мајко језика, истих по значењу и звучносу, а различитих по наиз-

РЕАКЦИЈЕ НА ЗАХТЕВ ИЗ НОВОГ ПАЗАРА ДА СЕ У РАШКОЈ ОБЛАСТИ БОСАНСКИ ЈЕЗИК УВЕДЕ У СВЕ ДРЖАВНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ, ШКОЛЕ И ТВ

ПРОФ. ДР МИЛОШ КОВАЧЕВИЋ, ЈЕДАН ОД АУТОРА "СЛОВА О СРПСКОМ ЈЕЗИКУ"

БОШЊАЧКИ ЈЕ - СРПСКИ

Иницијатива из Новог Пазара отворила пут изгону српског језика из Рашке области. Срби, Хрвати и Муслимани (преименовани у Бошњаке) говоре језиком који је кодификован Вук Караџић, а "босански" није ништа друго него ијекавска варијанта српског језика

ЖЕЛЕ ли Муслимани Новог Пазара да мењају језик којим су до сада писали и говорили? Је ли им неко до сада бранио да употребљавају језик који им је матерњи? Шта то госпођа председница СО Новог Пазара Васвија Гусинац, датом иницијативом, жели да постигне?

Сва ова питања поставља лингвиста професор др Милош Ковачевић, један од аутора "Слова о српском језику", које је својевремено изазвало велику језичку полемiku. О спорним питањима српског језика, која се, ево, сада и конкретно отварају.

Једноставан и недвосмислен одговор гласи: жели се само новобосанско - наместо српског имена у називу језика. У питању је политички, да не кажем, политикантски чин, јер нико ни до сада у Рашкој области никоме, а понајмање Муслиманима, није бранио да употребљава ни латиницу ни ијекавицу. Ту својим захтевом председница куда на (Уставом Србије и Законом о језику и писму) отворена врата. Али "врата" морају бити затворена за научно незасноване захтеве, односно за замену српскога босанским именом језика у Рашкој области.

У полемици са академиком Павлом Ивићем, а након "Слова" у коме сте оно што се данас зове хрватским односно бошњачким језиком именовали као "српски језик загребачке односно сарајевске варијанте", упозоравали сте да свака друга термилошка употреба отвара врата оваквим захтевима...

Још 1998. године у полемици са академиком Павлом Ивићем, а посредно и са ставовима тада основаног Одбора за стандардизацију српског језика, заступао сам тезу да прихватање бошњачког имена за српски језик, када га употребљавају Муслимани, отвара пут за изгон српског језика из Рашке области, тј. признавање права Муслиманима у Рашкој области да протерају српски назив из срп-

ског језика и да на његовом месту устоличе бошњачки (по замисли академика Ивића и Одбора) или босански (по замисли Муслимана који су себе преименовали у Бошњаке). Сада се види да председница СО Новог Пазара

неће не само српско, него ни бошњачко име за језик. Она хоће, као и Муслимани у Босни, босанско име уместо српског у називу језика.

ВАРИЈАНТА СРПСКОГ

КОЈИМ језиком по Вашем мишљењу говоре Бошњаци у Новом Пазару?

- Срби и Хрвати и Муслимани (данас преименовани у Бошњаке) говоре истим језиком који је кодификовао и стандардизовао Вук Стефановић Караџић. Тај језик се код Вука и у целом свету у 19. веку звао готово искључиво српски језик. Онда је, за слугом и српске филологије, преименован у српскохрватски. Али то преименовање није српски језик учинило мање српским у лингвистичком погледу. Он је само политички, именован одвојен од Вуковог српског. Крајем 20. века Хрвати су Вуков српски преименовали у српскохрватски и за своје потребе назвали га хрватским, а Муслимани у БиХ - а сада за њима и они у Рашкој области - босанским. А тај "босански" није ништа друго него ијекавска варијанта српског језика. Зато, научно говорећи, Муслимани и кад кажу да говоре босански - не говоре мање ни више српски неголи што су га говорили јуче и прејуче.

Ко кога, по Вашем мишљењу, одређује: језик нацију или нација језик?

- Језик је у 19. веку био основни критеријум националног идентитета. И управо зато је он био српски за све говорнике штокавског дијалекта, јер су

сви Срби били штокавци, али штокавци трију вера. Зато је попут других језика и српски језик био и основни критеријум идентификације и обједињења српске нације. Пошто данас критеријуми националног идентитета нису приоритетно језички, јер ве-

ћи број народа може говорити, а и говоре истим језиком (за шта је на пример, поред енглеског и шпанског, српски језик добар пример), апсурдно је један језик који је лингвистички и етнолингвистички био само српски - преименовати, и још - каквог ли апсурда - тај преименовани сматрати новим језиком.

ФИЛОЛОШКИ МИНИМУМ

ЈЕСУ ли, а ако јесу - шта су пропустили да ураде српски лингвисти, посебно они окупили око (све)српског Одбора за стандардизацију српског језика?

- Пропустили су да јединствено делују на провођењу српских филолошких националних интереса. А то деловање било је могуће само под условом да је консензуално усвојен минимум српског филолошког програма, кога би се сви, желећу добро српском народу, морали држати. А у том минимуму међу централним свакако би био став да се у српском језику не могу изневеравати научни зарад политичких или политикантских интереса. Друкчије речено, да у српској филологији и српском народу између имена и "садржаја" језика нема раскорака, па он, ако је српски, не може бити хрватски и бошњачки или босански. Дакле, не смеју бити лични и још не научни интереси зарад нечије суревњивости издигнути изнад националних. Бар да се око тога сложимо, и то не само декларативно.

Ј. КОСАНОВИЋ

Актуелно

НОВА ДРЖАВНА ЗАЈЕДНИЦА
ДОНИЈЕЛА И НОВЕ НЕДОУМИЦЕ

„Побједа“ Број 218, 2. Мај 2003, 23.

Службени језик одређују Устави

КОЈА је скраћеница државне заједнице Србија и Црна Гора и како се зове њен становник, хоће ли глагол уз назив државне заједнице бити у множини или у једнини - нека су од питања на које су одговоре дали чланови Комисије за односе с јавношћу. Одбора за стандардизацију српског језика.

Скраћеница

Скраћеница нове државне заједнице је трословна СЦГ, а за њу су се определили већ поједина јавна гласила правећи од двеју већ ухода-них скраћеница РС и РЦГ, спајањем С и ЦГ и изоста-вљањем слова Р (република) која не улази у званични назив државне заједнице. Објашњено је и да је синтагма државна заједница изостала из службеног назива државе јер је она у Уставној повељи написана малим словом. Дакле, државна заједница се зове Србија и Црна Гора.

„Наиме, нова држава није ни република, ни монархија, ни федерација, ни конфедерација, него специфична државна заједница какве

Скраћеница државне заједнице је СЦГ, њен становник се зове држављанин, грађанин или житељ плус пуни назив државе

назива државе? Упркос неким рјешењима није могућ нови етнички би замијенио досадашњи - југословен - па нам на располагању само стоје именице: држављанин, грађанин, становник или житељ + пуни назив државе или његова скраћеница СЦГ. Те именице се могу мијењати и по падежима.

„Мада су у штампи и другим јавним гласилима спомињани могући етници „србоцрногорац“ и „србогорац“, најчешће са хумористичким призивом, Комисија их није могла прихватити из јасних социолингвистичких и психолингвистичких разлога, без обзира што се нарочито овај краћи уклапа у творбене потенцијале српског језика“, рекао је Бранислав Брборић, секретар Одбора за стандардизацију српског језика. Он је навео и да у Великој Британији и Сјеверној Ирској нико не каже великобританци и сјеверноирци, него само Британци али у спорту нема

тим, када се њиме хоће исказати однос између држава чланица, тада ће се писати са цртицом.

Ознака на аутомобилима

Ознака на аутомобилима нове државне заједнице који ће бити регистровани у нашој земљи такође је једно од питања на које је одговорила поменута комисија.

Кодна ознака на аутомобилима и другим возилима одређује се примјеном посебне међународне конвенције која може бити једнословна, двословна или трословна. „У нашем случају она може гласити СЦГ или може остати YU, ако се покаже да за двословни код днема друге комбинације. Важно је да одабрани код асоцира само на једну земљу, а YU се иначе налази у безбројним веб-сајтовима и адресама на Интернету, које није лако замјенивати новим“, стоји у одговору Комисије. Док се у образложењу оваког рјешења помињу ознаке СРО (Хрватска), СЛО (Словенија)...

МИНИСТАР ПРОСВЈЕТЕ СЛОБОДАН БАЦКОВИЋ
ИЗЈАВИО:

Црногорски као званични језик

Министар просвјете Слободан Бацковић изјавио је да би било природно да Црна Гора свој језик назове црногорским.

"Ја сам за то да се у Црној Гори промјеном Устава именује црногорски језик као званични", казао је Бацковић листу Блиц.

Он је рекао да није за то да се суштина језика мијења насилним увођењем архаизама који су ријетко у употреби.

Бацковић је упозорио да је у образовном систему велики проблем непоштовања уставне норме о употреби службеног језика.

"У црногорским школама веома је присутна екавица, што је противзаконито и ствара проблеме", рекао је министар просвјете.

Према његовим ријечима, има случајева да се не поштује уставна норма о равноправности два писма.

"Најчешће се фаворизује ћирилица, тако да нека дјеца скоро не знају латиницу, која им је, ако не што друго, неопходна за учење страних језика", казао је Бацковић.

СЛОБОДАН БАЦКОВИЋ

нема ни у теорији ни у пракси", стоји у одлуци Одбора за стандардизацију српског језика.

У образложењу одлуке пише и да се није могла понудити двословна скраћеница попут СЦ, јер су у међународном коду све словне комбинације које би се ишчитале из назива наше државне заједнице заузете. Четворсловне комбинације као СРЦГ или СБЦГ Комисија није ни разматрала јер су оне дуге и не узима их у обзир ни МСО/ISO (агенција Уједињених нација која се бави стандардизацијом).

Становник

Како ће се звати становник, етник нове државне заједнице и да ли би се име могло извести из постојећег

јединствене репрезентације. Британци играју у четири репрезентације: енглеској, шкотској, велшкој и сјеверноирској. Код нас ће бити јединствене репрезентације у спортским надметањима, и поставља се питање како ће се навијати. Вјероватно: плави, плави!

Како би могао гласити прихватљив ктетик (придјев, атрибут) који би се извео из назива државе, или евентуално, из новог етника?

Комисија се определила за сложеницу српскоцрногорски, мада је могућ ктетик и србијанскоцрногорски, који је лошији јер је дужи. Без обзира на то како гласио пише се без притице када се представља: целина државне заједнице. Међу-

Комисије. Док се у образложењу оваквог рјешења помињу ознаке СРО (Хрватска), СЛО (Словенија)... можда је добро имати исти трословни код на аутомобилима и другде, на примјер у спортским и привредним асоцијацијама и организацијама", наводи се у објашњењу.

Разликовање

На питање које ли глагол уз назив државне заједнице бити у једини или у множини, одговор је једнина када је глагол у садашњем и прошлом времену (презенту и перфекту) али када се ради о будућем времену (футуру) једнина и множина се не разликују. Примјер: Србија и Црна Гора увјек су једна другој притицале у помоћ (ранија времена) и Србија и Црна Гора не користе исту новчану валуту нити имају исти царински систем (садашње вријеме), али Србија и Црна Гора користе двије валуте и има два царинска система.

"Заиста, неће увијек лако бити разликовати државну целину, која не може бити прост збир дјелова од њених засебно назначених држава чланица. Неки политичари показују склоност да измијене редослед држава чланица (Црна Гора и Србија), што није у складу са Уставном повељом, али је допуштено у незваничном говору јавног живота", пише у образложењу овог одговора.

Комисија се није бавила питањем који ће бити службени језик државне заједнице Србија и Црна Гора, међутим, наведено је да писци Уставне повеље нијесу одговорили на понуђену сарадњу Комисије. Чланови Комисије су изразили наду да ће нови устав држава чланица бити писменији од Уставне повеље, и надају се да ће бити сарадње око утврђивања службеног језика у државама чланицама са два изговора екавски и ијекавски, али са ћириличним писмом.

Виолета Цвијич

ПОВОДОМ УЧЕСТАЛИХ ЗАХТЕВА ДА СЕ ОЗАКОНИ ЦРНОГОРСКИ ЈЕЗИК

КАМПАЊА ИЗ ВРХА ВЛАСТИ

После министра просвете, промену имена језика затражило и Црногорско друштво независних књижевника
ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ, сеп. 4, 8. март 2003, 6.

ПОДГОРИЦА - Преименовање језика којим говоре Црногорци (у Уставу Црне Горе пише српски), осим доказаних сепаратиста, све чешће траже и званичници на високом функцијама и разна удружења.

После министра просвете Слободана Бацковића, иницијативу да се "црногорски језик" кодификује и званично призна, јуче је покренуло и Црногорско друштво независних књижевника.

У чисто лингвистичком смислу, језик Бошњака, Црногораца, Хрвата и Срба може се сматрати и једним језиком. Овај језик има јединствени "апстрактни костур" и на њему је написана значајна литература. Но, како су сва именована тог језика, од Људевита Гаја и Вука Караџића до данас била изван језичке природе, несумњиво је садашњи назив службеног језика у Црној Гори, "српски језик ијекавског изговора", у функцији дискриминације и асимилације црногорске нације и културе - стоји у саопштењу ЦДНК.

Ово удружење апеловало је на писце, уметнике, научнике, јавне делатнике, медије, струковне асоцијације, културне и научне институције да усвоје декларацију о употреби црногорског језика. То подразумева и покретање иницијативе у Скупштини Црне Горе да се у Уставу језик Црногораца назове "националним" именом црногорски.

Признање црногорског језика је од далекосежног значаја за опстанак наше културе и нације - апелују "независни" писци.

О "преименовању" језика у црногорским медијима и на јавним

Матија Бећковић

трибинама, заправо, и нема праве полемике, јер се ретко кад чује глас стручњака или политичара који мисле другачије. Све, полако, поприма облик кампање која, изгледа, има подршку у самом врху власти.

Промену имена језика често заступа актуелни министар просвете, др Бацковић, који је по струци физичар. Ако је стручњак за своју област, то му не даје за право да одлучује и пресуђује о крупним питањима језика - објашњава за "Новости" угледни професор др Јован Чађеновић.

Природније, а и демократскије, било би да је министар за ову

крупну језичку "реформу" претходно тражио мишљење од стручних институција, организација и личности, па онда саопштио лични став...

Др Чађеновић указује и на чињеницу да министра није брига што се у Црној Гори затире ћирилица, већ га брине што "нека деца скоро да не знају латиницу".

Многи који захтевају протеривање имена српског језика не

ФАЛИ ФУСНОТА

ЗАМОЛИЛИ смо академика и песника Матију Бећковића да прокоментарише захтеве за увођење "црногорског", као званичног језика у Црној Гори.

Немам ништа против да се прогласи црногорски језик, али би у фусноти требало навести и имена оних који њиме говоре. Мислим да тај списак не би био дугачак - каже Бећковић.

знају да име језика настаје у време када се он и обликује. Црна Гора, Брда, Бока, Стара Херцеговина и други наши крајеви били су и ковница и ризница српског језика. То је трајало вековима, и садашњи властодршци немају право да наш језик избацују - каже наш саговорник.

Језик, каже професор Чађеновић, није "политичко питање", како говоре неки савремени трибуни, па њиме не могу да се баве нестручни људи, посебно не острашћени политичари, па ма какву власт имали. ●

Ч. ПРЕЛЕВИЋ
В. КАДИЋ

ПОЛИТИКА, БР. 2009
ПРВИ, 12.3.
2003, АУ.

Бошњачки куца на врата

Председница Со Васвија Гусинац затражила употребу бошњачког језика

Нови Пазар, 11. марта
Директорима школа, предшколских установа, јавних предучеља и установа и државним органима у Новом Пазару стигао је допис којим председница Скупштине општине Васвија Гусинац захтева да се обезбеди „равноправна употреба бошњачког језика и латиничног писма као језика и писма бошњачког народа“.

Истим дописом председница Гусинац захтева да се у предшколске установе и основне и средње школе као обавезан предмет, поред српског уведе и бошњачки језик и књижевност, а да се на свим нивоима образована у овом граду (у Новом Пазару постоји и универзитет) и олеђања неколико факултета) за бошњачку језу наставна организација матерњем језику. Од државне радио телевизије је затражено да део програма емитује на језику Бошњачка.

Председница новоназареcke општине се у овом допису позвала на највише акте државе (на Уставну повељу Србије и Црне Горе, на Закон о заштити права и слобода националних мањина, на Повељу о људским и мањинским правима и Закон о локалној самоуправи, те на међународне документе којима се штите мањинска права, па и право на језик).

„Добро сам овај допис – потврдио је председник Округлног суда у Новом Пазару Рамаз Хубић. – За сада неких брзих промена у овој области код нас неће бити, јер наше поступке регулишу позитивни прописи, али је чиница да се на овај захтев поина на важна документа – не искључује Хубић да ће ова „везица трениципа“ обухватити и судове.

Локални политичари из редова Бошњачка по традицију прева у јавним наступима говоре диреква-

ски. На последњем попису дефини Бошњачка се изјаснила да говори бошњачким језиком. Новинари локалне телевизије, чини је оснивач општине, такође се труде да се гледацима обраћају на некаквици.

„Нире неправилно ако се језиком каже „дирече“, па после „деча“,“ То је у духу бошњачког језика на овом подручју – покушао је да на тој телевизији карактеристике овог језика „стручно“ објасни Зехија Вулић, дипломирали професор српског језика, а поборник увођења бошњачког. Он је најавио кодификацију, нормирање и израду речника и правопис бошњачког језика. Како ће да изгледа увођење језика Бошњачка у национално мањинске школе, овде још ником није јавно. Неки су већ исказали спремну да ће то да води новим подјезика.

– Важне су добре намере и да се размислимо. Може предмети да се зове јединствено матерњи језик, па нека та српска деца зову српским, а бошњачка бошњачким – каже Вулић.

Ипак, ова „новина“ већ руже нове неспоразуме. Есад Чулевић (бранили савезник посланик и председник Извршног одбора СО Тузли) обећао је да ће да тружи потпредседника српске владе Жарка Корача, јер се овај у медијима супротставно увођењу бошњачког језика.

Такоре, ово питање изазива и дилему међу Бошњацима. Једни свој језик зову бошњак, како су се изјашњавали и на попису, а копродесетник Санджак интелектуалног круга Рамза Црниница није савлада да је „двентифицијони елементи Бошњачка бошњачки језик“.

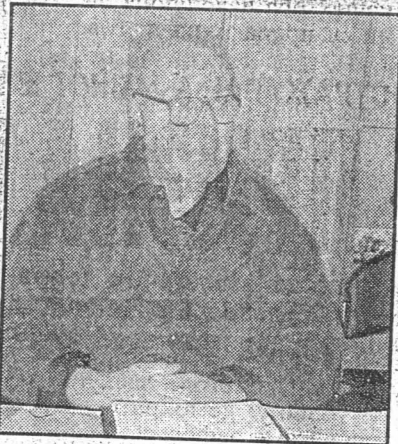
С. Варањчевић

УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У ПОДГОРИЦИ

НА БРАНИКУ ЈЕЗИКА

ПОДГОРИЦА

Док државни медији у Црној Гори свакодневно објављују иницијативе појединаца и удружења која траже да се званични језик у овој републици преименује у "црногорски", у Подгорици је опржана седница иницијативног одбора за оснивање Удружења за одбрану српског језика и ћирилице. Овом скупу присуствовало је двадесетак професора, књижевника, новинара и јавних радника.

Јован Чађеновић

Оснвали смо ужи одбор, на чијем челу је професор др Јован Чађеновић - каже један од иницијатора оснивања удружења, пензионисани новинар Велимир Тасић. Наше Удружење ће бити регистровано као невладина организација, а ускоро ће мо формирати и Скуп-

штину у коју ће, очекујемо, ући многи еминентни научници, писци и лингвисти који ће се борити за очување српског језика и ћириличног писма у Црној Гори. На ову идеју дошли смо због очите намере да се насилно и политичким путем мењају језик и писмо. ●

ч. п.

АЛБАНЦИ У ЦРНОЈ ГОРИ ТРАЖЕ ФАКУЛТЕТ НА АЛБАНСКОМ

ПОДГОРИЦА (Београд) - Албанци са подручја Малесије у Црној Гори траже да у месном центру Тузи буде отворен факултет на коме би се школовали учитељи и наставници за наставу на албанском језику.

Према подацима анкете коју је спровела невладина организација "Илирик", оснивање таквих студија један је од услова да се заустави иселјавање Албанаца са тог подручја.

Филозофски факултет у Никшићу расписао је конкурс за студије на албанском језику, али се није пријавио ни један студент, јер Албанци желе да студирају у свом крају. ●

ШТА ЈЕ ПОКАЗАЛО ИСТРАЖИВАЊЕ О УПОТРЕБИ ЋИРИЛИЦЕ У ВОЈВОДИНИ

ЛАТИНИЦА ОСВОЈИЛА ШКОЛЕ

Ћирилица је у Новом Саду заступљена са 18 одсто, Зрењанину 14, Сомбору 13, Кикинди 12 и Бачкој Паланци 15 одсто, док у суботичким средњим школама више од 70 одсто ученика користи латинично писмо

СУБОТИЦА. – Суботички часопис за културу “Луча”, објављује истраживања о употреби ћирилице у Војводини. Драгољуб Збиљић, аутор овог текста и председник Извршног одбора Удружења за заштиту ћирилице, тврди да је српско писмо знатно потиснуто.

У истраживању које су недавно обавили стручњаци Удружења “Ћирилица” у државним и јавним службама, штампи и предузећима у градовима Новом Саду, Кикинди, Сомбору, Зрењанину, Бачкој Паланци и Београду, дошло се до следећих података. У Новом Саду, од свега што у граду пише, и што је свакодневно пред очима грађана, ћирилице има једва 18 одсто, Бачкој Паланци 15, Зрењанину 14, Сомбору 13, и Кикинди 12 одсто. Професор Збиљић, аутор овог истраживања, каже да службена употреба ћирилице ништа боље није ни у

осталим местима Војводине. Довољно је, каже он, да се погледају рачуни, дописи државних органа, јавних предузећа, судова и разних других институција, и да се без истраживања закључи како је у Војводини преовладало латинично писмо.

У истом културном часопису “Луча” на исту тему, Нада Тодоров, професор на Учитељском факултету у Сомбору, тврди да су три Југославије биле тамнице ћириличног писма.

У име југословенства и квазидемократије, латиница се постепено увлачила у уџбенике и школе, што је оставила негативне трагове на штету ћирилице, – каже Тодоров.

Истраживања, која су обављена у основним и средњим школама у Кикинди, Гајдобри, Новом Саду, Суботици, Чуругу и Футогу, показала су да се за ћирилицу најмање опредељују уче-

ници из Кикинде и Суботице, а највише из Чуруга и Футога. У првом разреду Гимназије “Светозар Марковић” у Суботици ћирилично писмо користи 28,8% ученика, латиницу 71,2%, у сомборској гимназији “Вељко Петровић” тај однос је 65,6:34,5 у корист латинице, док је сасвим друга ситуација у Гимназији “Јован Јовановић Змај” у Новом Саду. Овде 70 одсто ученика користи ћирилицу. Истраживање је показало да се девојчице далеко више опредељују за латиницу од дечака, што се доводи у везу да оне више прате телевизију и стране серије.

Интересантни су и одговори учесника анкете, зашто пишу латиницом.

– Пишем латиницом, зато што и сви професори на табли задатке пишу овим писмом и ћирилица би ми доносила забуну – каже један од анкетираних ученика. ●

М. МИТРИЋ

Семинар језичке културе

У Коларчевој задужбини, при катедри за језик и говор, од јесени почињу предавања за све који јавно говоре и пишу

На Катедри за језик и говор Центра за предавачку делатност Коларчеве задужбине – према одлуци Одбора за стандардизацију српског језика – отвара се Семинар српске језичке културе.

Вест која ће несумњиво обрадовати многе поклонице правилног говора и српског књижевног језика, пре свега слушаоце радија и гледаоце телевизијских програма, а који свакодневно имају прилику да чују највероватније грешке, погрешне акценте и рогобатне речи из уста спикера, учесника програма, новинара, политичара...

Сто часова

Кажу да је све почело тако што су, на гостовању помоћника једног министра у Јагодини, у телевизијском програму забележене његове речи: "... Када је реч у дрози не треба да се наглашава да у дрогу није спас..."! Било како било, разговор о овој иницијативи, за отварање Семинара српске језичке културе, вођен је у новембру месецу прошле године на седници Комисије за фонологију и Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима Одбора за стандардизацију.

Показало се да едукацију не би требало свести на језичке релак-

торе (лекторе), већ је проширити и на све оне који се активно баве стандарднојезичком делатношћу – међу којима су и новинари, уредници свих медија, уредници у издавачкој делатности, посленици у државној управи и правосуђу, у локалној самоуправи, просветни радници свих струка – а све са циљем да се побољша квалитета језика у службеној и јавној употреби. У тој употреби и јесте управо стандардни језик, са свом својом раслојеношћу и варијантима, као и функционалностијом у целокупни јавни живот), уређено системским и извансистемским нормама, које ваља што боље знати и што доследније примењивати", каже се у одлуци Одбора.

Први течај биће отворен у рану јесен 2003. године, а представници Коларчеве задужбине обавезали су се, у договору са Одбором, да ће обавити разговоре с представницима већих издавачких, новинских и радијско-телевизијских кућа, те истакнутим језичким редакторима. Предавања ће највероватније обухватити укупно око сто часова, уз двомесечну паузу између два дела течаја. а кобистиће се различити

извори – новине, часописи, књиге, радијске и телевизијске говорне емисије, законски текстови, акта државне управе, законодавна, извршна и правосудна, те акта органа локалне самоуправе.

Говорне вежбе

После уводних предавања, полазници ће слушати и увод у науку о језику, о месту српског језика у породици индоевропских језика, о дијалектима српског језика, историји књижевног језика на новоштокавској основици, савременим стандардима и супстандарним идиомима, употреби страних речи и пуризму... као и предавања из фонетике и фонологије, акцентуације, морфологије, творбе речи, лексике и лексикологије, синтаксе, правописа, стилистике и говорне културе. Полазници радијско-телевизијског смера имаће додатних десет часова за говорне вежбе.

Иако предвиђени течајеви неће преко ноћи изменити нашу говорну културу и исправити све грешке које нам парају уши када окренемо неку радио или ТВ станицу, најчешће, реч је о почетку који охрабрује поклонице исправног говора и обећава да ће грешака бити, ипак, мање.

Д. Раловић

Спрдачина

чко него филолошко решење. Да је ово питање давно нашло своје место у парламенту, потврђује и недавна изјава црногорског министра просвете који је приговорио због претеране употребе екавице у школама и форсирања ћирилице, чиме се омета напредовање ђака који би требало да уче стране језике, где им је то писмо непотребно.

— Основни циљ је раздвајање остатка заједничке српске државе и све ово калкулисање са историјом и језиком је подређено том циљу. Они који су замислили све ово замешатељство ударили су на темељ нације. Језик је једно од основних националних обележја и уједињујућих фактора, па када тај корпус разбијете све друго иде много лакше, сматра Гордана Булатовић.

Оспоравање идентитета

У Црној Гори овај се проблем даље компликује и националним и регионалним разликама. Црногорци који су по националном опредељењу Срби говоре истим језиком, и веома се добро разумеју са оним Црногорцима који то нису. Ови први не желе да чују да им се језик преименује и тако отме из њиховог духовног наслеђа, ови други опет ускраћавање права да крсте језик својим именом доживљавају као оспоравање идентитета. Додатне потешкоће постају очите када да зајете у Црну Гору и схватите да она, према поимању многих њених грађана, у ствари не постоји на целој својој садашњој територији. Са становишта, на пример, Бокеља или Васојевића Црна Гора је негде другде. Она обухвата Катунску, Ријечку, Црмничку и Ђешанску нахију.

Као што национално одређени Црногорци у српском језику препознају методе великосрпске политике, тако многи житељи рубних подручја данашње Црне Горе виде ширење црногорског језика као црногорски експанзионизам којим се угрожава њихов национални и културни идентитет.

— Не види се то само у преименовању језика, каже Горан Комар, историчар. „Поморски музеј у Котору, на пример, преименован је у Поморски музеј Црне Горе. Питам ја вас: којим су то морима пловили ти црногорски морепловци, кад им је, ето и музеј посвећен“, упитује Комар.

По мишљењу Богдана Мусовића, постојање црногорског националног

„Уосталом, када се успоставе институције државне заједнице Црне Горе и Србије, биће врло занимљиво слушати на ком језику ће комуницирати изабрани представници црногорске и србијанске државе.“ Оваквом непознаницом био је заокупљен још колико средином прошлог месеца др Миленко А. Перовић, у Црној Гори један од многих ватрених заговорника посебног црногорског језика који захтевају и његово службено озакоњење.

Не знамо да ли је Перовић у међувремену, на протеклим заседањима посланика новостворене државне заједнице детектовао језик(е) којим су сви говорили. У сваком случају, нашем лаичком уху чинило се да су се (спо)разумевали и да им је заједнички и најближи језик - језик нагодби. Могли смо такође видети да су остала изневерена очекивања књижевника и посланика Новака Килибарде да се у парламент заједнице уведу преводиоци за црногорски и српски језик, пошто му је овај потоњи, на којем је писао своје књиге пре најновијих политичких метаморфоза, постао стран, да не кажемо неразумљив.

Међу црногорским интелектуалцима Килибарда, најжалост, није усамљен. Његовом екстремном мишљењу да су у комуникацији Црногораца и Срба потребни преводиоци и да је могућно и пожељно направити и разликовати речник црногорског и српског језика - оперише се са најмање 3 500 таквих речи на црногорској страни - блиски су чланови многих црногорских институција, а посебно Дукљанске академије наука. Истина је, међутим, да и у тим културним установама и изван њих постоји свест да би се истрајавањем на стварању некаквог црногорског новоговора, супротног стандардној новоштокавштини, читава ствар створила у лакрдију. У нешто што би, ако превлада таква политичка воља, компромитовало и најлегитимнију одлуку Црногораца да језик којим говоримо, попут Хрвата и Бошњака који су то већ учинили, назову својим националним именом.

Иритирају јавним бесмислицама, којима се хоће рећи да заиста није реч само о новом имену језика већ и о од српског другачијем језику, књижевник Балша Брковић, у својој рубрици „Contrapposto“ у већ поменутом „Црногорском књижевном листу“, назвао је све то спрдачина. И, у кратком тексту који готово у целини преносимо, већементно образложио. Наслов Брковићевог написа који следи је

„Језик је сувише озбиљна ствар да би се препустио лингвистима“.

„Како се ових дана, из различитих углова, актуелизује прича о имену језика којим говоре (и) Црногорци, чини ми се да је нужно расвијетлити један аспект који, хтејли ми то да признамо, или не, уноси приличну конфузију у цијелу причу. Ако ништа друго, из разлога што се онима који - преваасходно са сопственог незнања или, пак, спознајних блокада узрокованих јаким идеолошким набојима не желе прихватити у овом тренутку једино логично рјешење, а то је име црногорски језик - допушта да једном неопустиво ниском елаборацијом одбијају или јавно замагљују аргументацију која стоји насупрот, у прилог (и) таквом називу овог језика.

Наиме, када неки лингвисти и други значајни црногорски интелектуалци покушавају инаугурисати читаоцма низ *напорних*, *архаизованих*, *неудобних* ријечи и облика, они се, заправо и не баве главним проблемом - именом нашег језика, већ раде нешто што је увијек осуђено на, у најбољем случају беневољентну спрдачину. Сјетимо се судбине фамозног хрватског новоговора.

Уз то, омогућавају онима којима се на помен могућности да Црногорци свој језик зову својим именом фризира оковане ајнштајновској парадигми, да цијелу ствар одбију са тек неколико штосова, типа - *говори српски да те цео свет разуме...*

Дакле, ни најмањи дио проблема није у ријечима које остали не разумију (Чувена реченица - *Толико се уљегла да се може примит на петар кад му нам пане* - заправо не доказује ништа), нити сте свој језик потврдили било каквом повећаном продукцијом необичних облика (међутијем, овиме и ониме и сл). Суштина је у освојеном праву да оно што јесте ваш језик (а то је управо жива, активна материја вербалног океана; да ли неко нормалан уопште мисли да би икада „нови“ Црногорци, одрасли уз МТВ и у окриљу сајбер културе могли да прихвате такве ријечи) завете својим именом - *када већ не постоји ниједно друго општеприхваћено име.*

Ово је важно напоменути из простог разлога што тим језиком говоре још три народа - те је то; лингвистички проматрано, недвосмислено један језик - али, сви остали тај језик зову својим националним именима. Тиме, не само да отварају простор, већ и намећу обавезу да то учине и Црногорци.”

■ С.Д.

корпуса је факат и сада тај корпус жели да озакоњи и свој језик.

— Као и у Македонији и у Црној Гори се великосрпска политика појавила као освајачка политика која на сваки начин потчињава и потире националне одлике другог народа, и нормално је да се сада, како национално тако и језички одбранимо од тог насиља, каже Мусовић. „Ја мислим, дишем и говорим црногорски и не видим што би то неком сметало. Уосталом, како каже народна пословица, криву Дрину нико не исправи али је треба стално испраљати“, додаје он.

Осим на нашим просторима номинално поистовећивање националног и

језичког израза није стандардна пракса. Тако се у Америци, Канади, Аустралији, говори енглески, а не амерички, канадски или аустралијски, Бразилици и Аргентинци говоре португалски, Мексиканци шпански, Ирци и Шкоти енглески, Аустријанци немачки....

— Мислим да је то у Црној Гори ипак питање политичког тренутка. Битка за језик се не бије годинама или деценијама, већ вековима, каже Гордана Булатовић, „све ове исфорсиране разлике и новосмишљени правопис, производ су тренутних политичких интереса и проћи ће и нестати заједно с њима“.

■ СИМОНИДА КОРДИЋ

Čiji je srpski jezik?

Blic, broj 2197, 24. 3. 2003, 8.

Vojislav Nikčević: Crnogorci su odavno stvorili svoj jezik. Profesor Ćorić: Ako se ljudi razumeju bez prevodioca, to je jedan jezik

BEOGRAD - U Crnoj Gori trenutno se potpisuje peticija za uvođenje crnogorskog jezika kao zvanice. Potrebno je skupiti 10.000 potpisa građana kako bi se ovakva inicijativa našla pred poslanicima crnogorske skupštine. U Austriju povelja novog zajednice ostavlja mogućnost za uvođenje crnogorskog jezika, jer izričito zabranjuje jezičku diskriminaciju. Osim toga, u Crnoj Gori je ogroman pritisak javnosti da se u Ustav unese crnogorski jezik, izato verujem da je to neminovno - kaže za „Blic“ dr Vojislav Nikčević, jedan od glavnih zagovornika ideje o zvaničnom uvođenju crnogorskog jezika.

Nikčević pravi i paralelu i kaže da crnogorski jezik sociolingvistički postoji kao jezik, kao i češki, slovački, bugarski, makedonski jezik.

Svi slovenski narodi su svoje jezike imenovali nacionalnim imenom. S obzirom na odavno postojanje crnogorskog naroda i države, jasno je da su Crnogorci stvorili sopstveni jezik i da na to, poput drugih, imaju pravo - kaže Nikčević. Prema njegovim rečima, crnogorski jezik je blizak srpskom, hrvatskom i bosnačkom u svom „štokavskom delu, ali su Crnogorci glavni predstavnici jekavskog dela jezika“.

Branim jezik od profesora

Nedavno je crnogorski političar Novak Kilibarda tražio da se skupštinski materijal prevede na crnogorski jezik.

Novak Kilibarda je bio moj profesor. I evo me u apsurdu situaciji da branim srpski jezik od svojih profesora. Teško je ozbiljno shvatati ovakve njegove izjave - kaže Mihaljo Šećepanović, asistent na Filološkom fakultetu u Beogradu.

Svi su slovenski jezici niki iz jednog sistema, ali su se raseljavanjem rodile razlike i različiti jezici - objašnjava Nikčević.

Na pitanje kako Amerikanci i danas govore engleski jezik, a Austrijanci nemački, on objašnjava da u Ustavu SAD nema zvaničnog jezika, a da je engleski zvanični jezik u svega 22 od 50 država u SAD.

Austrijanci su specifičan slučaj, s kojim se mi ne možemo porediti, jer su Nemci

FOTO: A. ISAKOVIĆ - Novak Kilibarda (drugi red) u Skupštini SCG

na teritoriji Austrije osnovali svoju državu, pa je ostao njihov naziv jezika. Lingvističkih razlika ima između srpskog i crnogorskog jezika, a osnovne su pet fonema, kojih za razliku

od crnogorskog u srpskom jeziku nema - kaže Nikčević, napominjući da je reč o umekšavanju glasova „š“ i „ž“, kao i o još nekoliko specifičnih fonema.

Osim toga, postoje i brojevi lekšice i druge razlike. Najbolji primer je da su Njegoševa dela 1927. godine u Srbiji bila prepričana u vidu pripovetke kako bi bila razumljiva za čitaoce u Srbiji - kaže Nikčević.

Sličan stav zastupa i njegov kolega sa istog fakulteta mr Mihaljo Šećepanović, koji

Pravo na naziv

Akademik Sreten Perović, predsednik crnogorskog PEN centra, kaže za „Blic“ da je „srpskim lingvistima, kao i građanima Srbije jasno da su Crnogorci istorijski narod, a Crna Gora stara, triput međunarodno priznata država, te da je njihovo pravo da svoj jezik nazovu nacionalnim imenom“.

Stanovištvu Crne Gore bilo je podložno drugačiji civilizacijskim i jezičkim uticajima, pa u savremenom crnogorskom jeziku imamo mnogo grecazima, latinizama, talijanizama, a relativno malo turcizama i madarizama. Evromediterranska lekšica je samo jedan od elemenata koji crnogorski jezik čine osobenim. Razlozi za uvođenje crnogorskog jezika u novi Ustav Crne Gore istovetni su razlozima koji obezbeđuju „ustavni položaj“ hrvatskom, srpskom ili bosnačkom jeziku - objašnjava profesor Perović, naglašavajući da je ranije i samo pominjanje crnogorskog jezika smatrano „grehom, a od nekih i rasipanjem antsrpstva“.

Akademik Perović navodi da se ovih dana često plasira neistina o tome da se sintagma „crnogorski jezik“ javlja tek pri kraju 20. veka, a istina je da se ona javlja pre više od 150 godina i to u knjizi Vuka Karadžića „Montenegro und die Montenegriner“ iz 1837. godine.

Široki intelektualni i građanski pokret u Crnoj Gori ne zalaže se ni za kakvu arhaizaciju, ali nastoji da očuva bogat fond crnogorske lekšice i obezbedi dostojanstvo crnogorskog jezika u javnoj upotrebi - objašnjava prof. Perović.

tedre za srpski jezik: Jeziku nema - kaže Nikčević, smatra da je „jasno da se, lingvistički gledano, radi o jednom jeziku, jer je osnovni kriterijum za razliku jezika kriterijum razumljivosti“.

Dakle, ako se ljudi razumeju bez prevodioca, to je jedan jezik. Sve ostalo je politika - objašnjava za „Blic“ dr Ćorić.

Sličan stav zastupa i njegov kolega sa istog fakulteta mr Mihaljo Šećepanović, koji

ističe da „lingvisti, koji nisu pod političkom cizmom, smatraju da ne postoji nijedan razlog za parčanje srpskog jezika“.

Hrvati, muslimani, a sada i Crnogorci pokušavaju da parčaju jedan jezik zarad političkih ciljeva. Ono što nije urađeno u SAD: Engleskoj ili Nemačkoj urađeno je na Balkanu, da se od jednog napravilo četiri jezika: Verujem da Crnogorci takav zahtev ne mogu isterati, jer se crnogorskim jezicima bave amateri. Dakle, to ne može zaživeti, jer takvu ideju zastupaju lingvističke neznanice - tvrdi Šećepanović.

Da nema razloga da se srpski jezik, kako kaže, „još jednom priemenjuje“, smatra i prof. dr Mihaljo Šećepanović, sa fakulteta na Palama.

Gramatička struktura govori da se radi o jednom jeziku, kakav je bio Vukov jezik, koji je kasnije preimenovan u srpsko-hrvatski, tako se radi o srpskom jeziku. Nije u pitanju se jezik ne cepa i za tako nešto nema nikakvog opravdanja. KATARINA PRERADKOVIĆ

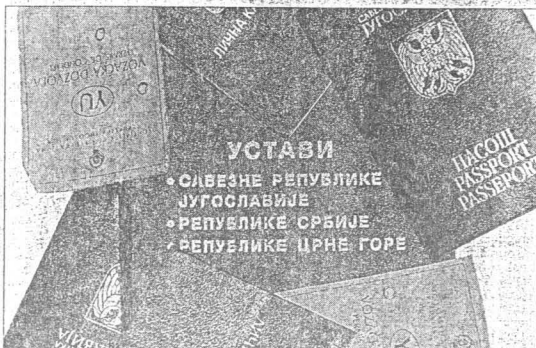

FOTO: D. DANILović

Za sada bez dvojezičnog natpisa

Zagovornici crnogorskog

Zagovornici crnogorskog jezika su Crnogorsko društvo nezavisnih književnika, Matica crnogorska, Dukljanska akademija nauka i umjetnosti (DANU), a zvaničnu politiku ovakvom zahtevu dao je i crnogorski ministar prosvete Slobodan Bakočević, inače fizičar po struci, koji se priklonio predlogu za uvođenje crnogorskog jezika. Gotovo identična oopštenjenja su da bi i crnogorski jezik kojim govore trebalo da nazovu svojim etničkim imenom, kao što su to učinili svi narodi koji su nekada govorili srpsko-hrvatskim jezikom. Kao odgovor u ime Crne Gore usledila je najava grupe profesora, pisaca, novinara i drugih javnih radnika, na čijem je čelu Jovan Cadenović, o osnivanju udruženja za odbranu srpskog jezika i čirilice u Crnoj Gori.

Да ли ће црногорски језик заживети у скупштинским актима нове државне заједнице

НЕКИ ЦРНОГОРЦИ НЕ РАЗУМЕЈУ СРПСКИ?

Кадиф: Килибарда је до пре неколико година био Србин, од једном је постао Црногорац и више не разуме српски језик

Петровић: Волео бих да ми објасне темељне разлике језика којим се говори у Србији и језика којим се говори у Црној Гори

ТАКО ДА НЕ ПУСТАТЕ ОД УМОВА 25. МАЈА 2007

Црногорац и више не разуме српски језик

НЕГОТРАД - Ишета да се рачу-
ли мајеријали у Скупштини
државне заједнице Србија
и Црна Гора, постављају два
црногорској језику делу по-
савника који долазе из Цр-
не Горе долазе је од Нова-
ка Килибарде, посланика
ДПС

Он је непуно, после првог
заседања новог сазива Скуп-
штине, предложио да се
„скупштински мајеријали са
српског превде на црногор-
ски језик. Такву иниција-
тиву већина посланика је
„осулила“ и свира је бе-
смисленом.

Какав човек, таква пред-
лог. Одавно нешто бесми-
сленије нисам чуо. Човек
који је до пре неколико годи-
на био Србин, одједном је
постигао Црногорац и више
не разуме српски језик - ре-
као је за „Лас“ Ражко Кандић,
посланик из црногорског
СНС.

Његов колегијациони коле-
га, Зоран Жижид из СНП
сматра да су то дилуости.
Са таквим предлозима, ко-
парламент се прели дајди-
ја. Не знам који је то црногор-
ски језик. Чак и у Уставу
Црне Горе стоји да је у сп-
једној употреби српски језик
и црногорски језик.
Повећало то није прецизира-
но - наводи Жижид.
Он сматра да „такве иша-
ве обеснишљавају рад Скуп-

На ком ће језику бити документ?

Фотос: Бео

штине“ и да је такав Кили-
барди покушај „да се оста-
ри, како би се и Скупштина
примарно језику напредна, ко-
ји се пољављују у последње
време да се створи неки но-
ви језик, са новом вером,
новим језиком, новим сабо-
диња и новом историјом ко-
да би била измишљена и пре-
компонована“.

Како су на рекли у Скуп-
штини државне заједнице
Србија и Црна Гора, упо-
требљавајући рач Скуп-
штина црногорског језика

Пребало би да буде резултат
на пословничком, а нови сазив
Комисије за израду послов-
ника састаје се по први пут
дајас.

да се упути предлог, а затим
би се о њему одлучијало.
Међутим, у Скупштини су
најзад очекувају предлог може
душан Пе-
тровић, савезник посланик из

КО СВЕ ГОВОРИ ТИМ ЈЕЗИКОМ
Академик Матија Бекковић, недавно је изјавио да че-
што би се у друштву нагласило поименично ко све тим
језиком говори.
- Тих појединца није много, тако да би то могло да ује-
нио је он у изјави „Експлицитно, Светигора“, поводом авета Дру-
штва независних књижевника Црне Горе да се у Уставу
унесе одредаба о црногорском као службеном језику.

ЦРНОГОРСКИ НА БАНКОМАТИМА
Црногорски језик је понуђен као опција на банкомати
ма Црногорске Комерцијалне банке за исплату готовине
који се налазе на улазу у Централну банку у Подгорици.
Један црногорски дневни лист, који је објавио ови инфор-
мације, није успео да добије одговор на питање да ли је
ЦКБ била дужна да се о својој одлуци консултује са
Централном банком или било којом другом државном ин-
ституцијом.

ДПС, не види разлику из-
међу српског и црногорског
језика.
Располао сам и волео бих
да Килибарда објасни те-
мељне разлике језика којим
се говори у Србији и језика
којим се говори у Црној Го-
ри, као и у чему се састоји та
ква потреба да се материјали
који се налазе на улазу у
успешно се Петровић. Мирко
сиза Стефановић, посланик
Либералне Србије каже да
нема ништа против тога да се
материјали достављају на
црногорском језику.

Ако црногорски послани-
ци желе да им се скупштин-
ски материјали достављају
на црногорском језику да сам
сагласан са тим - наводи Сте-
фановић, уз напомену да „ни-
је битно да ли неко писати на
српском или црногорском
језику, већ је најважније да
што пре уђемо у Европску
Унију“.

Да би се скупштински ма-
теријали преводили на цр-
ногорски језик, неопходно
било било да се ангажује „спе-
цијалиста“, а поставља се пи-
тање ко би био компетентан
за то да ради.
Београдски професор да преоб-
разовања језика у црногорски
језик да ли је неопходно
уступити да га ради.
Д. ЧОЛИЋ - Д. ГАВРИЛОВИЋ

НЕКЕ УСТАНОВЕ И ФИРМЕ У ЦРНОЈ ГОРИ ПРОПОВИСАЛЕ ЦРНОГОРСКИ ЈЕЗИК

„МОНТЕНЕГРИН“ И ЗВАНИЧНО

ЦРНОГОРСКИ језик званично не постоји, а најважнији републички Устав каже да се у Црној Гори говори „српским језиком ијекавског изговора“. Упркос томе, и на неким званичним местима, као и на банкоматима Црногорске комерцијалне банке у Подгорици, ново име језика је промовисано.

Александар Поповић, директор сектора те банке за односе са јавношћу, овакав потез лаконски објашњава чињеницом да је црногорски Устав донесен у неко друго, „недемократско“, време.

- Ако црногорски народ у условима слободне одлуке да језик не назове својим

именом, Црногорска комерцијална банка ће се прилагодити његовој вољи - изјавила је она. - До тада, на нашим банкоматима писаће: „црногорски језик“.

„Црногорски“ језик је заступљен и на многобројним Интернет-сајтовима, у разним варијантима. Рецимо, ако желите да уђете на сајт Центра за развој невладиних организација можете да бирате између енглеског и „монтенегрин“ језика!

А Устав? Не треба га се, речено је давно са највишег места, држати „као пијан плота“...

D. Hrboski
26. 3. 2003, 21.

Ч. П.

Мајкрософт и на ћирилици

Петицију групе „Наше писмо“ потписало 14 хиљада грађана

Поводом петиције групе „Наше писмо“, са захтевом да српске локализације Мајкрософтовог и другог софтвера буду урађене на ћириличном писму, јуче је у Вуковој задужбини одржана конференција за новинаре, на којој је саопштено да је акција добила велику подршку стручног и јавног мњења, а да је петицију до сада потписало 14 хиљада грађана.

Основни разлог покретања овакве иницијативе била је најавна „Мајкрософт-Југославије“ да ће српска локализација Виндоуса бити урађена на латиници, што је оцењено неприхватљивим, будући да је то писмо „које је у Србији и Црној Гори званично предвиђено само за неке националне мањине“. Тако, игнорирање ћирилице, званичног и основног српског писма, као и могућност да софтвер буде само екавски и баз језичких алата, изазвало је велику забринутост јер је било јасно да би последице такве „локализације“ биле погубне за нашу заједницу, и у отаџбини, и у дијаспори“, наводи се у саопштењу „Нашег писма“.

У намери да се ангажује око решавања овог, по многим, стратешког и националног проблема, стотинак елитних установа основало је „Национално веће за српски језик и писмо“, међу чијим утемељивачима су и Српска православна црква, Конгрес српског уједињења, Вукова задужбина, Пројекат Растко - Библиотека српске културе на Интернету, Славистичко друштво Србије, Српско археолошко друштво...

Како је истакао Јован Деспо-

товић, помоћник републичког министра културе, ћирилица се као званично писмо мора неговати и она представља саставни део очувања националног идентитета, због чега ће Министарство с пажњом пратити рад Националног већа и сагледавати техничке могућности примене ћирилице у локализацији Виндоуса.

Наглашавајући да је мали број пројеката успео да обезбеди то-

ма, као и бројне друге форме језичког изражавања буду написани на ћирилици.

Зоран Стефановић, представник Пројекта Растко и покретач ове акције, представио је део елабората, који је урађен за односе са јавношћу Националног већа за српски језик и писмо.

Он је прочитао и начела Повеље о српском језику и писму у XXI веку, у којима се наводи да се „језик српског народа зове српски“, да је „стандардно писмо српског народа ћирилица“ и да „српски језик има ијекавски и екавски облик као равноправне у службеној и јавној употреби“.

Како се наводи, „свако културно, информатичко, техничко, друштвено и друго решење мора да полази од ових премиса да би добило општу друштвену потврду и употребу“.

З. К.

НА КОЛАРЦУ Трг соли

Нови роман Радослава Братића „Трг соли“ биће представљен у Малој сали Коларца вечерас у 19.30. У разговору учествују Милосав Тепић, Јован Делић, Гојко Тепић, Мирољуб Јоковић и аутор.

М. Ђ.

лики степен друштвеног консензуса, Србислав Букумировић, председник одбора за писмо, прочитао је писмо Дејана Цветковића, директора „Мајкрософт-Југославије“, у коме се одустаје од намере да се софтвер постави латинично, већ се излази у сусрет и уводи двојезично писмо (ћирилица и латиница).

Истичући значај неговања ћирилице, Славка Драшковић, представник Срба у расејању, нагласила је да потписивање овог писма може престати једино подршком државе и да је неопходно покретање акције да књи-ге, часописи, знакови на улица-

ПОЛИТИКА, 27. март 2003, А17.

Истраживање о ћирилици

Ми, ученици VIII-3 разреда ОШ „Кван Горан Ковачић“ Мркоњић Град, примрежамо се за ракомичење ка демократије у школи (СЛУПТАS). За пробитам смо одабрали напуштање ћирилице српског језика. У већи с тим, спровели смо више истраживања која су потврдила да се и у Мркоњићу све више запоставаља ћирилица српског језика. Доста негативних утисака стижне из Србије. Из Србије у Мркоњић стижне 11 листова и часописа штампаних на ћириличном и 23 штампаних на латиничном писму.

Овом приликом желимо посебно да укажемо на писма којим су штампана утисака за употребу језика. Сакупили смо реченице од 19 фабрика језика. Ћирилицом, и то македонском, штампана утисака за језике само „Алкатол“ из Окопља. Латиницом нег фабрика језика из Србије штампала своја утисака, а ћириличним и латиничним писмом две фабрике језика.

Не можемо да схватимо мотиве људи који напуштају своје национално писмо које је једно од најсавршенијих и најједноставнијих писама на свету. Најкоректније би било да се утисака штампала на ћириличном и на латиничном писму. Ми имамо доста предлога како се до тога може доћи. Прво ћемо кренути са замолницама и са узавијањем на неодрживост и попућност овакве праксе.

Најамо се да ћемо на поддршку дати се чита. Латиника "макати по-дршћу". Такође се најамо да ћемо овај прилог штампати у ватшем и најшем писму, у ћирици. „Међу нама“ и на тај начин допринети очувану ћирилице српског језика.

Ђорѓа Дошћов,
Ђранка Пенић,
Њона Мајсторовић,
Мркоњић Град

ТАЧКА ГЛЕДИШТА

Црногорски језик

Хоће ли се острашћеном незнању супротставити макар мало елементарног разума

Драгољуб Петровић

Питање посебног статуса „црногорског језика“ старо је седамдесетак година: први пут су га поставили комунисти неколико година пре Другог светског рата. За време рата њихову идеју прихватили су италијански окупатори, а двадесетак година касније опет је се сетили њени првобитни заговорници и у наше дане доводе је до дефинитивног оживотворења.

Тако се догађа да српски језик, поред македонског, хрватског и бошњачког, у наше дане добија и „црногорски заперак“, а укупно историјско искуство учи нас да за такву менталну девијацију лека нема и да га не треба ни тражити, јер ако су данашњи Црногорци одлучили да се испишу из народа коме су припадали њихови очеви, непаметно би их било у томе спречавати и треба их пустити да иду куд су наумили.

А није извесно да ће се црногорска језичка авантура завршити онако како су је њени заговорници замислили. И то најмање из два разлога.

Први је сасвим практичан: засад се по „црногорском језику“ распознају само ретке новине које уређују неки „књижевници“ и „научници“ чија репутација често не прелази ни на другу страну улице у којој станују, а главнина онога што се може чути на радију и телевизији или прочитати у другим новинама још увек може послужити као добар образац данашњег просечног српског језика.

Други је разлог, међутим, много сложенији и он је садржан у самом језику као инструменту комуникације и у том је погледу црногорска ситуација прилично сложена: уз српски језик, у Црној Гори већ постоје и његова

два заперка која смо поменули („хрватски“ у деловима Приморја и „бошњачки“ у неколико других, више или мање пространих, зона), али и јака арбанашка компонента која је једнако непријатељски расположена и према српском и према „црногорском“ језику. А уз све то, данас нико не зна ни која су битна обележја „црногорског језика“, ни која је његова структура, ни по чему се он разликује од других „језика“ који су се истићили из српскога.

Ако ови „нови Црногорци“ неће више да буду оно што су били њихови преци, на то их нико нити може нити хоће силити, али би макар оне рационалне међу њима ваљало упозорити на то да језик одавно није посебно битан показатељ националног идентитета и да у свету има много нација које „немају свој језик“, а да то ни у ком смислу не доводи у питање њихов положај у светској породици народа: Американци, Канађани, Аустралијанци, Новозеланђани нису нимало Енглези, али сви говоре енглеским језиком.

У Латинској Америци говоре се или шпански или португалски, а још нема ни мексичкога, ни бразилскога, ни аргентинскога језика. Арапских нација има данас мноштво, али је само један арапски језик. У Аустрији нема „аустријског језика“, као што ни у Швајцарској нема „швајцарског“, али та два народа не живе под „хрватско-бошњачко-црногорским“ комплексима да им је неко „у уста туристући језик“.

Ваљало би се, због свега тога, надати да ће се у Црној Гори у вези са „њеним језиком“ острашћеном незнању супротставити макар мало елементарног разума.

ПОЛЕМИКА О (НЕ)ПОСТОЈАЊУ
ЦРНОГОРСКОГ ЈЕЗИКА

Отрежњење познатог писца

Чедо Вуковић, академик ЦАНУ, у осамдесет трећој години схватио да говори и пише црногорским језиком

Подгорица, априла
Полемику о постојању или не-постојању црногорског језика која изнова увесељава и забавља доконе, углавном самозване и самоуке језичке „стручњаке“ и политиканте, ових дана је добрано уозбиљило Чедо Вуковић. Не толико аргументима које је понудио у колумни објављеној у државном дневнику „Побједа“ колико ауторитетом академика Црногорске академије наука и уметности и тиме што га многи сматрају највећим живим црногорским писцем.

„И ја сам – пише поред осталог осамдесетогодишњи романописац, приповедач, песник, есејиста, драмски писац, стваралац чије перо не мирује већ скоро седамдесет година – на свој начин једнобожац: вјерујем само у једнога бога – у природу која ме окружује, у којој јесам, дакле у божанство природе као микрокосмоса свемира, у ту енергију и силу живо-тодану, вјерујем... И сада додајем: Питао сам Свеприроду: шта ја ово чиним, пишући? И којим то језиком?“

А Свеприрода ми одговори: Ако си, Вуковићу, ишта на хартији сањао, маштао или бунцао, било је то на црногорском језику и о Црној Гори, земљи изворници. И био је то слив локалних говора.

Одиста, рекох, у праву си. Јер, како можемо говорити: црногорска књижевност, а не и црногорски језик којим је та књижевност сањана, маштана и писана? То није нормално.

Но, кажем, можда није вријеме за лична изјашњавања и јавно гласање. Јер, неко ће овако, неко онако. Нека то ваљано ријеши нови Устав Црне Горе. Ваљда ће и тај Устав бити писан црногорским језиком, како бисмо најзад пригрлили свој једини матерњи језик. И да не гледамо језички разроко. И да језик сам себе именује...“

Вуковић потом указује на неовдвојивост тројства: земља – биће – језик, и додаје:

„И гле, ако је земља Црна Гора, ако биће настаје и расте у крилу Црне Горе, онда то одређује и природу језика те земље и тог бића. Зна се: Језик ти казује ко

јеси и ко ћеш вада бити – на прагу самосвијести о вјечној вриједности ријечи и њена извора.“

У овом „отрежњењу“ познатог писца и његовој снажној подршци Матици црногорској, такозваној Дукљанској академији наука и уметности и актуелном министру просвете Црне Горе, Слободану Бацковићу, да истражу у „рату за црногорски језик и правопис“, можда и не би било ничег необичног да је нетрагом нестало и напречац заборављено све што је он до сада писао и говорио.

Чедо Вуковић је, рецимо, у роману „Судилиште“, објављеном 1971. године, поред осталог написао:

„Не питајте ме ко сам и шта сам, не дијепајте ми ово мало образа на крпе – јесам Радивоје-Раде Томов с Његушах, управ испод Јозове главице, јесам и Петар и владика и господар и нечесов поет несретњи, јесам Црногорац и Србин и Југословен и Славјанин јесам и мрва земнога праха под овјем звијездама и све то кад скупиш у једну шаку, ако узмогнеш, то сам ти ја.“

Кад га је пре осам година у једном интервјуу на то подсетила новинар „Побједе“, Вера Гавриловић, Вуковић одушељено истиче да „све саставнице у том цитату не искључују једна другу, не сударају се и чине складну визију: човјек са црногорског тла и звјездано небо над њим.“ При том напомиње да је, кад је објављен роман „Судилиште“, „понекима засметало што се билијежи оно 'и Србин'“, те да роман потом није доживио друго издање. На крају, он изражава увјерење да ће „Његошева пјесничка мисао – обелиск од изворног до универзалног – надживјети сва наша усковића...“

Уместо коментара, ево још неколико порука Чедо Вуковића из тог истог интервјуа:

„И не затварај се – оно што је ближе и ниже заклања ти оно што је даље и више... И кад ти мракородни духови закрију видике, сачувај при њедрима своју свијећу, свој пламичак... Због свега тога теже је бити човјек него писац. За писца се хоће дара, а за човјека дара и њедара...“

Б. Симоновић

НОВАК КИЛИБАРДА, ПОСЛАНИК У СКУПШТИНИ СЦГ, ТРАЖИ ДА МУ СЕ МАТЕРИЈАЛИ ДОСТАВЉАЈУ НА МАТЕРЊЕМ ЈЕЗИКУ *В. Чубовић, Л. Ђ. Чена, 7. 4. 2003, 3.*

НЕКА СРБИ ГОВОРЕ ЦРНОГОРСКИ

Ако постоји црногорска нација и ако нико то не доводи у питање, зашто би било спорно питање црногорског језика

ЧИМ је сео у клупе Скупштине Србије и Црне Горе писац Новак Килибарда, који је у заједнички парламент дошао на посланичкој листи црногорског ДПС, одмах је новинарима изјавио да очекује да му се скупштински материјали достављају на црногорском језику.

Скупштини нисам доставио никакав званичан захтев, већ сам размишљајући политички, а не лингвистички рекао да је нормално да црногорски посланици у Скупштини СЦГ добију материјале на црногорској ијекавизацији. А, то сам рекао због тога, што без обзира на то што у дубљем лингвистичком значењу постоји један језик којим данас говори више народа - Срби, Црногорци, Хрвати и Бошњаци, односно муслимани, право је сваког народа да свој језик назове својим именом. Зашто да га Црногорци не назову својим именом?

Да ли је парламенти Србије и Црне Горе место на коме треба постојати питање црногорског језика?

Јесте уколико желимо пуну хармонизацију односа између држава чланица. Постоје предлози и да се језик државне заједнице назове српско-црногорски језик.

Ко је дао тај предлог?

Вук Минић, професор Филозофског фа-

култета Црне Горе. Немам ништа против предлога, али је много ближе памети да државна заједница говори српским и црногорским језиком. Зашто би то некоме сметало?

Можда никоме не би сметало, али неопходно је да се језик државне заједнице зове српско-црногорски, када се у обе државе чланице говори српском језиком. Пре стога би Црна Гора, валда требало да реши да ли

јасни. Нека народ каже шта мисли о томе како ће му се језик звати.

Значи, политичка бијка за црногорски језик мора се изборити у Црној Гори, а не у институцијама државне заједнице?

Да, али пропаганде су веома јаке. Такозвани услужни Црногорци, међу њима значајни људи, морам признати, и у области науке, тако горљиво доказују да нема ни помена да Црногорци могу свој језик

назвати црногорским па долазе и у контраридицију - ако постоји црногорска нација и ако нико то не доводи у питање, зашто би било спорно питање црногорског језика. Они се служе аналогјама као најлошим видом закључивања - зашто Америкајци, рецимо, и не прогласе свој језик америчким, Аустријанци свој аустрijанским...

То треба питати Американце и Аустријанце. У научном и лингвистичком поимању чињеница требало би једним именом називати језик којим говоре Срби, Хрвати, Црногорци, Бошњаци. Али, авај! Србијанци намећу да се сав тај језик назива њиховим име-

ном. Откуда сада у Србији нервоза када неко помене да Црногорци могу свој језик назвати црногорски. Црногорска држава је старија него српска држава.

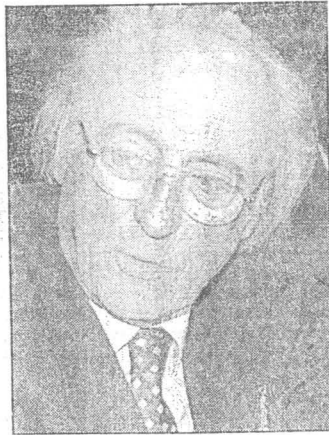
Око ваше твезе би се могло пољемисати, наравно, али чини се да ћете све ње аргументе морати сујројиситивити "код куће" - са Црногорцима који смајрају да се језик којим говоре зове српски. Обичним грађанима, колико и језичким стручњацима.

Можда сте ви у праву да би сада тешко прошао овај предлог на референдуму. Али биолошки сат откуцава. За десетак година половина од тих горљивих заговорника српског језика неће бити међу живима.

То значи да није време ни да у парламенти Србије и Црне Горе покрећете питање постојања црногорског језика, осим ако није реч о "политичком маркетингу"?

Није моменат, али важно је процес отворити. Једним језиком у лингвистичком значењу говоре и Срби и Црногорци, као уосталом и Хрвати и Бошњаци, али посматрано у политичком контексту Црногорци у свој Устав морају унети црногорско име за језик. Ако Србијанци мисле да није важно како се језик зове предлажем да они свој језик назову црногорским. Што да не?

Јелена КОСАНОВИЋ

Не јој се језик звао српски или црногорски?

Слажем се. У Уставу Црне Горе, заиста, пише да се у Црној Гори говори српским језиком ијекавске варијанте, али нема потребе да више тако пише, и око тог питања би Црна Гора требало плебисцитарно да се из-

Призивање језичког сепаратизма

Име се језику, као и било чему другом, може мењати по жељи, али се променом имена не мења и језик - каже др Егон Фекете

Распадом СФРЈ успостављене су нове државе, као и нови језици: хрватски, српски, бошњачки-босански, из корпуса који се до тада звао српско-хрватски, односно хрватско-српски језик. Формирањем државне заједнице Србије и Црне Горе, оживела је (не баш нова) идеја о уставном инаугурирању језика Црне Горе - црногорског. Посреди је континуитет језичког раскола, својевремено започет у Хрватској, о коме језички стручњаци имају подељена гледишта. За мишљење о овој језичко-политичкој недоумници, питали смо др Егона Фекетеа, научног саветника Института за српски језик САНУ (у пензији), угледног филолога, сербикростисту и лексикографа из Београда.

Црногорски језик је фикција

Чак и неупућенима је јасно да црногорски језик може постојати по имену, али не и по посебношћу језичког корпуса - објашњава др Фекете. Идеја о посебном језику потиче од (погрешног) уверења да један народ нема ваљану националну легитимацију ако, осим других одлика, нема и власти: "језик, другачији од осталих. Истину за вољу, тако не резонују други, рецимо Аустријанци (којима је државни језик немачки) или Швајцарци (служе се званично чак са три "страна" језика, а незванично - швајцарским дијалекатским идиомима, али не и "швајцарским језиком".

Међутим, идеја о посебном стандардном црногорском језику је ипак фикција. Да би језик био "други", морао би бити и другачији од осталих. То значи да има другачији лексички фонд именовања појмова, другачији систем деklinације (падежа) имена, придева и заменица; својерстан систем промене глаголских облика (конјугације), различит начин назива и деklinације бројева, својствен систем предлошких, прилошких и других врста речи. Потребан је и другачији начин акцентовања и изговора речи, посебно формирање реченично-синтагматско-синтаксичких конструкција и још много тога што један језик разликује од другог.

Егон Фекете сматра да би о појединим параметрима ове врсте могло да се говори само у вези са језичким приликама које у односу на књижевни језик неједнако или спорично функционишу у такозваним народним говорима и дијалектима, који нису увек својствени стандардно-језичкој ситуацији.

Језичка регресија

Прихватити међутим принцип подизања дијалекта, било којег, на ниво књижевно-језичког израза, заправо би значило увођење језичке регресије и хаоса, комуникацијског шаренила и језичке анимозности, упозорава наш саговорник. - Речју, увођење црногорског језика има заправо исто толико научних оправдања колико би их било и за увођење војвођанског, косовско-рејсавског, врањанског, нишког или зетско-ловћенског, гуњишко-плавског или васојевићког (посебног) језика - дакле говорних модела који се одликују особинама несвојственим књижевном језику.

Уместо унапређења јединствене конвенције комуницирања,

Предрасуде и патриотизам

Нема аргументације којом би се научно могао верификовати црногорски језик као функционална и лингвистичка посебност - каже др Фекете. - Име се језику (као и било чему другоме) може мењати по жељи, али се променом имена не мења и језик.

Мислим да би овом приликом било поучно подсетити се речи немачког писца Г. Е. Лесинга, који је пре више од два века захтев за толеранцијом формулисао на следећи начин: "Беома би било пожељно ако би у свакој држави постојали људи који би се уздизали над предрасудама свога народа и тачно знали где патриотизам престаје да буде врлина!"

увођењем "новог" језика заговара се језички сепаратизам и стандарднолошки језички локализам, без општеупотребљиве граматичко-морфолошке вредности и комуникацијске распрострањености. Модели који би се наметнули као скуп правила "новог" језика, опет не би изискивали потребу превођења са "црногорског" на "српски" и обратно. Хтели ми то или не, "црногорски језик", какав год био, не може бити друго до исто што и "српски", а ово важи и за већ поменуте "нове" језике.

21. Beograd, 11. avgust 2003. e. 30.
ПОСЛАНИК ДЕМОКРАТСКЕ ПАРТИЈЕ СОЦИЈАЛИСТА, ЛИНГВИСТА ВУК МИНИЋ ПРЕДЛОЖИО

ИНСТИТУТ ЗА ЦРНОГОРСКИ ЈЕЗИК

ПОСЛАНИК владајуће црногорске Демократске партије социјалиста (ДПС), лингвиста Вук Минић предложио је да се оснује Институт за црногорски језик и књижевност.

На прекид-черашњој трибини на Универзитету Црне Горе, он је тај предлог образложио потребом изучавања језика, али и, како је рекао, тиме да Црна Гора буде представљена у будућим договорњима о језичким питањима.

Минић, члан Дукљанске академије наука и умјетности, Сретен Перовић и књижевник Балша Брковић су на истој трибини инсистирали да се у Црној Гори озваничи црногорски језик, чему се успротивио књижевник и по-

сланик опозиционе СНП у црногорском парламенту Драган Копривица.

Перовић је рекао да "није тачно да се црногорски језик тек сада помиње", подсетио, ши да је тај термин користио и Вук Караџић, у разговору са француским путописцем у Црној Гори Виала де Сомјејером, али и књижевник Љубомир Ненадовић.

Копривица је, међутим, рекао да је садашње актуелизовање црногорског језика "реално-политичка смислица којом се прикривају државотворни и економски неуспеси актуелне власти" у Црној Гори.

Он је рекао да "нема потребе да се прекрштава језик" највећег црногорског и српског песника Петра Петровића Његоша. (Бета) ●

Medi
Sajar

ПОЛЕМИКА О (НЕ)ПОСТОЈАЊУ ЦРНОГОРСКОГ ЈЕЗИКА

Стара Брозова подвала

ПОЛИТИКА, 27. Јуни 1924. Већ први дан, 4. 2003. А/19
Црна Гора је стара српска држава која нема право да мења своју националност и свој језик

Ваља рећи просто, јасно, истинито, поштовани! Новокомпонованих Црногораца да српски језик премамену у „дрногорски“ језик јесте страшно и смешна максимација, стара преко шездесет година. То је опасна игра коју су започели Јосип Броз и његови комунисти. А наставаљач је клопнорани комунистички ратни коровацке и „дускавске пилске“ Измишљање „дрногорског“ језика нема никакве везе са науком и истином о језику. Нема никакве везе ни са лудским расумом.

Разарање Црногораца и њиховог српског језика, на коме говоре и пишу, вековима, почело је стварањем Брозове „дрногорске“ нације. На чему су се маж Црногорци ухватили и навикли? А из те зајке дегу се и друге лажа и тако многи Црногорци живе у објектима. Цриво објекту никога не одузима. Аи је време да Црногорци разиштите у себи и са собом, ко су и које су најистинитости – то јест нека каква главно и јасно прикватују ли, или не прикватују Брозову „дрногорску“ нацију, и тиме не прикватују, или прикватују, своје претке и свој језик. Овако се брукају пред светом, додека се око фалсификата и наметнутог обмана.

Црна Гора је стара српска држава која нема право да мења своју националност и свој језик. Црногорци су српске националности и говоре и пишу српским језиком.

који су говорили и писали Свети Петар Цетињски, Петар II Петровић Његош, Стефан Милорадић-Ђурић, Марко Милошевић, Михаило Ђурић, Милошад Вуловић и другонорци који су кренули пономкомпованним путем, путем насиља над истином, насиља над најближим и језиком, најближим су. И некаим је срећан пут. Али својим фалсификатима и објектима не би смели да повуку за собом народ у амбис, а то ће урадити ако им црногорска власт, а испоста да је томе склони, у томе трагикомичном науку попомте.

Зашто стравујем?

У непом српству никога као Црнокорина, ижега и пракса комунизма није разорили, толико, и тако, луду, корн, султину. Језико ко-муниситована клопнорана Црнокорина, измишљање и немишљање, граде и данас. Измишљање „дрногорске“ нације, коју је на Црногорске наставили Јосип Броз и његови грабљеници из непом српства, настале, и траје, покриваче Црне Горе и њена страшна држава. Брозова држава, заани дувачина, и други криворачки браци, отишли су још даље, уштеди су у мржњу на све српске, па уштеди и у презиновање српског језика у „дрногорски“.

Дрвопоштин заблуде и наметнута фалсификати историје, законаваче Бота и истине, подвезали на

страшине дане из такване прве фазе револуције из 1941. године, када је, под Брозовом диктаторском нацијом, почео грађански брвогочлањачки рат.

Ижега комунизма дубоко је засекала у живи телио српске нације. Данашњи наследници комунизма у Црној Гори боре се за таквану нову нацију, нови језикнови цркви, нову академију, и све чине да допрше клопнорана Црногорца.

Комунистички пром ударно је, својевремено, и у врх ловљена и у Његошеу пром, и ево, ни дан-данас нема крста на његовом гробу. Ја неким да нас је и зато стигло Његошево проклетство, јер смо му потону жезлу превршили.

У шездесетогодишњај наинци и заблудилини данашњи властодршци, у Србији и Црној Гори, не кажу да смо један народ, једног језика, једне вере и једне цркве. Да ли је нашој да не можемо да се ослободимо Брозовог цинизма?

А што је најгудније: Срби из свих српских земаља, шездесет година буче и не измишљавају се о Брозовој „дрногорској“ нацији. Претоме по подвале сви Срби бучке преласе.

У заглављеној истини је каква страшине црногорске драме: законана је дубоко у земљу истина фграђанском рату, нацији, вери и језику. Црногорци су тако, данас, једини у непом српству, остали ни на путу ни на дому, те више не знају ко су, но се два рођена брата измишљавају као припадници дегу нације, а сада и два језика. Преостага је једина нада: буђење народа, које изненадно дође, као што изненада проври понор, који је, поцима, прешло. Јер, знали то, или не знали, Црногорци не носе Брозова, него Брозов језик. Његошеу Црногорце и њихов језик: Његошеу живи, вечни дух, и пламен, риди и кад Срби, сви, и свуда, спавају.

Жарко Команин

Изложба Оливере Кангре

Нови Сад, 10. априла
У Галерији тикане уметности, поклоном збирци Рајка Мамузића у Новом Саду, отворена је ретроспективна изложба понавње београдске сликарке Оливере Кангре. На изложби је четиридесетак слика ула на платну, највећих у великој измери 1947. и 1983. године.

Изложба слика Оливере Кангре била отворена до 3. јуна ове године.

М. К.

ПРОЦЕНА

Шедогињи покрет. Угледније укључе на отримани сулобосени знамен радиотичари. Олиште основе школског програма "који су ступачи-

ЗАБАВАН И ОПАСАН ТЕКСТ

Проучимо радни нацрт „Олиште основе школског програма“

де Комисија за редовно школског програма и колекције из окупљене области Министарства образовања и наука, а на 81 страни објавио. Пре свега, прегледајте: 10. изданија 2003. године. Радни се о среташком документу напредујућег мењачка Концепције основног образовања од 1978. године (одржане, тошаче се на радишу постојећу укључења и планира пошадљива и школског демократизације и еманципације друштва.

Министар просвете и спорти Ивица Клежић је у „Модерни реви“ овог документа до рече и ставио: „... потребно је тежачко пререзати и преиспитивати образовне стандарде... да ухватимо корак са остатком света и поново проговоримо и паљењемо се са њим... постављају се нови и другачији задаци припреме

млађих за живот и рад... о реформи образованија у Србији се много разговарало, и форми и неформално. Неки резултати тих разговора били су значајни основани за решења која смо предложили, и она нису се пуно разговарала. Резултати тих разговора упробени су у овој документу.“

Бројне дилеме

Аутори овог нацрта докучишта ош изучење наивонамне, научне, педагошке и културне вредности су: Александар Вучић, Александар Ветровић, Веера Војновић, Милоша Везиковић, Љиљана Вујин, Соња Жарковић, Душанка Даваровић, Љиљана Јевскова, Лазарина Московљевић, Сузана Спасић, Биљана Стојановић, Савица Тома, Невена Хади-Јовановић и Емилија Хелино.

Прво читање овог радног нацрта укључе на бројне дилеме, омењене овдега пиријала, па истрах од највеће промашаја у одговорнај реформи школства, који би имао крупне и трајне штетне последице на друштво и његов развој. Улиструје ради, мали изити: „Ја-на од постојећег инститорифика новина у овом документу је подстицање стајности, функције обавилог и фокусирање квалитета школског програма... у перидику индикаторности овог документа ће за одговорнај ре разредне циљеве и нивое бити стављени квалити, допуњени и разрађени у претходним документима и модификовани искуствима стеченима у процесу имплементације... већштински функционерију-у знање...“ (стр. 26). Дуготрјаје је чак занимања и забавани у среташком документу

Министарства. „Капитално образованије за све: лут ка развијеном друштву“ (2002) у првом, читаку реформе образованија 2002-2004. „Улиструје се захва, укључење свих оних који се образовали и не: реформи ће остати површни и неће упућати на свакодневна дешавања у школи и на току ученика, укључење иже свелана самосталности и школа: дилемности, ученика и родитеља“ (стр. 41)... „Врња свелана сваке реформе образованија су наставници.“ (стр. 11)... виште од 25 одсто школа немају одвајати квалитативни стандарди, виште од 50 одсто немају одвајато стандардне диоине, 25 одсто нема преблике са прејмаем...“ (стр. 38)... дуготрјаје ниске плете, животнишану школских програма

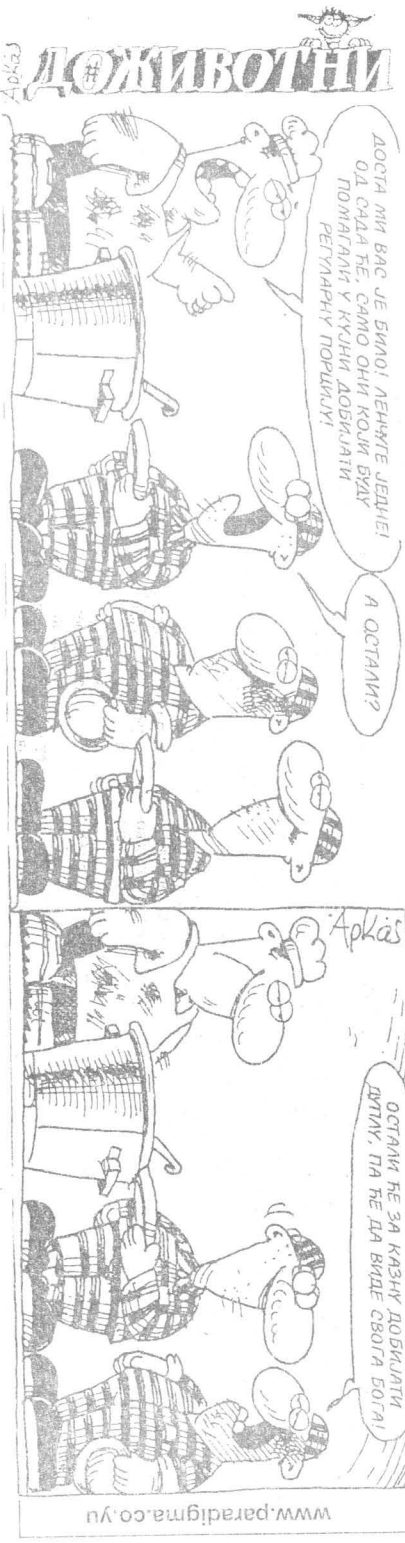
уколико ради резултирани су само губитак мотивације, нешто и коруштуру“ (стр. 209)...

Стручна расправа

Дипломици наставничких факултета радије траже ласовне изаши образованија, а у школама су нерочије дејидитирани наставници српског језика, српског, математике, лингвистике, уметности, географије... (стр. 209)... постоје стручна удружења као Удружење наставника хемиде, Друштво психолога, Друштво математичара, Друштво педагога, Савез учитељских друштва, итд, која најчешће делују на националном и локалном нивоу и све су мање активна, радије су професионална удружења имала много значајнију и активнију улогу у дефинирању школских програма и стручног усавишавању оних чланова...“ (стр. 210).

Постојани кетиски пријатни деди и родољуби, радили нацрт „Олиште основе школског програма“ је радни и хуманистички задатак (дуже, испити) за све резултате, педагошке раднице, академике, новинаре, научнике, културне раднице, политичаре, синдикат, професионална удружења (пре свега, учитеља, педагога, итд.), универзитетске, испитије, приватне фирме, итд. Неодољиво је свестраност, стручна одговорност и демократска расправа у срединама напредујућег, на тржишима, окружених столбима и недовољном самнадром о пољубитном радном нацрту будућности Србије: јер само тако можемо помоћи Министарству у тражењу основне школе по мери процеса и општине нације на ошма простору.

ПРЕДСЕДНИК ПЕДАГОШКОГ ПОКРЕТА УЛОСЛАСИЈЕ
ПРОФ. ДР ДРАГО Т. ДАНИЋ,
БЕОГРАД

ГЛОС ЧИТАЛАЦУ, СУБОТА 19. АПРИЛ 2003, С. 32

МИНИСТАР ГАШО КНЕЖЕВИЋ НАЈАВЉУЈЕ

ЗБОГОМ СРПСКОМ, ФИЗИЦИ И ХЕМИЈИ

Уместо физике и хемије - природне науке, а српски језик и књижевност утапа се у комуникације

НОВИ САД (Бета)

Министар просвете и спорта Србије Гашо Кнежевић најавио је јуче да ће расправа о новом закону о основном и средњем образовању почети следеће недеље.

Кнежевић је на Семинару о реформи образовања, у организацији Синдиката просветних радника Војводине, рекао окупљеним наставницима да је тим законом предвиђен нови приступ учењу деце који „неће бити сегментаран“.

- Нема више физике и хемије, већ природних наука, или српског језика и књижевности већ комуникација - казао је Кнежевић.

Министар просвете је рекао да више неће бити

„екс катедра предавања од 45 минута“ већ ће се учинити „све да деца лако уче, тамо где је школа“.

- Наша школа није лоша, али није ни добра. Само десет одсто деце је перфектно али, рекао бих, упркос систему. Наш циљ је да оне друге направимо функционално образованим људима - казао је Кнежевић.

Он је навео да осам одсто деце, после основне школе не наставља школовање, да после средње школе свега 25 одсто деце одлази на факултете, и додао да је циљ да се новим приступом образовању тај проценат повећа на око 40 одсто.

СЛОБОДАН БАЦКОВИЋ О „ЦРНОГОРСКОМ“ ЈЕЗИКУ

ЗВАНИЧНО ЈЕ СРПСКИ

ПОДГОРИЦА

- Мој лични став, који сам пренео једном новинару, је да званичан језик у Црној Гори треба да буде црногорски, али у Министарству просвете ни смо правили никакве планове да се он уврсти у наставне планове и програме у нашим школама.

За нас је Устав републике „Библија“, и све док се не промени та одредба у Уставу, језик који ће се изучавати у школама је онај који пише у Уставу - казао је јуче црногорски министар просвете Слободан Бацковић.

Он је додао да се званичан језик у школама може променити једино

Слободан Бацковић

ако се та одредба промени у Уставу. То се може урадити или референдумом или скупштинским изјашњавањем, односно амандманом, а док се то, чисто политичко питање не реши, језик у школама ће и даље бити „званични“, односно српски. ●

Д. Ш.

вечерње

НОВОСТИ

СУБОТА, 19. април 2003. • Београд • 1 година 12 • Цена 20 динара
ЦП 0,5 Е • РС 0,7 КМ • ФБ 4,07 КМ • 20 ДЕЛ. • 110 СМТ • 500 КОЛНА • <http://www.novosti.co.yu>

ДНЕВНИ ЛИСТ С НАЈВЕЋИМ ТИРАЖОМ

БЕОГРАДСКО ИЗДАЊЕ

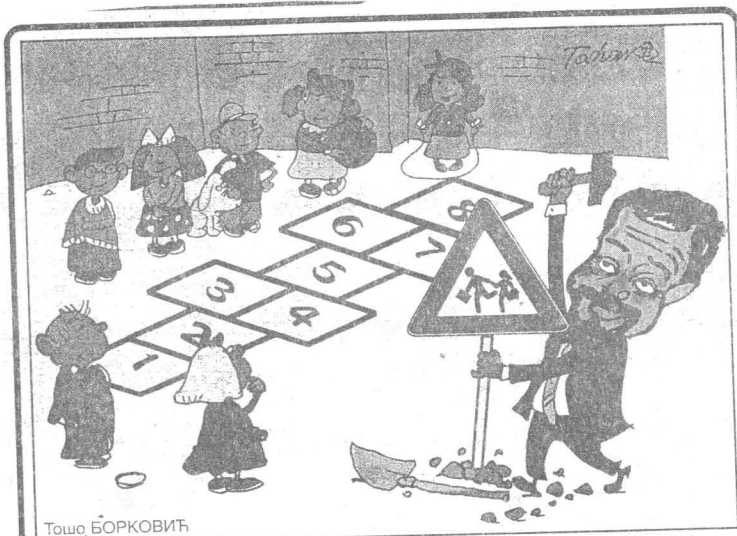
МИНИСТАР ПРОСВЕТЕ ГАШО КНЕЖЕВИЋ НАЈАВЉУЈЕ

ЗБОГОМ СРПСКОМ, ФИЗИЦИ И ХЕМИЈИ

Уместо физике и хемије - природне науке, а српски језик и књижевност утапају се у комуникације

● Страна 7

Вечерње новости, субота,
19. април 2003, г, 7.

Тодор БОРКОВИЋ

ГАШО КНЕЖЕВИЋ, МИНИСТАР ПРОСВЕТЕ И СПОРТА СРБИЈЕ, КАЖЕ ЗА "НОВОСТИ"

СРПСКИ, ФИЗИКА И ХЕМИЈА - ОСТАЈУ!

Основци и средњошколци у Србији и даље ће учити српски језик, књижевност, физику и хемију као самосталне предмете ● Страна 7.

ГАШО КНЕЖЕВИЋ, МИНИСТАР ПРОСВЕТЕ И СПОРТА, КАЖЕ ЗА "НОВОСТИ"

СРПСКИ, ФИЗИКА И ХЕМИЈА - ОСТАЈУ!

Основци и средњошколци у Србији и даље ће учити српски језик и књижевност, физику и хемију

БЕОГРАД - Нема говора о укидању, спајању или промени имена ових предмета, како су предели неки медији. Ово је јуче за "Новости" потврдио министар просвете и спорта проф. др Гашо Кнежевић.

Како нам је рекао у телефонском разговору, његов говор на семинару о реформи образовања, који је одржан у Новом Саду, погрешно је интерпретиран. То је изазвало бурне реакције у јавности и негодовање, како запослених у просвети, тако и родитеља и бака.

- Српски језик и књижевност, физика и хемија, остају, и нема говора о њиховом уки-

дању, нити је икада у Министарству било речи о томе - рекао нам је Кнежевић. - На том скупу сам, говорећи о стратегији образовања до 2020. године, када би прва генерација првака који ће ићи у деветогодишњу основну школу требало да заврши факултет, рекао да тежиште треба да буде на областима, које ће се дефинисати кроз предмете. То значи да ћемо саме предмете више везивати, односно да се, рецимо, учење физике неће свести само на оно што је између корина уџбеника, као до сада; већ на повезивање чињеница и појмова са другим сродним наукама. ●

Б. БОРИСАВЉЕВИЋ

Bez erotike Novosti, 20. aprila 2003, c. 7.

Crnogorski književni list, III/58, Podgorica, 1. maj 2003, 5.

STRAH OD CRNOGORSKOG JEZIKA

Srpska nacionalistička štampa se ljuto zabrinula »kojim će se jezikom govoriti u Crnoj Gori«. U panici od vraćanja crnogorskog jezika svome izvornom *crnogorskom imenu* i potpunog izmicanja ispod syake srpke kontrole, koristi se svaka prilika i svaka ličnost koja se tome protivi.

Veliku enigmu predstavlja crnogorski parlament da li će ili neće iz Ustava izbrisati da se u ovoj republici govori srpskim jezikom.

Ukoliko se to desi doći će do totalnog raspada i sna o velikoj Srbiji, do vraćanja srpskoga jezika Srbima, pošto će Crnogorci svoj jezik nazvati imenom sopstvenog naroda.

U otporu, takvim nastojanjima, nazivanim »naum Dukljana«, angažovane su sve velikosrpske intelektualne snage u Crnoj Gori, a i u Srbiji.

Tako se jedan novinar obratio srpskom

književniku, ravnogorcu iz Banjana, Milutinu Mićeviću, koji, uzgred budi rečeno, nije sa svojim »raskošnim talentom« i »dubokom mislju« uspio ni fakultet da završi, tako ih je nekoliko započimjao kao svršeni zanatlija. Riječ je zaista o nepjesniku i ravnogorskom fanatiku.

A taj propali student okusao se u pisanju i služenju Srpskoj crkvi.

A takav je diletant ustvrdio da je u Crnoj Gori »sve napisano na Srpskom jeziku«, pogotovo »oni koji su duhovno i kulturno izgradili lik Crne Gore i osvetlali joj obraz pred svetom pisali su i govorili srpskim jezikom. Tu su svi Petrovići, Marko Miljanov, Ljubisa i naravno, Milutin Mićević».

Mićević u srpskim krugovima važi za »pisca« kom je »vahlava peta« u glavi. Što takav zna o jeziku, osim da služi Amfilohiju Radoviću?

Redakcija

Princip ili mimikrija...

1. maj 2003.

Crnogorski književni list, III/58, 1. maj 2003, 5.

SRPSKI VETO NA CRNOGORSKI JEZIK

Piše: LIDIJA VOJINOVIĆ

Odbor za standardizaciju srpskog jezika Srpske akademije nauka i umetnosti u duhu imperijalnih srpskih težnji, mimo svoje nadležnosti i preko svojih granica i mogućnosti, miješa se, po staroj navici i ustaljenoj praksi, u tuđe poslove i tuđe naume i tuđe kuće.

Naime, objavio se sekretar pomenutog Odbora, u stilu revizora, glasnogovornik najveće intelektualne policije na Balkanu, lingvista *Branislav Brborić*. On je ništa manje nego kritikovao namjere da se za zvaničan jezik u Crnoj Gori proglasi *Crnogorski jezik*. Osim prethodnih srpskih režima koji nikada nijesu prestajali da se miješaju u državne i druge poslove Crne Gore, posebnu žestinu i rigidnost pokazivale su i pokazuju *Srpska akademija nauka i umetnosti* i Srpska pravoslavna crkva.

Tako se u »Politici« (17. III 2003) famozni objavio cenzorski biro SANU preko svoga sekretara.

Lingvista Brborić je izjavio: »*Proglasenje crnogorskog jezika samo će probuditi jaz između integrista i independista u jeziku, crkvi i državi.*«

Monstruozna hobotnjica bi, osim neke njoj lojalne vlasti crnogorskih kolaboracionista, htjela da uspostavi i apsolutnu lingvističku vlast i nadležnost u Crnoj Gori. Tako bi se crnogorsko jezičko robovanje produžilo u nedogled.

Brborić je ustvrdio da, osim riječi »*nijesam*« i »*sjutra*«, u srpskom jeziku »*nema drugih montenegrizama.*« *Kad da Crnogorci ne pamte velike srpske krađe crnogorskoga narodnog i književnog jezika i književnosti i kulture uopšte.*

Zar Vuk Karadžić nije pokupio sve najbolje lingvističke i književno naslijeđe Crne Gore i proglasio ga srpskim. Opustosio je crnogorsku leksiku, činio nasilje nad njom, preinacavao. Danas ga neki srpski akademici optužuju da je

Srbiji i srpskom jeziku nametnuo jezik »*svoga maloga planinskog sela.*«

Tako kao Branislav Brborić, njegov Odbor i SANU, ponaša se svaki okupator da bi poništio pokorenog.

Uz sve to i on, kao i toliki drugi, služi se sofizmima i lažnim analogijama, *poredeći Crnogorce sa Brazilcima*, koji nemaju svoj brazilski jezik ili Austrijanci austrijski.

Ironišući ideje o crnogorskom jeziku i njihove zastupnike, on neće da shvati *da Crnogorci nijesu Srbi nego Crnogorci*, čak i oni koji se kao Srbi izjašnjavaju, u stvari su genetski, etnički Crnogorci od pamtivijeka i zборе crnogorski dok ne pribjegu na Terazije!

No imperijalni Odbor imperijalne SANU obznanjuje da će se zalagati i boriti ne samo protiv crnogorskog jezika nego će se zalagati i za »jednoazbučnost jezika« srpskog i u Crnoj Gori i za apsolutnu primarnost ćirilice u odnosu na latinicu! Zaista smiješno i posve veljesrpski!

No, želimo da im poručimo: *dalje ruke od Crne Gore i crnogorskoga jezika!* Nijesmo ni u vašoj nadležnosti ni u vašoj vlasti. Mi idemo svojim putem, a vi idite vašim preko Haga. U potonje vrijeme tamo završavaju sve velikosrpske ideje. Rat za srpski jezik i pravopis i apsolutnu prevlast srpskoga jezika bio je uvod u krvave potonje ratove na jugoslovenskom prostoru!

Na crnogorskom jeziku, pisano vazećom ortografijom, kaže se, recimo, sjera (šjera, ćera) a na srpskom sera. A to su dva svijeta, dva značenja, dvije lekseme, dva jezika.

Zivjelo slovo Š (š)!

Srbi već shvataju da im je potrebna posebna zaštita od svoje Akademije.

Tek kako je drugima koje ne broji u žive!

УСТАВ НЕ ВАЖИ ЗА МИНИСТАРСТВА

Отворено обраћање члановима Владе Србије у вези с писмом српског језика

1. Питање писма нашег језика није само питање како појединац пише, већ је и важно државно, демократско, правно, цивилизацијско, културно, национално, језичко, породично, емоционално, психолошко, и друго питање - оно постоји, прожима и прелама се кроз све видове нашег друштвеног, професионалног и појединачног живота. Нажалост, још нерешено питање, а наша држава до сада није показала да је свесна његовог значаја, нити да има намеру да се позабави њиме.

2. После друштвених, идеолошких, власничких, језичких и других лутања у склопу Југославије у претходном веку, Србија и њени грађани су с демократским променама опет добили право на приватну својину, ослављавање с господине и госпођо, као и друге политичке, религиозне и грађанске слободе и права којима се враћају у цивилизацијски круг земаља којем природно припадају. Српски језик је добио натраг своје име, али му је из тог пропалог експеримента остало да вуче и један велики терет од којег већ озбиљно храмље и посрће - злоћудан имплантат у виду још једног писма - тзв. латинице.

3. Опстанком и фаворизовањем тог другог писма опстала је и велика неправда и конфузија у српском језику, добро улетена у главама многих наших грађана који нису имали прилике да чују друкчију и неоттерећену реч о том питању. Држава се није мешала у свој посао. Највећи број носилаца политике, културе, информатије и образовања нису у општем идеолошком замрачењу питања језика и писма успели да се издигну изнад понављања готових и овештаних решења, фраза и паролa, у оном облику у којем су им била имплементирана за даљу употребу.

4. Двописменост није особина ниједног значајног језика данас и ниједна држава у нашем цивилизацијском кругу се није сетила да уведе ту иновацију, иако су, без сумње, за њу чули. Напротив, оне нације које су заједно с нама уживале у тој благодети и великој предности током тра-

јања пројекта Југославија, чим су добиле прилику, бржебоље су је отресле са својих језика. Није тешко знати: на дужи рок, двописменост у једном језику не може да опстане - једно писмо обавезно нестаје. Ниједна држава која посвећује дужну пажњу свом културном и националном идентитету не би ни за тренутак помислила да

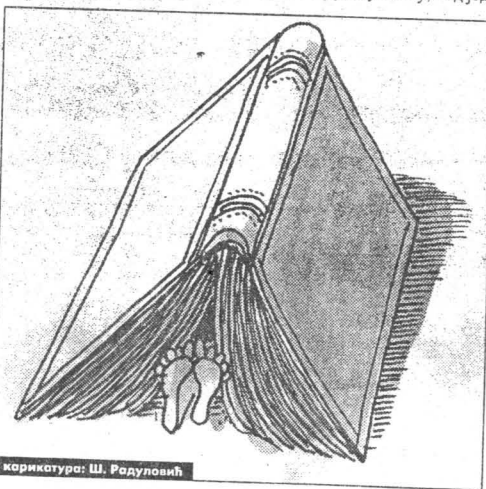
може да се понаша по принципима „Држава, то сам ја!“ и „Историја почиње од мене“ и у службеној комуникацији користи и намеће другима писмо у складу са сопственим избором и сопственим културним и образовним нивоом, за које је из те и такве праксе јасно да су у просеку прилично ниски. Ако дођете у једну смену, код јед-

назив и декларацију о производу на свом матерњем језику и писму. Озбиљне државе такву производњу, самовољу и поткопавање сопствених правних аката и културних темеља не толеришу. Демократија није неограничена слобода избора, валда је барем толико јасно, и то мора да буде тако јер је у интересу свих. Бројне су и озбиљне импликације ових питања. Држава којој није стало до тога како се поступа према њеним грађанима и како се они осећају у пословима с њом - није демократска. Зато, овај проблем вапије за решењем на нивоу државе. Закон који би регулисао јавну употребу српског језика и писма и закон који би санкционисао кршење Уставне одредбе о службеној употреби српског језика и ћирилице решили би питање ћирилице на квалитетан и цивилизацијски примерен начин.

7. Наша држава до сада није стигла, или се није сетила, да се на прави начин позабави овим питањем. Зато што је то тако, трпе и грађани и држава. С једне стране се свакодневно крше права и поверећују осећања грађана, а с друге стране се омаловажава и не поштује држава Србија и њен устав. Што се у приступу овом проблему више одуговлачи, теже ће га бити решити касније и последице ће бити горе. Какав је став наше Владе о овом питању?

8. Живимо у години писања и усвајања новог устава Србије. Предлажемо Влади Србије да се о питању писма српског језика поведе јавна и правремена расправа у којој би све заинтересоване стране имале могућност да изнесу своје ставове. Морамо да почнемо да решavamo ствари кроз демократске механизме, јер је иначе свеједно како гласи актуелна паролa ако иза ње стоји стари начин мишљења и поступања. Уређене земље, које се заснивају на демократским механизмима и владавини права и закона, не дозвољавају да оваква питања овако дуго остају нерешена.

ЉУБИША В. ЈОВАНОВИЋ,
ПРЕДСЕДНИК УДРУЖЕЊА
„СРПСКА ЋИРИЛИЦА“,
БЕОГРАД

карикура: Ш. Редуловић

такво питање остави тако дуго нерешеним.

5. Нико се није приближио цивилизованом свету тако што је матерњи језик почео да пише писмом неког страног језика. Нико није научио неки страни језик брже и боље тако што је матерњи почео да пише писмом тог страног језика. Ћирилица је писмо за сваки компјутер и сваку врсту технологије. Свету нас приближава упознавање са савременим техником и технологијом, усвајање и примена важећих стандарда и норми, мењање навика у мишљењу, раду и пословању, познавање страних језика, али и чување и неговане сопственог културног идентитета и природне средине.

6. Позивамо Владу Србије да крене од себе. Зашто поједина министарства не поштују важећи Устав Србије у погледу службене употребе писма? Зашто у појединим државним органима, институцијама, предузећима и системима сваки појединац

ног службеника, држава ће вам преко тог свог чиновника издати документ на једном писму; ако дођете код другог службеника, или у другу смену, иста држава вам издаје исти службени папир на другом писму. Од та два, само једно је званично по Уставу, али држава се не меша у своју надлежност и свој посао, није јој стало до тога шта грађани мисле о томе и како се осећају. Које писмо ће бити на државној или градској телевизији, које се издржавају од пореза грађана, у Електродистрибуцији, Градском саобраћајном, на факултетима, у МУП-у, на пример, више зависи од политичке припадности (и образовног и културног нивоа) њихових тренутних управника него од тога шта пише у Уставу и шта подразумева цивилизовано понашање сваког писменог грађанина од културног интегритета. Грађани Србије на потрошачким производима које свакодневно купују не могу да нађу и прочитају, чак ни као опцију,

ПОЛИТИКА ЕКСПРЕС, 26. МАЈ 2003, 14.
Зашто је Јеврем Брковић остао без завршене основне школе

Дрмозви за историју Црногорског језика

Пише: проф. Растилав
В. Петровић

Ми смо речи „црногорски језик“ први пут чули 1941. године, када је окупирана Црна Гора. Изговорио их је наш професор италијанског језика Акиле Нуди, који је по препоруци Ватикана упућен да нам предаје у Подгорици. Он нас је на часовима италијанског језика повремено питао: „Децо, којем народу ви припадате?“ Ми смо обично одговарали: „Ми смо Црногорци.“ А он би затим казао: „А којим језиком говорите?“ Ми бисмо тада једногласно узвикнули: „Српским!“ На такав наш одговор он би увек казао: „Ако сте Црногорци, ви онда говорите црногорским језиком.“

Крајем шездесетих година случајно сам срео у Скопљу моју професорку биологије. Вила је Македонка, али је удајом за Митра Петровића променила своје презиме и звала се Јорданка Петровић. Обоје су били професори гимназије у Подгорици.

После сусрета у Скопљу, где се она преселила после мужевљевог смрти и пошто се пензионисала, позвала ме је да дођем код ње на ручак. Прогхватао сам

О црногорском језику сам прочитао у часопису „Марксистичка мисао“ бр. 1/1977, да је Владимир Бакарић у једном радио интервјуу изјавио: „До сада смо сви ми знали да црногорци говоре српским језиком, међутим, показује се да говоре црногорским.“

позив са задовољством. Дуго смо разговарали, а највише о догађајима у гимназији. Када сам је упитао да ли се сећа свог колеге, а нашег професора италијанског језика, професорка се згрзнула и рекла ми:

„Запамтила сам га за цео живот као свог највећег непријатеља.“

Био сам запрепаштен, јер смо ми ученици волели нашег професора италијанског језика и зато сам професорки, изненађен и зачуђен њеним одговором, упутито питање: „Зашто?“

Њен одговор је гласио: „Зато што је мом Митру Петровићу, професору српског језика, свако јутро, пре одласка на часове, наређивао у зборници у име окупаторске власти да језик који предаје не сме називати „српски језик“ него „црногорски језик“.

Ово, вероватно, зна Сретен Петровић, јер му је Митар био рођени стриц, али то данас не би признао зато што припада некој организацији којом руководи Јеврем Брковић (такозваној „Дунавској академији наука и уметности“).

После разговора са професорком Јорданком Петровић, о црногорском језику сам прочитао у часопису „Марксистичка мисао“ бр. 1/1977 да је Владимир Бакарић у једном радио интервјуу изјавио:

„До сада смо сви ми знали да Црногорци говоре српским језиком, међутим, показује се да говоре црногорским.“

Тако су изасланици Ватикана и хрватски комунисти одређивали како да називамо свој језик. Ако се Владимир Бакарић, који је елџингиста, усудио да говори

о „црногорском језику“, онда је природније да каже:

„До сада смо сви знали да Далматинци говоре хрватским језиком, међутим, показује се да говоре далматинским.“

О „црногорском језику“ после Другог светског рата, замало је настала афера у осмогодишњој школи на Букумарском језеру. Наш тада добар познаник Јеврем Брковић издао је прву збирку песама која је у дневној и периодичној штампи оцењена веома лежим и бираним речима. Речено је, поред осталог, да ће Јеврем Брковић,

Директор школе Букумир одмах је изјавио да неће бити проблема, да Јеврем Брковић сва четири виша разреда осмогодишње школе може положити за мање од месец дана. Тад је дошло до препирке. „А који ће језик писати да сам полагао?“, питао је Јеврем. „Српски“, одговорио је директор. Јеврем је замолио да уместо „српски“ пише „црногорски“. Међутим, директор је казао да то није по закону. Јеврем је одустао да под тим условима полаже четири виша разреда осмогодишње школе

Планитица Брковић 26. нов. 2003, 1ч.

ако настави и даље да јако пише песме, јакати Пегазу на свим језицима света. Код нас је повећао симпатије, поготово од када је жестоко почео да напада запашње сепаратисте у Црној Гори: Милорада Стојковића, Бранка Бањевчића, Сретена Перовића, браћу Радојевић и друге. Ти напади су му створили велику популарност, не само у Црној Гори него и у Србији, а нарочито у Београду.

Ми, његови најближи пријатељи, знајући да Јеврем има само четири разреда основне школе, одлучили смо да му помогнемо. По нашем плану, прво смо наумили да се разделимо по осмогодишњим школама и да тамошње директоре замолимо да му омогуће да у току једног месеца полаже и положи четири виша разреда, па кад то обавимо, видећемо да ли да му на исти или сличан начин омогућимо да заврши гимназију.

Прво смо пошли у основну школу у Момаћеву. Дуго смо убеђивали директора, али узалуд. Међутим, није нас оставио без напоре самим тим што нас је препоручио да пођемо код његовог колеге, директора основне школе у Сеопштињу, коме ће он телефонирати и препоручити наш предлог.

„А ако ни тамо не успете, свратите у основну школу у Бољесестру“. Нисмо остварили наш план ни у овим школама, али смо

и даље били упорни. Запутили смо се у осмогодишњу школу у Ђуриопима, али ни тамо нисмо нашли на разумевање. Нисмо успели ни у осмогодишњој школи у Ђутогуку. На крају смо отишли у осмогодишњу школу поред Букумирског језера, по коме се зове и место ој школа. Међу ученицима је највише било староседелца Букумира. И директор је био Букумир. Рекао нам је да Букумира има око Брскута, затим у неким селима у Братоножићима, и у околици Берана, и да су њихови преци били римокатолици, али их је Свети Сава пресво уједнао и заједно и због тога се они и сада нису формирали као народ. Сада су потпуно асимиловани.

Сви смо га слушали са великом пажњом, нарочито Јеврем Брковић. Он је први ступио у разговор са њим и рекао му да ће ускоро написати и објавити књигу о томе како је Свети Сава натерао претке данашњих Црногораца, а то истовремено значи и Букумира, да пређу из римокатоличке вере у православну, и да ће када то оствари захтевати од Уједињених нација да се то обавезно исправи.

Директор школе је био олушевљен и почео је захваљивати Јеврему Брковићу. Тада смо ми, користећи веселу атмосферу, саопштили директору због чега смо дошли. Он је, „опијен“ разго-

вором, одмах изјавио да ту неће бити никаквих проблема. Чак је додао да Јеврем Брковић сва четири виша разреда осмогодишње школе може полагаати и положити за мање од месец дана.

Када смо почели прослављати ову одлуку, дошло је до препирке Јеврема Брковића и директора школе. Јеврем га је питао:

„Да ли ћу за сваки разред доbitи сведочанство?“

Директор му је одговорио да хоће.

„А који ће језик писати да сам полагао?“, питао је Јеврем.

„Српски“, одговорио је директор. Јеврем је четири дана замолио да уместо „српски“ пише „црногорски“. Међутим, директор је казао да то ни у ком случају не сме да уради зато што није по закону и да му такво сведочанство не може издати ниједан директор. Јеврем је затим одустао да под тим условима полаже четири виша разреда осмогодишње школе и ми смо тада престали да тражимо школу у којој би Јеврем могао да оствари свој и наш план.

Међутим, показало се да Јеврем и даље размишља о томе. Одлучио је да, после више од четрдесет година, преко својих пулена обучених у фракове, са лептир машинама и редовним месечним платама, убаца у нови Устав Црне Горе да Црногорци говоре црногорским језиком.

МАТИЦА СРПСКА УПОЗОРАВА НА ДРАМАТИЧНО ДЕРОГИРАЊЕ ЋИРИЛИЦЕ

ГРУТЕ КАРИЖЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Равноправност два писма у једном језику је бесмислица каква постоји само код нас и прогаваном у једном језику је ослабљена културно-национална карика српског језика

НОВИ САД - За време трајања Југославије српско ћирилично писмо постало је тешка судбина коју је имао српски народ. Он готово једнакост велика трагедија, у последња два, ћирилица је забрањивана насилјем, уређењем и законима или на друге префериране али угрешне начине. Чини се да је то на подручјима где живе Срби у Босни и Херцеговини, Хрватској, а на Космету се у овом часу због користићена ћирилице може и погинути.

Приказујући стварни данашњи положај ћирилице у српском језику, на јучерашњем скупу у Матини српског Драгољуб Збиљић из Дружења за заштити српског језика "Ћирилица" ис-

такао је да је прогаваном ћирилице она постала превише ослабљена културно-национална карика и вредност код српског народа.

Основни разлог нестајања српског изворног писма је тај што су Срби једини на свету за свој језик прихватили друге писмо - латиницу као алтернативно - каже Збиљић. Наметнута је бесмислица о "равноправности два писма" у једном језику, које не постоји ни у једном другом језику на свету. Наредбеним је задатком да нам ћирилица онемогућава улазак у свет и Европу (а као, омогућава нам говорења латиницу).

Наводићи безброј примера потписки-

вана српског писма, Збиљић је упозорио да је ћирилица и у службеној и у општој јавној употреби на великом делу српског говорног подручја сведена на изузетке.

Изасланик његовог пресветштенаства епископа бачког Иринеја Буловића, протојереј Милован Миловаковић, истиче да је језик изузетан божји дар човеку, непокивајући да је ћирилица наша веза са историјским наслеђем, а историјско трајање говори ко смо и шта смо.

Према речима представника Културног друштва "Грочева" из Бијелине, у потписивању језика и писма у Републици Српској се далеко отишло.

"ПРОСТАЧКО ПИСМО"

- После Другог светског рата није ћирилица једина претрпела неправду али је на њеном примеру та неправда најочигледнија - став је Драгољуба Збиљића. - Ћирилица се потписивала, а уводила латиница разним начинима - политичким притисцима, заустављањем произвођаче писаних машина са ћириличким словима, ћирилица се карактерише као застарело, простачко, навадно, селњачко, националистичко писмо.

Илустрјујући ову поразавалућу чињеницу, он је навео да је 1992. године ћирилица постала једино писмо које се користило на тим подручјима, а онда је пре пет година почела поглава латинице.

Преселеник Матиче српске, проф. др Божидар Ковачек поручује да треба да бранимо своје - ћирилицу, на сваком кораку, јер одбрана свога не значи ружење или одабацивање онога што није своје.

Др. ПРЕРАДОВИЋ

Недеља, 8. јун 2003.

ДРУШТВО

НОВОСТИ

7

ОДЈЕЦИ СТРУЧНОГ СКУПА У НОВОМ САДУ

Ћирилица на маргини

Обична је подвала да се са српским писмом не може ићи у Европску унију

Нови Сад, 8. јуна

– Нема народа у свету чија власт и представници тог истог народа толико мало брину о свом писму.

Тако је др Србислав Букумировић, говорећи о препорукама УНЕСКО-а и то оној која се односи на многојезичност и језичку разноврсност у оквиру светских информационих мрежа и општем приступу информацијама у киберпростору, рекао да је појава покрета за заштиту ћирилице у нашој земљи и њихова активност у потпуном складу са овим прогресивним тежњама у свету.

– Наши противници који нас оптужују за национализам морају да схвате чињеницу да је српска ћирилица прекрасан цвет у богатој башти светске и европске цивилизације, која својом својственошћу, једноставношћу и лепотом доприноси разноврсности и богатству светске културе – рекао је Букумировић.

Мирко Радојичић је поручио да сви корисници и актери српског језика, политичари и законодавци треба да схвате да питање писма, ћирилице у српском језику није национали-

стичко него национално питање као што је то питање граница, територије, монете, историјског и културног наслеђа, владавине

шковић је нагласио да српски језик и ћирилица, увек и у сваком поступку морају бити у службеној употреби, јер представљају израз суверенитета и карактера Србије као државе; због чега их службена употреба језика и писма националних мањина не смеју искључити из службене употребе.

Мирослав М. Костић је признао да не говори српски и не писати ћирилицом у Србији, то не само да је неморално већ представља и издају. Радомир Милановић је констатовао да је тешка подвала да се са ћирилицом не може у Европу. Наше писмо је савршеније и од латинице и од многих других писама, додао је он. Драгољуб Збиљић је рекао да је потпуно очигледно да су Срби данас издељени по свим шавовима па су изгледа морали да се изделе и у коришћењу писма, за разлику од свих других народа око себе у Европи. Ни један народ на свету данас не трпи и не допушта да му се толико гуши и потискује његово писмо како се то догађа међу Србима, закључио је Збиљић.

Мирослав Караџић

После избора – латиница

Према свим истраживањима, као и према ономе што свакодневно свачије очи могу да провере, све је очигледније да је српска ћирилица у општој јавној употреби сведена само на изузетке. Огромна већина српских странака, очигледно, добро зна које је српско писмо па се Србима за гласове обраћа на ћирилицу. А када изборе добију, многе странке на исправљање неправде, према ћирилицу, заборављају, рекао је Драгољуб Збиљић.

права, грађанских слобода, вишестраначја, слободних избора, демократских институција.

Говорећи о стању у пракси у погледу службене употребе ћириличног писма мр Мирко Га-

ци. Наша земља
ом прошле годи-
на је једну врло

година и зар наше индустрије нису биле врло јако повезане.

дијима дигла велика прашина после лоше преведеног интервјуа премије-

привреда, у БИД живи више од милион Срба).
Душан СТОЈАКОВИЋ

НОВОСАДСКИ ЛИНГВИСТИ О ЦРНОГОРСКОМ ЈЕЗИКУ

ОДБАЦИТИ КУКАВИЧЈЕ ЈАЈЕ

Вестерње новосади, Београд, 10. 06. 2003.

Српска страна треба да одбије квази компромисно решење о српско-црногорском и црногорско-српском језику, оцењује проф. др Мато Пижурица

ИДЕЈА да Република Црна Гора проговори црногорским језиком потекла је пре него што је заживела заједница Србије и Црне Горе. Потом, у промењеним околностима, а пре свега због сумње да неће бити прихваћена намера да се говорни језик у Црној Гори назове црногорским, понуђено је компромисно решење. Ново име језика добили би грађани Црне Горе, црногорско-српски, док би се језик њихових суседа у Србији звао српско-црногорски језик.

Један од најенергичнијих противника таквог назива језика је проф. др Мато Пижурица, један од тројице аутора Правописа српског језика Матице српске.

Он сматра да Матица српска, ова држава, односно, српска страна мора на време да каже да српски језик не може да издржи нове кумове и да ни у ком случају не треба прихватити кукавичје јаје у форми црногорско-српског и српско-црногорског језика.

- Из Матице српске мора благовремено да оде глас да то решење, по угледу на некадашњи српскохрватски и хрватско-српски не сме бити прихваћено - каже др Пижурица. - Српска страна мора изричито да одбије предлог о црногорско-српском и српско-црногорском језику.

- Заговарачи устоличавања црногорског језика позивају се на право сваког народа да свој језик назива именом свога народа - каже новосадски лингвиста проф. др Драгољуб Петровић. - То је њихов став, полазиште, но упозоравам, језик није ни прво а ни најважније национално обележје. Има много нација у свету које не називају свој језик именом свог народа.

У прилог чињеници да народ као нација може да постоји а да говори туђим, односно другим, језиком, не названим својим именом, професор Петровић наводи примере других народа:

- Аустрија је у својој историји држала под контролом пола Европе под немачким именом,

односно, језиком. Америка данас поробљава свет под енглеским језиком... Нема канадског нити аустралијског језика. Мноштво арапских нација уз Медитеран и даље говоре све једним, арапским, језиком. Рецимо, у Латинској Америци говори се шпански или португалски, а нема ни бразилског нити мексичког језика.

Тако је у другим земљама, недавно је било тако и у нашој, а колико и какве ћемо све језике произвести је питање будућности, нових прилика, па и "осетљивости".

- У Швајцарској се говоре четири језика а да се ниједан не зове швајцарским - подсећа овај лингвиста. - Отуда, и Црногорци ако не говоре црногорским, него српским (као што су читавог века чинили) неће изгубити ништа. Зна се да неће, но то се њима не допада. Не угледају се на Американце који под енглеским језиком поробиле цео свет, а мала Црна Гора хоће да има пет језика.

З. Т. МИРКОВИЋ

редакцијски колегијум. Генерални директор и главни уредник КОМПАНИЈЕ „НОВОСТИ“ АД Манојло Мањо Вукотић

М. Борислав Лалић, помоћник главног уредника, Јован Кесар, помоћник главног уредника, ган Богутковић култура, Жељко Вуковић друштво, Драгана Минић дописно, Градимир Бранковић Поповић европско издање, Предраг Митић фотографија и Жарко Рабасовић техничка

ЈУЧЕРАШЊИ
ТИРАЖ
233.939

У ПРИЈЕМНИМ ФОРМУЛАРИМА ЗА УПИС
НА ПРВУ ГОДИНУ СТУДИЈА У ЦРНОЈ ГОРИ

СРПСКИ ЈЕЗИК ИЗБРИСАН!

Уместо српског, који је по Уставу званични језик Црногораца, сада се форсира "матерњи". И немушти језик је матерњи, каже професор Момир Војводић

ПОДГОРИЦА - На пријемном формулару за квалификационе испите на црногорском Универзитету уместо званичног српског језика, унет је "матерњи", иако Устав републике српски признаје као званични језик којим говоре Црногорци.

- То је проба укидања имена српског језика у Црној Гори. Мимикрија је провидна. Појам матерњи језик не значи ништа. То може бити било који језик који му је драго. Ту се могу рачунати и неисторијски језици. Нсарткулисани и немушти језик је матерњи језик. То је језик животиња - каже Момир Војводић, професор српског језика у Подгорици. - У Црној Гори одувек се говорило српским језиком, на коме су написана најзначајнија књижевна дела. Па и Његош каже "Српски мислим и зборим, српски творим". Ово што сад хоће господа на власти је остваривање пројекта латинизације Црне Горе.

Јуче су реаговали и у Српској народној странци. Јован Вучуровић, функционер ове партије, каже:

- Шта будући бруцоши могу да очекују од власти која не поштује њихово право да говоре својим језиком. Јасно је да су овим оштећени и албански студенти, којима се језик такође не зове матерњи, него албански. Универзитет

Црне Горе у конкретном случају ризикује да изгуби сваки судски спор од, на пример, албанских студената, којима су такође угрожена

УСТАВ

У члану 9. устава Црне Горе пише: "У службеној употреби је српски језик ијекавског изговора. Равноправно је ћирилично и латинично писмо. У општинама у којима већину или значајан дио становништва чине припадници националних и етничких група у службеној употреби су и њихови језици и писма".

права. Додатни доказ пригиска на младе људе и изазивање националне нетрпељивости је пријава за Грађански факултет у којој се сугерише и намеће припадност и уз такозвани матерњи језик спектакл чини комплетним.

Пре неколико година поједини професори у основним школама уместо српског језика на своју руку у дневнике уписивали "црногорски" или матерњи језик. Нико од њих никада није сносио одговорност. ●

В. КАДИЋ

"Новости", 25. јун 2003, с. 7.

ПОВОДОМ ПРЕДЛОГА ДА СЕ У ЦРНОЈ ГОРИ КАО ДРУГИ СЛУЖБЕНИ ЈЕЗИК УВЕДЕ - ЕНГЛЕСКИ

ЕНГЛЕСКИ НАМ ЈЕ ВАЖНИЈИ ОД ВОЈСКЕ

Предлагач др Веселин Вукотић: Војска нам није потребна, али јесте енглески језик као други службени. Небојша Медојевић: Крутни капитал у Црној Гори очигледно жели да је претвори у малу припадну државу изоловану од европске цивилизације. Весна Перовић: Они живе вин стварности

ПРЕДЛОГ др Веселина Вукотића, председника Института за стратешке студије и прогнозе - да се у Црној Гори као други службени језик увеле енглески - већ је изазвао реакције у политичким и економским круговима.

О свом предлогу, Вукотић кратко каже:

- Развој микро државе претпоставља низ резова - смањење пореза, увођење међународних стандарда, наравно уз задржавање евра. Војска Црној Гори није потребна, али јесте енглески као други службени језик, каже Вукотић.

То је један концепт који се већ дуже времена у Црној Гори заговара. О некој микро држа-

Весна Перовић

ви у којој не би на постојала влада, парламентар, у којој би постојало неколико људи који би на неким својим тематским састањима договарали све ствари у Црној

Гори. Нема потребе да говорим колико је то супротно свим цивилизацијским достигнућима о уређењу државе, каже Небојша Медојевић, из Групе за промене. Он сматра да је "очигледно да је крутни капитал у Црној Гори кренуо у контрафанзиву и да практично жели да је претвори у једну малу припадну државу изоловану од европске цивилизације.

То је вероватно по моделу Хонг Конга и других сличних држава. Но, заборавили су да је Хонг Конг држава са најмањом стопом корупције и најефикаснијим правним институцијама. Са веома ефикасним правосудним си-

Веселин Вукотић

стемом, полицијом, правном и препознајте као земља са једном од најбољих урбана у свету. Црна Гора је сасвим други пример, наглашава Медојевић.

- Мислим да је овај предлог потпуно бесмислен и да показује или да они живе ван наше стварности или мисле да могу свашта да кажу и да може све да им прође. Не знам ни колико они знају енглески, али не знам шта ће нам развити претседник државе и премијер ако се усвоји овај предлог. То је потпуно блесаво, каже Весна Перовић, председник Либералног савета и бивша председница парламентарног парламента. ●

Др. БОЖАНОВИЋ

„Дајте крв“ само латиницом!

Сви људи, свакако, подржавају акцију за добровољно давање крви коју ових дана по градовима Србије организују Црвени крст Србије и Институт за трансфузиологију крви Републике Србије.

Нажалост у општем све бржем потискивању српске ћирилице у ово време и државне установе као организатори ове неопходне акције дају свој пуни допринос. На аутобусу Црвеног крста Србије и Института за трансфузиологију пише: „Дајте крв, али не комагсима“ – само латиницом! Тако је и једна неизбежна хуманитарна акција започета и тече само на хрватском писму гајвици.

Ништа, наравно, не може нико имати поред тога што се у нашој Србији крв тражи и на изворном писму хрватских грађана, али је, ипак, веома чудно да покретачи ове нужне акције нису завили у Устав и Закон о службеној употреби језика и писма, ако су већ заборавили или

не знају да је ћирилица писмо Срба и српскога језика и да је оно неизбежно у службеној употреби у Србији.

Неки људи, сасвим очигледно, још се нису обавестили да у Србији не постоји службени „српскохрватски језик“ већ више од десет година и да у српском језику није службено хрватско писмо. Ако то не знају, морали би питати стручњаке за ову област, а ваљало би и да поштују Устав и поменути закон.

Без поштовања Устава и закона можемо само у ћорсокак, а никако у Европу и међу демократски свет.

Информативна служба „Ћирилице“
Нови Сад

ЕКПДЕС " 24. јун 2003,
" с. 21

љају на многе друге stvari. Тако је француски слависта и филолог Селест Куријер писао 1875. године:

"Срби се револутираше... видећи да Илрици прихватају њихов језик, њихову историју и традиције, и заденуше полемичку која и дан-данас траје".

Наиме, Хрвати нису српски језик прогласили хрватским само у том тренутку, већ, на појединим територијама, и уназад кроз векове. Српске народне песме из Босне и Херцеговине почеле су се штампати у Загребу као "Хрватске народне песме", а Иван Гундулић и други дубровачки писци средњег века, који су као Срби писали на српском језику, проглашени су Хрватима. Дубровачка књижевност данас се и на београдском Филолошком факултету проучава као хрватска. У почетку, међутим, тај процес није текао глатко, јер су европски ауторитети, попут цитираног Куријера, писали у корист Срба.

"И Хрвати су, отприлике пре 35 година, место њиховог народног дијалекта, подигли српски језик на свој писани језик", писао је Феликс Филип Каниц 1868. године. Тако исто био је прецизан и бечки етнограф Фридрих Самуел Краус почетком 20. века:

"Кад се данас говори о српско-хрватском или хрватско-српском језику од литературе, под тим треба разумети словенски дијалект српског племена и књижевност састављену на том дијалекту."

СЛОВЕНИЈА - ДО ЗЕМУНА!

У свему овоме лежали су разлози Копитаревог одустајања од пројекта "Вукова реформа". Као Словенци Јернеј Копитар је кајкавски говор сматрао делом словеначког језика. Тражио је подршку Беча да се Кајкавци прогласе Словенцима и да се на тај начин Словенија територијално прошири на исток. Наравно, он је знао да бечки двор заступа много даље продор на исток, па је имао план за ширење Словеније све до Земуна. Реч је о једној од класичних манипулација историјског науком - као што данас на пример слушамо да су Грачаницу саградили Албанци а не Срби, или да су "Бошњаци" некада били богумили - а не Срби.

Копитарева теорија састојала се у следећем. Када су Ђирило и Методије крајем 9. века кренули, пут Моравије, нису створили глаголицу у Солуну нити су тамо превели прве књиге на неки словенски језик, него су то учинили тек негде у Срему или Славонији. А тада су на овим подручјима; до ушћа Саве у Дунав, живели Словенци, па је тако први словенски књижевни језик био - словеначки. Зато сада, сматрао је Копитар, католичке Србе, који живе низ Саву, не треба похрватити, већ пословенчити и направити "Велику Словенију".

Међутим, у том супарништву Љубљане и Загреба, Беч се определио за

Хрвата, на што је Копитар одговорио бојкотом пројекта "Вукова реформа". Сматрао је да ће Хрватска, ако се прошири на исток, једнога дана имати апетита и према словеначким територијама. А у изгледу је стајало не мало проширење. Почетком 19. века, према аустријским изворима, било је по око 750.000 Хрвата и Словенаца, који су живели на територијама приближно исте величине, наспрот бројци од пет милиона Срба.

(Иначе, до пројекта "Вукова реформа" европски лингвисти сматрали су да је први словенски књижевни језик био српски, јер су једина словенска племена у околини Солуна, од којих су Ђирило и Методије научили језик, била српска. Данас се у Македонији тај

Како је пропао план Јернеја Копитара да створи "Велику Словенију" - до Земуна?

језик сматра македонским, у Бугарској бугарским, а у Србији - старословенским.)

ХРВАТСКО ПИСМО ПРВИ ПУТ У СРБИЈИ

Врем, када је 1868. године кнез Михаило Обреновић усвојио "Вукову реформу", "Вукова ћирилица" је лагано почела да мења српску ћирилицу у државним и научним установама, школама, итд. Хрватска латиница је још била далеко од Србије, али је процагана о једном народу и једном језику са два имена лагано чинила своје. Она ће довести до једног од најтрагичнијих догађаја у читавај српској историји - до проглашења Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1. децембра 1918. године.

Па ипак, хрватска латиница није дошла у Србију тог 1. децембра, већ три године раније, иза аустроугарских топова. Наиме, када су крајем 1915. године окупирали Краљевину Србију, Аустроугари су за службено писмо у нашој земљи прогласили - хрватску латиницу.

По ослобођењу и уједињењу са "браћом" ступио је на снагу "Бечки договор" из 1850. године. У службену употребу уведена су два писма. "Вукова ћирилица", која је сада сматрана српским писмом, а не полудлатиницом, била је прво српско а друго хрватско писмо, док је хрватска латиница важила као прво хрватско и друго српско писмо. На српској страни, и у најзабаченијим местима натписи на железничким станицама исписани су на оба писма. Следећи Вука Караџића и његове прве присталице, Срби су у односима са Хрватима користили хрватско писмо, док су Хрвати и даље користили само своје писмо. У Београду се по први пут појављују књиге на хрватском писму. Чак је и књига Драгише

Васића "Деветсто трећа" објављена на хрватском.

Неприметно, јаво је долазио по своје.

КОМУНИСТИ И ЋИРИЛИЦА

Као и у свим другим областима, после Другог светског рата ситуација се драстично погоршала и по питању српског писма. Сплетом историјских околности, стаљинистичка идеологија дошла је у Србију преко Словеније и Хрватске. Мада су више говорили о класној борби, комунисти су пре свега изазивали националне сукобе. Према њиховој теорији, у једној вишенационалној земљи већински народ по правилу угњетава мањинске народе и зато њих свим средствима треба нахушати против тог већинског народа. Наиме, комунисти су планирали да се докопају власти на таласу незадовољства мање бројних народа. Зато је уочи Другог светског рата Стаљин ликвидирао све истакнуте српске комунисте, да би на њихово место поставио Хрвате и Словенце. Током рата, мада су Срби једно време чинили већину у комунистичким паравојним јединицама, они су у ствари били под командом хрватских "кадрова". Тако је комунистичким покретом завладао један прохрватски и истовремено антисрпски дух, због кога је, поред осталог, као службено писмо у комунистичком делокругу важила - хрватска латиница. (Службено писмо код четника била је српска ћирилица; комунисти су користили израз "ужа Србија", а четници "ужа Хрватска" итд.)

Када су комунисти преузели власт 1945. године, ипак се нису усудили да као Аустроугари 1915, или Анте Павелић 1941, прогласе хрватско писмо за једино службено писмо. Формално, оставили су у употреби и српско и хрватско писмо. У стварности, међутим, осујећивали су употребу српског писма, намерајући хрватско писмо и у централној Србији. Кроз неколико деценија у српским продавницама етикете на готово свим производима биле су исписане на хрватском писму. Широм Србије, на хрватском писму осванули су називи градова, саобраћајни знаци, путокази... Хрватско писмо је уведено и на Телевизију "Београд" на њему се држава обраћала грађанима; (личне карте, формулари); на њему су штампани сви универзитетски уџбеници. У време непосредно пре компјутеризације, у читавај земљи произвођиле су се писаће машине искључиво са хрватском тастатуром.

РАЗДВАЈАЊЕ ЈЕЗИКА И ПИСАМА 1992. ГОДИНЕ

Одмах по отцепљењу 1992. године Хрвати су и формално укинули термин "српскохрватски језик" и употребу два писма. У одговарајућим међународним установама; под ознаком И-СО/ФДИС 12190; хрватски и српски језик заведени су као посебни језици. И-

стовремено, уз хрватски језик, регистровано је једно писмо (хрватска латиница), а исто тако и уз српски језик (српска ћирилица, тј. "Вукова ћирилица"). О регистровању хрватског језика под именом "српски језик", наравно, није ни било речи, јер читањ тај процес иде у супротном правцу - према истоку. Тако је по први пут у свету језик једног народа (српског) регистрован под именом другог народа (хрватског). Чест је случај да један народ користи језик другог народа, као што, Мексиканци користе шпански језик, Бразилци португалски, Индијци енглески, итд. али у сваком од тих случајева језици су задржали своја имена, тј. нико није презеом језику дао име према имену свога народа.

Међутим, у Србији се десило нешто чудно. Деоби писма није дат никавак значај, толико да ни јавност о томе није обавештена. Уместо да хрватска латиница у Србији, потпуно, нестане, као што је у Хрватској нестала српска ћирилица - она се још више употребљава.

ПОКУШАЈ ПАВЛА ИВИЋА

Где су и шта раде српски лингвисти у целој овој причи?

Као што се види, питање писма је сложено и повезано са многим стратешким питањима - због којих је, уобичајено, и отворено. А пред озбиљним решењем тог питања сада је, чврсто као гранит, стајао и култ Вука Караџића. Гордијев чвор могао је да пресеке само неко са великим ауторитетом, а то је био водећи српски лингвиста академик Павле Ивић, који је на жалост рано преминуо. Осећајући да наступа један од оних историјских тренутака када се преко питања језика ломи судбина читавог народа, Павле Ивић је 11. априла 1994. године у "Вечерњим новостима" објавио чланак "Вук је направио грешку". Поред осталог, он је тада писао:

"Нови, заједнички књижевни језик (ијекавски) успешно је ујединио католике у хрватску нацију и, баш зато што је био на вуковским основама и као такав ближи просечном српском народном говору, него хрватском, побољшао је политичке шансе Хрвата у пределима где су се њихови интереси укрштали са српским, поред осталог у Босни и у Дубровнику. Уз то је усвајање књижевног језика блиског Србима у Хрватској отклонило опасност да они на подлози језичке посебности изграде своју културну аутономију.

Тако је створена чудна асиметрија, на штету Срба: ијекавски књижевни језик код Хрвата, муслимана, и у западној грани српског народа, и еквиција код осталих Срба. То је дало повода да хрватски националисти, међу њима и неки од најистакнутијих хрватских лингвиста, почну говорити како је ијекавица хрватска, а еквиција српска, својатајући тиме све оне који се служе ијекавским књижевним изговором...

СТРАНЦИ "РАЗУМЕЈУ" ХРВАТСКИ!

Лингвисти још нису саопштили истину о питању писма (и дијалеката), а народу чак није речено ни да је латиница, о којој говоре уопштено, као да свака латиница нема своје име - у међународним установама регистрована као хрватско писмо, што она, као што смо видели, и јесте. Притом, и лингвисти и представници власти намерно или случајно мешају енглеску и хрватску латиницу. Тако, чиновник Владе Србије изјављује да се компјутерски програм "виндоус" преводи на српски најпре на латиници, "јер је латиница писмо компјутера и интернета". Овај чиновник је говорио о енглеској латиници, која, са енглеским језиком, заиста доминира светом, а мислио је на хрватску латиницу, на којој је "виндоус" управо спреман за српско тржиште. Истина је да свако ко жели да пише на компјутеру, а има застареле програме (нови програми подржавају сва писма, латинична и ћирилична), мора да инсталира слова свој језика, а у неким случајевима ни то не помаже. Ни на француском језику, на пример, није могуће написати интернет адресу, ако се у адреси налазе слова француске латинице којих нема у енглеској латиници. И у Француској па чак и у француским државним установама, користе се тастатуре са енглеском латиницом, своја специфична слова Француз може укуцати тек уз помоћ посебних команди (Esc, F1 до F12, и слично), које, разуме се, успоравају куцање. Да би у старим интернет програмима куцао брзо, и Француз, као и Србин, или било ко трећи, може да користи само енглеску латиницу. За особе које немају компјутер, ево једног примера. Ово је једна српска реченица куцања на енглеској латиници, иначе из преписке са једним пријатељем из Париза на ову тему: "U Francuskoj nije moguce napisati internet adresu na francuskom jeziku, ako se u adresi nalaze specificka francuska slova, kojih nema u engleskoj abecedi."

Заблуде око латинског писма отишле су тако далеко да често срећемо трагикомичне примере. Сада већ велики број људи сматра да странци разумеју српски језик ако се речи испишу хрватском латиницом! Наравно, те особе не знају за разлику између латинице уопште и хрватске латинице. Ево на пример шта је, према "Гласу јавности" од 4. јануара 2003. године, изјавио председник Комисије за споменике и називе тргова и улица у Београду, поводом идеје да се поставе табле на кућама у којима су живели истакнути уметници:

"Било би лепо и да на тим таблама поред ћириличних постоје и латинични натписи, како би странац могао да се снађе!"

А уистину, било би најлепше за овакве особе направити једну малу демонстрацију. На пример, реченица "У овој кући живео је Милош Црњански", написана хрватским писмом, могла би се показивати страним туристима: Енглезима, Немцима, Французима, Италијанима... Тек тада они би видели колико странци разумеју хрватски језик.

Онда би се могао направити још један експеримент са показивањем исте реченице, али написане српским писмом, другој групи страних туриста: Русима, Украјинцима, Белорусима, Бугарима... Ови несрећници можда би се тада сетили како нама сродни народи итекако "могу да се снађу" на српском...

Али, ко још није чуо образложење да се етикете на скоро свим српским производима пишу на латиници - а заправо хрватској латиници - због странаца? Произвођачи и трговци желе да зараде новац, а купци са највише новца су "страни купци", и то западни, са латиничног подручја. И тако би ови несрећници да им се приближе, а не знају да заправо губе. Можемо замислити "странце" у нашим продавницама како беспомоћно гледају етикете исписане хрватским писмом (и језиком)... Можда би то и купили, када би знали шта је унутра... Има ли ко да каже произвођачима и трговцима: етикете најпре треба исписати на свом језику и писму; а онда, негде испод, и на језицима народа из којих се очекују купци (немачки, мађарски, енглески, румунски, руски, бугарски...).

И готово сви натписи на српским друмовима исписани су хрватском латиницом - "као би странац могао да се снађе". Тај очекивани странац, међутим, неће знати шта је то "Beograd"; он зна за "Belgrade". И свакако неће знати шта је то "Karadjordjevi grad", на великој табли у сред Тополе, у сред Шумадије - на невиђену брук Карађорђевић потама...

Ако би уопште било изгледа да Хрвати одмаме на своју страну западне Србе, они би то лакше могли остварити ако ове од других Срба и даље буде одвајао ијекавски стандардни језик".

Било је то време полемике поводом одлуке Републике Српске да уместо ијекавског у службenu употребу узведе екавски дијалекат и уместо хрватске латинице српску кирилицу. Наиме, као и остали језици, и српски језик има више дијалеката. Међутим, док су сви европски народи у 19. веку у службеном књижевном језику оставили само по један дијалект, код Срба то није био случај. Италијани су се, на пример, између 15 својих дијалеката одредили за тоскански, јер се простирао на највећој територији и њиме је говорило највише грађана. "Где два језика господаре, ту не може бити једнодушја. Ово двојство показује два различита народа која су страна један другом", писао је Италијан Николо Томазео 1842. године. Другим речима, остављањем више дијалеката ствара се могућност цепања нације, а данас то видимо на још једном примеру – црногорском.

ОДЛУКА ДР РАДОВАНА КАРАЦИЋА

И Вук Караџић се у почетку определио за већински екавски дијалект. Међутим, "баш оне 1836. године, када Илирски покрет узима српски језик за књижевни језик Хрвата", Вук Караџић под притиском Аустрије мења екавицу и прелази на ијекавицу. Како она није могла бити наметнута огромној екавској већини, задржавају се оба дијалекта, с тим што се даје предност ијекавици.

Зашто је Аустрија то учинила?

Зато што је и Хрватима наметнут ијекавски дијалект српског језика – а тај дијалект им је наметнут јер је преваладао код католика и других "западних Срби", како их назива Павле Ивић. Када су Хрвати почели да говоре српском ијекавицом, онда се они по језику више нису разликовали од Срба ијекаваца и процеси асимилације су драстично убрзани. Језичка брана, по теорији језичког концепта нације, која разликује народе према језику који говоре, више није постојала. Остала је само православна брана, према другом верском концепту нације. Међутим, у наредном периоду и ова брана је попустила: за време Аустроугарске православље је спутавано, током Другог светског рата у западним крајевима уништени су скоро сви православни храмови и ликвидирали су огроман број православних свештеника, монаха и других црквених лица (180 од стране хрватских и муслиманских усташа и чак 480 од стране комуниста; комунисти су убијали широм земље, јер су о својој циљу земљу), после Другог светског рата комунисти су забранили обнову православних храмова, али и православне верске обреде; часове веронауке итд, а у ратовима од 1991. до-

лази до новог страдања Српске православне цркве. Због свега тога, атеизам узима више маха него што су то диктирали светски трендови, тако да у нашем времену долази до новог таласа превођења Срба у Хрвате. Истовремено, са међународном окупацијом Босне и Херцеговине 1995. године, појављују се притисци да се тамошњи Срби преведу у новостворену нацију – Бошњаци, у коју су већ били преименовани сви босански муслимани. Српски језик којим муслимани говоре назван је "бошњачким језиком", са намером да се тај назив наметне и Србима. Дакле, реч је о истим методама као пре 150 година.

Разумевајући све ове трендове, руководство Републике Српске, на челу са председником др Радованом Караџићем,

Република Српска, за време др Радована Караџића, доноси одлуку о брисању језичке разлике између Срба са ове и оне стране Дрине. Али, после повлачења др Радована Караџића у слободне српске планине, ток догађаја враћен је у стари колосек: поново је озваничена ијекавица а хрватска латиница постаје све присутнија

ратијем, доноси одлуку о брисању језичке разлике између Срба са ове и оне стране Дрине. Намерни смо да престанемо бити босански Срби и да postanемо само Срби", рекао је др Караџић у листу "Јавност", гласилу Републике Српске, од 25. децембра 1993. године. Прелазак на екавицу образложио је потребом да и Срби, као и други европски народи, добију један књижевнo-језички стандард. Подсећајући да је и неболовац Иво Андрић (иначе један од последњих Срба католика) прешао на екавицу, Караџић је говорио о потреби "интеграције српског народа и стварања нације". Дотакао се и забране екавице у време комунизма:

"Властодршцима је однекуд било веома важно да се екавица не прелива у Босну преко Дрине. Да им је било стало да се демаркирају према Србима, они би босанске Србе охрабривали на екавицу, а не би ауторске текстове Новице Петковића и других ијекавицирали. Силина којом су се супротстављали екавици сама до себи говори да је она за њих била опасна. Од раних 60-тих

година готово сви српски песници у БиХ писали су, готово све, пјесме екавицу, а властодршци су тада и забрањивали и обесхрабривали екавицу у Босни".

СРПСКИ ЛИНГВИСТИ ПРОТИВ СРБА

Међутим, уследио је још један парадокс. Уместо да поздраве одређење Републике Српске за екавицу и кирилицу, београдски лингвисти, изузев Павла Ивића, листом су устали против. Ево њихових реакција, према "Књижевној речи" од 25. октобра 1993: "Политичко нормирање језика" (др Иван Клајн); "Још једна заблуда у низу" (мр Васа Павковић); "Опасне игре" (Мирјана Радојичић); "Етничко чишћење језика" (Ранко Бугарски); "Да ли се језик може прописати декретом?" (др Егон Фекете).

Професор Филолошког (факултета у Београду; др Милорад Дешић, даје следећу невероватну изјаву: "Српском језику су потребна оба изговора, као човеку обе руке: ако остане без једне, он је инвалид, тако је и језик осиромашен и обогален без једног изговора!" Шта би Дешић рекао за Италијане, који су остали без 14 руку? Некада се ратовало ради наметања већинског дијалекта, а овај јединствен случај у историји, да се део народа који говори мањинским дијалектом сам одриче тог дијалекта у корист већинског – наилази на осуду, не политичара, него лингвиста.

С друге стране, део лингвиста је напустио са тезом да се ијекавица не треба одрети, јер би се тако Хрватима и муслиманима поконило део српског језика. Али, та прича је давно завршена; остало је само питање да ли ћемо се одрети још једног дела српског народа.

После смрти академика Павла Ивића и повлачења др Радована Караџића у слободне српске планине, ток догађаја враћен је у стари колосек. У Републици Српској поново је озваничена ијекавица, а хрватска латиница постаје све присутнија. Почетком ове године представници Новог поретка прелазе на нову етапу старог плана. Према "Православљу" од 1. фебруара 2003, Високи представник међународне заједнице за Босну и Херцеговину, са великим благашћенима, Енглец Педи Ешдаун, преименовао је српски језику "босанско-српски". Учињено је то у налогу радио-станицама Републике Српске за "емитовање спотова у кампањи "Сви за школе, школе за све". У налогу-наређењу писало је да спотове треба емитовати на "босанско-српском и хрватском језику".

Тим поводом, академик Дејан Медковић поднео је на неуставне покушаје Бењамина Клајаја, аустроугарског управника Босне и Херцеговине 100 година раније, да створи босански језик и босанску нацију. Говорећи о "снази страних настојања у овом правцу, Ме-

даковић је навео следећи пример: Калај је забранио сопствену књигу "Историја Срба", у којој је, пре него што је добио овај политички задатак, као научник порицао постојање и босанског језика и босанске нације!

Данас, на почетку трећег миленијума, у току је битка за проглашење хрватског писма за службено писмо у Србији и Републици Српској. У тој бици српски лингвисти држе супротну страну, покушавајући да наметну тезу о постојању "два српска писма" - тезу која још није стављена ни на један службени папир, али је, по свој прилици, то наредни корак.

Према "Гласу јавности" од 16. фебруара 2003, др Ранко Бугарски и др Зоран Пауновић "кажу да је за наш језик богатство имати два писма, као и да би била штета укинути једно, поготову ако се зна да га највише користи наша дијаспора у свету, као и Срби у Хрватској и БиХ".

У исто време, др Иван Клајн изјављује за Радио "Слободна Европа":

"Наш језик једини у свету има два писма и треба очувати то богатство".

ОДРИЦАЊЕ ОД СРБИЈЕ ЗА 5%

У нашој малој анкети, неки трговци су одговарали како у употребом латинице (хрватске, наравно за овај детаљ нико није знао) желе да им се роба продаје и на муслиманским и хрватским територијама. Они кажу да највећи део робе у сваком случају продају Србима, али њима је свеједно за писмо, док претпостављају да муслиманима и Хрватима није, односно да би они бољковали робу на ћирилици. По први пут, реч је о одрицању од српског писма за највише пет посто очекиваног раста продаје на муслиманским и хрватским тржиштима...

Међутим, за овај аргумент нико нема правих доказа. Заправо, може се доказивати супротно. Најпре старом истином да нас нико неће поштовати ако претходно ми сами себе не поштујемо. А имамо и један посебан доказ да би муслимани и Хрвати ипак куповали производе за које су заинтересовани, без обзира на писмо. Доказ је наш сајт www.pogledi.co.yu, који је на српској ћирилици (разуме се, енглески, француски и руски делови сајта су на енглеском, француском и руском писму). За годину дана, колико сајт постоји, забележене су 4.062 посете муслимана из Босне и Херцеговине (гости из Републике Српске евидентирају се посредно) и 2.438 посете Хрвата из Хрватске. Свеукупно, муслимани и Хрвати чине четири посто посетиоца нашег сајта, што се уклапа у малочас споменути трговачку процену од пет посто. Дакле, када их нешто занима, они то читају, без обзира што се са садржајем сајта не слажу (са изузетком једне муслиманке емигранткиње, која се јавила из Канаде једним потресним писмом).

Наравно, сви интернет сајтови и све новине покренуте у Србији новцем страних фондова, користе искључиво хрватско писмо. На водећем међу тим сајтовима, www.b92.net, ни посетиоцима није дата могућност да пишу српском ћирилицом. Али, на водећем хрватском сајту, www.monitor.hr, посетиоци могу писати српском ћирилицом!

Код издавачких предузећа која финансирају инострани фондови хрватска латиница доминира, али има и српске ћирилице. У једном од тих издавачких предузећа потписник ових редова водио је следећи дијалог:

- Зашто штампате књиге на хрватској латиници?

- Зато што сарађујемо са хрватским издавачима. Мењамо књиге са њима.

Када је под аустријским притисцима првобитна "гајевица" модификована, у први план дошло је њено приближавање "Вуковој ћирилици", док је естетика гурнута на страну. Тако је направљено једно заморно и не баш лепо писмо, састављено од исувише много усправних црта

Да ли књиге које добијате у тој размери они штапају и на српској ћирилици?

Или...

Најзад, аргумент Срба у корист латинице (хрватске) је да она "изгледа светски" и да је "лепша". Несумњив генерални заблудач могао би бити да је свакоме најлепше сопствено писмо. Али рекло би се да је код оних Срба, који дају предност тугом писму из естетских разлога, самосугестија учинила своје. Наиме, када је под аустријским притисцима првобитна "гајевица" модификована, у први план дошло је њено приближавање "Вуковој ћирилици", док је естетика гурнута на страну. Тако је направљено једно заморно и не баш лепо писмо, састављено од исувише много усправних црта: i, j, k, l, d, j, f, t... То писмо нема она слова која на пример енглеском писму дају посебну драж: W, Q, Y... Наравно, нема ни слова којима добри дизајнери могу учинити пуно тога: h, h, f, ш, ж, љ, њ...

ЈЕДАН ЈЕЗИК - ЈЕДНО ПИСМО

Као што смо видели, Срби који пишу латиницом нису ни свесни да пишу хрватским писмом. Објективно, нема сумње да је реч о хрватској латиници. Направили су је Хрвати тридесетих година 19. века, од тада је непрекидно користе као своје службено писмо, да би је, најзад, 1992. године заштитили под својим именом. Од времена Људевита Гаја хрватска латиница променила се само утолико што је сем назива "гајевица" добила још један - "ушатица".

У свету нема народа који користи два писма. Историја бележи само два таква случаја. Средином 19. века Руму-

ни су напоре користили српску ћирилицу и своју, управо створену, латиницу, а исто тако су и Турци почетком 20. века, истовремено користили арапско писмо и своје, тек створено, латинско. У оба случаја, коришћење два писма било је привремено, до потпуног преласка на ново. Зато је јасно да је и данашње стање у Србији и Републици Српској само привремено: у догледној будућности једно од два писма у Србији и Републици Српској престаће да се користи - или српска ћирилица, или хрватска латиница.

Како сада ствари стоје, сви су изгледи да ће у Србији и Републици Српској бити избачена из употребе српска ћирилица. То нам казује статистички тренд од када је Вук Караџић 1850. го-

дине увео хрватско писмо међу Србе, Срби њима пишу све више, док својим писмом истовремено, пишу све мање. Постоји само један начин да се сачува српско писмо: државним декретом, односно доношењем закона да се српски језик има писати само српским писмом, као што је то случај и са дословце свим другим језицима на свету (један језик - једно писмо; такође: један језик - један дијалект). Управо прошле године такав закон је изгласала руска Дума, поводом учестале појаве да националне мањине руски језик пишу латиницом. Разуме се, националне мањине у својим језицима треба да користе своја писма. ●

О (НЕ)ПОСТОЈАЊУ ЦРНОГОРСКОГ КЊИЖЕВНОГ ЈЕЗИКА

Између љубави и мржње

Др Амфилохије (Радовић), митрополит црногорско-приморски: Покушај вештачког стварања тзв. црногорског језика

Најновији број „Свевића“, листа епархије будимљанско-нишавске за веронауку, хришћанску културу и живот цркве, у целини је посвећен теми: „Језик и памћење“. О (не)постојању црногорског књижевног језика ишту наши најистакнутији лингвисти, књижевници, уметници, интелектуалци, црквени људи. У наредних неколико дана објавићемо нека од најзанимљивијих мишљења. Данас доносимо изводе из шекспирове др Амфилохије (Радовића), Драгана Лакићевића и Драга Ђупића.

Као по правилу, у времена великих насиља над човјеком и над народима, долази и до насиља над језиком. Лажни језик ствара лажни народ и обратно. Зашто се онда чудите што су се код нас по овим нашим просторима управо у временима великих насиља и непосредно последице њих почели стварати такзвани нови људи и народи, „нови поретци“ и нови језици. Из свега тога се јавља „ново читање“ свеукупне стварности, прошлости, наслеђа и бића. Све се то сагласно духовним и моралним законима догађа у тренуцима ерупције идеолошких заблуда, обмана, из њих рађане велике мржње, која са своје стране опет рађа дезинтеграције, распада и крваве ратове.

Језик који заборавља и мрзи коисти и етос својих предака, који израста из свјесна или несвјесног поништавања саборног памћења сопственог народа – знак је насталог осиромашења духа и помрачења ума, срца и душе. Такав језик је по неминовности предзнак изумирања, смрти и ништавила човјека и народа. Тако од језика који је прозван да даје живот, свјетлост и при-

свећење чудом љубави, он постаје језик мржње како према истинском самом себи, тако и према свом народу, језик пометености, како по плану вертикале постојања, тако и по плану хоризонталне живљења.

Из горе кратко реченог о тајни језика јасно се види да је проблем језика на првом мјесту сазнајни, духовни и морални проблем, па тек онда лингвистички. То се нарочито види у случајевима стварања идеолошко-политичких језика као што се то догађа у последње вријеме код нас. Обоготворење расе или класе до кога је дошло нарочито у 20. вијеку, дубока криза саборног сазнања и поремећај духа рађају лажно схватање језика и лажне језике. Управо из једног таквог поремећаја духа и губљења дубљег самопознања рађа се у наше дане и покушај вештачког стварања тзв. црногорског језика. Отуда само кроз оздрављење духа, кроз повратак циљовитости ума, срца и обнављање народног памћења могуће је задобити испјељење народног бића од свих болести, па и од болести језичке шизофреније од које смо оболели први пут у својој дуготрјевној историји.

ја, Његоша, Змаја, Војислава, Јазе, Даса, Боре, Матавуља, Сремца, Кочића, Исидоре, Андрића, Десанке, Црњанског, Ђопића, Лалића, Дукића, Шантића, Ракића и других, многих. И већи народи с њима би били богатији од своје бројности.

Коме та баштина не треба, он је може одбаци и за своју прогласити или туђу, или неку нову, која почине од њега. Може је назвати како хоће, најбоље по себи.

Српску баштину и духовност – српским језиком обдржавају и стубови Црне Горе: Његош, Љубиша, Марко Миљанов, али и наши савременици: Ристо Ратковић, Михаило Лалић, Душан Костић, Миодраг Булатовић...

Ко то скрива, он лаже своју децу

Српски језик је наша светиња – храм у којем духовно и културно трајемо.

Драго Ђупић: Врагја работа

Вјековима је у Црној Гори језик називан српским, о томе има довољно свједочанстава и у историји и у литератури, а поновише у народу. То је књижевни језик заснован на штокавском наречју српског народа и у међународним класификацијама познат је као српски језик (у једно вријеме као српскохрватски). Предлози Матице Црногорске, црногорског ПЕН центра и др. да се назив језика у Црној Гори „усагласи“ са именом нације не води ничему до разбијања јединства тога језика, а оно је неспорно. У Црној Гори и на нивоу књижевног језика и на нивоу дијалеката, не постоји ни једна језичка појава које нема у другим изразима српског језика – књижевном и дијалекатском. Нијесу само црногорске специфичности употреба у народним говорима гласова с, з,

З (дз), већ су то особине за прва два гласа свих ијекавских говора и изрзава са српском језику, а трећер – спорадична појава – и у екавском и у ијекавском изразу, наравно – на нивоу дијалекта.

Чему мијењати име језику када за то не постоји никакво оправдање осим жеље ускогрудних да се извоје из веће целине. Да је то исправан пут у развоју језика то би учинили Американци или Аустралијанци са својим енглеским језиком, или Аустријанци са својим њемачким или Арђентинци, Мексиканци и др. са својим шпанским, или Бразилци са својим португалским, или Канађани са својим енглеским и француским, или Швајцарци са својим њемачким, француским или италијанским. Тим нацијама и земљама не пада на памет да дају национална или државна имена већ устаљеним именима језика и тиме они ништа мање не припадају својим нацијама и државама. Само мали воле да се „вељају“, да имају све своје. У „темељима“ тзв. црногорског језика је само жеља да се буде што даље од Срба и од српског језика и имена, и то је ђапоља работа, која се кад-тад мора осветити управо народу који има такве „револуционаре“ и раздвајаче (чујем да и неки амерички и аустралијански Црногорци траже да се у Црној Гори „уведе“ „црногорски језик“). Зашто они нешто слично не траже за своје државе – Америку и Аустралију, да се тамо уведу амерички и аустралијански језици, или „црногорски“. То им не пада на памет, јер знају да би такве њихове идеје биле изнтране и изложене спрдњи.

(Приредио З. Р.)

Драган Лакићевић: Мој језик је српски

Мој језик је, очигледно, српски.

Неко се одрекне вере, неко мајке, неко језика.

Нас су (у Морачи и у Колашину и у Титограду и у Београду, где год смо живели и школе учили) васпитавали да се тога не ваља и не сме одрећи – вере, мајке и језика.

Ко се тога одрекне – одрекао се себе, мртвг је.

Свако, на почетку и на крају одговара – пред собом.

Припадање језику јесте припадање култури, а култура је најпоузданија отаџбина. Књижевност је српска мој идентитет.

Наша култура је српска, њен језик исто.

Српским језиком створено је све што ваља и што је живо у Црној Гори, а језички је и духовно нераздвојно са српском народном и средњовековном културом и књижевношћу – од Светога Саве до Јелене Балшић и Деспота Стефана – деце Кнеза Лазара. О њима знамо из аутентичних житија, али и из најбоље поезије коју смо икад имали – епске народне повеснице. То смо ми.

Исто наше биће – истог језика – чини дело Вука Караџића, Достиг-

„Политика“, 1. јун 2003, с. 154.

БОЛЈИ СТАТУС ЋИРИЛИЦЕ

Поводом „Мајкрософта“ на ћирилици и става у Будванској педагошкој декларацији о вредностима националног писма

„Политика“ је последњих месеци у више наврата доносила рурна изјаве јавних и културних радника о практичној неравнотежи ћириличног писма у Србији, упркос јасним уставним и законским нормама. Тај напор није био улађан, и не би смео да се превиди у облику друштва процеса, пожељног и драматичног, у нашем политичком животу.

Хтео бих да јавно приметим да се вили изјављивања покла у правцу побољшања статуса ћирилнице, што је свакако последња констатација политичке извршене путем медија, посебно посредованима наше државе и цевене. „Политика“ Сава „Политика“ јесте, у ствари, један од стубова српске духовности, па је ред да се сврста у прве редове борбе за бољу поглед ћирилнице.

Матриам нема позитивним

што је и моћи „Мајкрософт“ оних

дана усрел Беотрада представни свој оперативни систем Windows на ћирилици, чиме је делу наше техничке интелигенције избијен дажни дуг о немогућности елем-проноског комуницирања путем ћирилнице. Како је могуће компутере користити у Кини на кинеском, у Грчкој на грчком и у Русији на руском, а наводно само на српској ћирилици то није могуће? Техника је, уосталом, ту да помогне човеку, па и афирмацији његових основних духовних потреба и вредности, а не да му намеће туђе на рачун сопственог писма.

Ћирилница, проповоји, или ико-ниче на компјутерима показале да није српским књижевцима прилагодна оспериорности овог писма над њеним другима. Видење се колико је ћирилница економичнија и прецизнија у кореспонденцији, поред

осталог и тиме што нека двојна

ниги дводелна слова, нити наредне знаке. Зар није лакше написати Ђубљана или Ђу Церси Ђирилицом, као и глаголе нађуђавати или олживети? Латиница има двојна слова (диграфе) и обиле који стварају проблем двојне-ности, као и слова која се поклапају са бројевима (латинично л као број 1).

Наравно, уопште се не залажем за заостављање латинице у српској култури, напротив, и сам је често користим, у кореспонденцији са пријатељима у Хрватској, Ђубљани, Швајцарској, или Француској. Користим је и у Србији кад пишем књижном, као ово писмо вама, јер ми је машина на латиници. Али, потребно је да зна да је ћирилница примарно писмо српског језика, и да је српска култура своје најважније и нај-

трајније продоре остварила на том писму.

На недавном сиржаном Конгресу педагога Србије и Црне Горе у Будви, универзитетски професор др Милевоје Павловић поворио је о недовољном поджољу ћирилнице у нашем писмоу, тде је највећи број удбеника на латиничном писму, а и школско администрација се углавном воли на њему. На трагу тог аргу-ментованог изјављивања у завршни документ, гав. Будванској педагошкој декларацији (тачка 15) удио је став о потреби заштите права ученика и студената да у школској пракси користирају на свом примарном писму. Указано је на праксу којом се наметавњем латинице наместо ћирилнице – у просвети поткопава важан стуб националног и културног идентитета српског народа.

Проф. Милан Степанковић,
Београд

„Политика“ 1. Јул 2003, с. 1.

Критике гвернеру НБС због „неуспешности и незаконности у испису на новим новчаницама“

За српски новац Хрватско писмо

НОВИ САД – Удружење за заштиту српског језика и писма „Виргилица“ јуче је критиковало гвернера Народне банке Србије Милана Диндића због „неуспешности и незаконности у испису на новим новчаницама“, преноси Танјуг.

Удружење у својшељу изјављује да је на новим новчаницама употребљено српско писмо српском виргилицом, али и хрватском латиницом, постављајући питање да ли би Хрвати или неки други у издвојени банкарма поуставили сличан поступак. „Виргилица“ упозорава да би, да кад би се неко отпунчио да у испису на нов-

чаницама, уз обавезно виргилично користити и неко (необавезно) латинично писмо, у наплати приликама било сматравањем да се употребити или свлабиски или мањарски тип латинице, јер Диндића и Милара у Србији има неуспешно випле от Хрвати“.

гвернер то морао да зна, а ако не зна, да би морао да се консултује са стручњацима за устави, језик и писмо, дојачући да „није српског нешто не знају, али је неодолуство никога ништа не латити, па свој новцац питањити на турск нивоу“.

Удружење „Виргилица“ отпунчије гвернера

Страна 3.

Хрватско писмо на српској новчаницама

ЕКСПРЕС

ПЕТАК 4. ЈУЛ 2003. ■ БРОЈ 13974 ■ ЦЕНА 18 ДИНАРА

ОСНОВАН 1963

ЕКСПРЕС Петак, 4. јул 2003.

Догођај дана 3

Српски или матерњи језик

Последњих десетак дана обављају се пријемни испити за средње школе и на жалост најчешће за чување и негованње српског језика чине кардиналне грешке називајући га матерњим језиком. Такорећи скоро сви медији, вероватно „инфилтрирани“ од Министарства просвете, називају српски - матерњи језиком.

Само у Београду има много бака којима српски језик није матерњи и нема није омогућено да на такозвани матерњи полажу испите.

Љубивоје Радоњићевић,

Лазарка

О (НЕ)ПОСТОЈАЊУ ЦРНОГОРСКОГ КЊИЖЕВНОГ ЈЕЗИКА

У корист сопствене штете

Нема ни једног лингвистичког разлога за преименовање језика. – Нерпско језичко име за језик Срба

Најновији број „Свевића“, листица епархије будимљанско-никшићке за веронауку, хришћанску културу и живојћ крвке, у целини је посвећен теми: „Језик и памћење“. О (не)постојању црногорског књижевног језика пишу наши најистакнутији лингвисти, књижевници, уметници, интелектуалци, црквени људи. У наредних неколико дана објавићемо нека од најзанимљивијих мишљења. Данас доносимо изводе из Шекстова Ђ. Јоаникија (Мићовића) и Јована Делића.

Г. Јоаникије (Мићовић): Насилје над језиком

Прича о црногорском језику била би исувише смијешна и не би завређивала пажњу да није добила ознаку насиља које црногорска власт врши над потчињеним јој народом.

Извишно је доказивати да нема ни једног лингвистичког, нити каквог другог ваљаног разлога за преименовање српског језика који је, у ијекавском дијалекту, вјековима складно и пажљиво изграђиван у Црној Гори. Једини разлог за такав безумни потез може бити политички, али само утблишко што садашњи политички комесари Црне Горе, користећи позиције моћи са нечињеном самовољом намећу свом несрећном народу у свему оскудну, осим набујалог шовинизма, биједну културну визију.

Црногорске власти одавно имају проблем са својим народом и

све више са културном историјом Црне Горе. Труде се цијели тимови стручњака да одуче тај народ од оног што су га његове владике и владари учили. Залудан посао. Црногорци дуго памте. Нијесу заборавили шта им је Свети Петар говорио: „У вама српско срце куца и српска крвца врије“.

Национални комесари још увијек нијесу успјели да убризгају у духовно биће Црногораца толику дозу шовинистичког црногорства, да би оно, као нова религија, из корјена промијенило њихов идентитет. Тек пошто узалуд потроше снагу и доживе неуспјех, отријезне се од заноса меситанског црногорства, па се, хтјели то или не, нађу у оним стиховима из Горског вијенца: „Црну Гору покорит не могу / ма никако да је сасвим моја...“

Јован Делић: Бунцање на црногорском

За народ који држи до себе понижавајуће је да у трећем Христовом миленијуму мијења име свога језика, пита се којим језиком говори, које је његово писмо,

посебно ако тај народ има лијепу књижевну традицију, усмену и писану, традицију које је свјестан хиљаду година. Утолико прије што је српски језик био четврти

свети језик – послјије хебрејског, грчког и латинског.

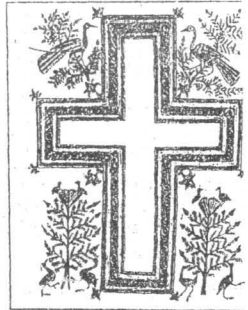
Постоје ли језички разлози за промјену имена језика?

Не постоје. На садашњој црногорској територији не постоји јединствен дијалект битно различит од говора других Срба да би се на том дијалекту развијао посебан језик. Много су веће међусобне разлике између дијалеката у садашњој Црној Гори или у садашњој Србији него између говора Пиве, Дробињака, Ускога, Мораче, Бањана, Никшића, с једне стране, и Златибора, Ужица, Бајине Баште, Пријепоља, Вишеграда, Србиња (Фоче), Требиња, Биће, Гацка, па и Бањалуке, односно источнохерцеговачког говорног подручја, с друге. А тај источнохерцеговачки говор је био и остао извор и основа језика Вука Караџића. Да ли ће се, и зашто? Би се, Дурмиторици одрицали Вука? Шта би им онда остало? Шта би им остало као књижевна традиција?

Да ли је Његош сматрао да пише неким другим језиком, а не српским? Да ли 1847. година шта значи за Црну Гору и Црногорце? Није ли то била преломна година у Вуковим настојањима на језичком реализму у српској књижевности? Није ли појава „Горског вијенца“ културно-историјски догађај првога реда за сваког Црногорца и за свеколико „кукавно Српство уташено“?

Па откуд онда „бунцање на црногорском“?

Један број ситних духова, малог лингвистичког образовања и танког осјећања историје, најчешће споља, инспирисан, ради интензивно у корист своје културне штете. У неким центрима моћи, који се баве и језичким планирањем, остављена је једна кућица и за „црногорски“ језик. Сада то треба „изнутра“ створити“

да би се разорила вуковска и н шевска традиција.

Истовремено се покушава преименовати и језик Срба у Републици Српској, односно наћи неко неско заједничко име за језик изван Србије и народа који с ње живе у сусједству, односно нас одржаним заједницама. Строго систематски низ злочина српским језиком и културом: би се раз, тојили Срби ијекави Срба екаваца, а онда и Срби ије ци међусобно.

Коме то одговара, није тешко гадити. Србима никако. Црнцима – најмање, изолује их, сма и истура пред неслућене опасн

Увођење имена српско-црнски (с пртицом или без ње) пог је бесмислено и без основа у је кој реалиности, а много подли опасније него чисто црногорски рачуна на превару и на процес се догодио са српскохрватским Црногораца се граде нови Хр ко хоће – нека извољи.

Занимљиво је да нема слици иницијатива у Аустрији и Швајској (немамо аустријско-њем или аустријски нити швајцар њемачки, односно швајцарски, мамо их чак ни у Енглеској и . риди (америчко-енглески, амеки), па то не смета ни Аустрији Швајцарској, а поготово не Амци да буду (на)развијенији (на)моћније земље.

(Приредно 3. I

УТОРАК 8. ЈУЛ 2003,

КУЛТУРА, „ПОЛИТИКА“, 55.

УПОЗОРЕЊЕ УНИВЕРЗИТЕТСКИХ КАТЕДРИ ЗА ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Министарство пало из српског

Политика, 11. јул 2003, А-9.

Бићемо земља са најмањим бројем часова матерњег језика у Европи

Уколико Министарство просвете не одложи примену погрешно и непотпуно реформисане наставе српског језика и књижевности, постоји опасност да генерације које ће завршити „нову“ основну, па чак и средњу школу, буду елементарно неписмене – чуло се на јучерашњој конференцији за новинаре коју су сазвале све катедре за српски језик и књижевност универзитета у Београду, Новом Саду, Нишу, Крагујевцу и Косовској Митровици.

Настава српског језика и књижевности, коју ће на јесен слушати прваци, постављена је на потпуно погрешним темељима, што је последица чињенице да у изради новог наставног плана и програма није учествовао ниједан стручњак са наших катедри – рекао је др Александар Јерков, продекан Филолошког факултета у Београду и шеф катедре за српски језик са Јужнословенским језицима.

Једна од основних замерки стручњака односи се на смањење недељног броја часова српског језика са пет на четири, иако је, по њиховом мишљењу, неопходан минимум од шест часова недељно. Професор Љубомир Поповић појашњава да је потпуно јасно да је настава српског језика (али и математике) оштећена због наставе енглеског, јер су се негде морала „пронаћи“ два часа за страни језик.

Са овако хонципираном наставом бићемо земља са најмањим бројем часова матерњег језика у Европи, указали су професори,

подсећајући да је недељни фонд часова у Франуској 12, у Немачкој девет, а у Словенији од пет до седам...

Професор др Томислав Јовановић је приметио да је програм за српски језик рађен према образцу који Савет Европе прописује за учење страних језика, наглашавајући да је недопустиво да се настава матерњег језика изједначава са наставом страног језика и

Комисије за израду новог наставног плана и програма уђу и стручњаци са филолошких и филозофских факултета.

По тврдњама професора са ових катедри, у поменути Комисију су бирани чланови по критеријуму „личних веза“ и „они који неће много да се буне“, па су тако на списку „три учитеља из једне основне школе који, по мишљењу Министарства, знају више од професора свих катедри свих универзитета у Србији“.

Др Љиља Суботић, професорка Новосадског универзитета, приметила је и да су у тој комисији можда само четири члана са институција ван главног града, што је, по њој, недопустива „београдизација“. Она сматра да је са оснивањем учитељских факултета започела девалвација српског језика, јер се на њима само два семестра учи језик и математика, а остатак времена „како предавати оно што не знаш“.

Професори су указали и на чињеницу да се на списку препоручене литературе за прваке налазе дела аутора који су у тиму за израду реформисаног програма што је „недопустиво и некусно“.

Професори свих катедри за српски језик и књижевност у Србији предлажу да се најпре одложи реформисани програм за прваке за најмање годину дана, а потом да се формира нова комисија – са представницима које су катедре предложиле Министарству просвете, која ће да уради планове и програме за све разреде.

С. Димитријевић

НЕМА УЧЕНИЧКОГ ДОМА КОЈИ НИЈЕ РЕНОВИРАН

да се, истовремено, књижевност потискује, редукује и заоставаља. Професор Јерков је додао да су сви ови закључци у неколико наврата достављани Министарству просвете, као и захтев да у састав

Леска

РЕЧНИК "СРПСКОХРВАТСКОГ ЈЕЗИКА"

ЛИНГВИСТИЧКО ПОСРСТАЊЕ

РАЗГОВОР нови-
нарке Санџе Ре-
мић с Милицом Радо-
вић-Тешлић о Речнику
српскохрватског књи-
жевног језика у изда-
њу САНУ, објављен у
уваженим "Вечерњим
новостима" 14. Јула,
пругио је читаоцу не-
колико важних пода-
така. О свима се може
надувачко говорити,
али сам збор ограни-
ченог простора одлу-
чио да предочим једну
основну чињеницу.

Најважни је по штед-
ности проблем што се
неслужбено касни у из-
давању томова Речни-
ка. Много теже од то-
га постаја што се поср-
стање које је захваљују-
ћи српску језичку науку

одмах по смрти Вука
Карачића (1864) на-
ставаља и данас. Срп-
ски лингвисти су, пре-
именујући српски је-
зик (који се тако звао
и у време последњег
његовог реформато-
ра) у српскохрватски,
ушли у још непопра-
вљив период у коме је
напуштен вукоски
пут у називању и из-
грађивању језика срп-
ског народа.

А да је тај период не-
поправљив, потврђује
и чињеница да српски
лингвисти настављају
да зову свој језик "срп-
скохрватски" у Речни-
ку и после нестакна
"српскохрватског јези-
ка" Сатовранића "Но-
вост" је исправно об-

јаснила да се у изради
речника после 1990.
године не користи гра-
фа из дела хрватских
писала, него само из
дела српских писала,
али свеједно: Инсти-
тут за српски језик (?)
и не помишља да у на-
зиву Речника наведе
једини исправно име
језика српски.

Дакле, српски линг-
висти никако да схва-
те да више нема југо-
славие, ни краљеве
ни Брозове, у којој је
манипулација и у нау-
ци била све, да више
за сва времена нема
"српскохрватског јези-
ка" (неки се, очиглед-
но, озбиљно надају да
ће се вратити "српско-
хрватски и "хрватско-

српски језик"?) да не-
ма више јединог дво-
чланог имена језика у
Европи и свету (ни ен-
глески се не зове нити
се икада звао "амер-
ичкоенглески").

Српски лингвисти не
разуумеју ни чему је по-
служио назив "српско-
хрватски" језик (једи-
но да се "хрватски
књижевни језик" из-
двоји из српског јези-
ка, да се издвоји "бо-
шњачки" или "босан-
ски језик", да се сада,
издвоји и "црногорски
језик"). Да ли ће и срп-
ски језичари то да
схватају? (Част ретким
изузетцима у томе).

Витомир Дражић
Неви Сад

НОВОБЕЧЕЛЈСКЕ НЕПРИЛИКЕ**ОСИГУРАЊЕ**

INTERVJU NOVAK KILIBARDA, poslanik u parlamentu i državni zamenik ministra Gore za NT objašnjava zašto je tražio ulazak američke vojske u Crnu Goru:

Početkom devedesetih godina, Novak Kilibarda, sada poslanik u crnogorskom parlamentu i u Skupštini državne zajednice, probio se na političkoj sceni „velikosrpskim“, nacionalističkim izjavama. Vremenom, evoluirao je u žestokog „Crnogorca“ i pobornika nezavisnosti koji je crnogorske vojnike pozivao na dezerterstvo sa Kosova, tražio isključivanje struje i vođe jugoslovenskoj vojsci, i dolazak američke Šeste flote u Jadran.

Dolazak Šeste flote smirio bi ovdašnje nacionaliste

Pre nekoliko dana, ponovo je uputio javni poziv Americi da sa svojom mornaricom i kopnenim trupama dođu u Crnu Goru. Na pitanje „šta će Crnogorcima Šesta flota“, Kilibarda za NT odgovara: „Čeka nas velika turistička budućnost i, prema tome, Crna Gora treba već jednom da izbjie iz glave bilo kakva državnička napreganja i natezanja. Naše je more turističko, i zašto to ne bi bila interesna sfera velike demokratske svetske sile, Amerike? Tako bi unutrašnje nacionalističke snage jednostavno bile stavljene pred svršen čin.“

● Da li je na tu temu bilo i razgovora između crnogorske vlasti i Vašingtona?
- Najčešće u politici intuitivno dolazim do nekih uvjerenja i onda ih iskazem.

● Mnogima ova Vaša izjava, kao i ranija ministra Burzana da će Crna Gora potpisati sporazum o neisporučivanju američkih građana MKS, izgleda kao da se crnogorska vlast otvoreno nudi Americi, da hoće da joj se dodvoji, ali da Amerikane nije baš zainteresovana...
- Ne bih rekao da želimo da se dodvojrmo. Mi tek reko da 2,5 godina da se izjasnimo o svom državnom statusu i ja se nadam da ćemo se izjasniti za samostalnost. Ta svest sazreva i u Srbiji. Sit je Srbijac tog natezanja hoće li zajedno biti Srbija i Crna Gora. Nema ama baš nijednog razloga da budemo zajedno.

● Ali izgleda da međunarodna zajednica nije oduševljena tom idejom...?
- Na žalost, Crna Gora u svijetu posmatraju u vezi sa drugim problemima bivše Jugoslavije, prije svega u vezi sa Kosovom. Samostalnost Crne Gore bila bi, veruju, šlagvort za samostalnost Kosova, pa dalje i Republike Srpske i ostalih dijelova Bosne. To je dizanje razmišljanje o krupnim problemima koje zna da vjerida Crnu Goru. Iz tih maloevropskih, uskih razloga, on svim slava guše da Crna Gora ne dobije svoju

Micunovic umislio da je vođa cele države i naroda

● Je li udovoljeno Vašem zahtvu da dokumenta iz Saveznog parlamenta dobjete na crnogorskom jeziku?
- Niko o tome ne vodi računa. No, to je trenutno manje bitno od drugih problema u parlamentu. Naš parlament još nema poslanik i od-

bori još nisu počeli da rade. I33 nije vispostavljeni ni institucije političkih pitanja. Gospodin Micunović nikako da shvati da je on samo pr. Vi među jednakima. On je umislio da je vođa cele države i naroda. On kao da sa zavezivao istoriji da će pokloniti se-

ba kao micunik samo da bi obistalio zajednička država Srbije i Crne Gore a pre bi trebalo da radi svi posao. Osim toga, je još malo vidimo potpredsjednik Kuršić. Čak ni pet minuta pri sedava, čak i kada čekamo Micunovića ro ti sata da dođe.

redovni telegraf, br. 383, 27. 8. 2003, 22.

Ideološki vođa koji remeti nacionalnu i vjersku harmoniju u Crnoj Gori je Matija Bečković, zajedno sa mitropolitom Amfilohije, sa ove strane

● Kakvu ulogu u tome ima predsjednik državne zajednice Svetozar Marović? Priprema li možda on teren za mirnu separaciju Crne Gore?
- Gospodin Marović vodi ovu administraciju sa dosta vješine. Marović je čovjek vrlo svilene politike. On stalno misli na ravnopravnost dve države članice, ali nikako ne zaboravlja na referendum koji će biti za dvije i po godine.

● Kako ocenjujete trenutni položaj Crne Gore u državnoj zajednici? Da li srpska vlada puši Podgoricu?
- Ne bih rekao da oni puše Crnu Goru

ni sa jedne strane. Ali, u Srbiji ima još dosta negativne politike, kakvu, na primer, predstavlja gospodin Košunica, koji je endemski nacionalista i unitarista.

● Mnogi veruju da je vlast Mila Đukanovića pri kraju. Crnogorska opozicije se ujedinila, mislite li da je dovoljno jaka da sruši postojeći režim?
- Ne. Opozicija u Crnoj Gori je u potpunog agoniji. A sada su se ujedinili Liberali, čija je politika oduvijek bila samostalna Crna Gora, i unitarističke stranke. Čak i da osvoje vlast, šta će raditi sutra kada je preuzimaju, kada se oko osnovnog strateškog pitanja ne mogu usaglasiti? Ovoj vlasti i da ima mnogo više mpana, a nije da ih nema, ne preći nikakvu opasnost od ovakve opozicije koja nema strateškog cilja.

● Jednom ste rekli da je promena svetski naježbe promena u antropologiji. Kako su to Srbi u Crnoj Gori za samo nekoliko godina postali Crnogorci, i hoće li ikada ponovo postati Srbi?
- Promena svijesti je vrlo dugotrajan proces. Kod nas se ta promena na bolje prvi put vidjela za vreme rata u Bosni i na Kosovu, kada je Crna Gora otvorila svoje granice i kada je na stotine hiljada Bošnjaka

- Marović je čovjek vrlo svilene politike. On stalno misli na ravnopravnost dve države članice, ali nikako ne zaboravlja na referendum

- Istorijsko srpstvo se u Crnoj Gori više nikada ne može obnoviti. Vazda će biti šaka Srba u Crnoj Gori, ali u odnosu na crnogorsku naciju, to je minorno

ka i Albanaca pobeglo i sklonilo se u Crnu Goru. Ali, kod nas još ima dosta rigidnih ljudi. Te militantne grupe vode „uslužni Crnogorci“ iz Beograda. Njihov ideološki vođa koji remeti sve to, i tu nacionalnu i vjersku harmoniju u Crnoj Gori je Matija Bečković, zajedno sa mitropolitom Amfilohije, sa ove strane. Naećete mnogo matorih ljudi kod nas koji kažu „bogumi, ja sam Srbin“. Njegov sin razmišlja se šta je, a uvek ne - on je Crnogorac. To istorijsko srpstvo se - on je Crnoj Gori više nikada ne može obnoviti. Vazda će biti šaka Srba u Crnoj Gori, ali u odnosu na crnogorsku naciju, to je minorno.

● Kako ste Vi od žestokog Srbina početkom 90-ih, postali članovi Crnogorac? Sta Vam je to kličulo u glavi?
- U istorijskom smislu ja sam samo Srbin, ali nisam u etničko-političkom smislu. Tada sam povjerovao da u toj prekompoziciji Balkana treba svi Srbi i Crnogorci da stvore jednu jaku državu. Priča sam to svuda i zbog toga su me napadali, ali ništa od takvih stavova nećete naći u mojim knjigama. Onda sam, tokom godina vidio da sam u velikoj zabudi. U politici je normalno mijenjati stavove, naročito ako se oni mijenjaju na bolje.

● Pre nekoliko nedelja, posle terorističkog napada na decu u Geračevcu, Crna Gora nije poštolava dan žalosti, iako je on bio proglašen u celoj zemlji. Mislate li da je to trebalo poštovati, i da li se dešavanja na Kosovu tiču i Crne Gore, ili je to samo problem Srbije?
- Uz moje duboko šaućeće porodica-ma poginulih i svim ljudima dole na Kosovu, ali politika je politika. Crna Gora treba javno da kaže da je Kosovo isključivo srbijsansko pitanje. Crna Gora: ni na koji način ne treba da se petlja u rešavanje kosovskog pitanja. Što se tiče poštovanja dana žalosti, to neka vam odgovore oni koji o tome odlučuju, gospodin Đukanović i Filip Vujanović.

M. Kordić

Nisam dobio orden od Karadžića

● Čuvate li još orden za diplomatiju koji ste svojevremeno dobili od Radovana Karadžića?
- To stalno pričaju neki sarajevski književnici. Nikada nijesam do-

bio orden od gospodina Karadžića. Pisalo je u štampi da sam ja na spisku za orden Njegoša, ali nikada mi nije dodjeljen. Da sam ga dobio, pokazao bih ga; čak bi

ga držao kao kuriozitet. Karadžića, naravno, znam. Nema grada u Bosni i Hercegovini gdje nijesam držao govore sa Karadžićem i poklonim lovanom Feđiću. U vreme formiranja višestranačkog sistema, još prije rata. Saradivati smati tokom rata.

НОВИ АЛБАНСКИ НАЗИВИ ЗА МНОГЕ ГРАДОВЕ И СЕЛА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ УПОЗОРАВАЈУ НА РЕАЛИЗАЦИЈУ ИДЕЈА О ВЕЛИКОЈ АЛБАНИЈИ (1)

ПЕЊАЈУ КОРЕН, СЕЈУ ЗЛО

У последње две године у јужној српској покрајини готово да су промењени називи свих места која садрже словенска имена и топониме. Творци "новог Косова" безочно фалсификују историју, тврдећи да су били на овим просторима пре Срба. Ко је био Скендер-бегу

ПРИШТИНА - Осећам да се на Југу Србије спрема нешто страшно попут Маркала у Сарајево и сличних монструозних подметања у минулој деценији - изјавио је недавно др Небојша Чоћин, поштом најпознатији збивања у тзв. Прешевској долини.

« Овај крај државе Србије, пре две године, тврди нове албанске историје на Космету називали су "Косова Љиводоре" (Источно Косово), обележили га тако на свим новим мапама и за своју инкогнито омањину и још једном потврдили да од велике Албаније не само да не одуствује, него да је већ и "старају" на све могуће начине.

ног центра за Косово и Метохију, упозорила на чиненицу да Албанци мењају називе места у Покрајини, по својој жељи, с циљем да "докажу" да у њој "никада графских назива, што може да води губитку културног и историјског наслеђа, не допушта промена назива која је установила историја - написао је др Небој-

ских у албанске називе места, да би, убрзо, они наставили све по старом. Најпре су променили називе свих улица и то у свим местима Косова и Метохије, потом

Било је смешно гледати како наши учители и професори похваљују курсеве новог албанског језика, којим до тада овде готово нико није говорио - каже Агим Зека, Шпитар из Косовске Митровице, напомињући да су курсеве, као и све друго, били о трошку Србије и СФРЈ, са дубоким идеолошким циљевима, чија је цена превелика.

УНИФИКАЦИЈА ЈЕЗИКА

СВЕ ДО 60-их година ми Албанци смо имали два дијалекта: гагу, којим су говорили они у северној Албанији, Космету и Југу Србије, а јужно од реке Шкумба, говорили су тоскавски, чији је главни град покрајине Тирео Кастро, родно место Енвера Хоџе.

Декретом диктатора тоскавски је на плану ЦК КП Албаније проглашен званичним језиком свих Шпитара, којим је говорила једна петина народа. Та два дијалекта више се разликују од српског и македонског је-

зика, али је помнути декрет и на Космету спроведен у дело.

Било је смешно гледати како наши учители и професори похваљују курсеве новог албанског језика, којим до тада овде готово нико није говорио - каже Агим Зека, Шпитар из Косовске Митровице, напомињући да су курсеве, као и све друго, били о трошку Србије и СФРЈ, са дубоким идеолошким циљевима, чија је цена превелика.

БЕЗ ЈУГО ПЕТОКРАКЕ

КАДА је деведесетих година звезда "сишла" са Југословенске тробојке, довитљиви трговци из Новог Пазара остали су да је то добар бизнис, да без петокраке кроја и албанске барјаке. За краће време, на десетине хиљада метара, црвено-црног платна, са двоглавим орлом, продато је на Космету и Метохији, пошто су косметски Албанци "стекли право" да носе исту ону заставу коју истичу "чињави браћа" у Албанији - каже проф. др Цвета Анђић Вујић, члан комисије "Поара-так".

Брло, сала је добила назив Артина, Полудево-Бесијана, Исток - Бури-ми, Косовска Каменица - Дардана, Глоговац - Дервици, Вучитрн - Буштри...

ЗНА СЕ ЊИХОВ ЦИЉ

СВАКОМЕ постаје јасно шта је њихов крајњи циљ и зашто, чак и све чешћим, терористичким акцијама, желе да север Космета, који никада није био насељен албанцима, албанским жидљем пообаче. Они су Лепосавић, где никада није живео ни један Албанци, променили назив у Албанију. Аспирација је, онегледна, желе своје просторе проширити уале од Рашке, онако како им је крајњи циљ и са Југом Србије, Општине Бузонавац, Медвеђа и Прешево, сада "албански географи" воде под називом "Косова Љиводоре", што у преводу значи Источно Косово, долазе историчар Милутиновић.

Карту са овим називима, размале 1:200.000, као и променама назива 22 општине, објавила је и РТВ Косово, а промене поимено потписима су на Републици Доци и проф. др Аслан Пауша, а излавак је "Грађанска Србија".

Величане националних митова је склоност Шпитара, као што веомало олако прибегавали националној еуфорији.

Пре три деценије, била је права поама за значајна Скендер-бег.

Није било Шпитара у Покрајини, који помеину значу није имао на реверу. Тек када се открило да је ковач тих значајки Циганин, из јешног од приштинских насеља који је штанујући Скендер-бег са роговица на глави, зарало чинило богатство, она је престапа да буде модни детаљ.

Драган ДАМЈАНОВИЋ
(Сутра):
Нису ни Илири, старији су и од себе)

Када је реч о Југу Србије, већ је свима јасно, по сваку цену желе да и тај простор "векну" у разговоре о Космету, интернационализују наводни проблем општина Бузонавац, Медвеђа и Прешево, а потом отму од Србије још две територије, односно заокруже "свој" етнички простор.

САМО ДРЖАВА МОЖЕ

ПРЕ ГОДИНУ дана је Небојша Чоћин, шеф Координационог центра за Косово и Метохију, упутио врло оштро писмо тадашњем цивилном администратору у Покрајини, Михаелу Штарнеру.

Повод тог писма био је промена географских назива места, која представља историјско и културолошко наслеђе сваке нације и државе, у овом случају српске, што косовски квазиујачници, по сваку цену хоће да историјским фалсификатима пообаче - каже за "Новости" Славина Радомирковић, помоћник за пита-

Све би да повлабанча

није било ничег што је српско или полсећа на Србију...

Принципи о немогућности промена назива, без знања односно одобрења посебне ко-

мисије у врху сваке државе, садржани су и у Резолуцији конференције УН за стандардизацију географских назива, одржану у Берлину, од 27. августа до 5. септембра 2002. године.

Соло Рачак, где је измашћен злочин, сада се зове Фуши Е Вокери, што у преводу значи Вокерово село.

трово, а пре тога порушили у градовима све споменике - народних хероја, културних и историјских личности, знаћних писаца, чак и све збирке, спомен плоче и знакове везане за име Николе Тесле. Било је то време "брзи" рушења цркви, гробала, спаљивања српских кућа, плаљкања и отмицање - присеца се проф. др Слободан Костић, изузетан зналац укупних косметских збивања.

Спремност да иду "до краја" творци "новог Косова" потврдили су и овог лета. Албански поштари широм Покрајине, носе пошиљке на адресе места са новим албанским називима.

ЦРНОЈЕВИЋ ДВА ГРАДА ДОБИО

АЛБАНЧЕЊЕ градова, села, заселака, планинских врхова, по-

РАЧАК - ФУШИ Е ВОКЕРИ

ВИШЕ од четири хиљаде улица у већини центара покрајине сада има нове називе. Најпознатији трг у Приштини добио је име Бил Клинтон, са његовим ликом на вишеспратних величине шест пута пет метара.

У близини је хотел који носи назив његове супруге "Хилари", а ту је и улица Боба Дола, највећег албанског лобисте у САД. У Србији, сада Скендервај главна улица се зове Ричард Холбрук, а у Призрену Цоцеф Дигарди.

дизацију географских назива, одржану у Берлину, од 27. августа до 5. септембра 2002. године.

Само неколико месеци застала је еуфорија "прекрштавања" срп-

ње катастрофа непокретности у Координационом центру Владе Србије.

Због тога је прошле године, на једном од састанака у Берлину, делегација Координацио-

КОМПЈУТЕРСКА ЋИРИЛИЦА

Звати се Вик Караджик

Издање 11. 9. 2003, 32-33.

Поред ћириличног Ворда и других програма, неопходно је обезбедити производњу и комерцијализацију ћириличких тастатура и њихово обавезно увођење у све образовне институције и све јавне службе и предузећа

Аналитичари су и пре мене, као професор др Драгољуб Петровић, указали да су коначно увођење латинице у српски језик, а по том њена доминација, започели дословним спробојењем (са српске стране) одредница Новосадског договора.

Како бих ту чињеницу приказао у свој њеној непромишљености и неодговорности, послужићу се једним не баш пријатним поређењем. Код једног познатог тумача културних феномена и теоретичара значења, наишао сам на опис једне казне, сматрана је за најтежу, из неке од прошлих цивилизација. Осуђеника би део по део тела везивали за одговарајуће делове тела мртвача и тако га остављали. Тако смо ми, Новосадским договором, казнили своју ћирилицу везивајући је неодвојиво за хрватску латиницу! (Латиница, наравно, није „мртва“, то је најраширеније писмо на коме се развија данас највећи број култура и књижевности па и хрватска, али је у српском језику она била „мртво писмо“, као што је то и данас у руском, бугарском, грчком, хебрејском, арапском или јапанском, на пример) Та већ вишедеценијска „везаност“ (казна!) учинила је да је „мртвац“ временом преузео од „кажњеника“ добар део животне енергије и у многим доменима српског језика се наметнуо као искључиво средство језичког комуницирања у писаном облику! При том су та „везаност“ и српски непогрешиви осећај за „равноправност“ и „толеранцију“ учинили да многи корисници писма и не „знају“ које писмо користе, неки сигурно мисле да пишући латиницу, пишу заправо ћирилицу.

Идеологизацију и политизацију „двоазбучну“ у српском („српскохрватском“) језику, преко Новосадског договора, спровели су српски представници титоистичко-кардељевско-бакарићевског режима. Парадоксално је, само наизглед, да појачавање „латиничења“ српског језика узима маха у периоду који је претходно распаду, у време распада и поготово након распада СФРЈ и нестанка илузија о „српскохрватском језику“: забрањивајућа већина новопокретних „независних“ новина, недељника, радио и ТВ станица, новооснованих странака, користе искључиво латиницу. Та се пракса и данас појачано наставља. Томе треба додати и убрзано умножавање броја рачунара чији корисници најчешће и не активирају ср-

пску ћирилицу у Ворду који користе! У једном зимиушем допису о проблемима писма који ми је објавио НИИ, испуштен је управо пасус који о томе говори и у коме сам, отприлике, рекао да су, што се тиче штете према нашем националном писму, на истоме и JUL и раније GSS и LSCG и LSV и DA и DC и G17, „комунистички“ SC (Сава центар) и „грађански“ REX, марксистички BIGZ и демократска Paideia (сиф), независни XX Vek и онај радничких универзитета, „независни“ Vreme, Monitor а однедавно и Reporter, „жути“ Telegraf и не знам чији и чему и по чему Nacional (сиф), „самоуправне“ Duga и Praci-na жена као и „шминкерски“ Profil и „прозелитизована“ дамска Jefimija (сиф), титоистички и после српски али увек режимски Tanjug и „независна“ BETA! Додаћу: као што је у међуратном времену највећи део публикација које је финансирала Коминтерна штампан латиницом, тако се и данас углавном латиницом штампају књиге, часописи, каталози које помажу разне иностране фондације. Наравно, и надајмо се, наметање латинице није саставни део углавном добрих и племенитих намера централа тих фондација, него је истрајавање на латиници својствено идеолошко-културолошкој мисији њихових овдашњих представника и корисника (погледати јавне конкурсе које објављују у новинама).

Како би размишљање и расправа о проблему писма у српскоме језику, па према томе и доношење ваљаних одлука у корист ћирилице били лишени „навијачких страсти“ које су карактеристика данашње наше друштвене, културне и политичке стварности, желео бих да истакнем неколико ствари.

Потребно је да сви говорници, корисници и „актери“ српског језика, као и политичари и законодавци схвате да питање писма, то јест српске ћирилице у српском језику, није националистичко него национално и патриотско питање, као што је то питање граница, територије, монете,

историјског и културног наслеђа, владавине права, грађанских слобода и људских права, вишестраначја, слободних избора, демократских институција.

Питање српске ћирилице и враћање места које јој припада у српскоме језику и култури треба деполитизовати и деидеологизовати и свести га на цивилизацијско-културолошку равн.

Како би се то место нашој ћирици вратило брзо, ефикасно и дефинитивно, потребно је, с једне стране, стручним институцијама дати надлежност да оне доносе одлуке које се тичу језика и писма, као што је то случај у свим културама и језицима на које се треба угледати, а с друге стране, треба да и законодавни акт српског језика - Правонис, и законски прописи о званичној, јавној и образовној употреби српске ћирилице у српскоме језику буду јасни, недвосмислени и обавезујући, као и сви закони у једној правној држави, уосталом. У том смислу су, поред наведених закона битни и закони о школству и школски програми. Тага су били свеци творци и потписници Новосадског договора и

УГОСПАВ ВЛАХОВИЋ

њихови политички и идеолошки заштитници. Подсећам да један од ставова договора гласи: „Оба писма, латиница и ћирилица, равноправна су, зато треба настојати да и Срби и Хрвати подједнако науче оба писма, и што ће се постићи у првом реду школском наставом.“ (Правонис српскохрватског књижевног језика, МС, МХ, Нови Сад, 1960, с.7). Истичем овај део о школској настави, јер наша деца и данас по овом упутству уче оба писма иако је језик сада и поново само српски: у првом разреду ћирилицу а већ у другом (!), пре него што је савладају и науче како треба и прихватити је и схвате као своје писмо - уче хрватску латиницу! Ако је потребан коментар, он се сам по себи, и једини, намеће! У земљама и језицима где је ћирилица или неко друго нелатиничко писмо званично, деца уче латиницу онда када почну да уче стране језике који се пишу латиницом!

Усудићу се да упутим једно упозорење и лингвистима и законодавцима: оставити у било ком виду трагичну формулацију о „двоазбучју” и „равноправности писама” у српском језику, значило би исто као кад би други одговарајући закони ове државе дозвољавали у земљи и закониту и „сиву” економију, или да ред одржавају и полиција али и разне милиције па и мафија, или да се поред националне монете као званично средство плаћања могу користити нека приватна или нека страна монета, на пример.

Као један од важних корака враћања ћирилице места које је имала и треба и данас да има у српском језику, култури и друштву, иако он изгледа маргиналан, сматрам усвајање јасних правила транскрипције српских имена, презимена, географских назива на стране језике, као што је то и рађено до увођења латинице у наш језик. О томе би требало да се позабави најпре

Одбор за стандардизацију, да одреди та правила и унесе их у будући Правопис, а да их се одговарајуће службе које издају исправе и документа за иностранство придржавају.

МУП и Министарство иностраних по-

слова, на пример, као и преводиоци српских текстова на стране језике. Између више могућих транскрипција, можда је данас најадекватније изабрати ону на енглески, или евентуално на француски (која је нешто сложенија). Уосталом, ако се српски језик пише само својим писмом, преводиоци ће наша властита имена и називе на своје језике транскрибовати по правилима својих језика, као што то чине са руским, бугарским, хебрејским, украјинским, јапанским, кинеским... У француском језику су се, на пример, до средине 70-их година наша имена и називи писали транскрибовано, како би се и изговарали правилно. Иво Андрић, Вук Караџић, Јован Цвијич, Петинец, Сокоћани те их више нико (осим студената српског или хрватског језика) не може корек-

тно изговарати, него Иво Андрић, Вик Караџић, Јован Квиџић, Сетенц, Сопокани! Поред резултата Новодског договора, томе је вероватно допринела и веома добро уређивана (под зналачком руком Ота Биџали-Мерина), идустрована и опремана ревија ЈУГО-SLAVIJA која је излазила током 50-их година на француском, у којој наша имена, сем изузетних случајева, нису транскрибована. А у великој мери свакако и пракса издавања пасоша нашим грађанима хрватском латиницом. На пример, ја сам за Французе Радожисик и тако је, немарношћу наших служби, мој идентитет овде промењен. Писање наших имена у пасошима и другим исправама и документима ћирилицом и латиницом у транскрибованом облику, као што је то случај са руским, грчким, јапанским, бугарским пасошима, отклонило би многе неспоразуме, а у тој области нашој администрацији вратило традицију коју је имала до 1945. г. Осим тога, тиме би се у пасошима и другим исправама за иностранство последније писала имена припадника мањина чији се језици пишу латиницом. Ту праксу транскрибована, уз преводе потребних речи на енглески, треба применити и на писање информација за странце и туристе на панеома имена места, река, планина, манастира, назива улица, објеката, станица; и ту се треба угледати на Грчку, Бугарску, Русију, Израел, Јапан...

Између других бројних примера где је неопходно мењати досадашњу праксу, изабраћу као последњи данашње најмоћније средство, које, ако то хоћемо, може бити спасоносно за садашње безнадежно стање српске ћирилице у српском језику: рачунар са својим програмима, који ће ускоро сигурно постати и незамењиво помагало и средство и свих јавних служби и државне администрације у свим њиховим пословима. Поред ћириличног Ворда и других програма, неопходно је обезбедити производњу и комерцијализацију ћириличких тастатура и њихово обавезно увођење у све образовне институције и све државне и јавне службе и предузећа.

Ако хоћемо да будемо правна држава и функционисемо у складу са њеним принципима, онда сви закони важе за све. Ако је стари банкарски систем био укинут практично „преко ноћи” како би се успоставио нови на здравијим ногама, ако се чини све да се сузбије сива економија, ако се наред ушло у надајмо се дефинитиван процес разграђивања и онемогућавања мафије и организованог насиља и криминала, ако се у многим другим областима очекују радикални потези за успоставу владавине права, зашто се прибојавати племенитог и патриотског чина враћања на његово место свог националног писма, једног од битних елемената и наше хиљадугодишње цивилизације и једног од симбола националног идентитета и културног самоодржања у нековима ронства и подаништва у окриљу Отоманског царства, Хабзбуршке монархије и Милетачке Републике?

■ МИРКО РАДОЈЧИЋ

fm mreža ritam

БЕОГРАД
ИЛАНДРА
11000 00

БЕОГРАД 98,5 10

НОВИ САД, ЗАЈЕНЈАН
БЕЉЕ

КРАГУЈЕВАЦ,
ЈАГОДИНА

УЖИЦЕ, САЧАК,
КРАЈЕВО

НИШ, КРАЈЕВАЦ,
ПРСКУПЉЕ, ЛЕСКОВА

БОР, ЗАЈЕЧАР

НЕГОТИНСКА КРАЈИНА

РАШКА, КОРАНИК

СЕКРЕТАРИЈАТ 1381
ПРОГРАМ 1381 11 8
ФАКС 1381 11 3229
МАРКЕТИНГ 061 1 9
Е-КАД 202491-056
WWW.BEOTRANSMIJA.BG

ДЕЈВИД КРИСТАЛ, ЛИНГВИСТА

Језик је друштвена конструкција

Искр. 11.9 2003
42-44.

Статус језика се мења на релацији моћи људи који говоре тај језик. Људи који користе термин лингвистика имају политички план у коме виде једну нарочиту снагу

ање релације цркве и државе као ање целог тог периода, које бих војио именом модерне и модерног а, од краја 18. века до наших дагде се модерна бори са постмодном. Иначе је постмодерна донела четврту могућност атеистичког оса као једног од више могућих ступа питању човекових слобода. Јед тога да постоји равнодушност, толерантни атеиста, данас има ситуацију да се цркви признао принос цивилизацији, па се ка- „Наша црква“, а то „наша“ зна- протестантска, католичка или ваславна, ослања се на римску и ку аптичку... Ово питање је зане- јено код нас.

Селео сам да изоштрим то пита- односа према демократији држа- коју је Хобсбаум потценио у часу а је сматрао да без победе Совјет- г Савеза не би био могућ развој де- ратије. Пре фашизам не би имао догућност него демократија, а фа- и демократија су се сукобили. о је било да се национално брани ва аргумента. Човек припада на- и она одређује његов живот, то дан аргумент, и други, близак циничнијем теоријама, гласи - век припада нацији, своме наро- ао слободно биће“. Нација ту ни- суп индоктринираних људи, већ одних индивидуа које поседују и јодну националну свест. Замислио се ту и над неким стварима. Ка- е посматра политичка карта по- 1918. када нестају државе ancien геа, старог режима до грађанског птва, јављају се државе које су све е идеално, али не и практично, кратки модел као модел буду- ти. Дакле, нестају царства, тур- аустроугарско, руско царство, гаје и немачко царство које је цар- парадокса. Цитирајући немачке ре, рекао бих да је то и царство ареле друштвене структуре и за- еле идеологије али и врло модер- ривреде и пословног модерног ду- истовремено. Дакле, уместо тога а се конфузна ситуација унутар кратије. Брзо, пребрзо Хобсбаум азумева као кризу демократије. е једно прелазно доба, он занема- да то није епоха него да је од- нцуске револуције човечанство је- о у некој транзицији. А ова тран- ја је посебно значајна и велика е коначно потпуљено дугогоди- : царство или модел државе сре- а века, тек Првим светским ра-

двукао бих да показивањем тих ских човекових „способности“, них национализмом у Првом ском рату, та погибија се дого- без правих разлога. То што је иду један принц, па је после то- огигнуло десет хиљада војника, гле нико није бројао, јесте нешто је потпуно апсурдно. Но, управо е од једног историчара маркси- ке провенијенције очекивало да у сагласју са противречностима ена.

■ НИНОСЛАВА АРСЕНОВИЋ

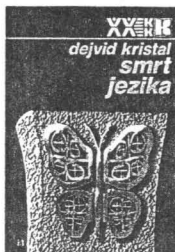
Језици одумиру стравичном брзином. У свету данас постоји око 6 000 језика. Само осам језика има више од 100 милиона говорника. Око 96 одсто свих становника света говори свега четири одсто свих језика света. То значи да само мали број језика у свету данас спада у категорију безбедних језика. Остали језици су угрожени, на самрти или угашени.

Ове алармантне податке износи познати британски лингвиста Дејвид Кристал у књизи „Смрт језика“, недавно објављеној и код нас, у издању Библиотеке ХХ век, а у преводу Александра Бајазетов-Вучић. Главна питања на која професор Кристал даје одговоре у књизи „Смрт језика“ су: шта је смрт језика, који узроци доводе до нестанка језика, који су степени угрожености, зашто језици умиру, које мере предузети у циљу ревитализације и очувања језика...

Дејвид Кристал, дугогодишњи професор науке о језику и тренутно један од највећих ауторитета на пољу лингвистике, рођен је 1941. године у Лизбурну (Северна Ирска). Студије енглеског језика завршио је у Лондону. Његова каријера везује се за британске универзитете Бангор и Рединг. Кристал је аутор бројних серија о језика на Би-Би-Сију као и књига: „Кембричка енциклопедија модерног језика“, „Енглески као светски језик“, а његова дела „Енциклопедијски речник модерне лингвистике“ и „Кембричка енциклопедија језика“ објављена су и код нас („Нолит“).

Шта је смрт језика? Како и зашто језици умиру?

– Смрт језика се може поистоветити са смрћу човека: језик умире када више није нема ко да говори. Кроз историју многи језици су одумирали. То није појава новог датума. Како су се многе културе у прошлости рађале, развиле и нестајале, тако су и њихови језици јачали и нестајали. Када

се пише смртвница за језик, ретко се наводи само један разлог, као што је случај са смрћу човека. Смрт језика проузрокује већи број фактора и језици не умиру на исти начин.

Да ли је смрт језика природан или насилан процес?

– Оба разлога које сте поменули утичу на смрт језика, али исто тако зависи и од одређених околности. На пример, лоши климатски и економски услови довели су у прошлости до разних болести, глади и суше, људи су умирали, а језик слабио. Данас је то сада у Африци – четвртина становника Боцване, Намибије, Свазиленда и Зимбабвеа заражена је вирусом сиде, а то ће се, свакако, одразити и на језике.

Шта представља највећу претњу за језике?

– Може се слободно рећи да културна доминација од стране веће културе и језика доводи до асимилације. Људи из економских разлога пристају да уче други језик, ради разних привилегија, те и на такав начин језик нестаје. То значи да језици могу да умру и ако људи преживе, па чак и ако су физички безбедни. Припадници неке заједнице могу да живе

37. BITEF03

Mađarska
Krétaör Színház/
Chalk Circle
Theatre, Budapest

RADNIČKI CIRKUS

Režija: Árpád Schilling
22. i 23. septembar 20:00
Zastava Promet/
Mije Kovačevića 6

Poljska
Teatr Dramatyczny
Warszawa
Thomas Bernhard
BRISANJE
Režija: Krystian Lupa

18. i 19. septembar 18:00
20. septembar 15:00
Jugoslovensko
dramsko pozorište

на територији која им по традицији припада, али и поред тога њихов језик може да слаби, ишчезава, те да га замени други. Доминантност може бити последица демографских промена, када велики број људи дође на територију и преплави људе који ту живе (то је био случај са Аустралијом и Северном Америком током колонијалне ере), али једна култура може вршити утицај на другу и без великог дотока имиграната, путем војне или економске надмоћи.

Да ли је свест о језику иста као и пре једног века? Шта се променило?

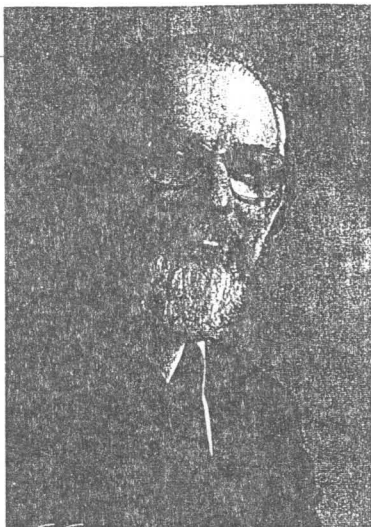
- Још пре једног века постојала је мала идеја посвећена угроженим језицима, другачија од растућих интереса у то време када су нестајале многе угрожене врсте. Интереси за језике су порасли нарочито од деведесетих, наоვაмо, када настају многе организације за заштиту угрожених језика. УНЕСКО је 1993. основао Пројекат за угрожене језике и у оквиру њега „Првену књигу угрожених језика“. Две године касније основани су на Универзитету у Токију Међународни документациони центар за угрожене језике и у Великој Британији Фондацију за угрожене језике. То је добар знак.

Како спасити угрожене језике?

- Постоје данас примери да се и ослабљени језици могу ојачати. У Израелу, верски и политички фактори довели су до поновног рођења и одржања хебрејског језика. Сматрам да постоје одређени фактори који доводе до јачања језика. Језик ће ојачати ако - у очима доминантне заједнице углед његових говорника порасте, ако има писмо, ако његови говорници користе електронску технологију, буду заступљени у систему образовања, имају бољи материјални положај у оквиру доминантне заједнице.

Како можете објаснити термин лингвистички који данас често чујемо?

- То није термин који ја користим.

66 Смрт језика се може поистоветити са смрћу човека: језик умире када више њиме нема ко да говори. Како су се многе културе у прошлости рађале, развијале и нестајале, тако су и њихови језици јачали и нестајали 99

Аналогија са геноцидом је више него претерана. Људи који користе овај термин имају политички план у коме виде једну нарочиту снагу - обично Америка, или Енглеска у граничним говорним подручјима - намећу њихов језик другим културама. То се сигурно дешавало у прошлости, али данас широка граница економије повлачи за собом много више него што је само енглески језик. У Јужној Америци, на пример, за смрт језика приписује се шпанском и португалском, а никако енглеском језику.

Овај термин се такође не користи у случајевима где су људи пристали на асимилацију, и где је појам лингвистичког суицида више погодан од лингвистичког геноцида.

Како видите будућност језика у наредних 100-200 година?

- Увек је тешко прорећи будућност. Пишем књигу под називом „Језичка револуција“, која ће бити објављена следеће године, у њој доказујем како ми управо пролазимо кроз најважније промене у светској језичкој ситуацији захваљујући: (а) преовладавању глобалног језика (енглеског), (б) кризи утицаја у половини светских језика и (ц) појави Интернета.

Нама остаје само да нагађамо шта ће испати као резултат та три здружена процеса. У овом тренутку не видим да ће се променити статус енглеског језика упркос чињеници да ће се други језици (шпански нарочито) повећавати као матерњи. Међутим, глобално ширење енглеског наставиће да се развија у широком опсегу као „нови енглески језици“. И вероватно је да ће се по том правцу све дократи са енглеском „породицом језика“. О томе више можете сазнати у мојој књизи „Енглески као светски језик“, чије друго издање излази овога месеца. Надам се да ће нестанак светских језика бити спорнији, али тај захтев се повећава у глобалну осетљивост. Пуно људи је још несвесно те кризе. Верујем да ће уметници у томе одиграти главну улогу. До сада је неколико уметника изразило проблем смрти језика кроз своја дела (Харолд Пинтер, на пример, у комаду „Планински језик“ из 1988. године). И ја сам најпре написао драму о кризи смрти језика, али само из разлога што „прави писци драма“ нису то учинили. Али, и даље недостаје романа, слика, игара, музичких композиција који би овом темом привукли пажњу светске јавности.

Тешко је рећи како ће Интернет утицати на језик у наредним временима. Интернет је већ развио тотално нове форме комуникација, и ми морамо очекивати и више од тога јер се технологије усавршавају. Тај проблем сам истражио у књизи „Језик и Интернет“, али она још није преведена код вас.

Па, да ли Интернет представља претњу за мале језике?

- Не, Интернет заправо представља велику помоћ за мале језике, јер им нуди глас у свету и јавно представљање, које се може користити за стварање виртуелних језичких заједница. То је, наравно, само од помоћи на местима где људи имају приступ Интернету. Али знамо да има друштва без поузданог електричног снабдевања. Више од 1 500 језика тренутно постоји на Интернету.

Данас многи језици умиру. Али, како настају нови језици?

- И то треба да буде природан процес. Како се велики језици шире развијањем нових варијетета, тако и неки од њих постају нови језици. Такав је случај са енглеским језиком, где постоји нова форма као што је Singlish у Сингапуру, а није разумљива за људе ван тог окружења. Појавиће се неки нови пилини (варијанте енглеског). Сличан случај се десило и са српско-хрватским од кога сада имамо три нова језика. Али то је само неколико језика, у поређењу са бројем језика који се изгубе.

Постоји једна интересантна ситуација код нас у неколико република бивше Југославије користило се један језик, српскохрватски, а по

37. ВИТЕФОЗ

Италија
Masque Teatro
Forlì

ОМАŽ
NIKOLI TESLI
Реџија:
Lorenzo Bazzocchi

24. и 25. септембар 20:00
Музеј електропривреде
Skenderbegova 51

Бугарска
Naroden teatar
"Ivan Vazov", Sofija
William Shakespeare

ZIMSKA VAJKA
Реџија:
Marius Kurkinski

25. септембар 20:00
Југословенско
драмско позориште

сле рата настала су три различита језика: српски, хрватски и босански. Као лингвиста, како објашњавате ову појаву?

- То је део нормалног социolingвистичког развоја. Статус језика се мења на релацији моћи људи који говоре тај језик. Један ранији пример за то била је Скандинавија где су шведски, норвешки и дански били одвојени језици, иако је владала широка узајамна разумљивост. У бившој Југославији, постојао је, као што рекосте, један језик са различитим дијалектима. Сада када су државе постале независне, нема више могућности за постојање варијетета, као што су били ти дијалекти. Језик је више друштвена конструкција, него што је лингвистичка...

Како видите судбину есперанта? Да ли ће га заменити енглески језик?

- Есперанто је најуспешнији од стотину вештачких језика, измишљених у последњих сто и више година. Међутим, престижи су га догађаји. Данас је јасно да је енглески светски језик упорно његовим неправилностима и садржају. Идеја утврђивања новог језика је дивна, али есперанто зна само око 15 милиона људи. И он никада неће заменити енглески језик. Не знам какве ће бити последице у времену које је испред нас, али ако преживи, потребно је да одржи корак са временом, како то и остали језици чине.

■ ВУЈИЦА ОГЊЕНОВИЋ

Филм

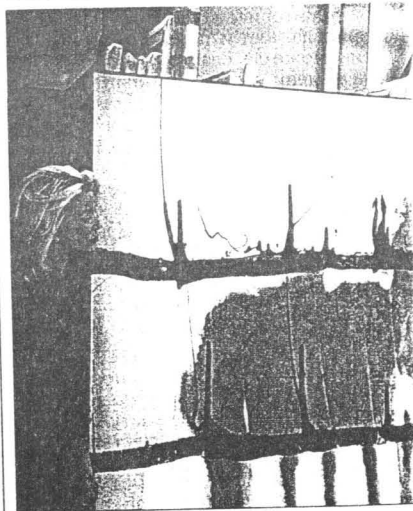
Омаж Катрин Данев

НАСЛОВ: Корак до раја
СЦЕНАРИО: Тони Маршал,
Ан-Луиз Тривидик
РЕЖИЈА: Тони Маршал
ПРОДУКЦИЈА: Пирамид продуксион

Златко Паковић

За разлику од непрегледног мноштва неинвентивних филмова који гледаоца нервирају својом бучном или тихом - свеједно, неинвентивношћу, овај канадско-француско-шпански филм, такође неинвентиван, одликује се нечим што гледаоцу омогућује да га до краја гледа без нервирања. „Корак до раја“ не намеће своју неинвентивност. Овај филм нити нешто тврди, нити доказује, нити закључује - то је његова предност. Ако се и нисмо занели док смо га гледали, нисмо се ни озлоједили када се завршио - то је његова најкупља предност у односу на филмове који нам својом празнином изазивају бес.

Овим филмом - који нам предочава неколико дана из живота једне средовечне жене - Маршалова нам је по-

казала и оно што се у ужурбаним комерцијалног филма да „исприча причу“ обично не види: мноштво свакодневних, за причу бескорисних детаља, али који више чине овај филм неголи сама његова прича: нешто чега ћемо се можда сећати када причу филма сигурно заборавимо. На пример, сцена која нам показује атеље и у њему рад сликара док на њега јунакиња мотри. Тешко је заборавити како је уметник, седи старац, одевен у широке панталоне, бос и до појаса обнажен, завршивши слику, покупио крпе са пода о које брише своје четке. Затим, покварена вратанца у ко-

In memoriam

Лени Рифенштал

(22.8.1902-8.9.2003)

Судећи по начину на који је умрла, Лени Рифенштал отишла је мирне савести са овога света. Њена уметност најачаља је све приговоре које је могла упутити себи и које су јој упућивали други. Умрла је у 101. години живота, прошлог понедељка мало пре 23 часа, у својој кући јужно од Минхена. Умрла је мирно, не пожаливши се ни на шта својој дугогодишњој дружбеници Гизели Јан. Разлог смрти - непознат. Осим ако то нису њене године.

О мртвима, дакле, све најлепше (још једном). Али Лени Рифенштал је за живота најчешће била називана „најконтроверзнијом културном личношћу 20. века“, мада је од својих најранијих радова у области документарног филма призната као талентован синеаста и уметнички геније. Но, њена фасцинација Хитлером и његовим режимом коштали су је толико да је целог живота била порицана; упорно њеним тврдњама да о холокаусту није знала ништа и да је за фирера радила „само неколико дана“. Ако је то могуће, онда је за само неколико дана снимила чувени филм „Тријумф воље“ у којем је глорификовала Хитлеров успех у време Трећег рајха. А било је сигурно потребно још неколико дана да би 1936. снимила и уметнички бриљантан документарца „Олимпијада“. То је онај филм на којем се види како Хитлер напушта стадион у Берлину, незадовољан што је победе у трци на 100 метара и у скоку удаљ однео Џеси

Овенс, спортиста црне коже, који је уз то освојио још две златне медаље.

Тврдоглаво упорна без обзира на ту врсту цензура, Лени Рифенштал је упорно радила готово до пред сам крај живота. Стоти рођендан прославила је пре 13 месеци у кући на Старнбергзеу (језеро јужно од Минхена), приказујући званицама том приликом један подводни документарцац њене продукције. Заправо, кад је непосредно после Другог светског рата осетила да због намећуће хипотеке више неће моћи да ради на филму, Лени Рифенштал се окренула фотографији, отишла је у Судан и оданде донела албум фотографија „Последњи од Нуба“, фотографску студију о мало познатом суданском племену, која је послала бестелер и извор њених финансија за даље радове. Даље, то је значило прелазак са статичне фотографије на подводне филмове које је снимала од Малешија до Јужног пацифика.

Као последње, у 2000. години издала је књигу „Пет живота“, њен хронолошки животопис. У том распону, најпре је видимо као балетску играчицу (ту каријеру је напустила због повреде ноге), затим као глумицу у серији авантуристичких филмова где приказује и Хитлера (ни речи коментара о њему). Исте године, у Берлину је у једној савременој галерији приредила изложбу на којој су се фотографије из филма „Олимпијада“ продавале по 1 500 долара комад.

То је била Лени Рифенштал, уметница.

Лени Рифенштал, грађанка, рођена је у Берлину 22. августа 1902, као најстарија ћерка успешног трговца Рифенштала који је њено образовање усмерио ка уметностима, у духу тадашњег времена.

■ Б. Д.

НЕ ОДРИЧЕМО СЕ СВОЈИМ КОРЕНА

Запрепашћени смо Месијевим речима, добри смо познаваоци језика земље у којој живимо, али свог језика и писма се не одричемо, каже Јован Ајдуковић, председник Заједничког већа српских општина у Вуковару.

НОВИ САД - Срби у Хрватској говоре добро српски барем колико и Хрвати у Војводини хрватски језик. Разлика је у томе што хрватски нећ три године живи и у највећини Српштина, а други је септембар нећ како је хрватски језик настајао у новојужним школама. Српски основци и средњошколци у Славонији и Барињи,

дада српског језика и писма, вољних да се прихвате преводилничког посла. Истовремено, на нашој страни, седиште покрајинске Скупштине председнишћу прави куриозитет - хрватски посланици (као и другачија националних заједница) имају право да за говорничком изјаву осам минута, а то је три минута

Председник Скупштине АП Војводине Немањин Чанак, сурваши се свих дана с хрватским председником Српског Меснићем у Београду, предложио му је да у хрватски Сабор унесе српски језик. Меснић је, предложио, тек, у иницијативу колеваском иницијативу, одговорио да он, питање, председник Хрватске је доловне клавире. - Мога се претишно разјаснити о чему се ту ради. У Хрватској нема

Запрепашћени Меснићем, питао, даје за прво председничку Меснићу. - Срби у неким урбанима, хрватским срединама, говоре боље хрватски, него српски јер су подигли ванку адиниције - каже Ајдуковић.

Меснић, питао, даје за прво председничку Меснићу. - Срби у неким урбанима, хрватским срединама, говоре боље хрватски, него српски јер су подигли ванку адиниције - каже Ајдуковић.

Меснић, питао, даје за прво председничку Меснићу. - Срби у неким урбанима, хрватским срединама, говоре боље хрватски, него српски јер су подигли ванку адиниције - каже Ајдуковић.

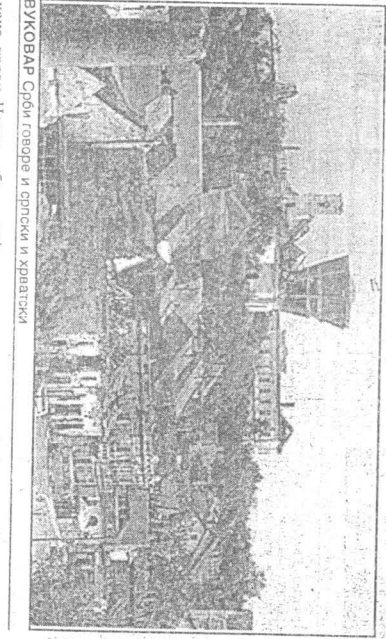
Меснић, питао, даје за прво председничку Меснићу. - Срби у неким урбанима, хрватским срединама, говоре боље хрватски, него српски јер су подигли ванку адиниције - каже Ајдуковић.

Меснић, питао, даје за прво председничку Меснићу. - Срби у неким урбанима, хрватским срединама, говоре боље хрватски, него српски јер су подигли ванку адиниције - каже Ајдуковић.

Меснић, питао, даје за прво председничку Меснићу. - Срби у неким урбанима, хрватским срединама, говоре боље хрватски, него српски јер су подигли ванку адиниције - каже Ајдуковић.

ЧАНКОВЕ ПОСЕТЕ

- НИЛЕ Немањин Чанак компетентан да иницира увођење српског језика у хрватски Сабор, реч је о хрватском парламенту, а Чанак је председник покрајинске Скупштине - каже Јован Ајдуковић и наглашава да је председник Војвођанске Скупштине веома ражалован Србе у Вуковару, јер је приликом својих разговора о овом делу хрватске разговарао са-

ВУКОВАР Срби говоре и српски и хрватски

ЗАШТИТА

РАДИ заштите подаци и радни материјали из прошлогдијелу Срба је у рибарственом уписаност "неопределим" или је остало празно. Због тога званичне информације говоре да је у Хрватској после ратних сукоба и масовног српског егзодуса, остало светла 4,5 одсто Срба, односно око 250 хиљада. То је за око 150 хиљада мања него 1930. године, али и за коју десетину више од броја Хрвата у Војводини.

и наводи пример сина Боке Јованчића ЈНА у Ријеци. Ради успешни апарати не дају да му на интернету штампа као Снежана ЈОВАНЧИЋ (Страна) Није све у еквацији

ТРАГОМ ИЗЈАВЕ СТЕПАНА МЕСИЋА - ДА СРБИ У ХРВАТскоЈ НЕ ГОВОРЕ СРПСКИ (2)

НИЈЕ СВЕ У ЕКАВИЦИ

Наравно да говорим српски, мој језички израз је ијекавица, као и већини Срба у Хрватској и Републици Српској и било би потпуно погрешно ако би Срби својим језиком сматрали само говор карактеристичан за престоницу Србије, каже др Милорад Пуповац

НОВИ САД - За погрешном логиком поведе се сви они који разлику између српског и хрватског језика своде искључиво на екавицу и ијекавицу. То би значило да се српски говори само у Београду, а не и у Бањалуци, Подгорици или међу преосталим Србима у Хрватској.

Загребачки професор лингвистике др Милорад Пуповац, познат и као председник Српског националног већа, нерадо се упушта у расправе о језику обојене политикантским намерама, али горњим

Републици Српској, мој језички израз је ијекавица - категоричан је др Пуповац и наглашава да би било потпуно погрешно ако би Срби својим језиком сматрали само говор карактеристичан за престоницу Србије.

Српска заједница у Хрватској, подсећа др Пуповац, има установно право на свој језик, па осим хрватског језика, као језика средине у којој живи, говори и својим српским језиком, а потврду за то представљају осамнаест основних и се-

ровић, и подсећа да нешто даље, у српским селима Боботи, Вери и Бијелом Брду доминира српска ијекавица, а донели су је пре много деценија, па и векова, први досељеници из делова данашње Републике Српске или са Кордуна, Баније или Далмације.

Мало је, стога, вероватно да су Месићу ове чињенице непознате. Извеснија је могућност да је хрватски председник накнадно боље промислио о обећању које је недавно дао председнику војвођанске Скуп-

ОГРОМНО БРЕМЕ

НОВОСАДСКИ лингвиста Милорад Радовановић каже да хрватски председник грешити када тврди да Срби у Хрватској радије говоре хрватски од српског језика.

Расцеп српскохрватског језика није се догодио зато што су Срби и Хрвати имали комуникацијски проблем (ми и Загребчани разумемо се без превод-

диоца), него због симболике коју сваки од ова два језика има у двома нацијама - објашњава проф. Радовановић. - Зато је на преосталим Србима у Хрватској огромно бремено очувања сопственог језика и писма, али нисам сигуран, с обзиром на политичку климу, да ће у томе и успети.

САМО ПРОМИЛ

ПО хрватском закону, националне мањине које у тамошњим жупанијама имају 30 одсто становништва стичу право на званичну употребу свог језика и писма. Срби имају то право само у Вуковарско-сремској жупанији где живи око 45 хиљада наших сународника. После последњег пописа, међутим, због Срба

који се из страха за посао или породицу нису изјаснили о националној припадности, проценат је спао на 29 одсто. Управо за тај изгубљени промил ухватили су се хрватски екстремисти и поцели; да оспоравају Србима право на школовање на матерњем језику и писму. За сада безуспешно.

објашњењем одговара на замерке сународника што, као један од истакнутих српских лидера у Хрватској, говори наглашеном ијекавицом, а неки чак тврде и најчистијим хрватским језиком.

Штавише, многи су у недавно изреченој тврдњи хрватског председника Степана Месића да Срби у Хрватској боље говоре хрватски него српски, "па им тај језик не треба натурати и у Сабору", препознали управо др Пуповца.

Наравно да говорим српски, али као и већини Срба у Хрватској и у

дам средњих школа у Источној Славонији и Учитељску академију у Загребу.

Насупрот др Пуповцу, вуковарски др психијатрије и лидер Самосталне демократске српске странке, Војислав Станимировић, с лакоћом говори екавицом, али не само због тога што је београдски студент.

- Сигурно је да су Срби у источној Славонији најбољи познаваоци српског језика и писма, што је савсим разумљиво, јер нас само Дунав дели од Србије - каже др Станими-

штине Ненаду Чанку - да ће размотрити могућност увођења српског језика у хрватски државни парламент.

А, има ли и теоретске шансе да се српски чује у хрватском Сабору? - То је овде немогуће, саборски заступници не крију да су алергични на екавицу - категоричан је др Станимировић, бивши заступник у претходном сазиву жупанијског дома хрватског парламента.

ЈОВАНКА СИМИЋ

РЕТИ ЛИ НЕСТАШИЦА
ДРЕВЕЛА

Монополи или

нешто друго

страна B1

ВОЗОВИ КОЧЕ РАЗВОЈ
НОВОГ САДА

Чвор на слепом

Колосеку

страна B7

Прогноза на последњој страни

Овај број „Политике“ има
четири дела са укупно 52 стране

ISSN 0350-4395

ФБР 3,00; СЕК 14; СТИ 110; ДЕН 20;
КМ 0,70; УДЛ 1,50; ИЧНА ГОРА ЕВР 0,50;
НЕМАЧКА ЕВР 1,15; АУСТРИЈА ЕВР 1,30;
ФРАНЦУСКА ЕВР 1,40; ХВАТОСА КМ 5,00

бу“ и „стару опознаних“ да изву-
на пресецају се изворе, подвиза-
јући нас тамо да Србија заиста има
две опознице. Једну која је изу-
брта, знаст на изборима 2000. и
другу која је исто године припа-
на победничкој групацији, али је у
међувремену, прекога, о „друге
стране барикаде“ „Али не у сваке
са „старом“ опозницом. И кад је
реч о пресецајући пресецајућима

стри опознице да их бојектору,
Али на спутујући о владујућим
коалицијом у том постоје неће бо-
да две значајне странке из ДСС-а
су се за сада опознице против
нових пресецајућих надметања,
тако да се може рећи да и сада
вист заједна развијају станоје о
пресецајућима изборима.
(Наставак на страни А7)

„Да се нешто
је не умишљана бирачке синто-
ве, тако да су синкови са пре-
погодности, подвизајући и
ководно неуставних пресецајућих
ких избора, сачувади на ком-
нент дискуси, на којем су остали
забољеску и занесивца за синк
бирачких места у Србији.
(Наставак на страни А7)

„Дефинитивно се променуло“ Језик творе и млади људи, који радо прихватају све што је ново и старо

ПРВИ ОД ТРИ НАСТАВКА

Наредна поклоњених речи и из-
реча у ратификацији и земљи-
заступају еминенција (да и у
школама), као и у новинама (на и
у уредницама), протерана упо-
треба, губица, повлашћеница, и
попозитивна, напреднај претвора-
фирмама и квалитативно нествари-
ће вероватне као „привремено пре-
сма“, простоти неписмене СМС
поруке на малом екрану, жртви
милити разарајућима Ролитетима,
менишана разарајућих дилемата
и акција, профити по извојима
и факсима или вилени по надре-
нама, усклађу на то да се и српски
језик мења као и народи које тај
језик припада. За језике испусте-
то (који нине замечарљиво менте
постојеће напред становништва)
то је колико болан толико и неза-
устанљив процес.

Фото: Лука Вулешић
„КУЛИРАЊЕ“ НА АСФАЛТУ

шале“ ретко је за НИН Дејана
Крстић, синтески лингвиста. Он
потврђује тезу да језици у свету
кучмару неуставних, бираних,
што докazuje и податак иакоко 96
одсто свих становника света го-
ворит света четри одсто свих је-
зика света. Још пре девет година
наш познати лингвиста Ренко
Бутарски написао је: „Језици
најчешће не оспоравају на пре-
чуда, колко би се рећи, умру у
муста. При томе накомитовор-
на колестити мору и да пружају,
али да постепено пређу на неки
друг језик. То се зове замена је-
зика и то је други начин људи-
рнала језика, кака нествари једног
језика нине узгољави биолошки
немо соловитисит... Ако се не за-
менељу на унугрешних (славних)
стихских развоја, језици подде-
жу замењу по дијалекту сиљних
(дрштивних) околности.
(Наставак на страни А10)

и дубоког...
цијали изворе спутаништва изме-
бу ЕУ и „дигане безбедности ин-
струментује у Европ“, то јест НА-
ТО-а.
Планирано је да се у Терурану
код Брисела створи штаб ЕУ за
планирање и командовање војним
операцијама у које НАТО не би

Аутор...
крупне НАТО-у, уместо да са
ним сарађује“, казано је Брисел.
Он је изјавио да се велика ча-
нина ЕУ против стварању војног
штаба у Терурану који би, како је
рекао, постно „дегитиван симбол“
у односима НАТО-а и ЕУ.

У АМЕРИЦИ РАСТУ ЗАМЕРКЕ ЗВАННИЧНО: Конгрес стеже кесу Полемика око суме за обнову Ирака – Тед Кенеди оглукује администрацију за превару

Од нашег гостеница

Маријам, 1. октобра
Захтев пресецајући Буша да
Конгрес одобри познатишу суму
он осамдесет седам милијарди до-
дара за прошлкове у Ираку, током
наредне фискалне године, навиши
на отпоре и критике међу популар-
чарима на Конгресу и у јавности
данасно. Основна примедба је да
ће у тренутку када се унутрашња
економска ситуација у Америци
порошадна и забрињавајуће респек-
број незапољених, олаво велика
сума сувише отпрежени буџет и
окапиталити пиласе за побољшање
социјалних програма и заполовље
вање других парадних домаћих по-
треба у обрвољенову, зарежавајући пил.
Једна од често понављаних за-
морки званичној политикани је да
није на време обезбедила међуна-
родну подршку за праву опери-

цију и тиме је довели САД у ситу-
ацију да морају саме да носе ци-
тав терет.
Све ово се чуло у јучерашњим
поčetним расправима у Сенату,
тако да је лидер већине, републи-
канца, Бил Фрикт морзо синоћ да
констатује да закон о додети пове-
ћуних средстава неће моћи да буде
усвојен, како се очекивало, до кад-
ја оне нестане и олупа ће се, по
омену судија, поверити до поно-
вине месеца. За Билу суђу то нине
нимасто предати нест.
Докладаче, чије су критике нај-
гласније, пошуднају да пројудра-
ли концепцију према којој би се
распрепа о додетишњу, дражене
суме повећана на два дела. Суме
око 67 милијарди, намењених за
државну администрацију, трпана
Ираку, била би увећана омак
без великих проблема.
(Наставак на страни А3)

2. X 2003.

257

Влада Србије је, узимајући у обзир чињеницу да плате запослених у високом образовању нису повећане две и по године, учинила максимум и одобрива нове плате за 15 октобра од једном брзи и отворили могућност разговора о буџету за високо образовање за наредну годину, самштно је после синоћног састанка представника владе са ректорима свих универзитета у Србији.

Како је саопштила влада пре служб, премијер Зоран Живковић, потпредседник Владе др Жарко Кордић, министар финансија и економије Божидар Бршић и министар просвете и спорта Гаши Кнежевић са ректорима су разговарали о материјалном положају запослених на универзитетима, привредних и угледних и реформираних високо образованих.

После другог унског рата на Београдском универзитету спободно је 1952 бројачка индекса, од којих су 174 у категорији бившеских. Према подацима Ректората, првих студената остало је на Факултетима, Математичком, Рударско-геолошком факултету, Саобраћајном, Технолошко-металуршком, Техничком у Бору, Политехничком, Шумарском, Математичком, Физичком, Хемичком и Факултету за физичку хемију. На велики факултет остали су слободни индекси у самофинансирајућој категорији. Иако је прошле године порасла високошколског установа, не покривајући прена места током читавог октобра, али само са овим академцима који су подложни пријемном испит на средњим факултетима.

ЈАНКИЋА, 7. 10. 2003. А. 10.

УГЛУБОДНА I: 202 МЕСИД

„Дефинитивно се променуло“

„Јајезик је мије најразличитијак утисада. Има ту и прикова којама се служе прици у Бројску или Харлеу, а њихов сленг одикује се скраћивањем слогова на најмању могућу меру. Шаровак се комбинује са утврђеним (шаповак — завеса слогова у речи, уз убацивање слова „у“ на почетку, слова „за“ у средини и слова „не“ на крају речи, на пример: реч Трава се изговара као „У-тра-за-ву-вокабулар, и посебно дуго „о“ и „у“ који се узглаго завршу, дају им шмек који се тешко имитира. Изабегаше су људи који су, хтели то или не, дошли у Београд и приморани су да опонашају овадњи сленг ради боље адаптације. Они на тај начин уносе и одлике свога изворног говора, и тако долази до мутације базног језика. Млади, рођени у Београду, због потпуне за разликовањем, свесно мешају свој сленг и стварају нову мешавину...“ И још:

Велина младих поводи се за својим идолима, па ако фејдбачка звезда стои пута на тај рекама каже „променуло се много тога“ (уместо „... променило се...“), веко ће се и неке нове повести за ни, аут, фенси, трип, тренд, рејтинг, фид, драгстор — само су неке речи позимљене (без пита-

Нови говор

Наставак са I. стране)
но се по правду дешава тако што мале и утвржене записне прихватају доминантни језик околне ради опстанка и бољитка“ (Језици, Матрија српска).

Када ко изговори реченицу — „значи, дефинитивно је у тренду везано за, значи, маркетинг“, то треба да знаш да је говорник „ни“, односно да говори сарвеменим српским језиком, а шта се реченицом хтео рећи — то зна само он. Речи и фразе као што су значи, везано за, дефинитивно, не могу да веруем, постале су образац помоћног јазика политичара, бизнисмена (пословних људи), уметника и лида познатих са ТВ екрана, па их многи, значи, опонашају, тако што, значи, говоре као они.

Проф. др Иван Кладић (председник Одбора за стандардизацију српског језика и дописник члан САНУ) каже за наш лист: „Школа није само у изговору и акценту. Радимо, израза дефини-

нас нема ни камена, ни стапка по- гоних за ту намену. Набавка материјала коштала је око 50 хиљада евра, што је својим припошом омогућила Радимица Милетићевиди из САД.

Протонамесник Петар Лукић, старшина Слободне цркве, који се са аутором молиха Синишом Жижкићем и стручњацима за монтажу ових фасадних икона добар део учешаршег дана провео на

„Тај језик је мије најразличитијак утисада. Има ту и прикова којама се служе прици у Бројску или Харлеу, а њихов сленг одикује се скраћивањем слогова на најмању могућу меру. Шаровак се комбинује са утврђеним (шаповак — завеса слогова у речи, уз убацивање слова „у“ на почетку, слова „за“ у средини и слова „не“ на крају речи, на пример: реч Трава се изговара као „У-тра-за-ву-вокабулар, и посебно дуго „о“ и „у“ који се узглаго завршу, дају им шмек који се тешко имитира. Изабегаше су људи који су, хтели то или не, дошли у Београд и приморани су да опонашају овадњи сленг ради боље адаптације. Они на тај начин уносе и одлике свога изворног говора, и тако долази до мутације базног језика. Млади, рођени у Београду, због потпуне за разликовањем, свесно мешају свој сленг и стварају нову мешавину...“ И још:

Велина младих поводи се за својим идолима, па ако фејдбачка звезда стои пута на тај рекама каже „променуло се много тога“ (уместо „... променило се...“), веко ће се и неке нове повести за ни, аут, фенси, трип, тренд, рејтинг, фид, драгстор — само су неке речи позимљене (без пита-

Наставак са I. стране)
но се по правду дешава тако што мале и утвржене записне прихватају доминантни језик околне ради опстанка и бољитка“ (Језици, Матрија српска).

Када ко изговори реченицу — „значи, дефинитивно је у тренду везано за, значи, маркетинг“, то треба да знаш да је говорник „ни“, односно да говори сарвеменим српским језиком, а шта се реченицом хтео рећи — то зна само он. Речи и фразе као што су значи, везано за, дефинитивно, не могу да веруем, постале су образац помоћног јазика политичара, бизнисмена (пословних људи), уметника и лида познатих са ТВ екрана, па их многи, значи, опонашају, тако што, значи, говоре као они.

Проф. др Иван Кладић (председник Одбора за стандардизацију српског језика и дописник члан САНУ) каже за наш лист: „Школа није само у изговору и акценту. Радимо, израза дефини-

ИВАН КЛАДИЋ

Милорад Ђинђић (Сутра: Слободнорад воде протина Рускиња)

Гучинис је приредила
Ана Постић-Букић

ВРЕМЕ

ПРЕТЕЖНО
СУЊИЧНО

Прогноза на последњој страни

Овај број „Политике“ има пет делова са укупно 72 стране и додатак „ТВ ревију“ на 32 стране

ISSN 0350-4395

СФР ЈОУ: СЕК 14, СЛТ 116, ДЕН 20:
КМ 0,76, УСА 1,50, ЦРНА ГОРА ЕУР 0,50:
НЕМАЧКА ЕУР 1,15, АУСТРИЈА ЕУР 1,30:
ФРАНЦУСКА ЕУР 1,40, ХРВАТСКА КМ 5,00

СРПСКИ ЈЕЗИК НА ИСКУШЕЊИМА (2) Немогуће Србоцрногорке

Шаљива тумачења и научна образложења језичких недоумица у вези с употребом назива наше нове државне заједнице

Насловно је надахнути комментатор, преносећи од српских репрезентација, узвикнуо: „Србоцрногорке воде против Рускиња!“ што је тлолашима могло изгледати, у најмању руку, чудно. Ако не и смешно. Језичке недоумице у вези с називом нове државне заједнице и њених држављана изазивале су не само шаљива тумачења него и научна образложења. На шестог седнице Одбора за стандардизацију српског језика изражено је мишљење да би требало, док има времена,

размотрити комуникационе проблеме у вези с називом Државне заједнице Србија и Црна Гора. О том питању се изјаснио и Одбор за стандардизацију српског језика, основан 12. 12. 1997. у Српској академицији наука, у Београду. Одбор је савуниверзитетски и савезакадемски. Данас га чини деветнаест чланова – из Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујеваца, Косовске Митровице, Наншиња, Подгорице, Српског Сарајева и Бане Луке. Među оснивачима су три академика – Српска академија наука и уметности, Црногорска академија наука и уметности, и Академија наука и уметности Републике Српске, осам унiverзитетских катедри и два и Матица српска. (Наставак на страни 110)

Саша Ушатић

НА „ЧАШИЦИ РАЗГОВОРА“

Грција (2)

Ј. П.

ГРАГОМ ВЕСТИ

„Non omnis moritur...“ Hejly савим умрети, метафорично је један од ових дана у апостолској палати Ватикана, пред групом забрављених пријатеља, папа Јован Павле Други отпратио староримске песника Хорација. Свети стал неуморно жели да савуна деветнаестог најлуђег папата у историји Римокатоличке цркве и не одустане од жеље да обнови кардиналски хор који ће пог. Микеланђеловина фреска Свјетлосне калеле изабрати његовог наследника, али убрзано пролеће изазвало је нова наврања о стању збрдања опрошлор понтифекса максимуса.

Вишестолуца папбалба о зарављу Карола Војутеа - непопразљиво попорудило постоје атеглита који је на века извршио Турини Алин Алта маја 1981. - посебно су интензивирана постоје пазине поздравне посете Словачкој и изјавне кардинала Јозефа Рашинера.

Грција (2)
Крајем августа
(Наставак на страни

ВАТИКАН: ОЖИВЕЛЕ ПРИЧЕ О НАСЛЕДЈУ На крају пута

Убрзано избора нових кардинала подстаки датне приче о папичном нарушеном здрављу

Током пута у Словачку је био у стању да прочит својих проповеди, није стигао ниг да хода без пом Онда су, у Уторак, атегнеле изјаву утицајног неке дигнала у којој се каже да је шпан папа „веома болес“. Кармаки недељне „Бунте“ је је дојавио на кноспима, у немогућејо „веома“. Да, Моромо да се могломо за па сти је одговор кардинала Ра Уредничко „Бунте“ ницо, али лавина претоск здравственог битнују на болује од Паркинсонове и овећинског артритиса и проф цревна тмаке није прекину „Не мислим да је карди цингер нико посебно или г сти о стању његовог здрав јавно је испуног нијавине стии Редно Ватикана Фе Локардио.

(Наставак на страни

„Политика“ 3. X 2003. г.

У (Наставник са 1. стране) **У** давет својих комисија. Одбор окупља још невесте стручњака. Основна намена гласе:

Занимљив језик је српски, а придарно писмо ћирилица. Неваљави су српски језик, књижевност и култура. Директљиве језиколошке комисије су мање важне од културних и националних чинилаца, а ове је у нашој мерицијална дестерминара да вера. Октобра немогућа за читање. Октобра: „Док се учесне језика и књижевности у основи и срећној школи не разишну у засебне предмете, језику ће се и даље лоше писати.“ У међујармену се подијала нова немогућа: „Смањује се број јаснога српског језика и књижевности.“

Комисија за односе с јановићу и рашавне невојних питања Октобра установа је да, из новог назива државе, упркос неким реченицама која нуде теоријски потчиђаји српског језика, није могуће извести нови стик (зависно станова нека државе) који би заменио до-свађаши – Ујословен. На рачто-

Наћи и наћи

Да је језик заиста осетљива материја, показује и пример из првог наставна ка наше серије о говорним и правописним грешкама. Тако је у делу рукописа где је иштрипан проф. др Иван Којан стајало: „Нисам приметио правичне преко, футура глагола на-ћи. Направилно пишу заједно пронаћићу, уместо пронаћићу... У новинама је одштампано: „Нисам приметио правичне преко, футура глагола наћи који се одваја помоћном тачком.“

У новинама су одвек постојале грешке. Оне су уместајши е новом технологијом – новинари често имају превелико поверење у рачунар, који пак има своју језичку логику. Није лако установити где у том ланцу наставе језика збојка који уруци смисао реченице. Тако се јуче догодило да се грешка подани у иштригу уваженио професора који је прона-лазно бесврло! Грешака, углавном у новинама.

М. Ђ.

Немогуће Србоцрногорке

СРПСКИ ЈЕЗИК НА ИСКУШЕЊИМА (2)

Петрићки, 3. 10. 2003. А. 10.

давати су нам само таквовање заједничке именнице: држављанин, грађанин, становник, житељ ипче, путник, назив државне заједнице или сбрајеница СЦГ. Те именнице могу се мењати по подјезика, имају и језичну и множину, а и женски еквиваленти могу се лако извести – држављанка, грађанка, становница, житељка... Давече, та комисијатор је погрешно Тробојно је да каже: „Житељке (пр-жављанке, грађанке) Србије и Црне Горе воде протпа Русија...“ То би бар било духовито. Русија се зове Руска федерација, а ово наше није ни федерација ни српска.

Јединца или множина

Комунистички пробојек је на-значен и у оној подполити: када би утакмицу ирвале Србија и Црна Гора протпа Боосне и Херцеговине, не-ко би повољно да се игра турнир... Непогретно је рећи колико су не-

правичне кованнице типа – Србоцрногорци, Црногорци, Црногорсербигаци, Србоцрногорци, или слично. На питање хоће ли платити уз назив државне заједнице бити у јединци или у множини, Комисија је одговорила: „На пример, треба рећи: „Србија и Црна Гора има добре односе са суседима и жели ишито пре ући у Европску унију, а не с тачи-голина у множини имати и жели.“

Секретар Октобра за штампаризацију српског језика, проф. Брани-слав Брборић о насталим немогућама каже: „Одбор је правоверно-но расколно на промену назива др-жаве која је постојала државна зајед-ница, као и на то да се ни у уставу не назива својим именом нешто се зове *успавана новека*, у којој је први пут ишито словен језика српског, али се наводе језичи мањина, чиме се отпавра могућност да се у Црној Го-ри промени назив језика. Разарање заједничке државе довело је у осо-бито тежак положај српски језик, али и њуле који се њавне користе.

На пошту су уставне комисије у Србији и Црној Гори, којима се Од-бор обретио с текстом уставних од-редаба о језику и писму, узлачућу-ћи и рекултисање помољка мањин-ских и страних језика.“

Чланови Октобра су, установили: „Како сада ствари стоје, наш језик се разакотачао“ по верском шавоњима. Оваквојешо је сужавне српског јези-ка на правописани део српског стано-вништва. Српски језик је постао језик ипче међународно признатих држава, СЦГ и БиХ. Однос Црне Горе према државној заједници фактички је лаба-

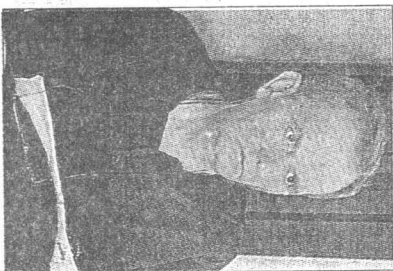

Фото: Саша Павловић

ДРАГОЉУБ ПЕТРОВИЋ

виги од односа Републике Српске пре-ма државној заједници БиХ. Емоцио-нално не. Фактички да. Дошата те-ничка – уместо јединице назива зајед-ничка језик још је у Уставу Србије српскоцрногорски, јер Устав није лако променити. У стварности је остало је-дан језик са три имена: српски, хрват-ски и бошњачки (а не бошњачки, мада Бошњаци беге од тога да свој језик 'овере' новим наводноим називом.

Брбориће водитељке

Примарно писмо српског језика, ћирилица, у тешком је положају. У неким одлученима већ је укључито. На пример, на неким тел. анализима про-грамима...“

Проф. др Драгољуб Петровић (Члан Октобра за штампаризацију)

српског језика о Новосадског уни-верзитету: „На респекти о про-вољни и ширењу ирпатских кваса војителска је изворила самостални-ца, а та је ишито „ипрототипе кавете“, и, та је ишито „ипрототипе кавете“. Или, поната неиникиња, говорјећи о мајци, хтева је да каже: „Тајда је ве-лика мекстерија, али је проутпа „е“, па је ишито „макстрија“ (Зидар-ска алијатка)... Оштри однос према је-зика је бајителскање. Неки сматрају да српски језик не треба учити. За-падно од Ваљева, у жата, Чавка, љу-дице да се су српски језик пописа-ти с мајчиним миксом. Многи син-кери јавко уче стране језике, а многи универзитетски професори баве се преводбењем са страних, па и етно-тричних језика. Ми не сумњаво да они знају стране језике, али када ви-

димо ирвед, штурни смо да в знају српски. Нику та учити добр ипажљиво, као што су учили стр-ни језик. На телевизији нарочит на малим стапањима, важице како водитељка кажеда нешто каи говори. То је болест нашег јези-ка од неких времена када су са та ст-нија почили да ипичењају људи који су знали како се говори ср-пски језик. Рачмо, познати синке Милодан Здравковић. Заједарца потпуно дугућиним изворима а-петром, савишало је обрзаци да брор српског говорног књижев-ног језика. Откад су се размажале б-биљни водитељки, а укључти ипче ловани синкери, пољето је разар-не српског језика у свим дољем-ма. Данас немамо јакон о језику, уколико га имамо, ако се не пошт-је: политичка је заштустуја језика...“

Чланови Октобра бавили су се питањем правичне употребе и-фрингитпа. О томе говори Бран-слав Брборић: „Упоређава ипф-рингитпа или пресејата ипче узла-дај питање је стила. Неко ће и ставати песнице, неко ће наставити да пева, а неко ће да наставља да г-ва. Ако ко мање 'даже' (корист-да), бине у бољем ситуаци с в-ковским и европским културним обрзацима.“

Говор има и психолошки ефек-подвојачања кроз опонашање и-пичењања поипичања, естрапа умлетнија или спортиста. Уваже-диптично питају како деширпа-ти (мексати по подјезика), реши-нашва стравке П17 пусти? У та ст-сидна прикљичено је да спортист своје бексте и пропоче излазе в-чињу фразом: „Па, добро...“ Ка-да је баш све добро, мада је ута-мипа маљавоша ипубавиња.

Милодан Виритовић (Сутра: Важност јавне речи)

ПОЛИТИКА
6. јуни 2003, 1. бр. 32296, ВЕК ЛРАИ

СРПСКИ ЈЕЗИК НА ИСКУШЕЊИМА (3) 4. 10. 2003, 1.

Важност јавне речи

Чистунци се зграђају, али се по показатељима школованости не би могло закључити да су млади неписмени

Д а ли су наши људи доиста толико неписмени колико се иоле писменом човеку чини када укључи било који телевизијски програм и мало послуша шта све то изговарају јавне личности. Језички чистунци се зграђају, али се по показатељима школованости не би могло закључити да су млади неписмени. Напротив, неки графити по трајским зидовима и фасадама указују на њихову домишљатост и духовитост. На пример: „Сада када никог нема ја сам најбољи“ (април, 2003, у време акције „Сабаља“, Сарајева улица, Београд) или „Већ је пролеће а ја још у Београду“ (Дринчићева, април 1999, Бомбардованае) Републички завод за статистику (како указује недељник „Време“) објавио је податке (обједине приликом прошлогоди-

шњег пописа становништва) о школској спреми и писмености становника централне Србије и Војводине:

„У овом делу републике има више становника старијих од 15 година са завршеном средњом, вишом и високом школом него оних с основним и нижим образовањем. Од укупно 52 одсто становништва с образованјем вишим од основног, 41 одсто становника завршило је средњу школу, а 11 одсто вишу или факултет. Општи пораст писмености објашњава се постојањем правне регулативе о обавезном похађању основне школе. Највише неписмених је међу женама које су остале на сељу, посвећене њиви и шпорету, док су их године претазније и нису стигле да науче слога.“

(Наставак на страни А10)

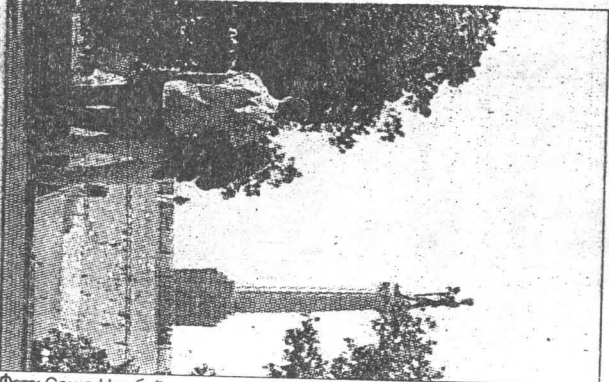

Фото: Саша Џамбић

МЛАДИ СТВАРАЈУ СВОЈ ЈЕЗИК

ПОЛИТИКА
Број 322 96

СРПСКИ ЈЕЗИК НА ИСКУШЕЊИМА (3)

ВЕК ПРВИ, 4. 10. 2003, 10.

Важност јавне речи

(Наставак са 1. стране)
То ништа не значи", објаснише језикословци, јер, „важно је како се учи српски језик, колико часова има и колико су ваљани. Због тога треба развојити часове језика од часова књижевности и развијањем сопственог знања (писмености) утицати на околину”.

Немуште речи

Професорка српског језика у пензији Наталија Милић уочава да је говор младих често немушт:

„Како и шта они говоре: Много се шириш. Шта има? Ништа. Шта радиш? Ево, ништа. Не могу да верујем. Овај, онај. Како се зове. Смраш ме. Супер. Бедак.” Позајмљенице. Позајмиш од неког језика неку реч или фразу, истрошиш је и заборавиш. Или поштапаљнице. Као, значи, ово, оно, у фазону, истриповоа, тамо-вамо...”

О менама у нашем језику говори проф. др Слободан Реметић, директор Института за српски језик (САНУ) и члан Одбора за стандардизацију српског језика:

„Потребно је изградити српски дијалектни атлас. Утицај изабеглиха на стандардни језик је ништаван. Прилагођавају се средини. У појединим местима 90 одсто су досељеници, рецимо у Орашцу усред Шумадије, месташћу у коме ће следеће године бити обележена стогодишњица Првог српског устанка. Ту живи 98,88 одсто досељеника, махом из Херцеговине, још из давних времена. Зашто Вукова ијекавска варијанта није заживела у Србији? Зато што су Београд и Нови Сад били екавски. Сви смо ми помаљо билингвисти (двојезичне личности). Сви учимо национални класични стандардни језик, а то је надзвучни језик. Књижевно нормирање језика јесте функционално насиље над језиком, па је стандардни језик мање или више вештачка творевина...”

Проф. др Драго Ђупић (ЦАНУ), члан Одбора, примећује:

ДРАГО
ЋУПИЋ

СЛОБОДАН
РЕМЕТИЋ

НЕДЕЉКО
БОГДАНОВИЋ

„Језик политичара, музичара или спортиста 'транспарентно' утиче на јавност”. Предраг Пипер објавио је текст (Језик данас) о „међурежимским” језичким еквивалентима и паралелама. Рецимо, скраћеница ЕПП постепено је нестала из употребе, као и пун назив појма... Данас се одговарајући делови телевизијског програма (сада много учесталији и разноврснији него некад) зову маркетинг... Главни разлог за промену може се видети у томе што је сама замена једног израза другим знак укупних промена у друштву и што та нова реч звучи модерније, при чему није безначајно ни њено енглеско порекло... Каква је разлика између *ајџијроја* и *полицијског маркетинга*, осим што је нови израз догунски лексички показатељ новог времена, односно показатељ дистанцирања од претходног времена. Та разлика је уочљивија у неким другим приликама. Тако је реч тендер заменила реч конкурс када је посреди јавно оглашавање... Промене нису миомилше ни школе. Ђачке секције (а о кружацима да се и не говори) све се више повлаче пред *радионицама* изразом калкираним (кал-

кирати — подражавати, ропски се угледати, дословно преводити, Лексикон страних речи и израза, М. Вујаклија) према енглеској реч-и workshop...

Неуки директор школе

Проф. др Недељко Богдановић с Нишког универзитета, члан једне од девет комисија Одбора, каже: „Језичке промене изазивају негативну конотацију, али у тим променама има и стварања и оплемењавања. Раније су 'политичари прелазили са речи на дела' а сада 'путеви у Србији улазе у причу'. Министри стално помину неке приче па произилази да они прелазе 'с дела на речи'. У школи су у употреби речи инкубатор, контејнер, евалуација, курикулум и слично. У једној нишкој средњој школи, на прослави, директор је одељење више пута називао 'одељење'. Зачудио сам се када је и министар просвете касније поновио — *одељење*... На екрану има много водитеља који не знају ваљано говорити. Језик је правиан ако се разуме шта се каже и ако је то у нормираном језичком систему. Рецимо, шта то значи — *систем 'М'* —? У Нишу, као и у другим

градовима, већина фирми исписана је латиницом, често на енглеском језику. Пробали смо то да анализирамо, али нисмо успели: Штампан је зборник најбољих планова рада основних школа и у њему је писало 'наше учитељнице раде фантастично' (што је сасвим погрешно, јер фантастично значи 'са оне стране реалности' и не означава квалитет нечијег рада). Све године на пријемним испитима 40 одсто ђака није положило тестове из језика, који нису били тежи него раније. Ни језик у уџбеницима често није добар”.

Намера Одбора за стандардизацију српског језика јесте „да се активира постојећи лекторски апарат, то јест да свугде где се масовно производи *јавни говор или јавни шексј* ојача *језичкоредакцијска служба*, да се она и чује, и види, и уважава, али и да се с временом што већи број људи оспособи за што квалитетнију употребу српског језичког стандарда”. Зато је одлучено „да се у Коларчевој задужбини од 11. октобра организује Семинар српске језичке културе са стотину часова подељених на два семестра. Полназични семинара биће језички редактори (лектори) јавних гласила и издавача, новинари и уредници јавних гласила, уредници у издавачким кућама затим лектори који раде у јавним установама и предузећима, запослени у државној управи, правосудју и локалној самоуправи као и просветни радници. Др Иван Клајић предаваће на тему - Типичне грешке при употреби језичког стандарда. Биће још седам предавања (по један час) а све остало *биће вежба*”.

Све то с циљем да сачувамо наш језик од свих искушења неукости и запуштености.

Милорад Ђуриловић
(Крај)

Прногорци српски пишу и збооре

• **Непобитан доказ да заговарање прногорског језика представља пивилизацијско наслеђе над српском културом и бићем Црногораца. Јесу мишљења знаменитих лингвиста објављена у књизи „Српски пишем и зборим“**

Лидија Родич, др. Милоша Стојановић

*Име ми је Виролауб
Презице ми Гогољуб
Дрну Гору, родни руду
Камени пише обасвуду
Српски пишем и зборим
Баском брамо говорим
Народности ми Србинака
Уж и урша Славјанска
Петар Петровић Негови
(много књига)*

У издању Културног центра „Свети Сава“ из Подгорице овак је дана изашла из штампе књига илустрирана познатим лингвистима из Црне Горе и Србије „Српски пишем и зборим“ који су њеном аутору Рату Војиновићу на челанима Радои—Светигоре у срдлагу емисији под називом „Закљештани—Слово о језику“ у марту, априлу и првој половини маја 2003. године одговаради на питања: постоји ли црногорски језик, о односу српског књижевног језика и прногорских дијалеката, језичкој полиглоти, у Србији и Црној Гори, и на многа друга питања

Докази на једном месту

која је, уместо научне, у центар итересовања јавности довела често вутарна инезијологичка стварност.

Наглашеи се преа дилемом како се односити према „бордица за црногорски језик“ наглашава аутор у предговору књиге, имао сам две могућности — подједнако правилне и поједнако омилене. Прва је била да преа, као бесмислене, игнорисати покушаје да се духовним наслеђем Црној Гори олузме српски језик. Игнорисање бестемисла оставило би, међутим, сав простор заговорицима црногорског језика. Друга је значајна упуштанаје у раскривањање позитивне тих покушаја што понавља омиленост да се наведеним „језикозборцима“ приа значај у науци о језику што такође представљања својерасни гримех. Одмјеривши преиспитије и мане оба приступа одређијелио сам се за други са уверењем да невиније понекад, чини већу штету од чинења.

Непобитан доказ да заговарање црногорског језика представља пивилизацијско наслеђе над српском културом и бићем Црногораца, који јој пре-

ковима припадају, јесу мишљења знаменитих лингвиста објављена у књизи „Српски пишем и зборим“, др. Милоша Ковачевића, професора Нишког и Београдског универзитета, др. Слободана Ремегића, директора Института за српски језик САНУ, др. Драга Тулића, ранијег дугогодишњиког директора тога института, др. Драгољуба Петровића и др. Мата Димжурице, професора филозофског факултета у Новом Саду, др Јелице Стојановић и др. Милошара Јовановића, професора филозофског факултета у Нишкоју, др. Вранислава Врборића, секретара Одбора за стандардизацију српског језика чије је председите у Београду, др. Драге Војновић, асистента за српски језик на Филозофском факултету у Нишкоју и др. Михаила Шибановића, асистента за српски језик на Филозофском факултету у Београду.

Њихова мишљења су у складу са напорима аутора да се на одговоран и компетентан начин суротстави тенденцији успостављања такозваног црногорског језика, насталој из политичког концепта који годинима разара биде Црне Горе. Његовоа митра, Круна Стевана Дејанковић из 14. вијека, те истинске поруке са станица Октоика, Делинског четвороканбала и Дивошевог јеванђеља, које украшавалу кориде ове књиге, и света оног што у њој пише, негрозностиа су претреске таквим замислима.

Петак 17. октобар 2003.

Политике, бр. 32309, ВБК први, 17. 10, 2003, 59.

ФИЛОЛОШКА БИБЛИОТЕКА

Српски језици

Студију Милоша Ковачевића објавили Српска књижевна задруга и БИГЗ

Српска књижевна задруга и БИГЗ су у новопокренутој „Филолошкој библиотеци“ као прву књигу објавили дело Милоша Ковачевића „Српски језик и српски језици“.

Говорећи о овом значајном делу, Тиодор Росић је истакао да књига проф. Ковачевића сумира научну истину о историји српског језика, бави се расрбљавањем српског језика и објашњава како се догодило да један језик добије три национална имена. Реч је о једном језику (српском) са два деривата (хрватски и бошњачки), а на путу је и трећи (црногорски). Проф. Милош Ковачевић доказује научним аргументима да постоји само један језик и две варијанте – загребачка и сарајевска – тог истог језика. Преименовање српског језика у хрватски и бошњачки нема везе са науком него са политиком.

Покретање „Филолошке библиотеке“, како сматра Милош Ковачевић, веома је значајно за откривање филолошке истине о српистници, односно о српском језику. Веома је важно осветлити шта је било јуче, а шта је данас.

У свету се до дана данашњег, како наглашава Ковачевић, није догодило да неко преименује назив језика који узима за свој. У Аустрији говоре немачким језиком.

Једна трећина света говори енглески језик. Ни великој и моћној Америци није пало на памет да преименује назив енглеског језика.

На почетку своје стандардизације, додаје Ковачевић, српски језик није био језик који је створен само за Србију него је то био језик који је Вук Стефановић Караџић стандардизовао за све Србе, „без разлике вјерозакона и мјеста становања“. Зато он и јесте назван српски, а не србијански језик. Временом сви Вукови Срби (а Вук је, да подсетимо, Србима сматрао и Србе грчкога, и Србе римскога, и Србе турскога закона) нису остали Срби него су неки преведени у друге народе (Хрвате, Црногорце и Муслимане, односно Бошњаке), а ни све земље у којима су Срби живели или живе нису у поствуковском периоду обједињене у једну српску државу. Тако данас Вуков(ски) српски језик, као књижевни језик, не употребљавају само Срби него и Хрвати, Црногорци и Муслимани који себе национално преименоваше у последњем десетлећу XX века у Бошњаке.

На почетку, каже Милош Ковачевић, беше српски језик, а онда добисмо хрватски и бошњачки, а ускоро ћемо, можда, и црногорски.

3. Р.

Помешани термини

Пре недељу дана у Дневнику РТС-а чули смо и ову реченицу: Посланици ДПС-а траже да се убудуће материјали за седницу Скупштине СЦГ достављају посланицима на српском и црногорском језику. Не знам који је посланик изговорио ту „историјску“ реченицу, али знам да је тај (засад, ипак) помешао термине (црногорски језик и (ијекавски) изговор. У време бивше Југославије, док је функционисао српскохрватски књижевни језик, у Скупштини је постојала Комисија за језик (не знам баш прецизан назив те комисије, али знам имена неких њених чланова, лингвиста углавном) којој је био задатак да брине о заступљености варијантних разлика и тзв. књижевнојезичких израза у скупштинском материјалу, и о још понечем што се тиче језика.

Пише Милица Радовић-Тешић

Причали су нам чланови поменуте комисије да им је посао био лак, и да су доста времена проводили у скупштинском ре-

сторану. Нарочито црногорски члан Комисије није имао много посла. Он, осим ијекавизирања српског екавског текста, није имао других интервенција. А тај посао су коректно одрађивали лектори. У то време црногорско говорно подручје није имало оно што се у социolingвистици зове „језичка варијанта“ (као Загреб) или посебан „књижевнојезички израз“ (као Сарајево). Нема га ни данас, јер се језик у Црној Гори није променио, осим у главама неких политичара и посланика.

Међутим, уколико је посланик ДПС-а, као разуман представник свога народа, мислио на ијекавизирани текст скупштинског материјала – био је апсолутно у праву. У Уставу Црне Горе у службеној употреби је српски језик ијекавског изговора, па народни посланик има право да такав текст и захтева. Све остало, односно више од тога, био би прекршај Устава и на штету права народа. А црно-

горски народ зна већ одавно којим језиком говори („Говорим ти српски“ – каже се у Пиви која одавно припада Црној Гори, а значи: „Говорим ти разумљиво, твојим језиком, не туђим“) и није потребно да га неки данашњи посланик, па макар он био и из владајуће странке, на то подсећа.

Црногорски народ, бар у последња два века, никада није имао осећај да му је било ускраћено право на језик. Човек који је стандардизовао и језик Црногораца био је Вук Караџић, пореклом Црногорац. Тај језик је српски (народни) језик, у чијој је основици новоштокавски дијалекат ијекавског изговора, којим се говори управо на више од пола црногорске територије. Све остало су лаичке политичке спекулације које би, уколико се реализују, нанеле лингвистичке, историјске, економске и културолошке штете једино своме народу, који ипак није племе, да би тек у 21. веку добио назив свога језика.

Ја то знам, ја сам из Црне Горе.

РЕАГОВАЊА НА ИДЕЈУ ПРЕДСЕДНИКА ЦРНЕ ГОРЕ ФИЛИПА ВУЈА-
НОВИЋА ДА СЕ ЈЕЗИК НАЗОВЕ "ЦРНОГОРСКО-СРПСКИМ"

ДВОТРЕЋИНСКИ ГЛАС О ЈЕЗИКУ

Вечерње новости, год. L1, 27. октобар 2003, 7.

Јеврем Брковић: "Председник Вујановић не би да се замери никоме, па ни Амфилохи-
ју". Момир Војводић: "Бољшевичка стратегија - на чистом српском тражи црногорски".
Матија Бећковић: "Изгледа да би народ требало да одлучи и о табlici множења!"

ПОДГОРИЦА - Извесно је да ће се изменама Устава Црне Горе решити и назив језика, изјавио је црногорски председник Филип Вујановић, додајући да он лично "планира компромис" - да се назове "црногорско-српски".

Вујановић је овакву идеју образложио чињеницом да "велики број грађана сматра да би језик требало да се зове црногорски, као што један број грађана сматра да мора да остане српски језик".

- Најважније је да се о том питању не отварају неспоразуми, посебно да не буде свађа и сукоба - објашњава црногорски председник, уз предвиђање да ће се наћи начин "да се посланици двотрећинском већином договором о називу језика"...

ПО УЗОРУ НА ЗАГРЕБ

ДА ли језик може бити ствар политичког договора или "народног изјашњавања", и могу ли се лингвистичка, културолошка и историјска питања решавати Уставом?

- Предлог господина председника је копија поука загребачких језикословаца, који, исто као Вујановић, НА ЧИСТОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ, предлажу да се српски језик у Загребу зове хрватски, после вишедценијског звања хрватско-српски, а у Црној Гори да се зове црногорско-српски - коментарише песник из Подгорице Момир Војводић. - Тако ће српски језик и у Црној Гори имитирати српски у Хрватској! Стара бољшевичка стратегија се, очигледно, анахроно продужује. Ту језичку агонију стварају они мученици који су се одрекли себе. Његош каже: "Племе вам се сво одрекло себе, па работа црnome мамону". И садашњи председник Вујановић, сви су изгледи, чини оно што је Његош наслутио: губи свој језик, фалсификује га и преправља.

Зачуђен што се "језиком бави ко стигне", а уочавајући јасну политичку позадину, Војводић закључује:

- Паба им. Српски језик у Црној Гори остаће док траје "Горског вијенца!"

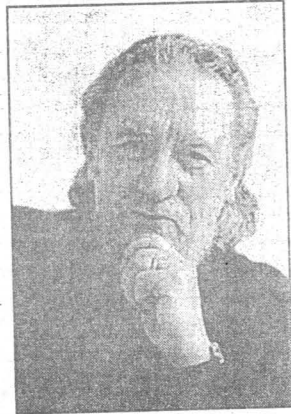
За песника Јеврема Брковића, Вујановићев предлог, иако очито компромисан, представља, пак, неки корак напред у језичкој идеји.

Матија Бећковић

финитивно име - "црногорски".

- Господин Вујановић, који је иначе у свему поступан, умерен и спор, са жељом да се никоме не замери, па ни Амфилохију, предлаже једну доста чудну варијанту за црногорски језик. А управо та варијанта је одраз садашњег политичког стања те две државе и по њему, језик

Јеврем Брковић

- Можда је то прави пут до црногорског језика, немам ништа против. Али, ја бих жељно да неке ствари обавимо што је могуће часније и приличније ситуацији у којој смо. По мени, не треба то отезати, језик би требало да се зове црногорски. Одмах да додам, то је, како би рекао Крлежа, ЈЕДАН ЈЕЗИК. Али, лингвистички гледано - један језик који сваки народ има право да зове

својим именом, као што то већ одавно чине Срби, Хрвати и Босанци. По чему смо то ми - некаква историјска недоношчад, да стојимо тамо у неком ћошку и да никоме не смисмо рећи ни име свог језика ни име свог народа? Вријеме ради свакако за црногорски језик. Јер, не ради се, то треба схватити, о новом језику, већ о имену језика - прецизира Брковић.

Шта о најновијој идеји, која, ето, стиже са самог политичког врха у Црној Гори, мисли песник Матија Бећковић.

Требало би да народ одлучи и о табlici множења - каже Бећковић, у свом карактеристичком стилу. - У црногорцинологији је, иначе, одавно уведена азбукопета што и иде у црногорског језик. То су пратећи феномени црногорског језика. Било би добро да га уволе само унапред а не уназад па да испадне да су тим језиком написани "Октоих", "Горски вијенца", "Мирослављем јеванђеље" и да су тим језиком писали Свети Петар, Вук и Његош. ●

Чедомир ПРЕЛЕВИЋ
Љубица БОЖАНОВИЋ

"ПРЕВОД"

ИЛУСТРУЈУЋИ силне расправе о језику и увођењу црногорског "новоговора", Матија Бећковић нам је испричао и ово: - Чуо сам да је у Подгорици један питао другог: "Знаш ли како се у Никшићу каже тунел?"

- "Тунел!", добио је одговор.

треба и службено звати црногорско-српски, односно српско-црногорски. То није безнадежна варијанта. То је, што се баш њега и других тиче, велико напродовање - каже за "Новости" Јеврем Брковић.

"НЕДОНОШЧАД" И "АЗБУКОЦЕДА"

БРКОВИЋ каже да је чињеница да нико у Србији никада не би ни изговорио ни написао "српско-црногорски", а у Црној Гори би, сматра, можда "било разних натуљастих партија, просрпских и прочетничких, које би писале црногорско-српски", али би, у оба случаја, једна од одређеница из таквог имена званично отпадала.

НЕ МОЖЕ СЕ ЈАБУКА НАЗВАТИ КРУШКО-ЈАБУКОМ

Инспирисан Никчевићевим насађивањем сјекире на држало на "црногорском" и кокошке на јаја на српском језику, Филип Вујановић покушава незнавене да насади на мућак неби ли се излегао смрад који би у скоријем времену контаминирао хиљадугодишњу писменост на српском језику

Ових дана се и предсједник Филип Вујановић транспарентно придружио дукљанско-монтенегринско-милатовићевским прекрајачима наше духовности запосленим на посткомунистичком духовном бувљаку изјавом да је "извјесно да ће се измјенама црногорског устава ријешити и питање назива језика" и да се он залаже за компромисно рјешење да се тај језик назове црногорско-српски.

Да, добро сте прочитали: црногорско-српски!

Ни мање, ни више, него: (под један!) црногорско, па цртица, па (тек под два!) српски!

А у основи рјешења стоји компромис!

Или, другим ријечима, пошто се на "црногорском", како неки дан одвали Војислав Никчевић, на држало насађује сјекира а на српском кокошка на јаја, Вујановић као "компромисно" нуди рјешење које се састоји у насађивању незнавених на мућак из којег би се нешто касније излегао конвертитски смрад који би, у овако повољним климатско-демократским условима, угушио хиљадугодишњу бистрину освештане писмености на српском језику!

Елем, предсједникова рачуница је јасна: послије максималистичких захтјева дукљанских фанатика да се као службени језик Уставом Црне Горе именује "црногорски", предсједник предлаже "компромис" у смислу "црногорско-српског", да би на крају дошло до компромиса са његовим "компромисом", по већ виђеном сценарију из блиске прошлости, у виду рјешења типа: српско-црногорски или црногорско-српски, те српски или црногорски, односно црногорски или српски.

А одмах затим и црногорски!

А све то по правилу: да се Власи не досјете!

Ништа зато што овом изјавом предсједник, у stvari, политизује предстојећи попис!

Међутим, господину предсједнику су очигледно приликом планирања ове стратегије промакле неке "ситнице".

Прво, ако и успије да то класично калајевско-стаљинистичко насиље над језиком упаковано у обланде демократије и људских права спроведе у дјело, поставља се питање: шта му ваља чинити с незгодним свједоцима попут Светог Петра Цетињског, Његоша, Стефана Митрова Љубише, Марка Миљанова, Октоиха, Мирослављевог Јеванђеља, Бјелополског Четворојеванђеља, Врхбрзничког рукописа, са свим нашим а богме и њиховим прецима и безбројним писаним траговима које су нам у наслеђе оставили? Хоће ли због те "ситнице" господин предсједник са својим истомишљеницима попалити све архиве и библиотеке у Црној Гори и шире, како оне државне тако и приватне? Хоће ли одмах затим прећи и на масовну физичку ликвидацију преосталих пописаних и непописаних држављана Црне Горе који "српски пишу и зборе", а који су још давно "Горски вијенац" научили напамет да га имају ако им га отму?

Друго, иако је "сасвим извјесно" да господин Вујановић зна да је име језика "ствар конвенције", чињеница је да се у том процесу мора консултовати и наука о језику, па се поставља питање на који начин ће консултовати лингвисте? Хоће ли се и те консултације одвијати по калајевско-стаљинистичким рецептима? Или је убијеђен да су му за конвенцију довољни "лингвисти" типа Војислава Никчевића?

И треће, мада не и последње, с ким он мисли да прави такву врсту "компромиса"; није ваљда да вјерује да је могућ компромис између лажи и истине, у духу свеprisутних прича о људским правима? Зна ли господин предсједник да у корпусу људских права не постоји право на лагање и да то право не може обезбиједити ниједан омбудсман на свијету, па макар то био и сам господин Шефко Црновршанин?

И да се вратимо на почетак приче: не вјерујемо да је господин предсједник толико наиван, па да не зна да јабука која постоји од Бог-зна-земана не може постати крушко-јабука, и поред таквих повољних климатско-демократских услова какви данас харају Црном Гором. Прије ће бити да он то ради због сигурања гласова у демонски узаврелом дукљанском табору, усковитланом и усклобучаном због све израженијег страха да му, по српски речено, не обрну кола низа страну?

Или можда господин предсједник мисли да ће владати док је свијета и вијека!?

У сваком случају, мислио – не мислио, исто му се пише: српски народ и српски језик у Црној Гори надживјели су и Султана и Ћесара, и Пирција Биролија и Броза, и Хитлера и Стаљина, па ће надживјети и данашње паше и везире, оберлајтнанте и још увијек држеће, но ипак расходоване комесаре.

Рајо ВОЈИНОВИЋ

Објављено у подгоричком дневнику "Дан" од 29. октобра 2003. године, страна 18. са редакцијским насловом "Право на лагање не може обезбиједити ниједан омбудсман на свијету"

ПОПИС СТАНОВНИШТВА У ЦРНОЈ ГОРИ ЗАВРШЕН, ПОЛИТИЗАЦИЈЕ ТРАЈУ

СРБИ СЕ НАМНОЖИЛИ

Ветеране новости, година II, 29. 11. 2003, 5.

Љубица Беба Џаковић: Причати о некаквој инвазији Срба је неизбилно и дрско. Смајо Шаботић: Свест о заједничком пореклу довољна да се зна ко је ко

ПОДГОРИЦА - Попис становништва у Црној Гори исполитизовано је национално и верско осећање њених грађана. Пребројавање да ли је неко Србин или Црногорац, Муслиман или Бошњак улази у завршну фазу. Незваничне резултате до којих је дошла Српска народна странка да је број Црногораца који се осећају Србима вишеструко повећан, неки "стручни анализатори" оцењују као "инвазију Срба".

- Срамота је тако нешто и помислити. Не треба нико да задре у најинтимније осећање било ког појединца, чiji преци живе вековима на овим просторима. Мислим да се ради о чистој политизацији. Такве конструкције су једино могуће у Црној Гори и нигде више на свету. Па у Истанбулу живи 70 нација, колико их је у Европи или Америци и нико не покрене питање ко је које вере или нације, коментарише за "Новости" Љубица Беба Џаковић, посланик ДПС у црногорској Скупштини.

ОД КУЋЕ ДО ЖИВИНЕ

РЕПУБЛИЧКИ завод за статистику "Мон-стат" обелоданио је јуче резултате пописа становништва, домаћинства, станова, као и стоке и живине у Црној Гори. Иако су новинари очекивали попис националне структуре становништва, вере и језика којим се говори, статистичари су саопштили да Црна Гора има 616.258 становника, 190.391 домаћинство, 252.643 стана, 7517 коња, 87563 говеда, 159.096

оваца, 35.007 свиња и 271.915 живине.

Занимљиво је да готово цео север Црне Горе бележи пад становника, као и престоница Цетине (пописано 18.380 грађана), док највише становника имају градови Подгорица (168.600) и Никшић (75.076), а најмање варошица Шавник 2941. Од приморских места у Будви је повећан број житеља, па метропола црногорског туризма броји 15.671 становника, Бар чак 39.688...

- Ако сада буде више Срба неко на прошлом попису и то је у реду. Можда су се код неких мало више пробудила осећања. Додуше, ту има и политике, али причати о некаквој инвазији Срба у Црној Гори заиста је неизбилно и дрско.

Да су Срби у Црној Го-

ри своји на своме, потврђује за наш лист и др Смајо Шаботић, председник Народног покрета Црне Горе - за север.

- Нема речи ни о каквој инвазији Срба. То је за мене само духовита досетка у смислу да се велики број грађана вратио својим коренима. Треба поштовати

завет кнеза Лазара "Ко је Србин и српскога рода" и у тој дефиницији разликовати народ од нације. Ја сам први покренуо српско питање у Црној Гори пре било кога из власти или опозиције. Несумњиво је да су Србија и Црна Гора две старе српске државе и око тога нема никакве дилеме. Међутим, неки етнологичари негирају своје порекло од Срба као старих Словена, али знам да српском народу припадају Муслимани-Бошњаци, Црногорци, један број Хрвата, па чак и Македонци. Дакле, реч је у суштини о истом народу, који је под утицајима разних императора подељен у више нација. Сматрам да је свест о заједничком пореклу сасвим довољна да би се знало ко је ко, каже др Шаботић.

Дилему колико је Срба или Црногораца, Муслимана или Бошњака, отклонити резултати републичког Завода за статистику који ће јавности бити објелодањени до 20. децембра. ●

V. КАДИЋ

ПРАВОСЛАВЦИ И МУСЛИМАНИ ФОРМИРАЛИ НОВУ ПОЛИТИЧКУ ПАРТИЈУ У ЦРНОЈ ГОРИ

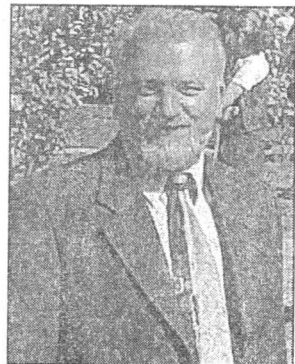
ЗА СПАС СЕВЕРА

ПОДГОРИЦА - Народни покрет Црне Горе - за север регистроваће се као политичка странка и радиће на православно-муслиманско или српско-црногорско-муслиманско-бошњачком партнерству, како би сви скупа помогли економски опустошеном крају.

Ову информацију "Новостима" је саопштио др Смајо Шаботић, председник Покрета.

- Иако делујемо као регионална странка, већ имамо око 25 хиљада

присталица и намера нам је да побољшамо и убрзамо економски развој целог подручја, уз поштовање права мањинских народа, права мајке и детета и потпуне демократизације Црне Горе. Ни према коме немамо комплексе и добродошли су сви они који желе да спасу црногорски север - да се обустави напуштање села и градова, да вратимо људе у фабрике, оживимо пашњак, истиче Шаботић. ●

V. K. Смајо Шаботић

ПРОФЕСОР СВЕТОЗАР СТОЛАНОВИЋ
О СВЕТУ И О СРБИЈИ ДАНАС (4)

Карактер Србије

У расправи о природи државе ваља полазити од стварности, а не од теорије

ГОДИШТИЌА, бр. 3235, Већ први, 2. децембра 2003. г.

• Професоре Стојановићу, како глеате на расправу о карактеру Србије као државе?

— *Грданска илја национална држава* — то је питање с којим ће се сучелити и нова Скупштина Србије која свакако треба да има уставотворни карактер. Ваља се налати да ће нова Уставна комисија те Скупштине бити састављена не само од партијских вођа него и од највећих стручњака и најугледнијих јавних личности.

У расправи о карактеру државе ваља полазити од стварности, а не од теорије, поготово не неке нормативистичке. Другим речима, прво треба утврдити да ли се можемо сложити око неких основних стварности конституција, па тек онда расправљати о томе како ваља одговорити на претходно постављено питање.

• Молим Вас да прецизирате — шта значи „полазити од стварности“?

— Полазити од реалности у овом контексту значи полазити од тога да *Србија постоји и да се велика већина неких ствари* (пото- тово велика као не рачунамо само- изузевте и од НАТО-а изузевте Даблице) *национално осећају и изја-*

вљају као Срби, Ницу ове, напуштају своју локалну земљу као што је то био случај с бугарима Америкама, некада дошли неки људи да ој нашој ново уопште и основној новој државу, па сада међусобно расправљају о њеном карактеру.

Када у Србији питање буде шта су по националности, одговорће да су Срби, Мађари, Албанци, Роми, Словаци... И у нашем делу Европе влада *културно-елинско* свезање и практиковање најије.

• У протеклом столењу било је и неких других покушаја?

— Наравно, било је и ове покушаја да се као у САД створи грађанска или, како ја волим да кажем, *грађанствена нација*. То је с „утоловенима“ службено чинено под вођством краља Александра у првој Уставојави, али се тај покушај завршио крајним националним разваљањем и генцицидом над Србима, Ромима и Јеврејима. Сместе настајање у крајинистичкој Уставојави такође се неслано завршило. Силурам сам да је унапред осуђен на неуспех и покушај да се Србија као држава дефинише на чисто грађанственим начину, пошто се неки

СТАНОВИНИ ДЕЛЕ НА КУЛТУРНО-ЕТИЧНИМ НАЧИНУ, А НЕ ОСЕЋАЈУ КАО ПРИНАДНИЦИ НЕКАЈЕ ЗАЕДНИЦЕ, РЕШЕНО „СРБИЈАНСКОМ“ НАЦИЈЕ.

• На чему се још мора заснивати дефинисање Србије као државе?

— Јавна чиненица од које морамо полазити јесте то да у Србији постоје доста бројне националне мањине, чија права на неговане властотворно језика, обичаја, колективног памћења, колективног имена... па чак и на уживање такозване „позитивне дискриминације“, практично подржава најшира српска јавност.

Описана национална стварност не може се заборавити форсирањем било каквих терминолошко-појмовних аистрихија „путу оних о „грађанима Србије“ или о „народу Србије“. Наравно, од Устава првавог на тај начин неће бити ништа, ако ни због чега другога а оно зато што становништво ваља да та увојди на рефлективно. Како, кад предложење Уставне одребе не одговарају стварној националној идентификацији ни ваљине ни мањина!

• Да ли се лингвистичко забављање које помињете испу-

ЊИМА У НАВЕДЕНИМ ПРИМЕРИМА?

— И у Војводини, најжалост, понављају неки Срби, настоје да своје сепаратне државо-државке да-брише привржи лингвистичким трговина, редемо оним да не жде да Стату Аутономне Покрајине замене Уставом него само „Основним законом“. Као да нико други не зна да „основни закон“ представља првон израза „Синдромет“, како Неаши ниваче називају свој устав. Јавни се залажу за чисто грађанствено одређење карактера државе, али истовремено у надрт „Основног закона“

уводе два скупштинска већа, од којих једно треба да буде веће *националних заједница* без чије сагласности ниједан закон, ма колику ваљину добио у већу *грађана*, не може бити усвојен!

• За које се решење Ви залажете?

— Ко год покуша да уставно уређење државу поклађи ол једног јединог начела, веће моћи на томе да устане ако хоће да буде демократска. *Зато омавину грађански решење које комбинује грађански и национални ирскији, и дао формали о „држави српских и сва осталих грађана“*. Именицом на-

гласањем „грађанима“ као ројни за демократију ваљити подим од начине, али истовремено применом „српских“ експлицитним и чиненицу да већину грађана чине Срби.

Уступу по ко зна који пут, истичем да ми Срби нишито не би пребаљо да своје писмо сужаљемо на вирлици, будући да нам наша двоцименост, вирлична и латинична, омогућава приступити не само једној него неколицима културама и цивилизацијама, и представља огромну предност и у многом другом погледу. Иначе ћемо себи навести огромну штету, аналогну оној кад смо свој национални корпус омајили на православно живаљ, одричући се бројних Срба католичке, муслиманске и мојсијевске вере.

Уосталом, независно од тога, нећемо ваља сада и атењивања међу нама порицати српство. Битан критеријум никаквознаности, демократичности и напредности у свезању и практиковању начине јесте неки однос према слободи и самоуправљењу појединца који је чинено. Једини национални експлицитни, ауторитарни и насалтани хоће да саставе систем српских и неавојачених идентификатора српства. Према ваља, немо ко се, на пример, зоне Швастер или Зупан, не може бити Србин ма колико се таким осећао!

Слободан Кљакић

(Крај)

НЕСЛУЖБЕНИ РЕЗУЛТАТИ ПОПИСА СТАНОВНИШТВА НА СЕВЕРУ ЦРНЕ ГОРЕ

СРБИ ПРЕСТИЖУ ЦРНОГОРЦЕ

У већини општина где доминира православни живот, Срба више него Црногораца, а Муслимани једино у Пљевљима бројнији од Бошњака

НЕЗНАНИЧНИ, али позадни, подаци тек завршеног пописа, донели су (неочекиване резултате на северу Црне Горе - огроман

АНДРИЈЕВИЦА

У **АНДРИЈЕВИЦИ**, коју због националног, али и политичког опредељења њених грађана у шали називају - Република Српска, Срба је око 64, а Црногораца 23 одсто.

Процент Срба у односу на прошли попис из 1991. године у Колашину је такође у огромном проценту, тако да их сада у овом граду има 44,6, док је Црногораца 50,3 одсто. У Мојковцу је Црногораца 54,8 одсто, док су Срби "нарасли" до 45,2 одсто.

пораст оних који су се национално изјаснили као Срби, односно, њихова бројчина превага над Црногорцима у оним срединама у којима је већински православни живот.

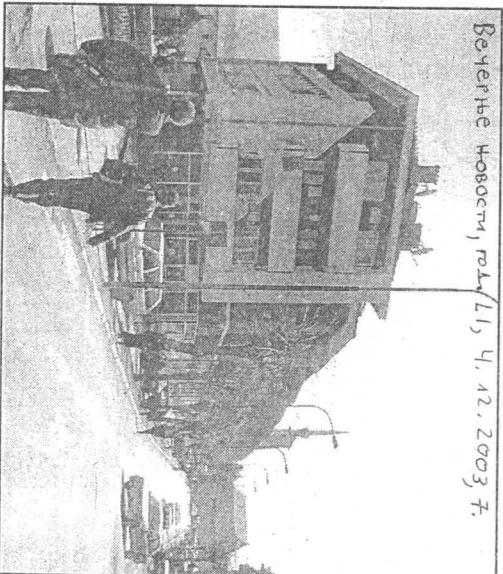
Тако се, речимо, у Беранма, скоро 17.000 грађана, или 41,43 одсто, изјаснило као Срби. Црногораца је тек 22,7 одсто, или 9.200 што је незнатно више од процента Бошњака, који је у овој општини 22 процента, или 9.000. Муслимани је 7,32 одсто.

У Пљевљима Срба је 59,52 одсто, тачније, око 21.000 становника ове општине тако се национално изјаснило. Црногораца има 20,99 одсто, или око 7.400. Ово је једина општина на северу Црне Горе где су бројчано превагу над Бошњацима одигли њихови суграђани. Муслимани-Бошњака је 3,5, а Муслимани 8,36 одсто.

У Шавнику је 1,414 Срба, док је Црногораца 1,390. Подаци из Бјелог Поља још нису "процурели" у јавност, али се зна да је међу православљанима далеко већи број Срба у односу на Црногорце, док се између Бошњака и Муслимана воли готово "мртви" трка.

Друга карактеристика пописа на северу Црне Горе је да огроман број становништва говори српским језиком. У Колашину, родном месту неколицине познатих црногорских "аутокефалана" који су на истакнутим позицијама

Бечерске Новост, гд/11, Ч. 12, 2003, 7.

Пљевља. Муслимани бројнији од Бошњака

у црногорском врху чак 80 одсто грађана говори - српским језиком. У Пљевљима 81,38, у Андријевици преко 85, у Мојковцу, наиструот 20 одсто оних који предају црногорски језик.

У Беранма 66 одсто њих говори српским, 18 одсто црногор-

ским, бошњачким 9 одсто. Добар део Бошњака - Муслимана, у овој општини изјаснило се да говори црногорским, а један део српским језиком. У Шавнику и на Жабљаци српски говори по скоро 80 одсто пописаних грађана. ●

М. СЕКУЛОВИЋ

СВЕВИЋЕ

ЛИСТ ЕПАРХИЈЕ БУДИМЉАНСКО-НИКШИЋКЕ ЗА ВЈЕРОНАУКУ, ХРИШЋАНСКУ КУЛТУРУ И ЖИВОТ ЦРКВЕ
БРОЈ 7 АПРИЛ 2003. ГОДИНА ЦИЈЕНА 2-ЕВРА

ЦРНА ГОРА, ДАНАС (!):

ЈЕЗИК И
ПАМЋЕЊЕ
ТЕМАТСКИ БРОЈ

САДРЖАЈ

Др Амфилохије (Радовић), Митрополит црногорско-приморски	
ИЗМЕЋУ ЈЕЗИКА ЉУБАВИ И ЈЕЗИКА МРЖЊЕ	4
Др Александар Стаматовић историчар	
СРПСКИ ЈЕЗИК У НЕЗАВИСНОЈ ЦРНОГОРСКОЈ ДРЖАВИ.....	6
Аћим Вишњић, проф., књижевник	
СЛОВО О ГЛАВАМА ШТО СРПСКИ ЗБОРЕ.....	7
Андрија Радуловић, књижевник	
ДЈЕД ИЛИ БЕД.....	8
Бећир Вуковић, књижевник	
СРПСКИ ЈЕЗИК - СРПСКО ОГЛЕДАЛО.....	9
Благоје Шарић, проф. руског језика	
ГОВОР СРПСКИ ДА ТЕ ЧИТАВ СВЕТ РАЗУМИЈЕ.....	10
Божидар Зоњић, проф. српског језика	
ЦРНОГОРЦИ СУ СРБИ А ЊИХОВ ЈЕЗИК ЈЕ СРПСКИ.....	11
Јереј доц. др Борис Б. Брајовић, Филозофски факултет Никшић	
ПРОИЗВОДЊА ЛУДИЛА.....	12
Проф. др Бранислав Остојић, академик	
ЛИНГВИСТИЧКЕ ЧИЊЕНИЦЕ И ЕКСПЕРИМЕНТИСАЊЕ.....	13
Будимир Дубак, књижевник	
ЈЕЗИК КАО ГОВОРНА МАНА.....	15
Велизар Бошковић, књижевник	
ЛА ЛИНГУА МОНТЕНЕГРИНА.....	16
Вишња Косовић, књижевник	
ЈЕЗИК. СЛОВНОСТ И РОДОСЛОВНОСТ.....	18
Мр. Владимир Божовић	
ШТА ЈЕ ТО ГЛУПОСТИ ПАЛО НА ПАМЕТ.....	19
Др Владимир Јовићевић, историчар	
ЈЕЗИК - ДУБИНА И СМИСАО БИЋА.....	20
Влајко Ђулафић, књижевник	
ПРИЈЕ ЋЕ НЕСТАТИ НЕГО НАСТАТИ.....	21
Проф. др Вукашин Баћовић, историчар српске књижевности	
ПОСЉЕДИЦЕ ПРЕИМЕНОВАЊА ЈЕЗИКА У ЦРНОЈ ГОРИ.....	23
Јереј Гојко Перовић, професор	
РОДОЉУБЉЕ И ДОМОЉУБЉЕ.....	24
Гаро Јовановић, књижевник	
ДАВНО ЈЕ КРШТЕН МОЈ ЈЕЗИК, А БОГ БИО КУМ.....	25
Горан Радоњић, професор, Катедра за српски језик и књижевност- Никшић	
МАГАРЕЂА КЛУПА И ЛАЖНО ПЕРЈЕ.....	26
Гордана Стијепчић - Булатовић, професор српског језика и књижевности	
ХОЋЕ НА СИЛУ.....	27
Мр Драга Бојовић, Катедра за српски језик и књижевност- Никшић	
ЈЕЗИК НАШ НАСУШНИ ИЛИ ТРАКТАТ О ЈЕДНОМ ВРЕМЕНУ.....	28
Драган Лакићевић, књижевник	
МОЈ ЈЕЗИК ЈЕ СРПСКИ.....	30
Драган Стојадиновић	
АНТИСРПСКЕ ЧЕЉУСТИ.....	30
Др Драго Ђулић, лингвиста	
"ЦРНОГОРСКИ ЈЕЗИК", ВРАЖЈА РАБОТА.....	31
Професор др Драгољуб Петровић, Нови Сад	
ОБЕСПАМЂЕНИ ЈЕЗИК У ЦРНОГОРСКОМ УСТАВУ?.....	32
Драгомир Брајковић, књижевник	
ЈЕЗИК НЕ ЖИВИ ОД ЗАПОВЕСТИ.....	35
Драгорад Драгичевић	
ЈЕЗИК НЕ ПРИХВАТА НАСИЛНЕ ПРОМЕНЕ.....	36
Жарко Команин, књижевник	
МАЂА*.....	37
Желидраг Никчевић, књижевник критичар	
МОРБИДНА РЕДУКЦИЈА.....	39
Жарко Мандић, професор историје књижевности	
СРПСКИ ЈЕЗИК ЈЕ ДОБИО НОБЕЛОВУ НАГРАДУ.....	40
Зоран Лакић, академик	
ГОВОРИ И ПИШИ ОНАКО КАКО СЕ УВИЈЕК ГОВОРИЛО И ПИСАЛО.....	41
Доц. др Јелица Стојановић, Одсек за српски језик и књижевност, Филозофски факултет, Никшић	
О "ЈЕЗИЧКИМ" СТРАНПУТИЦАМА У ЦРНОЈ ГОРИ.....	41
Г. Јоаникије (Мићовић), Епископ Будимљанско-никшићки	
НАСИЉЕ НАД ЈЕЗИКОМ.....	43
Проф. др Јован Делић, Филолошки факултет- Београд	
КО СЕ ОДРИЧЕ ВУКА И ЊЕГОША.....	44
Јован Петровић, професор српског језика	
НАСИЛНО ЈЕЗИК НЕ НАСТАЈЕ.....	45
Проф. др Јован Чађеновић, књижевник	
СЛИКА ГРУБОГ НЕЗНАЊА.....	47

Коста Радовић, књижевник МОЖЕ ЛИ НЕПОСТОЈЕЋИ "ЈЕЗИК" БИТИ ЈЕЗИК.....	48
Косто Нинковић, pjesник ЗЕМАЉСКО ВАМ ЦАРСТВО ПРОСТО БИЛО.....	48
ДР Лиђија Томић, Катедра за српски језик и књижевност, Никшић О ПРЕИМЕНОВАЊУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА.....	49
Љубисав Милићевић књижевник ПРОВИНЦИЈАЛИЗМИ НЕ МОГУ ИМАТИ ПРИМАТ ЈЕЗИКА.....	50
Маре Радонић, професор српског језика и књижевности ЉУБИМ ЈЕЗИК НА КОЈЕМ САЊАМ.....	50
Матија Бећковић, академик ХИМНА КОЈУ НЕМА КО ДА СВИРА.....	51
Проф. др Мато Пижурица ДОШАО ВРАГ ПО СВОЈЕ.....	52
Милица Краљ, књижевник ДУХОВНИ ПЛАМЕН СРПСКОГ ЈЕЗИКА.....	53
Професор др Мило Ломпар, Филолошки факултет, Београд САД ЈЕ ВАШ ЧАС И ВЛАСТ ТАМЕ!.....	54
Проф. др Милош Ковачевић, Београд ЈЕЗИК И ЛИНГВИСТИЧКИ ДУДУЦИ.....	55
Проф. др Милош Ковачевић, Београд АКТУЕЛНОСТ СТОЈАНОВИЋЕВЕ АКАДЕМСКЕ БЕСЈЕДЕ.....	57
Милутин Мићовић, књижевник У ЈЕЗИКУ СУ СВИ ЖИВИ.....	65
Миодраг Трипковић, књижевник ЗАКИДАЈУ НАМ КОРИЈЕНЕ.....	66
Миодраг Ђупић, књижевник ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК И ЂИРИЛИЦУ.....	66
Мирко Ковачевић, књижевник, професор српског језика и књижевности ПИТАЊЕ ЈЕЗИКА ИЛИ ДУХОВНЕ ПАТОЛОГИЈЕ.....	67
Момир Војводић, књижевник СРПСКИ ЈЕЗИК У СМЈЕНАМА МУЧЕ.....	67
Миро Вуксановић, књижевник ЈЕЗИК ПРЕТКА ЈЕ ЈЕЗИК ПОТОМКА.....	68
Проф. др Михаило Шћепановић, Филолошки факултет, Катедра за српски језик, Београд О ЈЕЗИКУ ЦРНОБОРСКОМЕ.....	70
Нада Васиљевић, професор српског језика ЈЕЗИК НЕ ТРПИ ЛАЖИ.....	71
Никола Томовић, књижевник ЗАВЈЕТ.....	72
Новак Радуловић, професор српског језика У КАРАКАЗАНУ АНТИСРПСКЕ ХИСТЕРИЈЕ.....	73
Оливера Доклестић, књижевник ЈЕЗИК ЈЕ ЖИВОТ И СЛАВА НАРОДА.....	74
Професор др Петар Милосављевић, филозофски факултет, Нови Сад ИМЕ ЈЕЗИКА КОЈИМ ГОВОРЕ ЦРНОГОРЦИ.....	75
Ранко Јововић, књижевник СРПСКИ ЈЕЗИК - ЈЕЗИК НЕБА И ЗЕМЉЕ.....	76
Професор др Радмил Маројевић, лингвиста, Филолошки факултет, Београд "ЦРНОГОРСКИ ЈЕЗИК" - ЕПИЗОДА У РАТУ ЗА РАЗГРАДЊУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА.....	77
Радомир Уљаревић, књижевник О "СВЕТОЈ ТАЈНИ" ПРЕКРШТАВАЊА.....	78
Проф. др Саво Лаушевић, Филозофски факултет, Никшић ЈЕЗИК И КРИЗА.....	79
Др Саво Стевовић ЧЕРЕЧЕЊЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА.....	81
Симонида Кордић, новинар МУКЕ С ИМЕНОМ.....	84
Славица Кнежевић, књижевник ИНТЕЛЕКТУАЛАЦ, КО ТО БЕШЕ У ЦРНОЈ ГОРИ.....	85
Проф. др Синиша Јелушић, Филозофски факултет, Никшић О ИМЕНОВАЊУ ЈЕЗИКА: ЛИНГВИСТИЧКА ИЛИ ПОЛИТИЧКА КОНТРАВЕРЗА.....	86
Славко Живковић, књижевник ПОПУТ ЂОПИЋЕВОГ НИКОЛЕТИНЕ.....	87
Проф. др Слободан Томовић ЈЕЗИК АУТОРИТЕТА.....	88
Проф. др Стеван Кордић, књижевник ПРОТИВ БЕЛОПОЉСКОГ ЈЕЗИКА А ЗА СРПСКИ.....	92
Тодор Живаљевић - Велички, професор српског језика, књижевник БЕЗУМЉУ УПРКОС.....	94
СРПСКИ НАШ МАТЕРЊИ ЈЕЗИК.....	95
РАЗУМИЈЕТЕ ЛИ СРПСКИ.....	96
ПРЕПОЗНАТЉИВА ПАТОЛОШКА МАТРИЦА.....	97

СВЕВИЋЕ

ЛИСТ ЕПАРХИЈЕ БУДИМЉАНСКО-НИКШИЋКЕ ЗА ВЈЕРОНАУКУ, ХРИШЋАНСКУ КУЛТУРУ И ЖИВОТ ЦРКВЕ

БРОЈ 8,

ВИДОВДАН - ПЕТРОВДАН 2003. ГОДИНА

ЦИЈЕНА 1 ЕВРО

Из садржаја:

* Свети архијерејски сабор
СПЦ: БРИГА ЗА ЈЕДИНСТВО

* Народ препознаје
непролазна дјела

* ЈЕЗИК И ПАМЋЕЊЕ,
прилови:

- др. Д. Петровић
- др. Д. Ђупић
- др. М. Пижурица
- М. Мићовић

* Предање: ПЈЕСМА О
КОМСКОМ ИСПОСНИКУ

* Историја: Л. К. Лковић -
КРАТКО ЖИТИЈЕ МИЛОША
(К) ОБИЛИЋА

* Знамените Српкиње:
МНОГИ ВИ СЕ ПРЕД
ЊИМА ПОСТИЦИО

* Књижевни живот: Д. Ерић, Ј. Дујовић, М. Чоловић ...

* Монахиња Амфилохија: "О, КОСОВО, ГРДНО СУДИЛИШТЕ"

* "СВЕВИЋЕ" за младе

* Из летописа Епархије

СВЕВИЋЕ

Оснивач и издавач
Епархија Будимљанско-
никшићка, манастир Ђурђеви
Ступови, Беране
www.e-budimljansko-niksicka.cg.yu
E-mail: ep.budimljanska@cg.yu

Редакција

Др Јово Медојевић, мр
Буди-мир Алексић, јереј професор
др Борис Б. Брајовић, игу-
манија Ефимија Никчевић,
Зоран Локтионов, протојереј
Драган Ристић, Радмила
Мишев, Весна Тодоровић,
Бождар Зонић, Влајко
Ђулафић, Драгиша Маџгал

Дописници из иностранства

Ранко Радовић (Торонто),
Милан Ристановић (Париз)

Главни и одговорни уредник

Драгиша Маџгал

Компјутерски слог

Иван Ракочевић

Техничка припрема интернета

Небојша Вуковић
Боро Богавац

Адресе за слање рукописа и претплатничких адреса:

84000 Бијело Поље, "Пегаз",
ул. Недељка Мердовића 66,
тел/факс: 084/484-356;
84205 Мојковац, Насеље
Амбарине бб, Тел/факс: 084/473-508
(с назнакама: за "Свевиће")
Рукописи и фотографије се
не враћају

Цијена: 1 ЕВРО

Годишња претплата: 15
ЕВРА

Средства уплаћивати на
име: Епархија Будимљанско-
никшићка, жиро рачуни број:
55600-672-4-154 (девизне
уплате) ЗОП Беране и 40811-
623-7-112, са позивом на број
4403-1547 (за динарске уплате),
Монтенегро банка, филијала
Београд, с обавезним назнака-
ма: за "Свевиће"

E-mail: pegaz@cg.yu

Тираж 1000 примјерака

Штампа: Пегаз - Бијело Поље

Лист је регистрован у
Републичком секретаријату за
информације, бр.04/01-257 од 21.
марта 2002. године

Свети архијерејски сабор СПЦ: БРИГА ЗА ЈЕДИНСТВО	4
Драгиша Маџгал: ОДБРАНА СРПСКОГ ЈЕЗИКА	6
Мајија Бехковић: ПОБУНА ЈЕЗИКА	6
Др Драгољуб Петровић: ЈЕЗИК ОД ЈЕДНОГ СЛОВА И НАУКА ОД ЈЕДНЕ ВИЈУГЕ	7
Др Драго Ђујић: ЦРНОГОРСКИ ЈЕЗИК - ЛЕКСИКА НЕУКИХ ...	9
Проф. др Мајко Пижурица: ДА ПРИВАТНИ АВЕТЛУК НЕ ПРЕ- РАСТЕ У ДРЖАВНУ ПОЛИТИКУ	11
Милутић Миновић: ЊЕГОШ И ЦРНОГОРСЦИ	12
ОНИ СУ ЛАЖ	16
ОСНОВАНО ДРУШТВО ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ	16
НАРОД ПРЕПОЗНАЈЕ НЕПРОЛАЗНА ДЕЛА	17
Монахиња Амфилохија: СВЕТА ПЕДЕСЕТНИЦА - ПОЧЕТАК НАШЕГ ВЈЕКОВАЊА У ГОСПОДУ	18
БЛАГОСЛОВ, ХРИСТОС, КРСТ	20
Др Јован Делић: ПИВА, КОСТА	21
Мр Пејко Бошковић: ДУХОВНИ И СВЕТОВНИ ПРВАК	23
ПЈЕСМА О КОМСКОМ ИСПОСНИКУ	25
Лакић К. Аковић: КРАТКО ЖИТИЈЕ МИЛОША (К)ОБИЛИЋА ..	28
Горан Киковић: "РОДНА ГРУДА... ЧЕКАЛА ТЕ..."	33
ДОБА ЛЕПРШАЊА - "СТОТИНУ ЗАСТАВА"	34
МНОГИ БИ СЕ ПРЕД ЊИМА ПОСТИДИО	35
Петар Рудић: БОШЊАЦИ СУ И БОСАНСКИ ХРИШЋАНИ	37
ЗА БЛИЖЊЕ СВОЈЕ	38
Монахиња Амфилохија: "О, КОСОВО, ГРДНО СУДИЛИШТЕ..." ..	40
ОСВЕШТАНИ ТЕМЕЉИ "ТРОЈАНЕ"	44
Раде Вујисић: АКЦИЈА ЈОШ ТРАЈЕ	45
СОКОЛОВАЦ	45
Добриша Ерић: ЕМИР ТИМУР ГУРГАНИ И СРПСКИ РАТНИЦИ ..	46
Миленка - Циша Чоловић: ИСЦЕЉЕЊЕ	47
Рајко П. Бошковић: НА САВИНОЈ ВОДИ НА СИЊАВИНИ	48
Јован Дујовић: НАУК; ОЛУЈА, ЈУБИЛЕЈ; МЕТОХИЈА; ЈОИЛ	49
Мр Будимир Алексић: СТУДИОЗАН И НОВ ПРИСТУП	50
Уредила Радмила Мишев: СВЕТИ ЈОВАН ДАМАСКИН И ЊЕГОВО ПОСЛУШАЊЕ	52
Радмила Мишев: ТРИ ЗОЈИНЕ ЖЕЉЕ	53
Милиша Ђурковић: СВЕВИЋЕ	53
ИЗ ЉЕТОПИСА ЕПАРХИЈЕ	54

ПРОМОЦИЈА "СВЕВИЋА" У МАТИЦИ СРПСКОЈ - НОВИ САД, 13. ЈУНА ОВЕ ГОДИНЕ

Др Драгољуб Пејровић

ЈЕЗИК ОД ЈЕДНОГА СЛОВА И НАУКА ОД ЈЕДНЕ ВИЈУТЕ

Пред нама се данас налази часопис у коме је Црна Гора проговорила језиком који су некад у њој сви разумијевали.

Језиком, дакле, који је почео да бива нешто друго када су неки нови Црногорци почели забрављати ко су им били очеви и кренули за неким новим вођама и новим узорима.

Онима који пред људима нису имали право ни бркове да носе, а у људском разговору могли су једино да, из прикрајка, слушају, а и то само ако их нико не види кад се примакну.

И који су дошли до ријечи тек кад су они први изгинули под Скадром, на Брегалници и на Мојковцу, а оно што је од њих остало завршило по црногорским и херцеговачким јамама или било дотучено по голим отоцима.

И нашли се у ситуацији да кажу све што раније нису могли. И ураде све што раније нису смјели.

А кад су они дошли до ријечи, показало се да су били способни једино за оно што часним људима не би ни у сну могло доћи на ум.

Први пут они су се огласили неколико година прије друге велике светске несреће када је Богић Новељић, сеоски учитељ из Црнаца код Подгорице, по налогу домаће експозитуре Коминтерне, "образложио" захтјев за осамостаљивање "црногорскога језика" и пружио основу талијанским окупаторима да се са њима, само коју годину касније, сагласе и да у Црној Гори буде изведена "lingua montenegrina". Та је епизода, показало се, трајала кратко, али сасвим довољно да би зло сјеме пустило клицу и у наше дане стигло до тога да нова држава почне да га његује свим силама своје сужене свијести.

И стигла дотле да иза ње стану све "важне црногорске националне институције" (такве као што су Дукљанска академија наука и умјетности, Матица црногорска, Друштво независних књижевника, Црногорски ПЕН центар, Министарство просвјете), али и многи појединци који су се под старост "национално освијестили" и почели да се присјећају да су, у ствари, вазда "маштали и бунцали" на "црногорском језику" и да неки други никад нису ни знали. Тако су се они, сви заједно, уписали у ученике Богића Новељића и његовога наследника Војислава Никчевића и, опет сви

заједно, стали под барјак онога који, као директор и главни одговорни уредник "Црногорскога књижевног листа", за себе може рећи да представља "стожер црногорске књижевности". Већ та појединост, сама по себи, најбоље сведочи о интелектуалној, духовној, моралној и свакој другој неутемељености те "црногорске књижевне стожине", али и о нечему много битнијем: пред старим Црногорцима управо такви људи не би могли носити бркове нити људским разговорима присуствовати, а камоли у њима учествовати.

Данас могу и то је проблем Чеда Вуковића и Новака Килибарде кад пристају да се упишу у перјанике Јеврема Брковића. И кад забрављају једну просту чињеницу: кад би се почем Његош опет спустио на Орлов крш и око њега се окупиле сви "црногорски књижевници" на челу са својом "стожином", он са њима не би имао о чему разговарати и највиша част коју би им могао узакати свела би се на то да их као перјанике указашље да му по свијету окупљају перјанице српске књижевности (Да ће се то десити они се не морају бојати, а ни памет ни образ не сметају им да срљају куд су наумили).

За далекосежне "стратешке науке" њима је, веле, потребан посебан језик, а своје захтјеве темеље на "природном праву" да сваки народ свој језик може називати својим именом. Од њих се, при том, одбија свака паралела са светом коме, веле, и они хоће да припадају, али у коме, гле чуда има много народа без сопственог имена за сопствени језик. Аустрија је некад контролисала пола Европе под немачким језиком; Америка данас поробљава свијет под енглеским језиком; у Латинској Америци данас се говори шпански и јоршугалски, а нема ни "мексичког" ни "бразилског" језика, у Швајцарској се данас говоре четири језика али ниједан од њих није "швајцарски", на светској националној мапи данас постоји мноштво арапских нација, али само један арајски језик, итд. Тако испада да је цепање језика специфичност која је позната само међу источнохришћанским народима, па су из руског издвојени украјински и белоруски (из румунског Стаљин је издвојио молдавски, но он се недавно вратио свом изворшту), али се највише заперака ипак истићило

из српског, са свим реалним изгледима да ће се из њега истићи и још покоји при чему су (ако се остваре настојања Соње Бисерко и њеног Хелсиншког одбора за људска права) први кандидати за то "војвођански" и "шопски" док би се "влашки" у источној Србији прикључио румунском. По таквој логици, дакле, Дејтонски споразум потписан је на "бошњачком", "хрватском" и српском, с једне стране, а са друге само на енглеском (али не и на "америчком" или "аустралијском", рецимо).

Све појединости које наводимо показују да је стратегија кројача светске судбине усмерена на разарање источног хришћанства и треба рећи да је у томе пресудну улогу одиграла Комунистичка интернационала, при чему су њену југословенску експозитуру предводили хрватски и словеначки комунисти, а српским (и, ако хоћемо, црногорским) била додељена само улога специјалиста за прљаве послове. И они су српски народ довели доведе, односно до тога да Срба више нема у Хрватској, да се у Босни држе на танкој омчи код Брчког, да Његоша (као "геноцидног писца") само од Новака Килибарде брани Туњо Филиповић, да су прогнани с Косова, да Хрвати своју језичку и националну границу померају од Боке и Дрине до Скадра и Краљева, да Бугари својом националном и језичком територијом сматрају сав појас источне и јужне Србије (искључујући онај дио Косова који су већ притисли Американци), да... итд.

У пословима разарања српскога националног корпуса знатан удео имали су у многи "нови Црногорци", нарочито они који су своју "националну самосвојност" утемељили на "пасјим гробљима" и са којих наступају њихови садашњи ученици и настављачи тврдећи да су они вазда припадали западном цивилизацијском кругу и да са Србима никад нису бивали ни у суседству, а камоли да су им недајбоже, некад и припадали. Зато сада **хоће** да су се њихови давнашњи преци доселили однекуд са простора данашње источне Немачке (и да су, ваљда, већ тамо били Дукљани), а **неће** да припадају прелазном појасу између источне и западнојужнословенске језичке заједнице иако им највећи дио особености језика указује више на старе везе са Македонијом него са Немачком. Као што их велики дио ономастичког система чвршће везује за средњовековне балканске сточаре него за средњовековне њемачке ритере (откуд наред Црне Горе, рецимо, **Катунска нахија**?). Мора се с друге стране, ипак признати да језички простор данашње Црне Горе спада у најдубље диференциране области српског језика, па није јасно зашто ти нови Црногорци не одабраше за

основу својега језика неки говор који би најмање могао бити српски, него хоће онај који их са Србијом повезује много чвршће него са Пољацима. Војислав Никчевић који хоће да је "црногорски Вук Караџић", то још није схватио и зато може, мимо свега нормалног света, да потпише "нормативистички став" да се у основи "његовога језика" налазе "свеукупни црногорски говори", а да не примети да се по тој логици у Црној Гори данас може успоставити макар двадесетак "језика" који би се сви оштрије разликовали од српског него што је то случај са оним који хоће да предствје као "црногорски". Тај њихов "језик" држи се на једном слову и зато Никчевићеве ученици у Јевремовим новинама узвикују "Живјело слово ш (h)!", али тако не кликну и за *з* и (*s*) јер им се оно прво може везати за незгодну народску формулу уз глагол *изес(ти)*, а онога другог имају само у Мрковићима и тамо им је дошло из јужне Србије и западне Македоније. С друге стране, њихове западне језичке особине не повезују их ни са Конавлима, а камоли са западном Европом којој су, ето, вазда припадали. А друкчије није ни могло бити језик који се "држи" на **једном слову** могла је утемељити само лингвистичка памет **са једном вијугом**.

Но, куда се код скретали и колико се год трудили да то не буде према Србији, њима ће ипак бити суђено да, место Јевремових, још дуго сучу - Вукове бркове.

Препустићемо их, међутим, њима самима и оставити их да се крчкају у чорби коју су сами закували.

Ако буде по ономе што су нови Црногорци припремили Црна Гора постаће, вјероватно је, најмања европска држава са, неспорно највише језика: имаће "хрватски" у Боки, "бошњачки" на разним странама, "шијтарски" уз арбанашку границу, *српски* - на највећем делу своје територије и "црногорски" - тамо ће стигну Војо, Чедо и Новак да заливају Јевремову стојину. И да чекају да им она проћета!

Осим што је по темељу апсурдна, "новоцрногорска језичка авантура" може испасти и прескупа - али то је већ њихов проблем и проблем њихових "учитеља демократије".

Не знам, међутим, хоће ли од тога Србима и српском језику бити ишта лакше, али у овом тренутку бар можемо имати разлог за задовољство што пред собом имамо тематски број **Свевића** из којег је проговорио рационалнији и нормалнији дио Црне Горе.

Хвала онима који су нам пружили прилику да тај глас поново чујемо.

Др Драго Ђујић

ЦРНОГОРСКИ ЈЕЗИК - ЛЕКСИКА НЕУКИХ

(Поводом тематског броја часописа "Свевиће", бр. 7. април 2003. год.)

Да је Српска православна црква увијек штитила интересе свога народа доказ је и њена данашња брига за чување српске народности, српског духа и свега што је српско, укључујући и језик, као исконски израз народног бића и памћења. И тек данас можемо да схватимо величину одлуке Иванбега Црнојевића који је 1484. године, када су турске хорде увелико надирале на српске крајеве у Црној Гори и другдје, премјестио Зетску митрополију са Врањине на Цетиње, што су га штитиле околне гудуре од турских насртаја. Тиме је очувао не само Српску цркву у Црној Гори, већ и народ, и прије свега њега, јер се народ око цркве вјековима окупљао, преживљавајући исто као и она све невоље које је доносило вријеме и борећи се за народну слободу и очување вјере и српства.

Ето тако, и данас Митрополија црногорско - приморска и скендеријска бори се за народни дух, штитећи људство од дукљанско - ватиканске пошасте и насртања на православну вјеру у Црној Гори. На удару су два исконска добра српска у Црној Гори - Српска православна црква и српски језик. Општа латинизација у Црној Гори пријети да коначно уништи српски православни дух. Да га затре и Црногорце поунитијати, не би ли се што више одаљили од Српства у цјелини, посебно од Србије. Све више се шире мишљења о постајању некаквог црногорског језика, који је, кажу, исто што и српски, али нација има право и у језику на сопствено име. Тиме се жели да се језик у Црној Гори издвоји од самога себе, из српскога језика, за који се у Црној Гори и једино вјековима зна.

Жели се, наиме, расрбити оно што је вјекovima било најсрпскије у нашем народу, а то је Црна Гора, и не само подручје тзв. Старе Црне Горе, него и свих црногорских Брда, Боке и Приморја. За то су нам докази сва историја овога подручја и свака мисао у главама људи, ма-

кар оних православне вјере. Отуда тзв. мондијалисти, тј. припадници ватиканско - дукљанске идеологије, настоје да обезвриједе све оно што је у Црној Гори било најсветије вјековима, да ставе у запећак моралне назоре црногорских владика из династије Петровића и свих великих и часних људи из прошлости Црне Горе. Они крвотворе и Петра Првог, и Његоша, и Љубишу, и Марка Миљанова и краља Николу, који су све своје идеале налазили у Српству и српској идеји, који су с поносом сматрали да је Цетиње "српска Спарта", последње уточиште српске славе и величине када им историја није била наклоњена.

Пред нама је број 7 ревије - часописа "Свевиће", органа Будимљанско - никшићке епархије Митрополије црногорско - приморске Српске православне цркве, са темом цијелог броја "Језик и памћење", умјешно компонован и крцат аргументацијом да је српски језик један и да никаква мјеста нема формирању у оквиру некаквог "црногорског језика".

Ту је седамдесетак прилога о српском језику и намјерама дукљано - ватиканаца да створе нов језик, језик који нема и не може имати никакву историјску или научну основу. Међу ауторима су високопреосвештена и свештена лица, ту су научници, писци, умјетници разних усмјерења - и сва њихова размишљања, и аргументација, иду ка томе да се не може говорити ни о каквом "црногорском језику", за то нема осим глупости никаквих разлога, нити аргументата. Дукљанизација има циљ разбијање народног бића и његовог духа, све са намјером да се Црна Гора и Црногорци што више удаље од свога рода.

Заговорници "црногорскога језика" полазе од сопствених схватања (а да ли и убјеђења?!) да постоји некакав општецрногорски језик, при чему мисле на дијалекте. Међутим, заборавља-

ју, или не знају, да на подручју Црне Горе постоје два дијалекатска комплекса, од којих је један, онај источнохерцеговачки (ијекавски) послужио Вуку Караџићу као основа и темељ за формирање српског књижевног језика, са свим особинама које данас српски књижевни језик има, док је други - источноцрногорски, или зетско - подловћенски, или зетско - јужносанџачки, којему недостају особине које има српски језик - недостају му падежи, акценти, глаголски облици и друге језичке појаве које улазе у основу књижевног језика.

Истина је да се у свим црногорским говорима појављују, и чују, гласови с, з и понегдје з, као што то бива у свим осталим ијекавским штокавским говорима, али то није никакав разлог да се говори о стандарду ових гласова, јер они нијесу фонеме, будући да у књижевном језику и уопште у новоштокавским говорима имају вриједности које су прихваћене као стандард - у замјенама тих гласова другима. Ако би се ти гласови узели као стандардни, онда бисмо добили језик који би се односио на све ијекавске говоре српскога језика, па би било апсурдно да се тај нови језик назове по релативно малој територији: зашто се не би називао херцеговачко - крајишки, или западносрбијански или слично. Зашто управо црногорски кад у том замишљеном језику нема ни једне особине која се не би нашла у осталим ијекавским говорима српскога језика.

Дијалекатска разуђеност говора у Црној Гори је толико велика да се "средина" по моделу "опћене правилности", не би могла никако наћи. Ради се о говорима с различитим стањима - од падежног до акценатског, итд. Књижевни језик у Црној Гори је исто што и књижевни језик у Херцеговини, Босанској крајини, Лици, Банији, Кордуну, Книнској крајини; у њему нема особина које нема књижевни језик наведених области. А што се лексике тиче, и даље сам за став да је "ријеч свачија", била она архаична, савремена или новостворена, и она је на неки начин јединствена у цијелом српском језику. Тзв. дукљанци би рекли да, нпр., ријеч **макања**

припада само "црногорском језику", јер не знају да се та ријеч јавља у свим говорима српскога језика, посебно можда у говорима источне и јужне Србије. Таква је судбина цјелокупне лексике српскога језика, и она ни у ком случају не може бити диференцијални знак за обиљежавање самосталности језика. Друга је ствар што неуки измишљају лексику и друге језичке особине и проглашавају их за посебно црногорске. Зато понављам: ништа у говорима Црне Горе и у српском књижевном језику у Црној Гори не постоји што се не би нашло и на другим просторима српскога језика!

А да је немогуће направити некакав црногорски језик на основу дијалеката и говора, може илустровати следећи примјер:

Илија је дошао	Ил'ија је доша
Илија је дошѓ	Ил'ија је доша
Иија је дошаѓ	Ил'ија е дошаѓ
Илија је доша	Илија је доша
Илија је дошан	Илија е доша

Илија је дошѓ, итд., итд., такорећи у недоглед, зависно од говора и краја, гдје се види разноврсност акцената, природа гласова и њихово умекшавање којег нема у књижевном језику, изговор завршне секвенце -ао, назализација рефлекса полугласа и сл.

Ништа ту општецрногорско нема, осим што је општецрногорска дијалекатска раслојеност високог ранга, која не би могла довести до уопштавања при иоле озбиљнијем разматрању језичких чињеница. Вукову "опћену правилност" прошли су сви језици који су стандардизовани на основу дијалеката, па би све оно што није општа карактеристика морало да отпадне при свакој стандардизацији новог језика, и тада бисмо добили оно што већ имамо у српском језику, у засјенак би пошле све тзв. црногорске говорне односно језичке карактеристике.

Али, ми смо изгледа мајстори за апсурде и глупости!

Проф. др Мајко Пижурица

ДА ПРИВАТНИ АВЕТЛУК НЕ ПРАРАСТЕ У ДРЖАВНУ ПОЛИТИКУ

Ваша преосвештенства, поштовани оци, поштовани председнице Матице српске, драги матичари,

Окупили смо се данас у Матици српској да одамо признање иницијативи **Свевија**, листа Епархије будимљанско-никшићке, који нас је епископ преосвећени Јоаникије удостојио својим присуством, које је објавило тематски број **ЈЕЗИК И ПАМЋЕЊЕ**, с наднасловом – **Црна Гора, данас (!)**. У ствари, ради се о анкети, међу углавном црногорским интелектуалцима, којом се одговара на скоро формализовану иницијативу да Црна Гора новим уставом, чије доношење предстоји најдаље до краја ове године, прогласи црногорски језик или, у компромисној варијанти – **српскоцрногорски** односно **црногорскосрпски**. Позиву се одавало више од 70 писца, лингвиста, професора српског језика и књижевности, неколико историчара и новинара и четири црквена великодостојника. Пошто је неколико текстова супотписало више лица, изјаснило их се око 85 (тридесетак књижевника, исто толико стручњака за језик и књижевност, 25 професора српског језика и књижевности, 4 научника из других друштвених и хуманистичких наука). Овим данашњим окупљањем ми се одазивамо на апел професора српског језика и књижевности (објављен је при крају овог листа) из Гимназије Стојан Церић из Никшића:

“... обраћамо се својим колегама молбом да не ћуте и да не попуштају пред онима који кажу да је језик исувише озбиљна ствар да би се препустио лингвистима. Треба говорити и бити активан, не да би побједили у борби између двије политичке идеје, већ да би се достојанствено одржали на свом мјесту – професора матерњег српског језика – да ли уз већину или мањину, свим је свеједно, али да ли уз истину и науку или уз напуну лакрдију, није свеједно.

Исправио бих их у важном детаљу: *Говоримо да бисмо побегли!* Не бисмо смели дозволити да један “Приватни аветлук” (како би рекао колега Драгољуб Петровић) прерасте у државну политику! Наивно смо веровали да ће зло само себе појести! (Зло има чврсту логику и зато пречесто успева!) Веселила нас је (очигледно прерано) беспомоћност творца црногорског језика, исказана речима – да црногорски језик готово више нико не зна и неће да га учи. (Додавао сам: Само нека тако и остане!)

Чини се да је актуелна власт у Црној Гори – ако буде могла односно ако буде смела – спремна да народу узме име и да му одузме памћење, да протера Вука и вуковски српски језик из Црне Горе, да Црну Гору и Црногорце одвоји од самих себе (зато је овај наум погрешно називати сепаратизмом), да у 21. век убу с новим именом и тако презру све што је у десетовековној писмености стварано под традиционалним српским именом. Понизиће тим чином Црну Гору, стару европску државу, и Црногорце (укључујући ту, поред најтврђих и одувек “самобитних” Црногораца, и Црногорце Србе и Србе Црногорце) који су увек држали до традиције.

Међутим, исто као што верујемо да актуелна власт нема мандат за овај наум, ни ми овде немамо право, нити намеру, да организујемо суђење црногорској држави и црногорској нацији, иако је у том чвору корен злог

наума. Ми овде нисмо надлежни да тај чвор (државна-нација-језик) развезујемо, па смо приморани да се боримо с последицама. Немамо наравно ни право да злоупотребимо институцију Матице српске. Матицу српску можда и јесте, између осталог, одржала одмереност и суздржаност, али она у српском народу не би заслужила углед који има да се одрицала од одговорности. Ово је једна таква прилика. Зато она отвара своја врата уједињеним појединачним гласовима интелектуалаца из Црне Горе, сабраним у “Свевију”, који опомињу власт да не учини баш све што јој се учини да може. Она може купити, и прекупити, већ купљене и лакове, неумне и безумне, неће јој бити тешко да придобије умом и духом пуну, али да, на жалост, и злоупотребни невољнике посустале под бедом свакодневице, опхрване борбом за голо преживљавање. Неће они, нажалост, сви стати у Матијину фусноту!

Један прилог има у наслову: *Прије ће нестайати неђо настайати!* Ако се, не дај Боже, роди – наћи ће се ко ће га љуљати! Ако одлуче да имају “свој”, “црногорски језик”, наћи ће се преписивачи и преводиоци са српскога и у тај наопаки наум уградиће они и Стевановића и Бошковића и Јована Вуковића и Радомира Алексића и Митра Пешикана... Бојим се да ће понеког и од нас унајмити да, уз творца Војислава Никчевића, опреме недоношче одговарајућим приручницима. (Зар није један почетник дијалектолог из Сарајева опремио, уз добар хонорар, “босански језик”?! И све повезано у зелене луксузне корице.)

Тематски број “Свевија” учинио је верујем, без претеривања, епохалну ствар. Прво – спречило је да се одлука испотиха провуче, друго – добронамернима је пружио аргументе, а оне који имају друкчији наум опомнуо и поучио и, треће – многе је на време привео на испит истине. (Свега један или двојица су се измигољили и нису се изјаснили. Једног од њих је друга страна већ опоменула!) Има заиста умних текстова, радује што је Свето писмо повратило статус књиге свих књига, има доста високостручних прилога, речитих и духовитих и, што је најважније, сви су срочени са жељом да очувамо језик под традиционалним српским именом. Зато би свако њихово рангирање и посебно вредновање у овој прилици било неприлично. Сваки прилог прими се као дар. “Свевије” нам је вратило наду, охрабрило нас је. А колико је важно сачувати језик говоре речни митрополита црногорско-приморског и скендеријског Амфилохија: “Историја може да затаји, памћење да изневјери – језик све памти, све записује.”

Из Матице српске ипак би требало да оде глас (не претња, посебно не Црној Гори и Црногорцима – већ овдашњој власти): Српски језик не може издржати нове кумове! *Кукавичје јаје – српскоцрногорско односно црногорскосрпски не сме бити прихваћено!*

* Изговорено у Мајници српској на представљању темејског броја “Свевија” 13. јуна.

Рајо Војиновић

СРПСКИ ПИШЕМ И
ЗБОРИМ

Разговори о језику Црногораца

Подгорица • Нова Пазова
2003.

| 282

Садржај

Уводна напомена.....	9
Драга Бојовић.....	13
Бранислав Брборић.....	19
Миодраг Јовановић.....	33
Милош Ковачевић.....	43
Драгољуб Петровић.....	55
Мато Пижурица.....	65
Слободан Реметић.....	73
Јелица Стојановић.....	85
Драго Ђупић.....	95
Михаило Шћепановић.....	107
Биљешка о аутору.....	117

Уводна напомена

Колико год апсурдне биле тезе о постојању (па чак и вишевековном континуитету) црногорског језика оне данас јесу реалност црногорске свакодневице. Наравно политичке, јер и извиру из политичког концепта који годинама разара биће Црне Горе.

Нашавши се пред дилемом како се односити према „борцима за црногорски језик“ аутор је имао двије могућности – подједнако правилне и подједнако опасне. Прва је била да треба – као бесмислене, игнорисати покушаје да се духовним насиљем Црној Гори одузме српски језик. Игнорисање бесмисла оставило би, међутим, сав простор заговорницима црногорског језика. Друга је, наравно, упустити се у раскринкавање позадине тих покушаја што повлачи опасност да се наведеним „језикоборцима“ прида значај у науци о језику што представља, такође, својеврстан грех. Одмеривши предности и мане оба приступа, определијелио сам се за други са увјерењем да нечињење понекад чини већу штету од чињења.

Књига *Српски пишем и зборим* „написана“ је на таласима Радио-Светигоре у серијалу емисија „Завјештање – слово о језику“ у марту, априлу и првој половини маја 2003. године. У њој су азбучним редом презимена њихових аутора (а наших саговорника), еминентних

лингвистичких стручњака, поређани одговори на наша питања о овој проблематици. На наредним страницама, дакле, налазе се разговори вођени у реченом серијалу са мр Драгом Бојовић, асистентом за српски језик на Филозофском факултету у Никшићу, мр Браниславом Брборићем, секретаром Одбора за стандардизацију српског језика чије је сједиште у Београду, др Миодрагом Јовановићем, професором на Филозофском факултету у Никшићу, др Милошем Ковачевићем, професором Нишког и Бањалучког универзитета, др Драгољубом Петровићем, дугогодишњим професором Новосадског универзитета, др Матом Пижурцом, професором Новосадског универзитета, затим са др Слободаном Реметићем, директором Института за српски језик САНУ, др Јелицом Стојановић, професором Филозофског факултета у Никшићу, те ранијим дугогодишњим директором Института за српски језик САНУ др Драгом Ђупићем и мр Михаилом Шћепановићем, асистентом за српски језик на Филолошком факултету у Београду. Укоричена, књига ће свједочити о „аветној науци лингвистичких дудука“, да се послужимо већ чувеним ријечима једног од наших саговорника, др Драгољуба Петровића из Куча.

Цегинје, 17. маја 2003.
Рајо Војиновић

ПОПИС У ЦРНОЈ ГОРИ ПОКАЗАО ДРАСТИЧНУ ПРОМЕНУ
НАЦИОНАЛНОГ САСТАВА У ОДНОСУ НА 1991. ГОДИНУ

ЦРНОГОРЦИ НЕЋЕ БИТИ ВЕЋИНА?

Вечерње новости, 7. 12. 2003, 6.

Број Срба се увећао за више од три пута, а Црногорци, можда, неће бити у већини на нивоу републике. Бошњака више него Муслимана. Језик доминантно - српски, а Филип Вујановић изјавио: Не мислим да они који су се изјаснили као Срби не доживљавају Црну Гору као државу која не треба да буде самостална

ПОДГОРИЦА - Званични резултати пописа становништва у Црној Гори биће објављени за две недеље, али и први подаци већ узбуђују јавност.

Број Срба је порастао за више од три пута и, претпоставља се, биће их више од 30 одсто у односу на целокупан број становника (1991. било је 9,34 процената Срба).

Према непотпуним подацима, пак, Црногораца ће бити мање од 30 одсто, а пре 12 година тако се изјаснило 61,87 одсто!

Много говори и статистика по општинама. Црногораца највише има у Никшићу (63 одсто), Подгорици (56), Мојковцу (54,8), Колашину (50,3), и Шетинју (још нису обелодањени прецизни подаци), док српско становништво доминира у Пљевљима (59,5 одсто), Плуžинама (59), Шавнику (52), Херцег Новом (47), Беранима (41,5)... У Будви живи 39,8 Црногораца и 37,6 одсто Срба. Више је него занимљива статистика у Бијелом Пољу, где Срба има 35 одсто, Бошњака 25, муслимана 17,5 одсто, а Црногораца свега 17 процена.

Карактеристика овог пописа, када је реч о националном изјашњавању, је "појава" бошњачке нације. Тако у Рожајама живи 22.512 Бошњака и "свега" 1.670 Муслимана, иако су

сви по попису из 1991. били - Муслимани. У Беранама су Бошњаци (22 одсто), такође у већини у односу на сународнике Муслимане којих има 7,3 одсто...

Карактеристика овог пописа су, такође, политичке тензије које су га пратиле, као и јавна или скривена агитација и приписица на грађане како да се

политизован - сматра, с друге стране, црногорски председник Филип Вујановић - Верујем да се грађани према државном интересу не одређују кроз национално изјашњавање. Не мислим да грађани који су се национално изјаснили као Срби не доживљавају Црну Гору као државу која треба да буде самостална,

СРПСКИ И ЦРНОГОРСКИ

"СРПСКИ пишем и зборим, сваком громко говорим: народност ми Србинска, ум и душа Славјанска", говорио је Његош. Изгледа су га грађани Црне Горе овог пута послушали, јер је, судећи по изјашњавању на попису, доминантни језик - српски. Жестока кампања у правцу увођења преименовања језика није, изгледа, имала значајнијег утицаја, иако, према незваничним подацима, "црногорским језиком" говори око 20 одсто становника.

А о томе ко говори "црногорским", илустриран је пример Рожаја, где живе свега 453 Црногорца, има и 916 Срба, а све остало су Муслимани, Бошњаци и Албанци. Али - црногорским језиком говори чак 4.525 грађана те општине!

изјашњавају. Управо зато у блоку странака које се залажу за заједницу са Србијом сматрају да су грађани, изјашњавајући се као Срби, упркос вишегодишњој пропаганди власти у смеру "црногоризације", показали, између осталог, да опција самосталне Црне Горе не би прошла на референдуму.

- Попис је непотребно

ако је то њен интерес. Такође не мислим да су се они који су се изјаснили као Црногорци то урадили зато што желе да она буде самостална.

Свеједно, резултати пописа ће у наредним месецима, нема сумње, играти важну политичку улогу у Црној Гори. ●

Ч. ПРЕЛЕВИЋ

ДРАГАН КУЈОВИЋ, О НОВОМ ЈЕЗИКУ
**МОРА ДА БУДЕ
"ЦРНОГОРСКИ"**

ПОДГОРИЦА (Танјуг) - Потпредседник црногорског парламента Драган Кујовић оценио је јуче да знајички језик у новом уставу Црне Горе "мора бити назван црногорским".
"Црна Гора ће убрзо доћи до времена када ће имати нови устав и мора именовати сопствени језик као црногорски. Језик је питање договора који правде политичари у име оних који су их бирали", рекао је Кујовић, оцењујући да се то питање може "многа лакше решити само у самосталној Црној Гори".

Издавачка кућа „Исторички“ из Београда објавила је недавно књигу „Српски писци о српском језику“, коју је преводио проф. Милош Ковачевић.

Ова хрестоматрија, на око триста страница, се радује да уведе свакога профана, профелера и емоционалног и сепара таласна писца. „Идеја о српском језику“ (Теофор Росић, Стеван Кулековић, Милошар Булатовић, Јакоб Ковачић, Булатовић Дубах, Радомир Улашкивић), „Пенете Вукових српских језика“ (Ласа Костић, Меша Селминовић), „Идеја о српском језику“ (Милошар Селминовић), „Награђивање и ошмењивање српског језика“ (Петар Ковић, Свјета Пашуровић, Марко Црн, Иво Андрић, Бошко Петровић, Танаја Милековић, Милошар Данојчић, Душко Трифуновић, Милош Црњански, Слободан Ракић, Немац Труфезић, Станислав Винавер, Раство Петровић) и „Пенета употреба (српског језика)“ (Милошар Пашковић, Радомир Братић, Рајко Петровић, Иво Андрић, Момчило Настасијевић, Васко Драговић, Мирко Јукић, Мирко Буковић, Ратко Делетић, Милошар Р. Ђекић, Бранко Милковић, Љубиша Јовановић, Борислав Радовић, Данило Ђекић, Оskar Данчић).

Ово је књига, објављена приредничач, пронајача српских књижевника, пронајача и писца, о српском језику. А кад српски писци о језику пишу, па чак кад реч језик употребљавају, онда је језик уопште, он

ПОЛИТИКА 9. 12. 2003, Б5

Српски писци о српском језику

Хрвати су се одрекли свог чакавског и пригрлили српски штокавски језик. – Црни у гори кукавци

мисли на српски језик. Он и о језику, уопште, суди искључиво преко српског језика. Јер, српски писци и јесте српски, пре свега зато што пишу на српском језику. Тако се српски језик, у овде савкупним текстовима српских писаца, јавља у двострукој uloзи: у ulози средства дјеловања мисли и у ulози књижевне теме, односно објекта књижевне дјелатности.

Хрватски језик је чакавски

Хрестоматрију, с разлогом, отвара текст Вука Стефановића Караџића „Срби сви и свуда“, у којем се, између осталог, каже: „Јужни Словени, сви осим Бугара, по језику се дјелом

неговаше у свој књижевни језик, пријембу Ковачевић, докле се Хрвати одрекоше свог чакавског, као књижевног језика, а за свој књижевни језик пријембу српски штокавски језик.

Тако је почела гонота српског језика, о којој Теофор Росић каже: „Српски народ крхати су на сопственом језику. Тај крхач био је, испрва, тих, протриван и пољумукао, а затим пасиван, отворен и бескомпромисан. А све је почело када је у другој половини XIX века, уз помоћ Буре Даничића, у назив српског књижевног језика уграђен хрватски пријембу. Прихватили Вуков списе језик, Хрвати нису прихватили и његов назив, него су уз српско убављали и своје име у назив језика“.

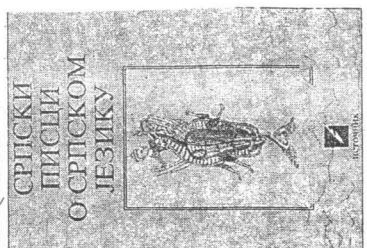
А Жарко Команић вели: „Пошто је комунистички гром ударио, својепрестори новоконтоване Црногорци, он иви нису хтели заустати национално компромисно комунистичко сабрањом, па покушавају прокламација како, от, ни у Црној Гори српски језик не треба више да буде српски него црногорски“.

Милошар Булатовић је, својепрестори, говорио: „Нема варијанти... Доста ми је један језик. А ти црни у гори кукавци што трже варијанту и

наше, епоке и лирске, језик. Горког вријеша“, то је величанствена дјелатност, вишедан стип, створен за израз високих духовних потреба, за афористичку мисао, за религиозну мудрост, за очистишан бој. За нас Србе, за наш посебан случај, ми се усуђујемо поставити ову тезу: док језик у простом народу не постане српски и песнички мобан, нема песника који не на том језику пенетишати и велику поезију“.

И, за крај, мисао Радошова Братића: „Језиком се подиже и унапређује грађевина. Он је језика шака да цртање поверује како неке паде језик и на самом језику“.

3. Радислављевин

НАСЛОВНА СТРАНА КЊИГЕ

Глава обезглављеном народу

Матја Белковић, на себи својствен начин, каже: „Језик је наша невидљива црква... Реч је отпозагла запечаћена историјску судбину, откривајући пут за беспућа, узела управу и дала главу обезглављеном народу“.

А ума Искандра Секулић је останила и овај запис: „Најбољу поезију створио је народ. Најдужи наш модеран песник, владица Раде Негош, песникоман је брђанин. Језик народне песме

За гласове толеранције

ПОЛИТИКА, 13. 32366 ВЕК ПРВИ, 13. 12. 2003, 84 (септембар)

Бићу национализма иманентна је тежња да своје јасно разграничи од туђег, приповеличајући сопствено а ниподаштавајући све друго и друкчије. Свака мешавина страна, па су непожељне вишенационалне државе

Др Ранко Бујарски, редовни професор Филолошкој факултету у Београду, аутор великог броја радова из англистике, олимпије и примењене лингвистике и социјалне лингвистике, ове је године своје читаоце обрадовао ширма новим књигама. То су: „Лица језика“ (друго издање), „Нова лица језика“ и „Жаргон – лингвистичка ситуација“. Сва три дела изашла су у уредној библиотечки „XX век“, коју уређује Иван Чоловић. Др Бујарски је предавао на многим иностраним универзитетима, а био је и председник Међународног удружења за примењену лингвистику – АИЛА и председник Европској лингвистичкој друштва – SLE. Члан је Европске академије наука и уметности (Беч).

Каква је улога језика у етничкој историји?

– Етничитет, или етнички идентитет, као својство које обједињује чланове неке етничке групе и разликује их од других таквих група, динамичан је феномен, сложен од више компоненти – објективних (језик, територија, религија, обичаји) и субјективних (веровање у заједничко порекло путем крвног сродства, митологизована историја, колективна сећања, симболи). Интеракција ових чинилаца, који појединачно нису незаменљиви, обезбеђује битно осећање солидарности, односно припадности одређеном колективу. У овом комплексу првенство се најчешће приписује језику, као најуочљивијем дистинктивном обележју групе, али ни он није неприкосновен. Тако, на пример, јак ирски етничитет остаје иако су практично сви Ирци прешли на енглески, друга или трећа генерација имиграната по правилу се језички асимилује у нову средину, не губећи друге ознаке свог изворног етничитета, а за добру половину човечанства која је двојезична или вишејезична било би тешко успоставити недвосмислену везу између језика и етничке припадности. Језику, дакле, припада истакнута али не увек и пресудна улога.

Како се национализам огледа у језику?

– Национализам почива на принципу „свој на своме“; човечанство се природно дели на нације, чији су припадници одређени заједничким језиком и теже да живе у једној држави, при чему ни језик ни државу не би делили са члановима других нација. Ова тријада устоличена је у европској романтичарској и потом националистичкој културној традицији почев од краја XVIII века. Она је мало кад остварена и у самој Европи – да и не говоримо о остатку света – али у лачким представама преживљава

ва и до данас, упркос огромној несразмери између неких 6.000 језика и једва 200 држава данашњег света. Уз то се овај идеализовани образац користи у сврхе политичке манипулације и популистичке демагогије у стилу злогласне теорије крви и тла.

Бићу национализма иманентна је тежња да своје јасно разграничи од туђег, при томе величајући сопствено а ниподаштавајући све друго и друкчије. Свака мешавина му је страна, па су непожељне вишенационалне државе, националне мањине и етнички мешани бракови, а вишејезични појединци су предмет подозрења. Ово важи и за језике, где се такође мора знати шта је чије, па се тако не може толерисати никакав српскохрватски, него се признаје само српски (и то писан искључиво ћирилицом) и хрватски (писан латиницом).

Српски, хрватски, босански

А како се језик суйројисавања национализму?

– Тако што одбија да се повинује његовом диктату, о чему убедљиво сведочи свеукупна стварност нашег света, где готово да и нема моноетничких и једнојезичких држава. Језик додуше раздваја етничке колективе, али их и спаја, и то највише путем средстава међуетничке и међунационалне комуникације, односно светски раширених језика, који прескачу све препреке које би могла да им постави националистичка искључивост.

Моју ли се комилеменијарне функције спајања и раздвајања које ђимичеише илустриравају улогом језика у (де)конструкцији југословенске државе?

– Могу, и то је управо добар пример. Језик је овде у свим фазама пратио смернице званичне политике. Када су доминирале конвергентне тенденције, као прили-

ком стварања прве и друге југословенске државе после светских ратова, истицано је суштинско јединство српскохрватског језика као важне кохезивне силе и главног лингвистичког симбола државног заједништва. (У оба устава прве Југославије чак је писало да је службени језик Краљевине српско-хрватско-словеначки, што је лингвистичка бесмислица али и јасан показатељ унитаристичке политике.) А у раздобљима великих превирања, која ће на крају довести до распада СФРЈ, сукобљене националне посебности су своје упориште такође потражиле у језику, па смо тако од једног српскохрватског језика добили три: српски, хрватски и босански/бошњачки. Са своје стране, ова три оделита званична језика подупрла су осамостаљење и изградњу нових држава на територији бивше федерације. Тако је језик имао своје важно место у процесима конструкције, деструкције и реконструкције југословенске државе.

Значи ли ишо да је српскохрватски заувек пресиао да ђосијоји? Да ли је његово расиакање ђиичан пример језичкој национализму?

– У складу са већ назначеном општом природом национализма, растакање тог језика свакако је добар пример језичког национализма: свако је добио свој део колача. С тим што и овде важи да је своје не само друкчије него и боље од туђег, па је, рецимо, српски националист склон да се подсмева хрватском језику, док је хрватски националист типично гађив према српском језику.

Међутим, теоријски је занимљивији први део нашег питања. Наиме, српскохрватски уопште није нестао, бар у једној кључној равни посматрања. Истина, њега више нема на политичко-симболичком нивоу, нарочито зато што се такав двоначни назив не јавља у законодавству нових држава на југословенском тлу. Али он настава да живи на лингвистичко-комуникационом плану, јер то остаје у основи један систем норми који омогућује глатко разумевање између просечно образованих људи са целог српскохрватског језичког подручја. И ово лепо илуструје већ поменути способност језика да одоли налету национализма. Дакле, српскохрватски је данас исто-

временно један језик и више језика, зависно од угла посматрања; упрошћено речено, један лингвистички језик у облику трију политичких језика.

Поменули сте и њисма. Колико је ћирилица њовезана са идентитетом српског народа?

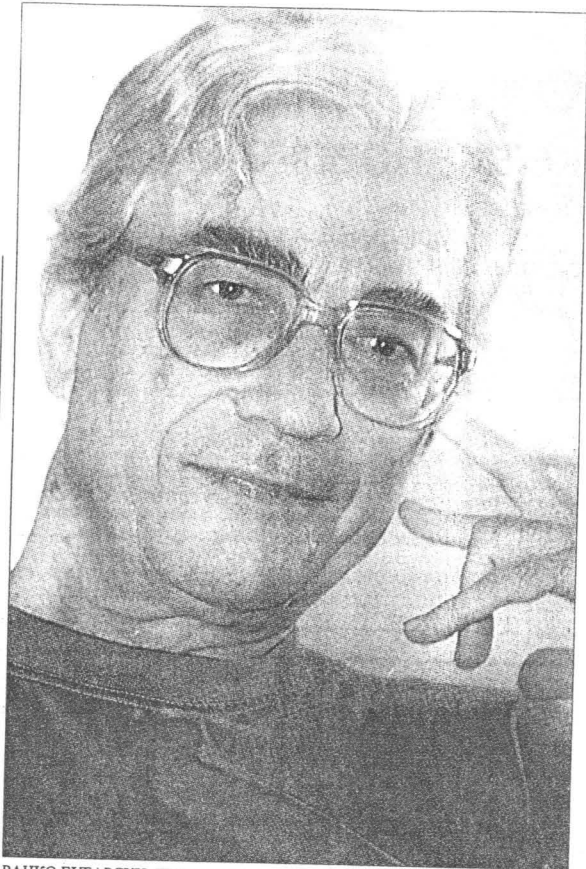
— Као прво писмо српског народа, ћирилица се, уз српски језик, доживљава као важан део самог његовог идентитета. Стога многи Срби испољавају јаку емотивну везаност за ћирилицу као своје национално писмо, и таква осећања треба поштовати. Али данас ваља уважавати и чињеницу да је, стицајем историјских, политичких и културних околности, посебно у вези са заснивањем Југославије, српски народ током последњих осамдесет година постепено прихватио и латиницу као алтернативно писмо. Неки у овоме виде претњу националном идентитету Срба, па тако чак можемо чути да би напуштање ћирилице нужно значило и гашење српског језика, а тиме и нестанак српског народа. Али оваква анахрона једначена научно су неприхватљива, а катастрофични сценарији ове врсте у стварности нису могући. Ако би Срби једног дана нестали са историјске сцене — у шта не верујем — то свакако не би било због језика или писма.

Што се мене тиче, припадам онима који напредну употребу ових писама сматрају обogaњем, јер нам свако од њих отвара путеве ка једном великом цивилизацијском кругу. Отуда не видим зашто из реално постојеће двоисмености не бисмо извучили њене очите предности, уместо да је под утицајем превазиђених идеологија узимамо као повод за даље раздоре.

Демократизација говора мржње

Па каква је онда њо Вама судбина ћирилице?

— Не делим стрепњу да ће латиница истиснути ћирилицу из јавне употребе, сведећи је на приватно писмо. Неће, бар док је она по уставу и закону прво службено писмо у Србији, док су удебеници (осим високошколских) обавезно на ћирилицу, док на том писму излази већина најчитанијих дневних листова (почев од саме „Политике“), као и мноштво књига — а не треба заборавити ни скорашњи продор ћирилице

РАНКО БУТАРСКИ: ПУТЕВИ КА ЈЕДНОМ ВЕЛИКОМ ЦИВИЛИЗАЦИЈСКОМ КРУГУ

це у свет рачунара... Ово је далеко важније од тога којим су писмом исписане фирме и рекламе на улицама наших градова.

Крићиковали сте језик Милошевићеве пројајанде. Како коментаришете њов садашње њо-лијике? Има ли њу више њо-лерације?

— Рекао бих да је јавни дискурс сада разноврснији, али не нужно и толерантнији. Карактеристични говор мржње, у претходном периоду махом моноцентричан, сада је изразито полицентричан, јер политичке груповације и појединци могу узајамно да се опанкавају до миле воље, а без икаквих последица. Ако се тако може рећи, сведоци смо демократизације говора мржње; ваљда је и то некакав корак ка демократији! Али и такав, он остаје сушта супротност толеранцији. Бити језички толерантан, то значи пре свега поштовати саговорника, слушати говор (и мишљење) другог, укључујући и идеолошког или политичког опонента, водити култивисан дијалог. Према на јавној сцени Србије има и гласова толеранције, убедљиво преовла-

ђују агресивна искључивост и склоност беспштедним вербалним обрачунама, понекад на нивоу обичног престапука.

Овакав дискурс, у којем поред многих политичара здушно учествују и поједини интелектуалци, уметници, естрадни звезде и друге јавне личности, погубно се разгорева и шири путем популарних медија. Тако смо сваки час суочени са крајње нетолерантним наступима и изливима национализма, шовинизма, расизма, сексизма, ксенофобије, етничке и верске мржње. Можда парадоксално, највише толеранције испољавају управо органи гоњења, за које би у неким од ових испада и те како било посла ако би примењивали постојеће законске одредбе. Ваља се ипак надавати да ће, упоредо са каквим-таквим смиривањем узурволог политичког амбијента, на нешто виши ниво бити подигнута и култура јавне комуникације. У томе би извесну улогу могле играти и спољне околности, кроз приближавање европским стандардима и у овом домену.

Анђелка ЦВИЈИЋ

